

Hallituksen esitys Eduskunnalle aluehallinnon uudistamista koskeväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki aluehallintovirastoista, laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia työsuojeluhallinnosta annettuun lakiin, valtion virkamieslakiin ja alueiden kehittämislakiin. Lääninhallituslaki, laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista, laki ympäristöhallinnosta sekä laki ympäristölupavirastoista ehdotetaan kumottavaksi. Lainsäädäntökokonaisuuden voimaantulosta ja uudistuksen siirtymäkauden järjestelyistä ehdotetaan säädettäväksi erillisessä voimaantulolaissa.

Esityksen yleisenä tavoitteena on uudistaa laajasti aluehallintoa ja saada aikaan kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto. Esityksellä vahvistetaan ja lisätään maakunnan liittojen roolia ja asemaa aluekehitystyössä sekä edistetään valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen yhteistyötä. Esityksellä luodaan lisäksi lainsäädännöllinen perusta aluehallinnon viranomaisten toiminnalle.

Tähän esitykseen sisältyvien edellä mainittujen säädösmuutosten lisäksi uudistus vaikuttaa aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskeviin noin 250 lakiin ja näissä laeissa noin 1200 säännökseen. Myös nämä lait ehdotetaan muutettaviksi tarpeellisin osin. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset annetaan erikseen tätä esitystä täydentävänä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset sisällytetään tämän esityksen kanssa annettaviin rinnakkaisiin toimialakohdaisiin hallituksen esityksiin.

Tässä hallituksen esityksessä valtion aluehallinto (lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelu-

piirien työsuojelutoimistot) ehdotetaan koottavaksi kahteen monialaiseen viranomaiseen, joita olisivat aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Esityksen mukaan aluehallintovirasto edistäisi alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi virasto edistäisi muun muassa perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestäväää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus edistäisi alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi keskus edistäisi muun muassa yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä maahanmuuttoa, maahanmuuttajien kotouttamista ja työllistymistä alueilla.

Valtion aluehallinnon viranomaisten ohjaus tapahtuisi asianomaisten ministeriöiden nykyistä tiiviimpänä ja suunnitelmallisempänä yhteistyönä, jonka johdosta strategista ja toiminnallista ohjausta ehdotetaan vahvistettavaksi.

Ehdotetut uudistukset vahvistaisivat maakunnan liittojen toimivaltaa aluekehitystyötä kokoavana ja yhteensovittavana viranomaisena. Maakuntaohjelmien vaikuttavuutta vahvistettaisiin ja maakunnan liitoille siirrettäisiin valtion aluehallinnosta alueiden kehittämistehtäviä. Myös aluehallinnon palvelurakenteita ehdotetaan kehitettäväksi erityisesti sähköisen asioinnin ja yhteispalvelun käyttöönoton kautta.

Ehdotusten kielellisiä vaikutuksia on pyritty ottamaan esityksessä huomioon, jotta kansalaisille voidaan myös tulevaisuudessa taata

hallinnon palvelut molemmilla kansallisilla kielillä ja saamen kielellä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT	5
1 JOHDANTO	5
2 NYKYTILA	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Aluehallinnon kehittämisen aiempia linjauksia.....	6
2.1.2 Aluehallinnon keskeiset viranomaiset.....	7
2.1.3 Nykyiset valtion aluehallintomallit	9
2.1.4 Aluehallinnon tehtävät.....	11
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	13
2.3 Nykytilan arviointi	17
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	20
3.1 Tavoitteet	20
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	22
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	26
4.1 Taloudelliset vaikutukset	26
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	27
4.3 Ympäristövaikutukset	31
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	31
5 ASIAN VALMISTELU	35
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	35
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	38
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	41
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	44
1 1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	44
1.1 Laki aluehallintovirastoista	44
1 luku Yleiset säännökset	44
2 luku Aluehallintovirastojen ohjaus ja johtaminen	49
3 luku Erinäiset säännökset	56
1.2 Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.....	59
1 luku Yleiset säännökset	59
2 luku Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaus ja johtaminen	62
3 luku Työ- ja elinkeinotoimistot	68
4 luku Erinäiset säännökset	69
1.3 Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa	72
1.4 Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	74
1.5 Laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	74
1.6 Laki valtion virkamieslain muuttamisesta	75
1.7 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	75
1.8 Laki liikuntalain muuttamisesta	76
1.9 Laki alueiden kehittämislain muuttamisesta	76
1.10 Laki valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaanpanosta.....	79
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	86
3 VOIMAANTULO.....	87
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	87
LAKIEHDOTUKSET	93
Laki aluehallintovirastoista	93

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista	99
Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa	105
Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	106
Laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta	106
Laki valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta	107
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	108
Laki liikuntalain muuttamisesta	109
Laki alueiden kehittämislain muuttamisesta	111
Laki valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaanpanosta	114
LIITTEET	119
RINNAKKAISTEKSTIT	119
Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	119
Laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta	120
Laki valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta	122
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	123
Laki liikuntalain muuttamisesta	125
Laki alueiden kehittämislain muuttamisesta	128

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Viime vuosikymmeninä hallinnon kehittäminen ja uudistaminen on tapahtunut osuudistusten kautta ja kehittämisen painopisteet ovat vaihdelleet. 1980-luvulla esillä olivat hallinnon toimivuutta, joustavuutta, palvelukykyä ja tuottavuutta koskevat teemat. 1990-luku oli merkittävien uudistusten aika aluehallinnossa. Kunnallista päätöksentekoa vahvistettiin alueiden kehittämisessä ja valtion tehtäviä ja viranomaisia koottiin yhteen, muun muassa alueelliset ympäristökeskukset perustettiin. Tällöin siirryttiin myös ohjelmapohjaiseen alueiden kehittämiseen. Vuosikymmenen loppupuolella toteutettu Aluehallinto 2000-uudistus merkitsi lääninhallitusten määrän merkittävästi vähentymistä sekä työ- ja elinkeinokeskusten perustamista. Hajanaisen viranomais- ja tehtävärakenteen eheyttäminen ja kokoaminen on ollut viimeisten uudistusten näkyvin yhteinen tekijä. Aluehallinnon viranomaisten määrä onkin merkittävästi vähentynyt 1980-luvulta.

Aluehallinnon uudistusten eräänä yhteisenä tekijänä 1990-luvulta alkaen on ollut myös pyrkimys kansanvallan vahvistamiseen aluehallinnossa ja alueiden oman päätöksenteon ja toimintakyvyn vahvistamiseen. Tämän kehityksen merkittävin tekijä on ollut alueiden kehittämisviranomaisen tehtävien osoittaminen maakunnan liittojen tehtäväksi. Maakunnan liittojen asemaa alueiden kehittämisviranomaisina on pyritty vahvistamaan jatkuvasti. Tämän suuntauksen viimeisin ilmentymä on vuonna 2005 alkanut Kainuun hallintokokeilu.

Hallinnon kehittämisessä ja uudistamisessa on viime vuosina korostunut erityisesti tarve edistää poikkihallinnollista verkostomaista yhteistyötä, jonka yhteydessä kehitetään myös organisatorisia rakenteita. Tämän suuntaisia hallinnon uudistuksia on tehty muun muassa kahden viimeisen hallituksen ohjelmien mukaisten poikkihallinnollisten politiikkaohjelmien luomisella ja vuoden 2008 alussa perustetun työ- ja elinkeinoministeriön sisäisellä matriisiorganisaation kehittämisellä. Toteutettuja ja vireillä olevia kehittämis-

hankkeita, jotka myös vaikuttavat aluehallinnon uudistamiseen ja kehittämiseen, ovat ainakin Paras- hanke, alueellistaminen, yhteis- palvelujen kehittäminen, julkisen hallinnon sähköisten palvelujen ja asiointin kehittäminen sekä valtionhallinnon tuottavuusohjelma, joka nyttemmin on osa kehysmenettelyä.

Tässä esityksessä oleva uudistus on selkeä jatkumo edellä kuvatulle kehitykslinjalle. Esityksessä on kuitenkin kysymys aikaisempaa laajemmasta aluehallinnon uudistamisesta, joka lähtökohtaisesti koskee koko aluehallintoa. Valtion aluehallinnon osalta esitys koskee lääninhallituksia, työ- ja elinkeinokeskuksia, alueellisia ympäristökeskuksia, ympäristölupavirastoja, tiepiirejä ja työsuojelupiirin työsuojelutoimistoja. Lisäksi esitys koskee myös maakunnan liittoja, joiden roolia ja asemaa erityisesti alueiden kehittämisessä ehdotetaan vahvistettavaksi. Valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen yhteistyötä pyritään tiivistämään ja maakunnan liittojen roolia yhteistyön alueellisessa johtamisessa terävöittämään. Eräitä aluehallintoviranomaisia ja keskushallinnon alueyksiköitä sekä välilliseen julkishallintoon kuuluvia viranomaistehtäviä alueilla hoitavia organisaatioita jäisi kuitenkin edelleen tässä esityksessä tarkoitetun uudistuksen ulkopuolelle. Tarkoituksena on jatkaa aluehallinnon uudistamista niin, että näitä tämän uudistuksen ulkopuolelle jääneitä organisaatioita tai niille kuuluvia viranomaistehtäviä voidaan myöhemmin kytkeä osaksi nyt perustettavaa valtion aluehallinnon viranomaisorganisaatiota, jos asian jatkovalmistelussa päädytään tähän. Jatkotyö on tarkoitus käynnistää aluehallintouudistuksen tultua voimaan.

Aluehallinnon uudistamisen lähtökohtana on pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan sisältyvä linjaus: ”Hallintoa uudistetaan ja kansanvaltaistetaan. Lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, muiden piirihallintoviranomaisten ja maakunnan liittojen työnjako täsmennetään, päällekkäisyydet poistetaan ja vähennetään hallintoviranomaisten määrää. Samassa yhteydessä arvioidaan niiden aluejakoja. Nykymuotoisen lääninhallinnon tehtävät organisoidaan uu-

delleen. Uudistetaan valtion aluehallintoa kokoamalla lupa-, valvonta- ja oikeusturva-tehtäviä yhteen. Siirretään kehittämisspoliittista toimivaltaa kansanvaltaiseen ohjaukseen. Selvitetään aluekehittämisen voimavarojen kokoamista valtion talousarviossa maakunnittain ja ministeriöittäin yhdelle momentille ja niiden päättämisestä siirtämistä alueille. Valmistelu käynnistetään välittömästi ja uudistukset toteutetaan vuoteen 2010 mennessä.”

Hallitusohjelman mukaan myös valtion keskushallintoa tulee uudistaa muun muassa siirtämällä alue- ja paikallishallintoon muita kuin valtakunnallisia kehittämistehtäviä sekä ministeriöiden toimeenpanotehtäviä.

Esityksessä valtion aluehallinto (lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistot) ehdotetaan koottavaksi kahteen monitoimialaiseen viranomaiseen, joita olisivat aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Viranomaisten ohjaus tapahtuisi asianomaisten ministeriöiden nykyistä tiiviimpänä ja suunnitelmallisempana yhteistyönä. Strategista ja toiminnallista ohjausta ehdotetaan vahvistettavaksi. Ehdotetut uudistukset lisäisivät maakunnan liittojen toimivaltaa aluekehitystyötä kokoaavana ja yhteensovittavana viranomaisena. Maakuntaohjelmien velvoittavuutta ohjaustoiminnassa lisättäisiin ja maakunnan liitoille siirrettäisiin valtion hallinnosta aluekehitystehtäviä. Myös aluehallinnon palvelurakenteita ehdotetaan kehitettäväksi erityisesti sähköisen asioinnin ja yhteispalvelun käyttöönoton kautta. Esityksen mukaan valtion keskushallinnosta siirrettäisiin aluehallintoon ja aluehallinnosta paikallishallintoon eräitä yksittäisiä tehtäviä. Ehdotusten kielellisiä vaikutuksia on arvioitu ja pyritty ottamaan ne esityksessä huomioon, jotta kansalaisille voidaan myös tulevaisuudessa taata hallinnon palvelut virallisilla kotimaisilla kielillä.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki aluehallintovirastoista, laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä laki ympäristölupa-asioiden valmisteluun ja ratkaisemiseen liittyvästä menettelystä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia työsuojelu-

hallinnosta annettuun lakiin (16/1993), valtion virkamieslakiin (750/1994) ja alueiden kehittämislakiin (602/2002). Kumottavaksi ehdotetaan lääninhallituslaki (22/1997), laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista (796 /2008), laki ympäristöhallinnosta (55/1995) sekä laki ympäristölupavirastoista (87/2000). Edellä mainittujen säädösten lisäksi esitys koskee aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevaa noin 250 lakia ja näissä laeissa noin 1200 säännöstä. Myös nämä lait ehdotetaan muutettavaksi tarpeellisin osin. Lainsäädäntökokonaisuuden voimaantulosta ja uudistuksen siirtymäkauden järjestelyistä ehdotetaan säädettäväksi erillinen voimaanpanolaki.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Aluehallinnon kehittämisen aiempia linjauksia

Itsenäisyyden alussa aluehallinto muodostui lääninhallituksista, tie- ja vesirakennuspiireistä, maakunta-arkistoista, maanmittauskonttoreista ja sotilaspiireistä. Myös metsäalalle organisoitiin oma aluehallinto. 1970-luvun loppuun mennessä oli perustettu työvoimapiirit, ammatinvalinnan ohjauksen piiritoimistot, vesipiirin vesitoimistot, maanmittaustoimistot ja työsuojelupiirit. 1960-luvulla perustetut ammatinvalinnan ohjauksen piiritoimistot yhdistettiin jo 1940-luvulla perustettuihin työvoimapiireihin vuonna 1973.

Kuntahallinnon puolella ensimmäiset yksityisoikeudelliset maakuntaliitot perustettiin 1920-luvun loppupuolella ja viimeinen maakuntaliitto perustettiin vuonna 1968. Maakuntaliittoja perustettiin yhteensä 18. Ensimmäiset seutukaavaliitot syntyivät 1940-luvulla edistämään kuntien ja elinkeinoelämän yhteistyötä sekä toteuttamaan laajaa maankäytön suunnittelua. Seutukaavaliittoja perustettiin kaikkiaan 19. Laaja-alueisten lakisääteisten kuntainliittojen järjestelmä luotiin 1950-luvulla.

1980-luvun aluehallinnon kehittämisessä esiin tulivat hallinnon toimivuuden, joustavuuden, palvelukyvyyn ja tuottavuuden teemat. Aluehallintoa pyrittiin uudistamaan lä-

hinnä pienten osauudistusten kautta. Sektori-kohtaista aluehallintoa olivat muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelut, työvoimapiirit, työsuojelupiirit, maakunta-arkistot, tiepiirit, merenkulkupiirit, sotilassiirit, maatalouspiirit, maanmittaustoimistot, vesipiirit (v. 1986 vesi- ja ympäristöpiirit), Tekesin konsultointiyksiköt, Ulkomaan kauppaliiton vientiasiamiestoimistot sekä vuonna 1989 lääninhallituksista irrotetut lääninoikeudet alueellisina tuomioistuimina. Lisäksi vuonna 1983 kalastuslain uudistuksen yhteydessä perustettiin kalastuspiirit ja vuonna 1987 perustettiin metsälautakunnat.

1990-luku oli merkittävien uudistusten aika aluehallinnossa. 1990-luvulla kunnallista päätöksentekoa vahvistettiin alueiden kehittämisessä ja valtion tehtäviä ja viranomaisia koottiin. Kuntalakiin tehtiin vuonna 1993 lisäyksi kuntayhtymistä, mikä teki mahdolliseksi aluekehittämisen myös kunnalliselta pohjalta. Vuonna 1994 maakunnan liitoille annettiin lakiin perustuva alueiden kehittämistehtävä yhdessä valtion alueviranomaisen kanssa. Tällöin siirryttiin ohjelmajohdanteeseen aluepolitiikkaan, jossa aluekehitysviranomaisina toimivien maakunnan liittojen johdolla ryhdyttiin laatimaan alueellisia kehittämissuunnitelmia. Rakennerahastolaki ja vuoden 2002 alueiden kehittämislaki syvensivät ja täsmensivät vastuunjakoja. Tämä kehityskulku heijastaa myös integroitumista Eurooppaan, koska kehitys alueiden menestyksen kautta ja ohjelmaperusteinen alueiden kehittäminen on Euroopan unionin kantavia periaatteita.

Alueelliset ympäristökeskukset perustettiin vuonna 1995 ja niihin yhdistettiin vesi- ja ympäristöpiirit ja lääninhallitusten ympäristöyksiköt. Alueellisille ympäristökeskuksille siirrettiin myös tehtäviä keskushallinnosta.

Ympäristölupavirastot perustettiin vuonna 2000 vesioikeuksien tilalle sekä ympäristönsuojelulain että vesilain mukaisiksi lupaviranomaisiksi.

Maaseutuhallinnossa maatalouspiirit muutettiin maaseutupiireiksi ja vuonna 1993 ne yhdistettiin yhdessä kalastuspiirien kanssa maaseutuelinkeinopiireiksi, jotka sitten koottiin myöhemmin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. 19 metsälautakunnasta muodostettiin 13 metsäkeskusta vuonna 1996.

Aluehallinto 2000-uudistus merkitsi lääninhallitusten määrän vähenemistä kahdestatoista kuuteen (ml. Ahvenanmaa) sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista. Työvoima- ja elinkeinokeskuksiin koottiin alueellinen elinkeinohallinto ja kehittäminen kolmen ministeriön toimialueelta 77 erillisestä organisaatiosta. Kuusi lääninhallitusta ja 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta aloittivat toimintansa 1.9.1997.

Hajanaisen viranomais- ja tehtävärakenteen eheyttäminen ja kokoaminen on ollut viimeisten uudistusten näkyvin yhteinen tekijä. Aluehallinnon viranomaisien määrä onkin merkittävästi vähentynyt 1980-luvulta.

Aluehallinnon uudistusten yhtenä yhteisenä tekijänä 1990-luvulta on ollut pyrkimys kansanvallan vahvistamiseen aluehallinnossa ja alueiden oman päätöksenteon ja toimintakyvyn vahvistamiseen. Tämän suuntauksen viimeisimpänä ilmentymänä alkoi vuoden 2005 alusta Kainuussa kahdeksanvuotinen hallintokokeilu, jossa maakunnalle kerättiin laajasti kuntien palvelutehtäviä ja lisättiin merkittävästi maakunnan valtaa alueiden kehittämiseen liittyvissä aluehallinnon tehtävissä. Maakunnan kasvanutta päätösvaltaa käyttämään valitaan maakuntavaltuusto suorilla vaaleilla. Kainuun hallintokokeilun taustalla on seikkoja, jotka liittyvät ko. maakuntaan (heikko talous, korkea työttömyys), yleiseen kuntahallintoon (tarve koota rakennetta, tehtäviä ja rahoitusta) ja aluehallinnon toimintaan yleisemmin liittyviä syitä. Viimeksi mainittuja olivat tarve vahvistaa alueen omaa asemaa ja päätöksentekoa alueiden kehittämisessä, vahvistaa kansanvaltaista otetta aluehallintoon, tuoda alueen erityisominaisuudet vaikuttamaan päätöksentekoon ja tehostaa näistä lähtökohdista aluehallinnon koordinoitua.

2.1.2 Aluehallinnon keskeiset viranomaiset

Suomen aluehallinto koostuu valtion aluehallinnosta ja kunnallisen itsehallinnon piiriin kuuluvasta aluehallinnosta – maakunnan liitoista. Valtion aluehallintoviranomaiset toteuttavat keskushallinnon antamia tehtäviä alueellisella tasolla sekä ohjaavat valtion paikallishallinnon toimintaa. Maakunnan liitot toimivat lakisääteisinä aluekehitys- ja

maakuntakaavoitusviranomaisina ja ovat siten maakunnan johtavia suunnittelu- ja edunvalvontayksikköjä.

Maakunnan liitot ovat kunnallisen itsehallinnon periaatteiden mukaan toimivia lakisääteisiä kuntayhtymiä. Tehtäviin kuuluu maakuntaohjelmien, suunnitelmien ja niiden toteuttamissuunnitelmien sekä alueellisten EU-ohjelmien laatiminen ja hallinnointi sekä maankäytön suunnittelusta vastaaminen. Maakunnan liittojen lakisääteisen toimialan lisäksi niillä on monia vapaaehtoisia tehtäviä, jotka painottuvat kunkin alueen omiin erikoispiirteisiin. Maakunnan liittoja on Suomessa 19.

Lääninhallitus on läänin yleinen hallintoviranomainen. Tämän lisäksi lääninhallitus hoitaa oikeushallintoon, pelastus- ja poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveyshallintoon liittyviä tehtäviä. Tehtäviä hoitaessaan lääninhallitus on kahdeksan ministeriön alainen. Lääninhallituksista säädetään lääninhallituslaissa (22/1997) ja –asetuksessa (120/1997).

Lääninhallitus huolehtii monialaisena asiantuntijavirastona siitä, että läänin väestön perusoikeudet toteutuvat. Lääninhallitus mm. arvioi asianomaisten ministeriöiden ohjauksessa alueellisesti toimialueensa peruspalveluja. Peruspalveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä palveluja, jotka koskevat suurta määrää ihmisiä ja vaikuttavat kansalaisten jokapäiväiseen elämään. Nämä palvelut ovat valtion palveluja, kuntien järjestämisvastuulla olevia palveluja ja myös yksityisten palveluntuottajien palveluja. Lääninhallitus myös sovittaa yhteen valmiuslaissa tarkoitettua poikkeusoloihin varautumista huolehtimalla sen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä läänissä. Turvallisuudesta huolehtiminen on myös tärkeä osa lääninhallituksen toimintaa. Lääninhallituksessa on poliisin lääninjohto, mutta tämän lisäksi lääninhallituksen jokainen osasto osallistuu omalla toimialallaan turvallisuustyöhön. Manner-Suomessa on viisi lääninhallitusta, joilla on yhteensä 14 eri toimipistettä. Kuudes lääninhallitus on Ahvenanmaan lääninhallitus. Ruotsinkielisen opetustoimen tehtävistä on

lääninhallituksissa vastannut lääninhallitusasetuksen mukaan erillinen ruotsinkielinen palveluyksikkö.

Työ- ja elinkeinokeskukset (jäljempänä TE-keskukset) tukevat ja neuvovat yrityksiä niiden elinkaaren kaikissa vaiheissa, osallistuvat innovaatioympäristön kehittämiseen, hoitavat alueellista työvoimapolitiikkaa, edistävät maatilatalouden ja maaseutu- ja kalatalouselinkeinojen kehittymistä ja suorittavat maa- ja metsätalousministeriön aluehallinnolle kuuluvat viranomaisen valvonta- ja toimeenpanotehtävät. Lisäksi TE-keskukset huolehtivat maahanmuuttajien kotouttamisen alueellisesta yhteensovittamisesta, turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta sekä muista erikseen säädetyistä tehtävistä. TE-keskuksista säädetään laissa (796/2008) ja valtioneuvoston asetuksessa (832/2008) työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista.

TE-keskukset ovat elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden asiantuntijoita. Toiminnan tavoitteena on osaamisen, yrittäjyyden ja kasvun vahvistaminen, työllisyyden parantaminen, tasapainoinen aluerakenne ja elinvoimainen maaseutu. TE-keskuksia on 15.

Alueelliset ympäristökeskukset huolehtivat aluehallinnolle kuuluvista ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun, alueiden käytön, rakentamisen ohjauksen, kulttuuriympäristön hoidon sekä vesivarojen käytön ja hoidon tehtävistä. Monet tehtävistä ovat EU-sidonnaisia. Ilmastonmuutoksen johdosta tehtävien merkitys ja painoarvo kasvavat. Ympäristökeskuksia on 13. Alueellisista ympäristökeskuksista säädetään laissa ympäristöhallinnosta (55/1995).

Ympäristölupavirastot toimivat vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisina alueellisina valtion lupaviranomaisina. Ne ratkaisevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvut ja vesilakiin perustuvat luvat eli ns. vesitalousasiat sekä korvausasioita sekä edellä mainittuihin asioihin liittyvät hallintopakkoasiat. Ympäristölupavirastot ovat itsenäisiä ja riippumattomia päätöksenteossaan. Ympäristölupavirastoja on kolme. Ympäristölupavirastoista säädetään laissa ympäristölupavirastoista (87/2000).

Tiehallinto on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijavirasto, jota ohjaa ja valvoo valtioneuvoston tehtävään nimittämä johtokunta. Suomi on jaettu yhdeksään tiepiiriin. Tiepiiri vastaa tienpidosta alueellaan Tiehallinnon toimintaperiaatteiden ja -linjojen sekä piirille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tiepiirien tehtävänä on huolehtia tieverkon kunnosta sekä liikenteen turvallisuudesta ja sujuvuudesta sekä kehittämistarpeista. Osa tiepiirien tehtävistä hoidetaan keskitetysti yhden yksikön tai tiepiirien muodostamien kolmen yhteistyöalueen toimesta. Tiehallinnosta säädetään laissa (568/2000) ja valtioneuvoston asetuksessa (659/2000) tiehallinnosta. Turussa toimiva Merenkululaitoksen yhteysalusliikenneyksikkö hoitaa liikenneyhteyksiä 12 yhteysalusreitillä. Lisäksi Merenkululaitos avustaa liikennettä Kotka-Pyhtään, Porvoon, Sipoon ja Tammisaaren saaristoissa sekä Saariston Rengasteillä.

Työsuojelun piirihallinto koostuu kahdeksasta työsuojelupiiristä. Työsuojelupiirien kahdeksan työsuojelutoimiston lisäksi piireillä on noin alueellista 20 sivutoimipistettä, joiden sijaintipaikoista päättää kunkin työsuojelupiirin työsuojelutoimisto. Työsuojelupiirien tehtävänä on työsuojelua koskevien säädösten ja määräysten valvonta ja ohjaus. Työsuojeluviranomaisten valvottavana on yli sata säädöstä koskien työsuojelua ja muita työelämän lainalaisuuksia, esim. työaika-, työsopimus- ja vuosilomalaki. Ammattientarkastus aloitettiin maassamme vuonna 1889 ja tätä edelsi vuonna 1868 voimaan tullut laki, mikä sisälsi yksityiskohtaisia määräyksiä työväensuojelusta. Työsuojeluhallinto on riippumaton valvontatehtävää suorittaessaan. Suomi on ratifioinut Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen numero 81 "Ammattientarkastus teollisuudessa ja kaupassa" (1947). Työsuojelupiirien toiminta on työpaikkoihin kohdistuvaa valvonta-, kehittämis- ja asiakaspalvelutyötä, joka on luonteeltaan pääosin kenttätyötä. Työsuojeluhallinnosta säädetään laissa (16/1993) ja asetuksessa (176/1993) työsuojeluhallinnosta.

Aluehallintoviranomaisissa henkilöstövoilyymi henkilötyövuosina mitattuna on ollut yhteensä 8 055 vuonna 2007. Henkilötyövuodet jakautuvat Valtion työmarkkinalai-

tokselta, maakunnan liitoilta ja Metsäkeskuksesta saatujen tietojen mukaan viranomaisittain seuraavasti: maakunnan liitot 682, lääninhallitukset 1230, TE-keskukset 1902, alueelliset ympäristökeskukset 1991, ympäristölupavirastot 90, työsuojelupiirit 450, tiepiirit 703 ja metsäkeskukset 1007 henkilötyövuotta.

2.1.3 Nykyiset valtion aluehallintomallit

Yleistä

Aluehallinnon uudistamishankkeen valmistelun yhteydessä tehdyn selvityksen mukaan nykyisessä aluehallinnossa on kaksi moniohjattua mallia, erillisohjattu malli, hajautettu malli sekä erikoistunut ja verkostoitunut aluehallinto. Työ- ja elinkeinokeskukset sekä lääninhallitukset edustavat moniohjattuja aluehallintoviranomaisia, joissa yhtä viranomaista ohjaavat useat keskushallinnon tahot. Ympäristöministeriön aluehallinto on erillisohjattu malli, jossa ympäristöministeriö on pääasiallinen ohjaaja ja maa- ja metsätalousministeriö toisena ohjaajana. Hajautettua aluehallintomallia edustaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, jossa on useita viranomaisia keskus- ja aluetasolla.

Kaikilla näillä voi olla ja onkin piirteitä erikoistuneesta ja verkostoituneesta hallinnosta. Sille tyypillistä on viranomaisten työnjako myös tehtävittäin, ei pelkästään alueellisesti ja yhteistyö eri alueiden viranomaisten välillä.

Valtion nykyisistä aluehallintoviranomaisista monialaisia ovat erityisesti lääninhallitukset sekä työ- ja elinkeinokeskukset. Lääninhallituksia ohjaa tällä hetkellä kahdeksan ministeriötä ja eräät keskusvirastot kokonaisuutuuksiin ja resurssiohjauksen kuuluessa valtiovarainministeriölle. Työ- ja elinkeinokeskuksia ohjaavat työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sisäasiainministeriö, Tekes, Evira ja maaseutuvirasto. Työ- ja elinkeinoministeriön kautta välittyvät sekä resurssit että tulostavoitteet. Puhtaasti yhden ministeriön ohjauksessa toimivat tällä hetkellä muun muassa työsuojelupiirit.

Seuraavassa kuvataan tarkemmin eräitä aluehallinnossa käytettäviä ohjausmalleja.

Lääninhallitusten ohjausmalli

Lääninhallituksen yleishallinnollinen johto ja valvonta kuuluvat valtiovarainministeriölle. Lääninhallitus toimii eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan asianomaisen ministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Lääninhallitus on erikseen säädetyissä asioissa myös sen keskushallinnon viraston tai laitoksen ohjauksessa, jonka toimialaan kuuluvia tehtäviä se hoitaa.

Valtiovarainministeriö hyväksyy lääninhallituksen keskeiset yleishallinnolliset tulostavoitteet neuvoteltuaan lääninhallituksen kanssa. Muut ohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot hyväksyvät lääninhallituksen asianomaisen tulosalueen keskeiset tavoitteet.

Lääninhallitusta johtaa maaherra, joka vastaa lääninhallituksen tulostavoitteiden saavuttamisesta ja toiminnan tuloksellisuudesta. Maaherran nimittää tasavallan presidentti. Lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden, sivistysosaston, poliisiosaston ja pelastusosaston osastopäällikön nimittää asianomainen ”substanssiohjaava” ministeriö. Lääninhallituksella on johtoryhmä.

Lääninhallitus on päällikkövirasto, jossa viraston sisäinen toimintavapaus on suuri. Viraston jakautuminen toimialoihin ja osastoihin on säädely. Viraston johto päättää toimintamäärärahojen jakautumisesta eri osastoille ja vastaa tulostavoitteiden toteutumisesta kokonaisuutena. Osastot/toimialat saavat käyttöönsä hankekohtaisia ja käyttökohteeltaan määrättyjä määrärahoja, joiden suuntaamisesta osastot vastaavat ja joita virasto hallinnoi tiliteknisesti. Substanssiministeriö tai keskusvirasto antaa tarvittavia yksityiskohtaisia menettelytapaohteita.

Työ- ja elinkeinokeskusten ohjausmalli

Työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista annetun lain (796/2008) mukaan keskuksen yleishallinnollinen ohjaus ja valvonta kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäasiainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Tekes, Evira ja maaseutuvirasto ohjaavat keskuksen toimintaa omalla toimialallaan. Työ- ja elinkeinoministeriö sovittaa yhteen ohjauksen.

Työ- ja elinkeinokeskuksella on johtaja, joka johtaa keskuksen toimintaa ja vastaa työ- ja elinkeinoministeriön sille asettamien tulostavoitteiden saavuttamisesta. Johtajan nimittää valtioneuvosto. TE -keskuksen muut virkamiehet nimittää sekä työsopimussuhteisen henkilöstön ottaa keskus. TE -keskuksella on johtoryhmä.

Viraston jakautuminen toimialoihin, osastoihin tai prosesseihin on säädely ja yleinen organisoituminen heijastaa keskustason organisoitumista. TE -keskuksessa on vastuualueet työllisyyttä ja yrittäjyyttä, innovaatioita ja kansainvälistyvää liiketoimintaa sekä maaseutua ja energiaa varten. Lisäksi TE -keskuksessa on vastuualueet yhdistäviä ja muita yksikköjä.

Ympäristökeskusten ohjausmalli

Alueelliset ympäristökeskukset ovat yleishallinnollisesti ympäristöministeriön ohjauksessa, mutta vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävien osalta maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa. Toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä tulosohjaukset laaditaan kummankin ministeriön toimialan osalta samanaikaisesti mutta erillisinä asiakirjoina. Alueelliset ympäristökeskukset käyvät tulosneuvottelut erikseen kummankin ohjaavan ministeriön kanssa.

Tiepiirien ohjausmalli

Liikenne- ja viestintäministeriö ohjaa Tiehallintoa ja asettaa sille virastotasoiset tulostavoitteet. Tiehallinnossa on strategiseen ohjaukseen ja tulosohjaukseen keskittyvä pääkonttori ja yksitoista tulosyksikköä. Pääkonttorin edustajat käyvät tulosneuvottelut ministeriön kanssa. Tiehallinnon pääkonttori asettaa tulostavoitteet Tiehallinnon tulosyksiköille. Tulosyksiköitä ovat yhdeksän tiepiiriä, asiantuntijapalvelut -yksikkö ja liikennekeskus. Tiepiirit vastaavat alueensa tienpidosta. Tiehallinnon pääjohtaja käy tulosneuvottelut tiepiirien tiejohtajien kanssa. Tiehallinnossa on käytössä tulospalkkausjärjestelmä.

2.1.4 Aluehallinnon tehtävät

Tehtävryhmät

Aluehallinnon keskeisten viranomaisten eli lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, ympäristökeskusten, tiepiirien, työsuojelupiirien, maakunnan liittojen ja metsäkeskusten tehtävät voidaan jakaa niiden luonteen mukaan viiteen eri tehtäväluokkaan: strategiset kehittämistehtävät, ohjaustehtävät, täytäntöönpanotehtävät, täytäntöönpanon valvonta ja oikeusturvatehtävät.

Strategisiksi kehittämistehtäviksi voidaan lukea alueelliset strategiat, alueelliset kehittämistehtävät, suunnittelutehtävät ja muut kehittämistehtävät. Ohjaustehtäviin kuuluvat tulosohjaus, informaatio-ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö sekä muut ohjaustehtävät. Täytäntöönpanotehtäviä ovat palvelujen hankkiminen ja palvelujen tuottaminen, joka voidaan jakaa edelleen päätöksiin, rekisteröintiin ja asiakaspalvelutehtäviin sekä muihin täytäntöönpanotehtäviin. Täytäntöönpanon valvontatehtäviin kuuluvat tarkastukset ja valvontatehtävät. Valvontatehtävät voidaan jakaa edelleen alaisen hallinnon valvontaan, kuntien valvontaan, yksityisten palvelutuottajien valvontaan ja muihin valvontatehtäviin. Oikeusturvatehtävät ovat pääosin kantelujen ja valitusten käsittelyä.

Täytäntöönpanotehtävät ovat suurin ryhmä kaikista edellä mainittujen aluehallinnon viranomaisten tehtävistä niin tehtävänimikkeiden kuin niihin sitoutuvien henkilötyövuosien osalta. Strategiset kehittämistehtävät, joihin kuuluvat mm. rakennerahastotehtävät, ovat toiseksi suurin tehtävryhmä. Täytäntöönpanon valvonta on kolmanneksi suurin tehtävryhmä. Neljäntenä tehtävryhmänä ovat ohjaustehtävät. Pienin tehtävryhmistä on oikeusturvatehtävät. Kaikilla viranomaisilla ei ole tehtäviä kaikissa tehtävryhmissä.

Edellä mainituille aluehallinnon viranomaisille säädetyistä tehtävistä säädetään asianomaisissa erityislaeissa sekä valtioneuvoston, tasavallan presidentin ja ministeriöiden asetuksissa ja päätöksissä. Lakeja, jotka sisältävät säännöksiä näille viranomaisille kuuluvista tehtävistä, on noin 250 ja asetustason säädöksiä arviolta saman verran.

Aluehallinnon tehtävien painottuminen viranomaisittain

Maakunnan liittojen tehtävät ovat pääosin kehittämistehtäviä, joiden osuus on 92 % kaikista tehtävistä. Ohjaustehtävien osuus on 8 %.

Lääninhallitusten tehtävistä 30 % on ohjaustehtäviä ja 28 % täytäntöönpanotehtäviä. Strategisten kehittämistehtävien osuus on 16 % ja oikeusturvatehtäviä on samoin 16 % kaikista tehtävistä.

TE- keskusten tehtävistä kaikkein suurin osa, 37 %, on strategisia kehittämistehtäviä. Täytäntöönpanotehtävien osuus on 33 %, täytäntöönpanon valvontatehtävien osuus on 19 % ja ohjaustehtävien osuus on 8 %. Oikeusturvatehtäviä TE- keskuksilla on 3 %.

Ympäristökeskusten tehtävistä suurin osa, 63 %, on täytäntöönpanotehtäviä. Ohjaustehtäviä on 16 % tehtävistä. Täytäntöönpanon valvontatehtävien osuus on 14 %. Strategisia kehittämistehtäviä on 5 % ja oikeusturvatehtäviä 2 %.

Ympäristölupavirastojen tehtävät ovat täytäntöönpanotehtäviä.

Tiepiirien tehtävistä on 38 % täytäntöönpanotehtäviä ja niiden valvontaa on 23 % tehtävistä. Ohjaustehtävien osuus on 20 %. Strategisten kehittämistehtävien osuus on 19 %.

Työsuojelupiirien tehtävät painottuvat täytäntöönpanon valvontatehtäviin, sillä niiden osuus on 96 % kaikista tehtävistä. Täytäntöönpanotehtävien osuus on 4 %.

Strategisia kehittämistehtäviä on eniten maakunnan liitoilla ja TE- keskuksilla, ohjaustehtäviä ja täytäntöönpanotehtäviä lääninhallituksilla ja alueellisilla ympäristökeskuksilla, täytäntöönpanon valvontaan liittyviä tehtäviä työsuojelupiireillä ja TE- keskuksilla sekä oikeusturvatehtäviä lääninhallituksilla.

Valtion aluehallintoviranomaisten erikoistumistehtävät

Valtion aluehallintoviranomaiset hoitavat joitakin tehtäviä erikoistuen koko maassa tai useamman viranomaisen alueella. Tällaisista tehtävistä kuvataan seuraavassa eräitä.

Lääninhallitukset hoitavat tehtäviä erikoistuen siten, että Itä-Suomen lääninhallituksel-

le kuuluvat valtakunnallinen maistraattien kehittäminen ja tulosohejaus (Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänien alueella), työajanseuranta-järjestelmän kehittämistyö, lääninhallitusten ja maistraattien palkkausjärjestelmien kehittämis- ja ylläpitotyö, Etelä-Suomen lääninhallitukselle kuuluvat mm. yhteispalvelun kehittäminen, lupa- ym. palveluiden sähköistämisen, lääninhallinnon tilivirastotehtävät, useamman kuin yhden kihlakunnan alueella toimeenpantavan rahankeräyksen lupa, eläin-koelautakunta, perintätoimistojen luvat ja valvonta sekä rahanpesulain mukainen valvonta, Oulun lääninhallitukselle kuuluvat peruspalveluiden arvioinnin kehittäminen ja Länsi-Suomen lääninhallitukselle venerekisterin tietotekninen hoito sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuhteen (KASTE) toimeenpanoon liittyvät valtionavustusten hallinnointi-, maksatus- ja valvontatehtävät.

Osa ympäristökeskuksista on erikoistunut hoitamaan niille alueellistettuja valtakunnallisia ohjaus- ja asiantuntijatehtäviä. Uudenmaan ympäristökeskuksessa hoidetaan meluasioita, Pirkanmaan ympäristökeskuksessa jätehuollon tuottajavastuutehtäviä, Keski-Suomen ympäristökeskuksessa ympäristökasvatusta ja -valistusta, Lounais-Suomen ympäristökeskuksessa kalankasvatuksen ympäristönsuojelua, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa turvetuotannon ympäristöasioita, Lapin ympäristökeskuksessa arktisia asioita ja Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa metsäteollisuuden ympäristökysymyksiä.

Ympäristörakennuttamista ja patoturvallisuustehtäviä on keskitetty joihinkin ympäristökeskuksiin. Koko hallinnon alan tiedonhallinnon palveluja hoidetaan Länsi-Suomen ympäristökeskuksessa ja henkilöstö- ja taloushallinnon tukipalveluja Etelä-Savon ympäristökeskuksen yhteydessä olevassa ympäristöhallinnon palveluyksikössä.

Tiepiirien tehtävistä muutamia tehtäviä hoidetaan erikoistumistehtävinä. Näitä ovat esimerkiksi asiakaspalveluyksikkö Hämeen tiepiirissä neuvonnan ja lupien osalta, lauttoiminta Turun tiepiirissä, vahingonkorvausasiat Lapin tiepiirissä, telematiikka ja raja-aluekysymykset Kaakkois-Suomen tiepiirissä sekä hoidon ja ylläpidon kilpailuttami-

nen Oulun, Savo-Karjalan ja Hämeen tiepiireissä.

Työsuojelupiirit hoitavat erikoistumistehtäviä siten, että Uudenmaan työsuojelupiirille kuuluu mm. ns. tilaajavastuulain valvonta koko maan alueella ja VR:n liikkuvan henkilöstön työolosuhteisiin liittyvä työsuojeluvallonta koko maan alueella. Lisäksi Uudenmaan työsuojelupiiri hoitaa satamien työsuojeluvallannon Kaakkois-Suomen työsuojelupiirin alueella. Hämeen työsuojelupiirin erikoistumistehtävänä on panostajan pätevyyskirjojen (panostajalaki 219/2000, 2 §) myöntäminen. Lisäksi Hämeen työsuojelupiirin tehtäviin kuuluu työsuojelupiirien henkilöstön yhteisen koulutuksen suunnittelu ja toteutus, työsuojelupiirien yhteinen viestintä, työsuojelupiirien yhteisten julkaisujen laadinta, painatus ja myynti, työsuojelunäyttely TAPS- rekisterin ylläpito, työsuojelupiirien yhteisen tietoverkon ylläpito sekä eräitä henkilöstöhallinnon erityistehtäviä. Keski-Suomen työsuojelupiirin erikoistumistehtävänä on sisävesiliikenteen ja ahtaustyön valvonta sisävesialueella lukuun ottamatta Pohjois-Suomen työsuojelupiirin aluetta.

Myös TE- keskusten tehtävistä muutamia hoidetaan erikoistuen koko maassa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita maahanmuuttoasioista elinkeinonharjoittajan oleskelulupa-asiat, joita hoidetaan keskitetysti Uudenmaan TE- keskuksessa. Tilivirasto- ja tietohallinnon kehittämispalvelut on keskitetty Mikkelin toimipisteeseen. Tietohallinnon asiantuntijat työskentelevät eri puolilla maata. Tekesin palveluja tarjotaan innovaatiot ja kansainvälistyvä liiketoiminta – vastualueen taholta. Klusterihankinnat on keskitetty muutamaankin toimipisteeseen. Maakuntien yhteistyöasiakirjojen valmisteluun liittyvät ja muut yhteistä koordinaatiota vaativat tehtävät on keskitetty suuralueittain. Raja-alueohjelmien hallinnointi on myös keskitetty. Suomen lähialueyhteistyö on vastuutettu kutakin lähialuetta maantieteellisesti lähimpänä olevalle TE- keskukselle.

Asiakasryhmät

Merkittävimmät asiakasryhmät TE- keskuksilla ovat yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat sekä kunnat ja kansa-

laiset; lääninhallituksilla kunnat sekä yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat; alueellisilla ympäristökeskuksilla näiden lisäksi myös kansalaiset sekä ympäristölupa- virastoilla myös valtion ja kuntien viranomaiset ja liikelaitokset. Tiepiireillä merkittävin asiakasryhmä on yhteiskunta kokonaisuutena, ja muita merkittäviä asiakasryhmiä ovat yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat sekä kansalaiset. Työsuojelupiirien ja metsäkeskusten merkittävimmät asiakasryhmät ovat yritykset ja yhteisöt sekä työsuojelupiireillä lisäksi yksittäiset työntekijät ja henkilöstön edustajat sekä metsäkeskuksilla yksityiset elinkeinonharjoittajat. Maakunnan liittojen merkittävimmät asiakasryhmät ovat kunnat, yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat ja muu aluehallinto.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Yleistä Pohjoismaista

Aluehallinto Pohjoismaissa koostuu valtiotason yksiköistä ja kuntaperusteisista alue- ja paikallishallinnon yksiköistä. Pohjoismailla on yhteistä kunnallisen itsehallinnon pitkä perinne ja vahva asema. Kunnat vastaavat suurimmasta osasta hyvinvointi- ja peruspalveluja ja siten kansallinen hyvinvointipolitiikka on painotetusti kuntien vastuulla. Kunnallisella tuloverolla on kuntien rahoituksessa huomattava asema. Kuntia on lukumääräisesti paljon, mutta ne ovat keskimäärin maantieteellisesti suuria. Tanskassa hallintouudistus on vähentänyt kuntien määrää huomattavasti.

Pohjoismaissa on lääneillä pitkä ja vahva historia. Tanskassa lopetettiin vuoden 2007 hallintouudistuksessa maakuntaläänit. Läänit ovat olleet valtion keskushallinnon edustajia kattavine toimivaltuuksineen ja tätä perinnettä ne kantavat Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa edelleen. Lääninhallinto hoitaa ohjaus-, valvonta- ja kehittämistehtäviä alueillaan. Siltä osin kuin aluehallinto vastaa valvonnasta, valvonnan päämäärässä korostuu kansalaisten yhdenvertaisuuden takaaminen ja toimintavarmuus. Aluehallinnon virastojen

ohjaus ja valvonta perustuvat tulosopimuksiin ja tulohajauksen käytäntöihin. Käytännöt ovat poikkeuksellisen yhtenevät Pohjoismaissa. Ohjauksen ja valvonnan tavoitteena on taata tuottavuus, tehokkuus, vaikuttavuus ja laatu julkisissa toiminnoissa. Suomessa ministeriöt vastaavat pääosin valtion aluehallinnon ohjauksesta. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa ohjauksen pääpaino on keskushallinnon vahvoissa asiantuntijavirastoissa.

Alueellisessa kehittämisessä korostuu Pohjoismaissa maakuntapohjaisuus ja kehittämistehtäviä on pyritty siirtämään valtionhallinnolta itsehallinnolliselle maakuntahallinnolle. Aluekehittäminen noudattaa kuitenkin osaltaan valtion sektorihallintoa. Tämä näkyy vastuuorganisaatioiden suurena määränä.

Pohjoismaissa vaalit ovat kansalaisten ensisijainen vaikuttamiskanava. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa maakuntien päättävät elimet valitaan suoralla kansanvaalilla. Suomessa maakunnallinen vaali on käytössä vain Kainuun maakunnassa. Muissa maakunnissa maakuntien liittojen päättävät elimet valitaan kuntien edustajakokouksissa. Vaalitapaan vaikuttaa ensi sijassa aluehallintojen tehtävien erilaisuus. Aluekehittämistehtävät ovat olleet Pohjoismaissa viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävien organisatoristen muutosten kohteena. Tehtäviä on siirretty kunta- ja valtio-organisaatioiden välillä ja hallintojärjestelmien sisällä. Keskitetystä aluekehittämisestä on siirrytty monitahoiseen malliin. Laaja osallistuminen koskee viranomaisia ja käytännön toteutuksesta vastaavia yksityisiä ja julkisia organisaatioita.

Erityisesti avoimuus ja hallinnon läpinäkyvyys koetaan pohjoismaisena menestystarinana. Se näkyy kaikkien Pohjoismaiden hallintojen pyrkimyksenä parempaan tiedottamiseen, laajana asiakirjajulkisuutena, kattavana valitusoikeutena ja mahdollisuutena saada apua oikaisupyyntöihin.

Norja

Nykyinen hallitus tähtää vuonna 2010 toteutuvaan alue- ja kuntatason uudistukseen. Maakuntien uusjako perustuu vapaaehtoisuuteen ja maakunnat ovatkin päätymässä ennemmin erilaisiin yhteistyöjärjestelyihin kuin varsinaisiin liitoksiin. Yhteistyötä johtamaan

ja koordinoimaan on perustettu maakuntien edustajista koostuvia alueneuvostoja. Alue- ja kuntaministeriö yhdessä kuntaliiton kanssa toteutti vuonna 2003–2005 kehittämishankkeen, jossa arvioitiin kuntalähtöisesti muutostarpeita kuntarakenteessa ja jonka tavoitteiksi asetettiin vahvempi paikallisdemokratia ja elinvoimaisemmat kunnat. Merkittävin tulos oli se, että kaikilla kunnilla ei tarvitse olla samoja tehtäviä, vaan tehtävät valikoituvat alueellisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden mukaan. Osaltaan tehtävien siirto alueellisille toimijoille on herättänyt kritiikkiä; alueellistettu hallinto ei aina tarkoita, että kaikki alueet ja niiden toimijat tulevat kuulluksi yhtäläisesti. Toiseksi, kehitys usein viittaa alueelliseen eriytymiseen ja erikoistumiseen, ja siten edellyttää aluetason toimijoilta uudenlaisia valmiuksia kuten strategista suunnittelua ja voimavarojen jakamista.

Maakuntasuunnitelmajärjestelmän kautta maakuntien asemaa on pyritty vahvistamaan aluekehittämisessä ja huomioimaan alueelliset erot. Maakuntasuunnitelmien sitovuutta on pyritty lisäämään, koska suunnitelma nähdään koordinointi-instrumenttina valtion keskushallinnon, valtion aluehallintoviranomaiset, asiantuntijavirastojen ja kuntasektorin välillä.

Tulosohjausta sovelletaan sekä valtion virastoihin ja hallitukseen että ministeriön alaisuudessa toimiviin aluetason yksiköihin. Ministeriöt tekevät vuosittaiset tulossopimukset alue- ja paikallisyksiköiden ja virastojensa kanssa. Valtion ja kuntien välinen tulosneuvottelusopimuskäytäntö alkoi Norjassa keuhkokuumeena 2001 joka on nyttemmin vakiinnutettu. Sopimuksessa neuvotellaan valtion ja kuntien välinen tehtävänjako sekä taloudelliset ja poliittiset tavoitteet kuntasektorille. Neuvottelujärjestelmän myötä kuntien toimintavapaus tehtävien ja niiden toteuttamistapojen suhteen on kasvanut. Neuvottelujärjestelmä on vakauttanut taloutta ja vähentänyt valtion yksityiskohtaista ohjausta.

Ministeriöt ovat suhteellisen pieniä kun taas keskusvirastot merkittäviä toimijoita. Jännitteitä lääninhallinnon ja maakunnallisen hallinnon välillä on pyritty vähentämään uusilla yhteishallintojärjestelyillä ja tehtäväjako kuntien ja alueellisen tason välillä on tehty suhteellisen joustavaksi. Aluepolitiikkaa

luonnehtii tavoite nykyisen yhdyskuntarakenteen säilyttämisestä ja tasa-arvoisten elinolosuhteiden varmistaminen maan kaikissa osissa. Aluepolitiikkaa onkin sävyttänyt kah-tiajako syrjäseutujen aluepolitiikkaan ja muuhun aluepolitiikkaan.

Kommunal-og regionaldepartementet vastaa alue- ja maaseutupolitiikasta, paikallishallinnosta, paikallishallinnon rahoitusky-symyksistä ja vaalien järjestämisestä. Muut ministeriöt toteuttavat alueellisesti painottuneita policyja alueorganisaatioidensa kautta ja monet taloudelliseen kasvuun, työllisyyteen, yritystoimintaan, asumiseen ja hyvinvointiin tähtäävät policyt on yhdistetty aluepolitiikkaan. Maakuntahallinto vastaa aluepolitiikasta aluetasolla.

Stortinget päättää vuosittain maksimi- ja minimitasot kunta- ja aluetason verotukselle. Lääninhallinto ja maaherrat toimivat For-nyingsog administrasjonsdepartementet:in, Statsforvaltningsavdelingen -yksikön ohjauksessa. Lääninhallinto on muiden pohjoismaiden tapaan monialainen viranomais, joka on usean ministeriön sektoriohjauksessa. Kuntien ohjaus ja valvonta on suurelta osin delegoitu lääninhallinnolle. Ministeriöt ovat delegoineet lähes kaikki kuntia koskevat valvonta- ja ohjaustehtävät läänitasolle.

Ruotsi

Ruotsissa ministeriöt ovat suhteellisen pieniä ja keskusvirastot merkittäviä toimijoita. Maakuntahallinnon asemaa on pyritty vahvistamaan kun taas lääninhallintoa on heikennetty ja tehtäviä on siirretty peruskunnilta maakuntahallinnolle. Tehtävänjaon muutokset ovat vähäisempiä kunta- ja valtiosektorin välillä kuin Norjassa tai Tanskassa. Samalla tehtävämuutokset ovat olleet haastavampia.

Kuntayhteistyötä on useissa eri muodoissa: kuntayhtymiä, yhteisiä viranomaisia, taloudellisia yhteisöjä, osakeyhtiöitä ja säätiöitä. Haasteet ovat tulleet erityisesti sektorilainsäädännöstä, joka on hankaloittanut pitkäaikaisen ja laajapohjaisten yhteistyömuotojen toteuttamista. Valtionohjaus ja -valvonta ovat heikentyneet uusien organisaatiomuotojen johdosta. Demokraattiset ohjauskeinot ovat heikentyneet erityisesti osakeyhtiöiden ja yhteisöjen kohdalla.

Kokemuksia tehtävien keskittämiseen alueetasolla on haettu Västra Götalandista: kolme läänää yhdistettiin vuonna 1998, ja samassa poliisin, läänin työllisyyslautakunta ja veroviranomaisten aluejako täsmätettiin perustettuun lääninhallintoon. Vastuu aluekehittämisestä siirrettiin lääninhallitukselta maakunnalle.

Aluekehittämistä ovat sävyttäneet kaupunkituminen ja demografinen keskittyminen, kaupunki-maaseutujako sekä vastakkainasettelut keskisuurten ja suurten kaupunkien välillä. Aluekehittämiskeskustelussa painoa ovat saaneet työmarkkina-alueet. Näitä aluejaoituksia on vaadittu sovellettavaksi kehittämiskeinojen ja -policyjen valinnassa, mutta myös aluehallinnon järjestämisessä. Kansallisessa aluepolitiikassa keskeinen instrumentti ovat ohjelmat, jotka kehitettiin alueellisten kasvusopimusten pohjalta. Ohjelmissa korostetaan toimintatapana hajautettua hallintoa ja kumppanuutta. Keskeinen strategia on edistää kestävästä kasvusta, työllisyyttä ja yrittäjyyttä alueiden omista lähtökohdista. Alueiden kehittämiseen tähtävien ohjelmien hallinnoinnista vastaavat lääninhallitukset, valtion virastot ja alueelliset itsehallinto- ja yhteistyöelimet. Ministeriötasolla yleinen vastuu aluekehittämisestä on Näringsdepartementilla.

Alueetasolla tärkeimmät toimijat ovat maakäräjät ja läänit. Seudullinen kehittämistyö jakautuu periaatteessa kahteen osaan. Kehitystehtävistä huolehtivat maakäräjät ja kunnat. Viranomais tehtävät ovat lääninhallitusten vastuulla. Alueilla on suoraan valittu alueellinen päätöksentekovaltuusto. Alueellinen yhteistyöorganisaatio johtaa ja koordinoi kehitystyötä alueellaan, laatii oman aluekehitysohjelman ja alueellisen kasvun ohjelman, hallinnoi alueellista kehitysmäärärahaa, päättää valtiontuesta alueellisille kulttuurilaitoksille ja antaa lausuntoja EU:n rakennerahastojen tavoitteista. Myöhemmin aluekunnille mahdollisesti siirtyy useampia tehtäviä.

Keskeinen ongelma on ollut EU:n rakennerahasto-ohjelmien heikko yhteensopivuus valtionhallinnon rakenteiden kanssa. Lääninhallitukset eivät ole täysin onnistuneet koordinoitavissaan EU-varojen osalta. Kunnat ovat Ruotsissa pitkälti vastanneet

alueellisesta suunnittelusta ja paikallisten hankkeiden rahoittamisesta. Kolmanneksi, valtion virastohallinnon aluejako ei kaikilta osin ole kohdannut alueellisia erityistarpeita, ja virastojen päättämä EU-rahoitus ei ole soveltunut alueiden erilaisiin tarpeisiin. Lisäksi rahoituspäätösten valmistelu on hankaloittanut monien virastojen poikkeava aluejako lääninhallituksista ja maakäräjistä.

Toinen selvä kehityspolku on ollut hallintoviranomais tehtävien siirto asiantuntijaorganisaatioille. Osa näistä on perustettu ainoastaan rakennerahastotehtävää varten tai tietyn rahaston hallinnointiin. Ruotsissa sosiaalirahaston hallinnoinnista vastaa ESF-Rådet, joka toimii arbetsmarknadsdepartementet:in ohjauksessa. Useimmat näistä erityisorganisaatioista ovat alueellisia asiantuntijaelimiä.

Ruotsissa yleisvastuu alue- ja kuntahallinnosta on valtiovarainministeriöllä. Ministeriön tehtäväkenttä on laaja verrattuna muihin Pohjoismaihin ja se on Ruotsin ministeriöistä suurin. Ministeriön alaan kuuluvat aluehallinnon osalta lääninhallitukset, maakunnat ja kunnat. Muut sektoriministeriöt ohjaavat lääninhallintoa niiltä osin kun asiat koskevat niitä.

Osaltaan myös Regeringskansliet kantaa vastuu aluehallinnon organisaatioiden yleisestä johtamisesta ja koordinoinnista. Valtion asioita alue- ja paikallistasolla valvoo, ohjaa ja ohjeistaa noin 70 keskushallinnon viranomaista ja 21 lääninhallitusta. Regeringskanslietilla on keskeinen koordinoijan rooli. Lait, asetukset ja viranomaiskohtaiset säännökset luovat yleiset raamit tulostulosohjaukselle. Tarkempien tulosopimusten sisältö on kunkin hallinnonalan päätettävissä. Kuntien ohjauksessa on menty osaltaan yleiseen tulos- ja tavoiteohjaukseen, jossa tärkeänä instrumenttina ovat edelleen yleiset valtiontuet.

Ruotsissa on kokeiltu aluehallinnossa ns. prosessinäkökulmaa, jossa pyritään sektorihallinnon toimet yhdistämään yhdeksi asiakasprosessiksi. Viranomaiset vastaavat asiasta yhdessä ja asiakas voi toimia yhden kontaktihenkilön kautta. Samankaltaisia ns. 'yhden luukun' palveluja on Ruotsissa toteutettu alueetasolla aluekehittämisessä, siirtolaispolitiikassa ja elinkeinopolitiikassa.

Tanska

Tanskassa toteutettiin merkittävä kuntauudistus vuonna 2007. Uudistus muutti hallinnon tyystin: kuntien määrä laski 290:sta 98:een. Merkittävä uudistus oli viiden regionin perustaminen vuonna 2007. Samalla lopetettiin 14 maakuntalääniä. Tavoite oli saavuttaa suurtuotannon etuja paikallistasolla ja keventää väliportaan hallintoa.

Ministeriöillä on keskeinen asema politiikkalohkojen strategisena ohjaajana. Vuoden 2007 uudistuksen jälkeen Tanska poikkeaa muista Pohjoismaista selvemmin. Kunnat vastaavat sosiaalivakuutustujen hallinnosta, kun muissa nämä ovat valtion viranomaisten tehtävä. Toinen suuri tehtäväalue on työnvälitys, josta Tanskassa vastaavat kunnat ja muissa pohjoismaissa valtio.

Tanskan kuntien välisen yhteistyön perustaksi on otettu vähintään 30 000 asukasphoja. Kuntia on kannustettu pysyvään yhteistyöhön työllisyysasioissa, sosiaalipalveluiden tarkastuksessa, erityisopetuksessa, luonnonsuojelussa ja ympäristöasioissa. Organisoitumistoina ovat sopimukset ja tilaaja-tuottaja -mallit sekä yhtymät ja yhtiöt.

Regioneilla on kolme päätehtäväaluetta. Ne ovat terveydenhuolto, alueellinen kehittäminen ja kuntien omistamien sosiaali- ja opetuslaitosten ylläpito. Kutakin regionia johtaa regionsråd, jossa on 41 vaaleilla valittua alueen edustajaa. Regionien palveluksessa on noin 110 000 työntekijää.

Aluekehittämistä luonnehtii aluesuunnittelun vahva asema ja kaupunki-maaseutuulottuvuus. Poikkeavaa muihin Pohjoismaihin on se, että Tanska leikkasi aluepolitiikan kansallista rahoitusta 1990-luvun alussa, ja aluetuet määrittyivät pitkälti EU:n rakennerahasto-ohjelmien rahoitustarpeiden mukaan.

Aluekehittämisessä ministeriötasolla merkittävimmän osan mukana Økonomi- og Erhvervsministeriet ja Indenrigs- og Sundhedsministeriets. Aluekehittämistoimista yleisvastuu kansallisella tasolla on keskitetty pitkälti Økonomi- og Erhvervsministerietin alaiseen asiantuntijavirastoon. Viraston rooli aluekehittämisessä on kansallisen tason ohjeistus, toimenpiteiden analysointi ja EU:n rakennerahastojen koordinointi. Aluepoliittinen ministerivaliokunta koostuu kahdeksasta

ministeriöstä ja sihteeristönä toimii Økonomi- og Erhvervsministeriet. Valiokunta koordinoi kansallisia aluekehittämistoimia ja kehittämisstrategioita. Økonomi- og Erhvervsministerietin alaisuudessa toimii Danmarks Vækstråd, joka koordinoi ja yhteensovittaa alueellisia, kansallisia ja EU:n tukimuotoja ja kehittämisstrategioita. Se koordinoi alueellisten kehittämissuunnitelmia ja vastaa näiden sopivuudesta EU:n aluekehittämisohjelmien tavoitteisiin.

Aluekehitystehtävät ovat maakuntien tehtävä. Tehtävä on ensisijaisesti maakunnan strategisen kehittämissuunnitelman laatimista ja työllisyysstrategian, ja suunnittelu kattaa laajalti julkiset toimet alueella. Aluekehittäminen rahoitetaan valtion ja kuntien keskinäisellä rahoituksella.

EU-varojen hallintovastuu keskitettiin kokonaan valtiolle: yleinen hallinnointi ja maksatus siirtyivät rakenneuudistuksessa Erhvervs- og Byggestyrelsen:in, joka on Økonomi- og Erhvervsministeriet:in ohjaama asiantuntijavirasto. Keskittämällä tavoiteltiin parempaa kokonaiskuvaa ja yhtä vastuuta-hoa.

Rakenneuudistuksessa alueet menettivät oikeuden veronkantoon. Regionit saavat vuosittaisen rahoituksen valtion ja kuntien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella eri tehtäviä varten. Tärkeimpänä tulolähteenä on valtion verotuksen yhteydessä perittävä noin kahdeksan prosentin ”terveysvero”.

Indenrigs- og Sundhedsministerietin vastuulla on kunta- ja aluelainsäädäntö, kunnallispoliittinen suunnittelu sekä yleiset kysymykset koskien kuntien ja regionien organisaatiota, hallintoa ja valvontaa. Kumpikin ministeriö osallistuu kuntien ja regionien taloussuunnitteluun ja verovalmisteluun. Finansministeriet vastaa regionien ja kuntien taloudellisista puitteista, valtionavuista ja julkisen sektorin kehittämisestä. Vastaavasti uudet viisi Regionale statslige kontorer toimivat Indenrigs- og Sundhedsministerietin ohjauksessa. Nämä viisi toimistoa korvasivat lääninhallinnon ja maaherrojen tehtävät niiltä osin kun tehtäviä ei siirretty Regionille tai kunnille. Kontoreiden päätehtävät ovat perhe- ja kansalaisoikeuskysymykset, lakineuvonta ja oikeusapu. Ne sijoittuvat regionien pääpaikoille.

Tulosohjaus kattaa valtion yksiköt muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Valtiovarainministeriö on julkaissut ohjekirjaisen 'Kontrakstyring i staten', jossa kuvataan tulosohjausprosessi vaiheineen.. Tanskan tulosohjauksessa on siirrytty sektorikohtaisiin, detaljoituihin sopimuksiin. Muutosta tulosopimuskäytännössä on edesauttanut politiikka, jossa ovat korostuneet pyrkimys palvelutehtävien desentralisointiin. Lisäksi kunnilla on ollut halu luopua yleisestä tulosopimisen mallista. Toisaalta, Tanskassa desentralisointi ja tulosopimusten laajempi sisältö ovat lisänneet kuntiin kohdistuvaa sääntelyä, erityisesti erityislakeja ja -normeja.

Uudistuksen jälkeen kunnat ovat saaneet vapaammin priorisoida tehtäviään ja valita toteuttamistavat. Kuntatason yhteistyö- ja palvelujen tuottamistavat ovat kuntien päätettävissä. Maan aluehallinnossa vaikutukset ovat vielä selkeämmät. Osa tehtävistä jaettiin valtion sektoriviranomaisten ja kuntien välillä. Merkittävänä osana tätä muutosta terveydenhoito siirtyi viiden regionin vastuulle, ja ohjauksesta vastaavat suorilla vaaleilla valitut poliitikot. Terveydenhoidon rahoituksesta vastaavat valtio ja kunnat yhdessä.

Viro

Aluehallinnolta puuttuu yhtenäinen ja itsenäinen hallinnon toimija. Aluehallinnossa yhtyy paikallisen politiikan koordinointi ja valtion hallinnonalojen politiikkaohjelmien toteutus ja niiden keskinäinen yhteys. Hallintoaluejako perustuu maakuntiin, kaupunkihin ja kuntiin. Maakuntajaosta päättää eduskunta kun taas kuntajaosta päättää hallitus. Aluetasolla kuntien yhteistyö toimii maakunnallisten kuntaliittojen kautta. Näiden tehtävät ovat hallinnon hajautuksen edistäminen, informaation vaihto, palvelujen tarjoaminen ja edunvalvonta maakunnan kestävän kehityksen edistämiseksi.

Valtionhallinnon tehtäviä toimeenpannaan alueellisella tasolla sekä hallinnonaloittain substanssiministeriöiden alaisten piiriviranomaisten kautta, että lääninhallitusten kautta, jotka täyttävät monialaisia tehtäviä alueellisesti.

Virossa on 227 kaupunkia ja kuntaa. Kuntien lukumäärä maakunnissa vaihtelee 5 – 24

välillä. Puolessa kunnista on alle 2000 asukasta. Maakuntia on 15, jotka vastaavat Suomen läänejä. Niissä kussakin on maaherran johtama lääninhallitus, joka kuuluu sisäministeriön hallinnonalalle. Sisäministeriö koordinoi lääninhallitusten toimintaa ja valvoo lääninhallitusten tehtävien suorittamista yhteistyössä substanssiministeriöiden kanssa. Kunnat voivat kuulua maakunnallisiin kuntaliittoihin.

Maaherra edustaa valtion etua maakunnassa ja huolehtii maakunnan kehityksestä sekä täyttää yhtäältä keskushallinnon hänelle annettuja tehtäviä ja toisaalta koordinoi kuntien yhteistyötä maakunnassa. Maaherra raportoi toiminnastaan alueministerille. Maaherran tehtävistä ja erityisesti kuntien toiminnan valvontaoikeuksista on säädetty laissa. Lääninhallitusten eri hallinnonalojen tehtävät on mainittu hallinnonalojen substanssilainsäädännössä. Lääninhallituksen toimipaikan ja organisaation vahvistaa alueministeri.

Kuntaliittojen tehtävät ovat rajatumpia kuin maakunnan liitoilla Suomessa. Maakunnalliset kuntaliitot voivat jäsenkuntien suostumuksella hoitaa kunnille kuuluvia tehtäviä. Yleisimmin tämä tapahtuu niin, että maakuntaliitto on yhteistyön järjestäjä tai osapuoli osakeyhtiössä, säätiössä tai liitossa, jonka tarkoituksena on esimerkiksi jätehuollon, julkisen liikenteen tai koulutuspalveluiden järjestäminen tai alueellisten kehittämispalveluiden tai terveyspalveluiden tuottaminen. Maakunnalliseen kuntaliittoon kuuluminen on kunnalle vapaaehtoista. Muutamit yksittäiset kunnat ovat jättäytyneet maakunnallisen organisaation ulkopuolelle. Kuntien itsehallinnosta on säädetty perustuslaissa.

2.3 Nykytilan arviointi

Aluehallinnon asemaan vaikuttavat toimintaympäristön muutokset

Viimeaikaisen kehityksen tuloksena on erityisesti valtionhallinnon kehityksessä nousmassa esiin uusia kehityskulkuja, jotka vaikuttavat aluehallinnon asemaan. Aluehallinnon selkeän erottumisen sijaan keskushallinnon, aluehallinnon ja paikallishallinnon rajalinjat ovat jatkuvassa liikkeessä. Valtion

paikallishallinnon rakenne on kokenut suuren muutoksen.

Valtion paikallishallinnon johtamisalueita on suurennettu. Kihlakunnanvirastot on lakkautettu ja näihin virastoihin kuuluneiden toimijoiden, jotka olivat ulosotto, syyttäjä, poliisi ja maistraatti, toimialueita on laajennettu. Toimialueet ovat uudistusten jälkeen lähes nykyisten maakuntien laajuisia. Palveluyksiköitä ja -toimistoja on toistaiseksi vähennetty melko vähän. Poliisilla on valmistelussa kymmenien toimipaikkojen palvelujen siirtäminen yhteispalveluun ja maistraateilla muutamien. Myös muilla valtion paikallistason toimijoilla on suunnitelmia toimipaikkojen vähentämisestä.

Paras- hankkeen myötä on käynnistynyt vapaaehtoisten kuntaliitosten aalto, joka muuttaa kunnalliseen itsehallintoon perustuvan paikallishallinnon rakennetta. Vuonna 2005 kuntien lukumäärä oli 432, ja vuoden 2009 alusta kuntien lukumäärä on 348. Myös kuntayhtymien määrä vähenee.

Keskusvirastoja pyrittiin vähentämään Suomessa 1990-luvulla keskushallinnon rationalisointihankkeen myötä. Viimeaikainen kehitys kuitenkin näyttää siltä, että keskusvirastoja jatkuvasti perustetaan hallinnonalojen erityistehtäviä varten. Henkilöstön määrä keskushallinnon yksiköissä on noussut 2000-luvun aikana 23 %:sta 25%:iin, kun väliasteen yksiköiden henkilöstömäärä on laskenut 33,8 %:sta 29,2 %:iin, ja paikallistason yksiköiden henkilöstömäärä on vähentynyt 13,4 %:sta 11,1 %:iin valtion henkilöstöstä.

Ministeriöistä irrotettuja ja irrotettavia operatiivisia tehtäviä ja uusia tehtäviä on viime aikoina keskitetty ja suunniteltu keskitettäväksi uusiin keskusvirastoihin. Syyttäjäorganisaatiossa keskusvirastona toimii valtakunnansyyttäjänvirasto, ulosotolle ja poliisitoimelle keskusvirastoa valmistellaan. Myös maistraatteja koskien ohjauksen keskusyksikköä on pidetty välttämättömänä, mutta se on tarkoitus organisoida tulevan aluehallintoviranomaisen osaksi.

Toimialueet ovat muuttumassa myös toisella tavalla, verkostomaisen alueellisen erikoistumisen kautta. Aluehallinnolla olleita tehtäviä ja alueille viime vuosina annettuja tehtäviä on organisoitu tehtäväksi siten, että yksi alue tai muutamat alueet ovat tehneet ao. teh-

täviä myös toisten samantasoisten viranomaisten puolesta. Näin on toisaalta tehostettu resurssien käyttöä, kun niitä ei ole tarvinnut sitoa kaikkiin aluehallintoviranomaisiin, ja toisaalta parannettu palvelutasoa, kun erikoistuneella henkilöstöllä on edellytykset tuntea tehtäväalueensa entistä paremmin ja se on harjaantunut ratkaisujen tekemiseen.

Alueellistaminen on vakiintunut yhdeksi hallinnon kehittämisen mekanismiksi. Kun keskushallinnon toimintoja alueellistetaan, ei toiminnon hierarkkista ja organisatorista asemaa muuteta, vaan viraston tai sen osan toiminta siirretään pääkaupunkiseudulta alueille. Ei ole myöskään estettä sille, että yksittäinen toiminto siirretään aluehallintoviranomaisen hoidettavaksi valtakunnallisessa laajuudessa, jolloin organisatorisen raja-aidan merkitys käytännössä häviää.

Asiakaspalvelujen rakenne ja kanavat ovat myös kehittymässä. Sähköiset asiakaspalvelut ja call center-tyyppisten puhelinpalvelujen kehittyminen sekä yhteispalvelut helpottavat asiointia ja vähentävät etäisyyksien merkitystä hallinnon asiakaspalveluissa. Kansalaisten kannalta ei pidetä olennaisena, mikä viranomainen julkisen palvelun välittömästi tuottaa, vaan sitä, että palvelun saatavuus ja laatu on turvattu.

Alueellisen hallinnon rooli muuttuu, kun paikallishallinnon alueet suurenevät. Kun paikallishallinnon toimialueiden lukumäärä vähenee, myös aluehallinnon toimialuekoot tulevat harkittaviksi. Toisaalta paikallishallinnosta ”nousee” aluehallinnon hoidettavaksi tehtäviä, jotka luonteeltaan on mielletty välittömästi kansalaisia palveleviksi tehtäviksi. Keskushallinnosta puolestaan ”laskeutuu” luontevasti sellaisia aikaisemmin valtakunnallisiksi miellettyjä tehtäviä, jotka verkostomaisen erikoistumisen kautta on mahdollista hoitaa muutamalla alueella tai tietyillä alueilla.

Aluehallinto ja alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisessä maakunnan liitoilla on aluekehitysviranomaisina kokonaisvastuu alueensa kehittämistyöstä, siihen liittyvästä yhteistyöstä muun muassa valtion aluehallinnon kanssa ja laajat suunnittelu- ja

koordinaatiotehtävät. Maakunnan liitot myös rahoittavat, hallinnoivat ja käynnistävät kehittämishankkeita sekä hoitavat alueensa edunvalvontaa.

Aluekehittämisen viranomaisen asemaan vaikuttaa keskeisesti, että suuri osa alueiden kehittämisen voimavaroista on valtion talousarviossa ja ne tulevat alueille valtion hallinnon kautta. Tämä aiheuttaa maakunnan liitoille runsaasti koordinoitavuutta, kun rahavirrat kulkevat useilla eri hallinnonaloilla ja virastoissa ennen päätymistään kohteisiinsa alueille. Monimutkainen järjestelmä aiheuttaa helposti keskenään ristiriitaisia tilanteita kehittämistyöhön.

Maakunnan liittojen keskeiset työvälineet alueiden kehittämistehtävässä ovat maakuntasuunnitelmat ja maakuntaohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat. Näiden mahdollisuuksia määrärahojen ohjaamisessa alueille ja alueille ei ole täysimääräisesti hyödynnetty, vaikka lainsäädäntö on tarjonnut siihen mahdollisuuksia.

Aluehallinnon viranomaisten roolit ja työnjako

Suomalainen aluehallinto rakentuu kahden pilarin järjestelmälle eli ministeriökohtaisen valtionhallinnon ja kunnallishallintoon pohjautuvien maakunnan liittojen samanaikaiselle läsnäololle ja toiminnalle vailla selkeää organisoitua yhteensovitusta.

Aluehallinnon tehtäviin voidaan kahden pilarin ajatusta soveltaen määritellä kuuluvaksi päälinjoina alueelliset kehittämistehtävät ja yhdenvertaisuustehtävät.

Alueellisiin kehittämistehtäviin kuuluu muun muassa:

- huolehtia siitä, että alueen omat kehittämisedellytykset ja kehittämistahto tulevat huomioon otetuiksi valtakunnallisissa kehittämissuunnitelmissa ja kehittämisresurssien jakamisessa

- huolehtia aluelähtöisestä kansalaisten elinympäristön, yhdyskuntarakenteen, koulutuksen ja kulttuurielämän kehittämisestä

- huolehtia siitä, että kansalaisten näkemykset oman alueensa kehittämisestä kannavoidsaan alueen kehittämissuunnitteluun ja valtakunnalliseen kehittämistyöhön.

Aluehallinnon yhdenvertaisuustehtäviin kuuluu muun muassa:

- huolehtia siitä, että lainsäädäntöä sovelletaan yhdenmukaisesti ja tasavertaisesti maan eri osissa

- huolehtia siitä, että lainsäädännön soveltamisessa otetaan huomioon alueiden erilaiset olosuhteet

- ohjata valtion paikallishallinnon ja kuntien viranomaisia eri tavoin niiden tehtävien toteuttamisessa

Aluehallinnon tehtävien työnjakoa valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen muodostaman kuntaperusteisen hallinnon välillä on tarvetta selkeyttää pääsääntöisesti kahden pilarin mallia toteuttaen. Tällöin alueelliset kehittämistehtävät ovat niitä, joissa alhaalta ylöspäin tapahtuvan vaikuttamisen osuus on vahva. Yhdenvertaisuustehtävät tapahtuvat enemmän ylhäältä alaspäin tapahtuvan ohjauksen varassa.

Aluehallinnon viranomaisten roolit ja työnjako voidaan määritellä edellä mainituilla perusteilla seuraavasti: Valtion aluehallinto vastaa valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtävistä sekä täytäntöönpanon ohjauksesta alueille sekä lainsäädännön toteutumisen valvonnasta ja eräiltä osin oikeusturvasta alueille. Maakunnan liitto on vetovastuussa alueiden strategiaperusteisesta kehittämisestä sekä vastaa eräistä alueiden kehittämiseen liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä ja kuntien maakunnille antamista tehtävistä.

Valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen tulee toimia rooliensa puitteissa tiiviissä verkostomaisessa yhteistyössä erityisesti aluekehittämiseen liittyvien tehtävien osalta. Maakunnan liittojen toimivallan keskeisimmät välineet ovat maakuntaohjelma ja maakuntakaava. Maakunnan liittojen toimivaltaa on tarvetta lisätä aluekehitystyön kokoavana ja yhteen sovittavana viranomaisena.

Valtion aluehallintoviranomaisten tehtävät eivät nykyisin määräydy riittävästi tehtävien luonteen perusteella. Esimerkiksi strategisia kehittämistehtäviä hoidetaan tällä hetkellä valtion aluehallinnossa lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, ympäristökeskuksissa ja tiepiireissä. Täytäntöönpanotehtäviä on lääninhallituksilla, työ- ja elinkeinokeskuksilla, ympäristökeskuksilla, ympäris-

töluovavirastoilla, tiepiireillä ja työsuojelupiireillä.

Valtion aluehallinnon työnjakoa tulisi siten selkeyttää ja koota tietyn tyyppiset tehtävät hoidettavaksi yhdessä organisaatiossa samalla nykyisten lukuisten viranomaisten määrää vähentäen. Alueellista kehittämistä tukevat valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtävät alueilla tulisi koota toiseen viranomaiseen ja alueellista yhdenvertaisuutta tukevat lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtävät alueilla toiseen viranomaiseen.

Valtion aluehallinnon ohjaus

Nykyisessä valtion aluehallinnossa on ohjausmallina kaksi moniohjattua mallia, erillisohjattu malli ja hajautettu malli. Lisäksi on pyritty erikoistuneeseen ja verkostoituneeseen aluehallintoon. Työ- ja elinkeinokeskukset sekä lääninhallitukset edustavat moniohjattuja aluehallintoviranomaisia, joissa yhtä viranomaista ohjaavat useat keskushallinnon tahot. Ympäristöministeriön aluehallinto on erillisohjattu malli, jossa ympäristöministeriö on pääasiallinen ohjaaja. Hajautettua aluehallintomallia edustaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, jossa on useita viranomaisia keskus- ja aluetasolla.

Valtion aluehallinnon nykyisten ohjausmallien etuja ja ongelmia on arvioitu uudistusta valmisteltaessa. Nykyisessä lääninhallitusten ohjausmallissa hyvinä puolina ovat, että virasto on itsenäinen ja yhtenäisesti järjestetty, vastuusuhteet ovat selkeät, malli tukee toimialojen yhteistoimintaa ja voimavarojen yhteiskäyttöä ja malli on keskustason kannalta kevyt ohjattava. Mallin huonoina puolina ja haasteina ovat, että matriisiohjaus on virastotasolla vaikea toteuttaa, valtakunnallinen yhtenäisyys jää puutteelliseksi, toimialakohtaisia tavoitteita asetetaan usein liian paljon, tavoitteiden ja resurssien eriyttäminen on rajoite erityisesti suurten valtakunnallisten hankkeiden kannalta sekä se, että valtion nykyinen kehysmenettely ei tue tätä moniala-mallia. Työ- ja elinkeinokeskusten ohjausmallissa hyvinä puolina ovat, että tärkeimmät tavoitteet koordinoidaan keskustasolla yhdensuuntaisiksi, keskustusten saama ohjaus on yhtenäistä ja vahvaa, keskukselle ja

substanssiohjaajalle jää operatiivista toimintavapautta ja että viraston johdolla on merkittävä, kokonaisuudesta vastaava rooli. Mallin huonoina puolina ja haasteina ovat, että mallia ei valmistelun aikana vielä täysinmääräisesti ollut käytössä eikä siitä ole kaikin osin käytännön kokemuksia, viraston päällikön ja toimialojen asiantuntija-johtajien oikean roolin löytäminen on haaste, sekä että viraston sisällä on aikaperspektiiviltään ja luonteeltaan erilaisia tehtäviä, joiden voimavaroista huolehtiminen on haasteellista.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Aluehallinnon uudistamisen lähtökohtana on pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan sisältyvä linjaus: ”Hallintoa uudistetaan ja kansanvaltaistetaan. Lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, muiden piirihallintoviranomaisten ja maakunnan liittojen työnjako täsmennetään, päällekkäisyydet poistetaan ja vähennetään hallintoviranomaisten määrää. Samassa yhteydessä arvioidaan niiden aluejakoja. Nyky- muotoisen lääninhallinnon tehtävät organisoidaan uudelleen. Uudistetaan valtion aluehallintoa kokoamalla lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtäviä yhteen. Siirretään kehittämispoliittista toimivaltaa kansanvaltaiseen ohjaukseen. Selvitetään aluekehittämisen voimavarojen kokoamista valtion talousarviossa maakunnittain ja ministeriöittäin yhdelle momentille ja niiden päättämisestä siirtämistä alueille. Valmistelu käynnistetään välittömästi ja uudistukset toteutetaan vuoteen 2010 mennessä.”

Hallitusohjelman mukaan myös valtion keskushallintoa tulee uudistaa muun muassa siirtämällä alue- ja paikallishallintoon muita kuin valtakunnallisia kehittämistehtäviä sekä ministeriöiden toimeenpanotehtäviä.

Aluehallinnon uudistamisessa on lisäksi otettava huomioon toimintaympäristössä tapahtuvien nopeiden muutosten asettamat uudet vaatimukset, jotka edellyttävät uusien toimintamallien ja työvälineiden kehittämistä ja käyttöönottoa. Yleisesti tunnistettu kehittämistarve on muun muassa kasvava tarve

poikkihallinnolliseen yhteistyöhön verkostomaisesti ja myös organisatorisia rakenteita kehittäen ja uudistaen. Toteutettuja ja vireillä olevia kehittämishankkeita, jotka vaikuttavat myös aluehallinnon uudistamiseen, ovat ainakin kunta- ja palvelurakennehanke, alueellistaminen, yhteispalvelujen kehittäminen, tietoyhteiskuntastrategia, julkisen hallinnon sähköisten palvelujen ja asiointin kehittämistyö ja valtionhallinnon tuottavuusohjelma, joka nyttemmin on osa kehysmenettelyä.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen asetettiin uudistuksen yleistavoitteeksi saada aikaan kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto.

Uudistuksen valmistelemiseksi valtiovarainministeriö asetti vuonna 2007 aluehallinnon uudistamishankkeen, jonka työn tuloksena muun muassa edellä mainitut linjaukset ja periaatteet täsmentyivät seuraaviksi tavoitteiksi.

Maakunnan liittojen toimivallan keskeisimmät työvälitteet ovat maakuntasuunnitelma, maakuntaohjelma ja maakuntakaava. Maakunnan liittoja koskevien ehdotusten painopiste esityksessä on liittojen toimivallan lisäämisessä aluekehitystyön kokoavana ja yhteen sovittavana viranomaisena, jonka toiminta perustuu kuntien ohjaukseen ja kunnallisvaalien tuloksena syntyvään kansanvaltaiseen päätöksentekoon. Esityksen tavoitteena on vahvistaa maakuntaohjelman koostavaa ja yhteen sovittavaa roolia yhdistämällä nykyistä tiiviimmin sen laadintaan erityisohjelmat ja hallinnonaloittain laadittavat kehittämisohjelmat. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma on tarkoituksenaan kytkeä nykyistä tiiviimmin osaksi keskushallinnon ja alueiden välistä tulosohjausprosessia. Tavoitteena on myös lisätä maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman säädösperusteista vaikuttavuutta valtion alueviranomaisiin nähden sekä maakunnan liittojen päätösvaltaa aluekehittämisrahoituksen käytössä. Maakunnan liittojen tehtävien laajentaminen koskisi sellaisia tehtäväkokonaisuuksia, joilla on merkitystä aluekehittämistyön vaikuttavuuden lisäämisessä ja toteuttamisen edistämässä, ja jotka soveltuvat kokoavan ja yhteen sovittavan aluekehitysviranomaisen rooliin. Tarkoituksena on laajentaa maakunnan liittojen nykyisiä yhteensovittamiseen liitty-

viä kehittämistehtäviä muun muassa säätämällä maakunnan liitoille vetovastuu pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden alueellisessa ennakoinnissa, laadittaessa alueellista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa osana valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnittelua sekä laadittaessa laaja-alaisia luonnonvarojen ja ympäristöä koskevia alueellisia suunnitelmia osana valtakunnallista alan kehittämissuunnittelua. Lisäksi esityksen tavoitteena on laajentaa maakunnan liittojen aluekehityksen edistämistehtäviä muun muassa siirtämällä maakunnan liitoille eräitä nykyisin lääninhallituksille kuuluvia opetus- ja sosiaali- ja terveystoimen rakennerahastotehtäviä.

Voimassa olevan alueiden kehittämislain 10 a §:n mukainen menettely on tarkoitus korvata vahvistamalla maakunnan liittojen asemaa uusien aluehallintoviranomaisten ohjausprosessissa sekä korottamalla ohjelmiin sitomatonta maakunnan kehittämisrahaa.

Aluehallinnon viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien kehittämisen osalta tavoitteena on aluehallinnon viranomaisten tehtäväkokonaisuuksia koskevien selvitysten perusteella selkiyttää aluehallinnon viranomaisten työnjakoa kokoamalla yhteen toisaalta lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtäviä ja toisaalta alueellisia kehittämistehtäviä sekä keskittämällä aluekehittämisen voimavaroihin liittyvää päätösvaltaa maakunnan liitoille toimivaksi aluekehittämisen kokonaisuudeksi. Uudistamisen tavoitteena on myös luoda selkeä työnjako aluehallinnon sekä ministeriöiden ja muun keskushallinnon välillä muun muassa siirtämällä ministeriöistä toimeenpanotehtäviä ja muita kuin valtakunnallisia kehittämistehtäviä alue- ja paikallishallinnolle. Lisäksi uudistuksella pyritään luomaan mahdollisuuksia toteuttaa aluekehitystä ja -rakennetta sekä kansalaisten vaikuttamis- ja mahdollisuuksia vahvistavia alueellisia hallintokokeiluja maakuntien ja kuntien niin halutessa. Tavoitteena on myös karsia lainsäädännön, hallinnon ja tietotekniikan kehittämisen myötä tarpeettomiksi käyneitä ja käyviä tehtäviä.

Aluejakojen ja viranomaisten määrän kehittämisen osalta uudistuksen tavoitteena on muodostaa aluejaot siten, että niistä muodostuu viranomaisten, kansalaisten, yritysten ja

yhteisöjen kannalta selkeitä ja tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia erityisesti talous- ja työssäkäyntialueet huomioon ottaen. Uudistamisen yhteydessä pyritään myös yhtenäistämään aluejakoja siten, että aluehallinnon viranomaisten toiminta-alueet vastaavat toisiaan tai suuremmat alueet koostuvat kokonaisista pienemmistä alueista. Tavoitteena on lisäksi vähentää merkittävästi viranomaisten määrää ja organisoida aluehallinto selkeisiin tehtäväkokonaisuuksiin ja saada tällä tavoin aikaan synergisiä vaikuttavuushyötyjä esimerkiksi erityisasiantuntemuksen käytössä. Asiakasnäkökulman korostamiseksi ja resurssien käytön tehostamiseksi hyödynnetään aluehallintoviranomaisten, muiden viranomaisten ja sidosryhmien välisessä yhteistyössä verkostomaisia toimintamalleja.

Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi aluehallinnon uudistamisella pyritään valtion aluehallinnon ohjauksesta muodostamaan toimiva osa koko hallinnon ohjauksen kokonaisuutta siten, että aluehallinto on sovitettavissa yhteen ja tukee valtion paikallishallinnon kehittämistä. Aluehallinnon viranomaisia pyritään ohjaamaan ministeriöiden yhteistyönä yhtenäisin menettelytavoin ja samalla joustavasti hallinnonaloittain. Ohjausta koskevana tavoitteena on myös vahvistaa ministeriöiden verkostomaista strategista ohjausta ja alueilta tulevan kehittämistahdon kanavoitinta. Pyrkimyksenä on, että aluehallinnon tuottavuus ja tuloksellisuus paranevat ja, että aluehallintoa organisoitaessa otetaan huomioon hallinnon kehittämisen tutkimustieto ja eurooppalaisen kehityksen suuntaviivat. Asiakasnäkökulmasta uudistuksella pyritään järjestämään ja tuottamaan palvelut entistä tehokkaammin sekä luomaan edellytyksiä sille, että aluehallinto voi kanavoida kansalaisten tahdon aikaisempaa paremmin toiminnaksi ja palveluiksi. Asiakaslähtöisen aluehallinnon tavoitteena on vastata asiakkaiden monimutkaisiin palvelutarpeisiin nykyistä paremmin ja kehittää palvelujen saatavuutta uusien keinoin. Kielellisten vaikutusten arvioinnilla ja huomioon ottamisella taataan kansalaisten palvelut virallisilla kotimaisilla kielillä.

Asian valmistelun yhteydessä tehtyjen linjausten mukaisesti uudistuksen tavoitteena on myös ollut määritellä aluehallinnon viran-

omaisten roolit ja työnjako seuraavia pääperiaatteita noudattaen. Valtion aluehallinto vastaa toisaalta valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtävistä ja täytäntöönpanon ohjauksesta alueilla sekä toisaalta lainsäädännön toteutumisen valvonnasta ja eräiltä osin oikeusturvasta alueilla. Maakunnan liitot ovat vetovastuussa alueiden strategiaperusteisesta kehittämisestä sekä vastaavat eräistä alueiden kehittämiseen liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä ja kuntien maakunnan liitoille antamista tehtävistä.

Esityksessä on kysymys aluehallinnon laajasta uudistamisesta, joka lähtökohtaisesti koskee koko aluehallintoa. Eräitä aluehallintoviranomaisia ja keskushallinnon alueyksiköjä sekä välilliseen julkishallintoon kuuluvia viranomaistehtäviä alueilla hoitavia organisaatioita jäisi kuitenkin edelleen tässä esityksessä tarkoitetun uudistuksen ulkopuolelle. Tarkoituksena on jatkaa aluehallinnon uudistamista niin, että näitä tämän uudistuksen ulkopuolelle jääneitä organisaatioita tai niille kuuluvia viranomaistehtäviä voidaan myöhemmin kytkeä osaksi nyt perustettavaa valtion aluehallinnon viranomaisorganisaatiota, jos asian jatkovalmistelussa päädytään tähän. Jatkotyö on tarkoitus käynnistää aluehallintouudistuksen tultua voimaan.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki aluehallintovirastoista, laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia taiteen edistämisen järjestelystä annettuun lakiin, työsuojeluhallinnosta annettuun lakiin, valtion virkamieslakiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin ja alueiden kehittämislakiin. Lääninhallituslaki, laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista, laki ympäristöhallinnosta sekä laki ympäristölupavirastoista ehdotetaan kumottavaksi. Lainsäädäntökokonaisuuden voimaantulosta ja uudistuksen siirtymäkauden järjestelyistä ehdotetaan säädettäväksi erillisessä voimaantulolaissa.

Edellä mainittujen säädösten lisäksi esityskokonaisuus koskee aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevaa noin 250 lakia ja näissä laeissa noin 1200 säännöstä. Myös nämä lait ehdotetaan muutettavaksi. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen rinnalla annettaviin erillisiin toimialakohtaisiin hallituksen esityksiin.

Valtion aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevia erityislakeja on tarkoitus muuttaa uudistuksen yhteydessä siten, että niissä olevat maininnat nykyisistä aluehallinnon viranomaisista korvattaisiin maininnalla aluehallintovirastosta tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Lisäksi erityislakeihin tehtäisiin muut aluehallinnon uudistuksesta välittömästi johtuvat välttämättömät teknisluonteiset muutokset. Samalla muutettavat säännökset saatetaan myös muutoin ajantasalle siten, että säännöksiin tehdään muista aikaisemmista lainsäädännön muutoksista johtuvat välttämättömät tekniset muutokset. Erityislaeissa aluehallinnon viranomaisille säädettyjen tehtävien aineelliseen sisältöön sinänsä ei ole tässä yhteydessä tarkoitus tehdä muutoksia tai uudistuksia.

Valtion aluehallinto

Esitys on laaja koko valtion aluehallintoa koskeva uudistus. Esityksessä valtion aluehallintoviranomaisista lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit, Merenkulkulaitoksen yhteysalusliikennesikkö ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistot ehdotetaan koottavaksi kahteen monialaiseen viranomaiseen, joita olisivat aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Ahvenanmaan maakunnassa toimisi valtion aluehallinnon viranomaisena Ahvenanmaan valtionvirasto.

Aluehallintoviraston pääasiallisena tehtävänä olisi tukea alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Virasto edistäisi perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestävää käyt-

töä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Viraston ympäristölupa-, kilpailu- ja työsuojeluasioiden käsittelyn riippumattomuuden turvaamisesta sisältyisi esitykseen erityissäännökset, jotka johtuvat näiden toimialojen oikeudellisesta erityisasemasta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen pääasiallisena tehtävänä olisi tukea alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Keskus edistäisi yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä maahanmuuttoa, maahanmuuttajien kotouttamista ja työllistymistä alueilla.

Ehdotetussa laissa aluehallinnon viranomaisten tehtävät luettelaisiin toimialoittain yleisellä tasolla. Viranomaisten tehtävien yksityiskohtainen määrittely tapahtuisi esityksen mukaan erityislainsäädännön kautta. Kysymys olisi tehtävistä, joita voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti on hoidettu lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, tiepiireissä, alueellisissa ympäristökeskuksissa, ympäristölupavirastoissa ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoissa tai, joita on hoidettu keskushallinnossa, mutta ehdotetaan nyt siirrettäväksi aluehallintoon. Paikallishallintoviranomaisista aluehallintovirastojen ohjaukseen kuuluisivat maistraatit sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaukseen työ- ja elinkeinotoimistot. Erityisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toimisivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa.

Aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista sekä vastuualueista ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Vaikka aluehallintovirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus huolehtisi pääsäännön mukaan sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan, voisi aluehallintovirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kuitenkin hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston tai keskuksen toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voitaisiin tehostaa virastojen ja keskusten toimintaa ja valtion

henkilöstö- ja muiden valtion voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka jos toimialueen laajentaminen olisi tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Voimassa olevan lääninhallituslain 3 §:n 3 momentin mukaan Ahvenanmaan lääninhallituksen tehtäviä ei ole voitu määrätä hoidettavaksi toisessa lääninhallituksessa. Tämä voimassa olevaan lakiin sisältyvä rajoitus huomioon ottaen olisi tarkoituksenmukaista, että myös jatkossa Manner-Suomen aluehallintovirastot tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vain poikkeustapauksissa voitaisiin määrätä hoitamaan tehtäviä Ahvenanmaan valtioturvaston toimialueella.

Esityksen valmistelun yhteydessä on suunniteltu, että aluehallintovirastoja olisi kuusi ja virastoilla olisi viisi vastuualuetta: 1) peruspalvelut, oikeusturva ja luvat, 2) poliisitoimi, 3) pelastustoimi ja varautuminen, 4) ympäristöluvat sekä 5) työsuojelu. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia olisi kaikkiaan viisitoista, joista yhdeksässä keskuksessa on suunniteltu olevan kaikki kolme keskuksen vastuualuetta: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne- ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

Aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluisi valtiovarainministeriölle sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus työ- ja elinkeinoministeriölle. Viranomaisten varsinaista toimintaa koskeva ohjaus jakautuisi kahteen osaan: strategiseen ja toiminnalliseen ohjaukseen.

Strateginen ohjaus tapahtuisi asianomaisten ministeriöiden yhteistyönä ja sitä koordinoisi aluehallintovirastojen osalta valtiovarainministeriö sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Maakunnan liitot osallistuisivat tarvittavien osin yhteistyössä edellä mainittujen ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä aluehallintovirastojen kanssa strategisten tulostavoiteasiakirjojen valmisteluun sekä niitä koskeviin neuvotteluihin.

Sen sijaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategiseen ohjaukseen maakunnan liitot osallistuisivat aina. Strategisen ohjauksen kautta sovitettaisiin yhteen viran-

omaisissa edustettuina olevien eri hallinnonalojen tavoitteet ja pyrittäisiin varmistamaan aluehallinnon toimintaedellytykset sekä muodostamaan ohjaavien viranomaisten yhteinen näkemystä siitä, miten valtakunnalliset eri hallinnonalojen tavoitteet sovitetaan alueelliseen toimintaan. Tavoitteiden saavuttamiseksi ja alueiden näkemysten huomioonottamiseksi virastoille ja keskuksille esitetään laadittavaksi strategia-asiakirjat ja jokaiselle viranomaiselle erilliset strategiset tulostavoiteasiakirjat. Strategista ohjausta koordinoiva ministeriö laatisi asiakirjat yhteistyössä muiden keskuksia ohjaavien ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä asianomaisten aluehallinnon viranomaisten kanssa. Maakunnan liitot osallistuisivat näiden asiakirjojen valmisteluun aina elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta ja tarvittaessa aluehallintovirastojen osalta. Nämä asiakirjat muodostaisivat strategisen ohjauksen perustan. Aluehallintoviraston strategiseen ohjaukseen liittyisi poikkeusmenettelyjä poliisitoimen, työsuojelun ja ympäristölupaasioiden osalta.

Aluehallintovirastojen toiminnallisesta ohjauksesta vastaisivat omilla toimialoillaan oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö sekä Poliisihallitus tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisesta ohjauksesta vastaisivat omilla toimialoillaan sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus olisi säädetty. Toiminnallisessa ohjauksessa olisi kysymys virastolle kuuluvien eri hallinnonalojen tehtävien ja toimintojen hoitamista sekä palvelujen tuottamista koskevasta sektorikohtaisesta ohjauksesta. Toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laadittaisiin asianomaisten ministeriön tai keskushallinnon viraston johdolla toiminnallinen tulostavoiteasiakirja, tulossopimus, jossa sovitettaisiin aluehallinnon viranomaisten käytettävissä olevista resursseista ja operatiivisista tulostavoitteista.

Esityksen mukaan aluehallintovirastoa johtaisi viraston johtaja, jonka valtioneuvosto nimittäisi valtiovarainministeriön esityksestä virkaan määrääjäksi. Ahvenanmaan valtionvirastoa johtaisi esityksen mukaan maaherra, jonka nimittämisestä säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain 52 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta johtaisi keskuksen johtaja, jona toimisi keskuksen yhden vastuualueen johtaja oman toimensa ohella. Valtioneuvosto määräisi keskuksen johtajan määrääjäksi tehtävään työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä. Johtaja vastaisi aluehallinnon viranomaisen toiminnan tuloksellisuudesta ja sille asetettujen yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta. Viraston ja keskuksen vastuualuetta johtaisi vastuualueen päällikkö, jonka toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai keskushallinnon virasto nimittäisi. Päällikkö vastaisi vastuualueen toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta ohjaavalle ministeriölle tai keskushallinnon virastolle. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön tehtävistä ja vastuista päättäisi kuitenkin Poliisihallitus. Poliisihallituksen tehtävistä säädettäisiin poliisin hallinnosta annetussa laissa ja sitä koskevassa asetuksessa.

Esityksen valmistelun yhteydessä selvitetiin myös välilliseen valtionhallintoon kuuluvien metsäkeskusten nykyistä tiiviimmän toiminnallisen yhteyden aikaansaamista valtion aluehallinnon kanssa. Tähän esitykseen sisältyy säännösehdotus, jonka mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtoryhmätyöhön osallistuisi asiantuntijajäsenenä myös asianomaisen metsäkeskuksen johtaja. Metsäkeskusten toiminnallista yhteyttä aluehallintoon pyritään tiivistämään myös muilla toimenpiteillä. Metsäkeskukset osallistuisivat muiden aluehallintoviranomaisten tavoin aluetason strategisen tulosohtausprosessiin. Maa- ja metsätalousministeriö sisällyttäisi aluetta koskevat tavoitteet asianomaisen metsäkeskuksen tulosopimukseen, johon otettaisiin muun muassa maakunnan liittojen ja keskusten yhteistyön tiivistämistä koskeva maininta sekä viittaus metsäohjelman asemaan osana maakuntaohjelmaa. Alueellisten metsäohjelmien valmistelu kytkettäisiin maakunnan liittojen johdolla tapahtuvaan suunnitteluun ja ohjelmat kä-

siteltäisiin valmistelun aikana maakunnan liittojen toimitelmissä. Metsäkeskusten olisi tarkoitus osallistua myös maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman valmisteluun. Keskusten tulostavoitteeksi otettaisiin myös maakunnan liittojen avustaminen maakunta-kaavan metsätaloutta koskevan osuuden valmistelussa. Lisäksi metsäkeskusten johtokuntien kokoonpanoa on tarkoitus uudistaa siten, että niissä olisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä maakunnan liiton edustus. Metsäkeskusten toiminnallista yhteyttä aluehallinnon kanssa pyritään tiivistämään myös siten, että yhteisten toimitilojen ja tietojärjestelmien yhteiskäyttöä lisättäisiin. Viimeksi mainitut ehdotukset eivät kuitenkaan edellytä sellaisia lainsäädäntötoimenpiteitä, jotka olisi sisällytettävä tähän esitykseen. Tarkempi arviointi metsäkeskusten asemasta ja suhteesta muuhun aluehallintoon tehdään vuoden 2009 loppuun mennessä.

Aluehallintovirastoja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevissa laeissa olisi edellä mainittujen seikkojen lisäksi säännökset asioiden ratkaisuvallasta, työjärjestyksestä, virkojen täyttämisestä, valtion edustamisesta, suoritteiden maksullisuudesta ja muutoksenhausta. Laissa aluehallintovirastoista olisi myös säännökset valtion aluehallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa, virkaavusta ja pakkokeinoista. Lakiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sisältyisi puolestaan säännökset yhteistyöstä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa sekä omana lukunaan säännökset työ- ja elinkeinotoimistoista, joissa säädettäisiin toimistojen tehtävistä, toimivallan määräytymisestä, ohjauksesta, johtamisesta, ratkaisuvallasta, työjärjestyksestä sekä virkoihin nimittämisestä.

Esityksen mukaan Ahvenanmaan maakunnassa olisi valtion aluehallinnon viranomaisena nykyisen lääninhallituksen sijasta Ahvenanmaan valtionvirasto, jota johtaisi maaherra. Tämän johdosta Ahvenanmaan itsehallintolakiin ehdotetaan tehtäväksi viraston nimen muuttumisesta aiheutuva tekninen muutos. Uudistuksessa ei ehdoteta muutoksia Ahvenanmaan itsehallinnolliseen asemaan.

Maakunnan liittojen asema ja tehtävät

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi maakunnan liittojen aseman ja tehtävien uudistamiseksi esityksessä ehdotetaan myös alueiden kehittämislakia muutettavaksi. Muutokset koskisivat maakunnan liittojen tehtäviä, yhteistoiminta-alueita ja niiden puitteissa hoidettavia tehtäviä, päätöksenteon järjestämistä yhteistoiminta-alueilla, yhteistoimintaelintä ja sen valitsemista, yhteistoiminnasta sopimista ja siihen velvoittamista, maakuntaohjelmien vaikuttavuuden lisäämistä alueiden kehittämisessä sekä muutoksenhakua yhteistoimintaelimen päätöksiin.

Maakunnan liittojen tehtäviä esitetään laajennettavaksi niin, että niiden vastuulle tulisi käynnistää suunnitteluprosessit ja johtaa niihin liittyvää yhteistyötä alueellisten pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointia, liikennejärjestelmää sekä laaja-alaisia luonnonvaroja ja ympäristöä koskevien suunnitelmien laatimiseksi. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole siirtää päätösvaltaa, vaan maakunnan liitto koordinoisi näiden suunnitelmien alueellista laatimista. Maakunnan liittojen vastuulle kuuluva yhteensovittaminen tarkoittaisi suunnitteluprosessien käynnistämistä ja siihen liittyvän yhteistyön johtamista.

Maakunnan liittojen yhteistoiminnan järjestämiseksi maa jaettaisiin esityksen mukaan maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueisiin. Yhteistoiminta-alueiden tulisi muodostaa toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukainen kokonaisuus tehtävien hoitamiseksi. Yhteistoiminta-aluejako tulisi esityksen mukaan ottaa huomioon, kun muodostetaan sellaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueita, joissa hoidetaan kaikkia keskuksen toimialaan kuuluvia tehtäviä.

Yhteistoiminnan piiriin kuuluisivat esityksen mukaan tehtävät, jotka olisivat alueen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta merkittäviä, sisältyisivät maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin tai muihin alueiden kehittämiseen merkittävästi vaikuttaviin suunnitelmiin sekä koskisivat yhteistoiminta-aluetta yhteisesti. Tietyin laissa säädettyin edellytyksin yhteistoiminnan piiriin voitaisiin ottaa muitakin edellä mainitun kalta-

sia tehtäviä. Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkuntien olisi sovittava yhteistoiminnan piiriin kuuluvien asioiden käsittelyn ja päätöksenteon järjestämisestä joko yhteisessä toimielimessä tai siten, että päätösvaltaa käyttäisivät maakunnan liitot yhtäpitävin päätöksin.

Maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat vastaisivat yhteistoiminnan järjestämisestä ja yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta. Jos ne eivät saisi sovittua näistä asioista, voisi valtioneuvosto esityksen mukaan velvoittaa asianomaiset maakunnan liitot aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja määrätä muista tähän liittyvistä asioista. Valtioneuvoston määräys olisi voimassa vain siihen saakka, kunnes yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat olisivat toisin sopineet.

Esitykseen sisältyy myös alueiden kehittämislain muuttamista koskevat säännökset maakuntaohjelmien ja niiden toteuttamissuunnitelmien vaikuttavuuden lisäämisestä alueiden kehittämisessä. Esityksen mukaan viranomaisten tulisi ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen sekä huolehtia, ettei toimenpiteillä vaikeutettaisi niiden toteuttamista. Lisäksi viranomaisten olisi pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka merkittävästi poikkeaisivat maakuntaohjelmasta tai eivät sisältyisi maakuntaohjelmaan, sekä arvioitava niiden vaikutuksia alueen kehitykseen. Jos viranomaisen aikoisi poiketa maakunnan liiton lausunnosta, sen olisi perusteltava poikkeaminen neuvoteltuaan sitä ennen asiasta maakunnan liiton kanssa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Aluehallintouudistuksen piiriin kuuluvien valtion viranomaisten kehysmääräraha valtion talousarviossa on noin 260 miljoonaa euroa. Suurin osa uudistuksen taloudellista vai-

kutusta on tämän määrärahan uudelleen kohdistamista valtion talousarviossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja aluehallintovirastoille. Uudelleen kohdennettavat määrärahat määritellään yksityiskohtaisesti valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Maakunnan liittojen tehtäväksi siirtyy lääninhallituksista opetusministeriön hallinnonalan Euroopan aluekehitysrahaston rakennerahastotehtävien hoito ja samalla tehtäviä hoitanut henkilöstö. Tämän henkilöstön palkkaukset on kuitenkin maksettu hankkeiden teknisen tuen määrärahasta, joten tällä siirrolla ei ole talousarviovaikutusta. Lisäksi maakunnan liitoille ehdotetaan siirrettäväksi eräitä tehtäviä, joissa tulee siirtää valtion viranomaisen toimintamenomomentilta rahoitus tarvittavan henkilöstön palkkauksiin ja toiminnan ylläpitokustannuksiin. Tällainen tehtävä on esimerkiksi ehdotettu yhteispalvelun edistämistäsiirto maakunnan liitoille.

Uudistus vaatii suhteellisen suuria tietoteknisiä uudistuksia ja investointeja järjestelmien yhtenäistämiseksi ja virastojen tarkoituksenmukaisen organisoitumisen mahdollistamiseksi. Aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten perustamisen edellyttämät kertaluonteiset vuosille 2009 - 2012 ajoittuvat IT- kustannukset ovat noin 6 miljoonaa euroa. Muutoshankkeen kustannukset muodostuvat henkilöstökustannuksista, konsultointikustannuksista sekä laite-, tietoliikenne- ja ohjelmistoinvestoinneista. Kustannukset ajoittuvat pääosin vuosille 2009 ja 2010. Ennen uusien virastojen toiminnan käynnistämistä tarvittaviin IT- investointeihin on myönnetty vuosille 2008 ja 2009 yhteensä 3 180 000 euroa. Perustamisvaiheen jälkeen IT-toimintojen yhtenäistämällä, tietovarantojen ja järjestelmien integroinnilla sekä henkilöstöresurssien käytön tehostumisella saavutetaan reaalisia kustannussäästöjä nykytilanteeseen verrattuna.

Myös toimitilajärjestelyistä aiheutuu muutokustannuksia ja kalustehankintoja. Toimitilajärjestelyjen osalta kustannukset eivät kuitenkaan ole suuria ja pitemmällä tähtäyksellä toimitiloissakin päästään entistä tiiviimpiin ja tarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin, joista koituu säästöjä. Sekä IT- että toimitilamuu- toksista aiheutuvat kertaluonteiset kustan-

nukset on tarkoitus hoitaa valtion menokehysten puitteissa määrärahoja uudelleen kohdentamalla ja käyttämällä hyväksi tuottavuustavoitteiden saavuttamisesta syntyviä säästöjä.

Aluehallintouudistukselle on asetettu tuottavuustavoite. Tavoitteen mukaisesti vuosina 2012-2015 uudistuksen piiriin kuuluvasta valtion aluehallinnosta vähenee henkilöstö 640 henkilötyövuoden verran. Lisäksi uusiin aluehallintoviranomaisiin koottaviin virastoihin ja toimintoihin kohdennetut vuoteen 2011 mennessä toteutettavat henkilötyövuosien vähennykset siirtyvät uusille aluehallintoviranomaisille. Tämä merkitsee sitä, että uusiin aluehallintoviranomaisiin kohdentuva tuottavuustavoite on vuosina 2010-2015 yhteensä 1 136 henkilötyövuotta. Osa säästyvistä henkilöstömenoista käytetään mm. tuottavuutta ja palvelukykyä parantaviin toiminnan kehittämisen- ja tietoteknisiin hankkeisiin. Valtiontaloudellinen vaikutus tulee silloin olemaan vuoden 2015 tasolla noin 25 miljoonan euron menotason vähennys vuodessa.

Keskushallinnosta siirtyy suunnitelmien mukaan aluehallintoon tehtäviä noin 28 henkilötyövuoden verran. Vastaavasti määrärahoja siirtyy valtion talousarviossa noin 900000 euroa. Osa siirtyvistä tehtävistä on rakennerahastoihin liittyviä ja siten osittain hankkeiden teknisellä tuella rahoitettuja.

Uudistukseen liittyy myös maakunnan liittojen roolin kasvu alueellisten kehittämismäärärahojen suuntaamisessa sekä yhteispalvelun kehittämisessä. Maakunnan liitoille aiheutuvien kustannusten kattaminen tapahtuisi kehysten puitteissa ja kustannusneutraalisti.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Yleistä

Valtion aluehallinto kootaan esityksen mukaan kahteen viranomaiseen, aluehallintovirastoon sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Nykyisten lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, tiepiirien, Merenkulkulaitoksen yhteisalusliikenneyksikön ja työsuojelupiirien tehtävät

organisoidaan osaksi näitä virastoja. Tämä tarkoittaa, että edellä mainittujen viranomais-ten johtamis- ja ohjausjärjestelmä, tehtävät ja rakenteet organisoidaan uudelleen. Myös viranomaisten aluejaot sekä toimipaikkaverkosto muuttuvat. Hanke aiheuttaa näin ollen valtion aluehallinnossa merkittävän organisaatorakenteellisen muutoksen, jolla on vaikutuksia viranomaisten toimintaan, tehtäviin ja henkilöstöön.

Aluehallintovirastolla olisi kuusi päätoimipaikkaa ja kuusi muuta toimipaikkaa Manner-Suomessa. Aluehallintovirastoissa ympäristölupavastuualue sijoittuisi neljään, poliisin vastuualue kolmeen ja työsuojelun vastuualue viiteen aluehallintovirastoon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella olisi 15 päätoimipaikkaa ja kaksi muuta toimipaikkaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista rakentuisi erilaisia sen mukaan miten kyseiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen tehtäviä sijoitettaisiin. Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen tehtävät hoidettaisiin yhdeksästä keskuksista, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävät 13 keskuksista sekä elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen tehtävät 15 keskuksista. Kuuteen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukseen muodostettaisiin maahanmuuttoyksiköt. Niissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, joissa ei olisi kaikkia kolmea vastuualueita, olisi kuitenkin tarvittava määrä puuttuvien vastuualueiden palveluja tarjoavaa henkilöstöä. Henkilöstön työskentelypaikkakunnat päätettäisiin ao. viranomaisen vastuualueen työjärjestyksellä.

Ruotsinkielisen asioinnin turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaalle perustettavan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat-päävastuualueen sekä liikenne- ja infrastruktuuri-päävastuualueen palveluja olisi tarkoitus kehittää niin, että asiakkaita palvellaan tulevaisuudessakin sekä Seinäjoella että Vaasassa. Palvelutarjonnasta tehdään jatkovalmistelussa erillinen suunnitelma. Palvelut pyritään tulevaisuudessa tuottamaan ensisijaisesti sillä henkilöstöllä, joka on jo paikkakunnalla. Vaikka ympäristö ja luonnonvarat- sekä liikenne ja infrastruktuuri-päävastuualueet ovat Seinäjoella, integroidaan Vaasaan jäävä henkilöstö toiminnalli-

seksi osaksi Pohjanmaalle perustettavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta siten, että voidaan parantaa asiakaspalvelua ja tuotavuutta.

Nykyisten valtion aluehallinnon viranomaisten kokoaminen kahteen monialaiseen viranomaiseen merkitsee näille viranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista jatkossa organisatorisesti ja hallinnollisesti monipuolisemmassa ja laajemmassa toimintaympäristössä kuin aiemmin. Uudistuksella on mahdollista saada aikaan synergiahyötyjä, kun eri alojen toimijoita kootaan yhteen viranomaiseen. Uudistus mahdollistaisi eri toimialojen hyvän vuorovaikutuksen ja yhteistyön jo asioiden valmisteluvaiheessa.

Valtion aluehallinnon viranomaisten uusi ohjausmalli tulee lisäämään merkittävästi strategiseen ja toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvien ministeriöiden ja keskusvirastojen välistä yhteistyötä sekä maakunnan liittojen osallistumista aluehallinnon viranomaisten strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen. Eri hallinnonalan tavoitteiden yhteensovittaminen ja aluehallinnon toimintaedellytysten parantaminen edellyttää ministeriöiden yhteistyössä muodostamaa näkemystä siitä, miten valtakunnalliset tavoitteet sovelletaan alueelliseen toimintaan.

Opetusministeriön ja ympäristöministeriön opetusalun tehtävien ja asiantuntemuksen ja kautuminen aluehallintovirastoille ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille tulee edellyttämään kiinteää yhteistyötä alueen viranomaisten välillä.

Aluehallintovirastoihin sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin koottavissa viranomaisissa on jo nyt sängen laajassa käytössä toimintamalli, jossa yksi tai useampi virasto hoitaa määrättyä tehtävää oman alueensa lisäksi laajemmalla alueella tai valtakunnallisesti. Kyseiset tehtävät ovat joko alueellisia tai valtakunnallisia, keskushallinnosta siirrettyjä tehtäviä. Tämä toimintamalli voisi erityisasiantuntemusta edellyttävien tehtävien lisäksi koskea tukitehtäviä, kuten esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän, toimitilahallinnon ja hankintatoimen tukitehtäviä. Toimintamalli voisi koskea myös työntasausta koskevia järjestelyjä. Vakiintuneita ja hyväksi havaittuja erikoistumisratkaisuja on tarkoitus

edelleen käyttää. Toimintamallin käyttöä on myös tarkoitettu mahdollisuuksien mukaan laajentaa uusissa aluehallinnon viranomaisissa.

Nykyisillä aluehallintoviranomaisilla on käytössä kaikkiaan noin 310 tietojärjestelmää. Aluehallinnon kokoaminen luo edellytykset tietojärjestelmien yhtenäistämiseksi ja yhteiskäytön lisäämiselle sekä yhteistyölle tietojärjestelmien hankinnassa, kehittämisessä ja ylläpidossa.

Aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat monitoimialaisina viranomaisina, joiden henkilökunnalla on laaja eri alojen asiantuntemus ja joiden sidosryhmäverkostot ovat alueellisesti varsin kattavat, nykyistä paremmin neuvoa, ohjata ja palvella asiakkaitaan näiden eri elämäntilanteissa. Aluehallintovirastoissa sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa tullaan soveltamaan monikanavaisuutta palvelujen tarjonnassa asiakkaille. Palveluita tarjotaan asiakkaille asiointipalveluna, sähköisenä palveluna ja asiantuntijapalveluna. Monikanavaisuus vaatii sitä tukevaa selkeää työpäätöä ja työn organisointia. Se vaatii myös henkilöstöltä laaja-alaista osaamista. Erityisesti se vaatii tietoteknisiä valmiuksia, joita tulee lisätä, sillä palvelutarjonta siirtyy tulevaisuudessa entistä voimakkaammin sähköisiin palvelukanaviin. Sähköisen asioinnin käyttö ja siihen liittyvien palvelujen rakentaminen vaatii organisaatiolta myös taloudellisia resursseja. Monikanavaisuus voi aiheuttaa asiakkaille myös ongelmatilanteita, joiden vähentämiseksi ja välttämiseksi viranomaiselta vaaditaan ennakoivaa ja aktiivista tiedottamista sekä asiakkaiden neuvontaa.

Palvelukanavien tehokas hyödyntäminen asettaa tietojärjestelmät keskeiseen rooliin, erityisesti edellytetään toimivia asianhallinnan ja sähköisten palveluiden järjestelmiä.

Aluehallintovirastoissa sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa tullaan soveltamaan myös laadun kehittämisen menetelmiä. CAF-arviointimallin käyttöönotto tuottaa tärkeää tietoa menettelytapojen kehittämiseen ja sitä kautta sillä on vaikutusta myös asiakastytyväisyyden myönteiseen kehittämiseen. Prosessityön avulla ymmärretään paremmin toimintaa, selkeytetään vastuita ja yhdenmukaistetaan toimintatapoja.

Prosessien parantamisen kautta päästään myös toiminnan tehostamiseen ja laadun parantamiseen.

Vaikutukset henkilöstöön

Aluehallinnon uudistamishankkeella vastataan viranomaistoiminnan tulevaisuuden haasteisiin. Muutos on mahdollisuus myös henkilöstölle. Laajemman toimialan omaavat viranomaiset tarjoavat henkilöstölle mahdollisuuden monipuolisiin työtehtäviin sekä osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämiseen ja siten uralla etenemiseen.

Aluehallinnon uudistuksen yhteydessä noudatetaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja johtamista valtion yhteistoimintalain (651/1988) ja -sopimuksen mukaisesti. Henkilöstön tiedonsaannista ja vaikutusmahdollisuuksista huolehditaan uudistusta toteutettaessa.

Uudistuksessa mukana olevien viranomaisten henkilöstömäärä oli hankkeessa tehdyn henkilöstökartoituksen mukaan vuoden 2007 lopussa noin 5 900 henkilötyövuosina mitattuna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin tulee siirtymään noin 4 400 henkilötyövuotta lääninhallituksesta, tiepiireistä, työ- ja elinkeinokeskuksista ja alueellisista ympäristökeskuksista. Aluehallintovirastoihin tulee siirtymään noin 1 500 henkilötyövuotta lääninhallituksesta, työsuojelupiireistä, alueellisista ympäristökeskuksista ja ympäristölupavirastoista. Erityisesti muutos kohdistuu niiden viranomaisten henkilöstöön, joissa nykyisten viranomaisten tehtävät jakaantuvat osin kumpaankin viranomaiseen ja mahdollisesti maakunnan liittoihin. Näitä viranomaisia ovat lääninhallitukset, ja ympäristökeskukset.

Aluehallinnon uudistamishankkeen välittömänä seurauksena ei ole henkilöstön määrän supistuminen. Toisaalta hankkeen seurauksena ei kokonaisuutta tarkastellen synny myöskään henkilöstön lisästarpeita.

Määräaikaisissa palvelussuhteissa olevaa henkilöstöä kohdellaan tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti vakinaisessa virka- tai työsuhteessa olevien kanssa muutoksen toteutuksessa. Muutos ja tehtävien siirtäminen uusiin viranomaisiin ei ole peruste olla jatkamatta määräaikaista palvelussuhdetta.

Aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten osalta määritellään sen henkilöstön tehtävät, joka tarjoaa palveluja niissä aluehallintovirastoissa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, joissa ei ole kaikkien vastuualueiden tehtäväkonaisuuksia. Tältä osin henkilöstövaikutukset voidaan arvioida näiden tehtävämäärittelyiden jälkeen. Aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimipaikkojen sijoittuminen ja niiden välinen työnjako tulee aiheuttamaan jonkin verran henkilöstön siirtymistarvetta.

Asetustason säännöksiin toteutettavat aluejaot saattavat vaikuttaa joidenkin alueiden aluehallintoviranomaisten henkilöstöresurssitarpeeseen. Tämä koskisi erityisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta tiepiirien ja ympäristökeskusten toimintoja ja aluehallintovirastojen osalta nykyisten lääninhallitusten toimintoja ja ympäristölupa-asioita.

Aluehallintoviranomaisille suunnitellut erikoistumistehtävät olisivat pääosin jo nykyisissä aluehallintoviranomaisissa erikoistumistehtävinä hoidettuja ja sijoittuisivat siihen organisaatioon, joka perustetaan niitä nykyisin hoitavan organisaation tilalle. Erikoistumistehtäviin käytettävien henkilötyövuosien määrä aluehallintovirastoissa olisi 45-48 henkilötyövuotta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa 185 henkilötyövuotta. Uusien erikoistumistehtävien sijoittamisessa yksi ratkaiseva tekijä on henkilöstön osaaminen. Erikoistumisessa on tarkoitus edetä mallillisesti.

Ydintoimintoja tukevien tehtävien (tukitehtävät - talous- ja henkilöstöhallinto, tietohallinto, tietopalvelu, viestintä, toimitilahallinto ja hankintatoimen tuki) hoitamiseen käytetyt henkilötyövuodet ovat 960. Tukitehtäviä on tarkoitus koota toisaalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja toisaalta aluehallintovirastoissa. Koottaviin tukitehtäviin käytettävien henkilötyövuosien määrä aluehallintovirastoissa olisi 33-37 henkilötyövuotta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa 65 henkilötyövuotta, jonka lisäksi alueellisen tietohallintopalvelut-yksikön henkilötyövuosien määrä olisi 155 henkilötyövuotta. Osa näihin toimintoihin kuuluvista tehtävistä hoidettaisiin kussakin virastossa. Kus-

sakin aluehallintovirastossa hoidettavat tukitehtävät sijoitettaisiin pääsääntöisesti viraston päätoimipaikkaan ottaen huomioon asetetut tuottavuustavoitteet ja erikoisoasamisen säilyminen.

Tarvittavat siirtymiset toiselle työssäkäyntialueelle eivät ole uudistuksen laajuuteen nähden merkittäviä. Tavoitteena on, että kolmen vuoden siirtymäkauden aikana tarvittava henkilöstön sijoittuminen uusiin toimipaikkoihin voidaan tehdä hallitusti ja henkilöstösiirrot paikkakuntien välillä voidaan tehdä vapaaehtoisuuden pohjalta ja eläköitymistä hyödyntäen siirtämällä avoimiksi tulevia virkoja tai tehtäviä. Tehtävien hoitamisessa hyödynnettäisiin myös verkostomaista toimintatapaa. Tehtäviä voitaisiin hoitaa aikaisemmassa toimipaikassa enintään kolmen vuoden ajan aluehallintouudistuksen voimaan tulosta lukien. Näistä viranomaisten sisäisistä tehtävien siirroista ja siirtymäajan käytöstä päättäisi perustettava virasto.

Organisoitaessa Etelä-Pohjanmaalle ja Pohjanmaalle perustettavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaa eri toimipaikkoihin palvelut pyrittäisiin tuottamaan ensisijaisesti sillä henkilöstöllä, joka on jo paikkakunnalla ja mahdolliset henkilöstösiirrot paikkakuntien välillä toteuttamaan vapaaehtoisuuden pohjalta sekä eläköitymistä hyödyntäen.

Aluehallinnon uudistuksen vaikutuksesta ylimmän johdon määrä aluehallintovirastoissa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa tulee vähenemään. Samoin ylimmän johdon alaisten päälliköiden määrä uusissa aluehallintoviranomaisissa tulee väheneään. Nykyisten osastopäälliköiden ja yksiköiden päälliköiden virkojen nimet tullaan muuttamaan vastaamaan näiden henkilöiden tehtäviä perustettavissa aluehallintoviranomaisissa.

Välillisesti aluehallinnon uudistaminen aiheuttaa henkilöstön määrän vähenemistä aluehallinnossa, sillä se on yksi vuoden 2009 kehyspäätöksen sisältämistä valtionhallinnon tuottavuutta lisäävistä toimenpiteistä. Aluehallinnon uudistus ja siinä toteutettavat toiminta-alue- ja organisatoriset muutokset sekä toimintatapojen kehittäminen mahdollistavat tuottavuustavoitteiden saavuttamisen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja

aluehallintovirastoille siirtyä uudistuksessa mukana olevilta virastoilta ensimmäiseltä tuottavuusohjelmakaudelta vuosina 2010 ja 2011 436 henkilötyövuoden vähennystavoite. Lisäksi aluehallinnon uudistamishankkeelle on kohdennettu vuosille 2010 ja 2011 60 henkilötyövuoden tuottavuustavoite. Tämän lisäksi tavoitteena on henkilöstötarpeen aleneminen vuosien 2012–2015 välisenä aikana aluehallintovirastoissa (valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloilla) ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala) yhteensä 640 henkilötyövuodella. Nämä vähennysvelvoitteet merkitsevät uusien virastojen käynnistymisen jälkeisen viiden vuoden aikana lähes 20 %:n henkilötyövuosivähennystä virastojen nykyhenkilöstön määrään verrattuna.

Kokonaisuudessaan vanhuuseläkepoistuma vuosina 2008–2015 vaihtelee viranomaisten välillä. Kun TE- keskusten nykyisistä tehtävistä poistuu vajaa 20 % henkilöstöstä, niin sitä vastoin työsuojelupiirien poistuma on lähes kaksinkertainen eli 37 % henkilöstöstä. Tehdyn kartoituksen mukaan hankkeessa mukana olevissa valtion aluehallintoviranomaisissa eläkepoistuma (64 vuotta täyttävät) on vuosina 2008–2011 yhteensä 721 henkilöä ja vuosina 2012 – 2015 yhteensä 838 henkilöä. Yhteensä vuosien 2008 – 2015 aikana hankkeessa mukana olevasta henkilöstöstä poistuu 1599 henkilöä, joka tarkoittaa noin 27 % nykyhenkilöstöstä.

Esityksen kohteena olevien viranomaisten virka- ja työsopimussuhteinen henkilöstö sekä vastaavat virat ja tehtävät, lukuun ottamatta lakkautettavia erittelyvirkoja ja muita lakkautettavia johtajanvirkoja, siirtyisivät asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen, aluehallintovirastoon tai maakunnan liittoon. Lakkautettavien virkojen tilalle perustettaisiin uudet virat, joihin kyseinen henkilöstö suostumuksensa mukaan nimitettäisiin. Määräaikaisia tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyisi asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai aluehallintoviraston tai maakunnan liiton palvelukseen määräaikaisen palvelussuhteen keston ajaksi. Virkojen siirtymiseen tarvittaisiin virkamiehen suostumus, mikäli virka siirtyisi työssäkäyntialueelta toiselle. Siirtyvä henki-

löstö säilyttäisi siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa. Muutoin uudistuksen yhteydessä muutoksen johtaminen ja muutosturva toteutettaisiin sekä nykyisen henkilöstön asema järjestettäisiin ja palvelussuhteen pysyvyys turvattaisiin siten kuin 6.11.2007 annetussa valtiovarainministeriön päätöksessä ja valtioneuvoston 23 päivänä maaliskuuta 2006 antamassa periaatepäätöksessä todetaan.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia ympäristöön. Ympäristölupa-asioiden keskitäminen aluehallintovirastoon parantaisi kuitenkin päätösten laatua ja mahdollistaisi resurssien joustavan käytön. Muiden ympäristöasioiden hoitaminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa parantaisi ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen mahdollisuuksia keskuksen toimialoilla. Koska elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset olisivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja alueen muiden toimijoiden kanssa, ympäristönäkökohdat voitaisiin ottaa jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa huomioon. Lisäksi se mahdollistaisi eri toimialojen nykyistä paremman yhteistyön jo asioiden valmisteluvaiheessa. Tätä kautta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta tehostuisi ja asiakkaiden palvelu parantuisi.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset valtion aluehallintoviranomaisten asiakkaisiin

Esityksellä on vaikutuksia kansalaisten asiointiin viranomaisten kanssa. Eri aluehallintoviranomaisten toimintojen kokoaminen aluehallintovirastoon sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen mahdollistaa nykyistä laadukkaampien ja tehokkaampien monikanavaisten ja paikasta riippumattomien palvelumallien kehittämisen. Asiakassegmentoinnin ja yhteisten asiakkuuksien kautta on mahdollista löytää synergiaetuja asiakkaille suunnattujen palvelukokonaisuuksien rakentamisessa.

Monikanavaisuuden kehittäminen tarjoaa valtion aluehallinnon viranomaisten asiakkaille selkeät palvelukanavat, joiden kautta he saavat palveluja. Monimuotoinen palvelurakenne varmentaa osaltaan uudistuksen onnistumista asiakkaan näkökulmasta. Verkkopalvelun osuuden kasvaminen parantaa palveluiden saatavuutta niiden asiakkaiden osalta, joilla on mahdollisuus ja osaaminen verkkopalveluiden käyttöön. Verkkopalvelu mahdollistaa usein asiakkaalle myös nopeamman, helpomman ja kustannuksiltaan alhaisemman asioinnin. Lisäksi verkkopalvelut ovat käytettävissä silloin, kun asiakas niitä tarvitsee. Verkkopalvelujen tarjonta tukee myös kestävän kehityksen tavoitteita.

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten alaiset työ- ja elinkeinotoimistot palvelevat yrityksiä, henkilöasiakkaita ja yhteisöjä. Viimeksi mainittuja ovat lähinnä kunnat ja kolmannen sektorin toimijat. Toimistojen tehtävänä on edistää työvoiman saatavuuden turvaamista ja työllisyyden parantamista, toimeenpanna julkinen työvoimapalvelu, edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tarjota yrityspalveluihin liittyvää neuvontaa sekä hoitaa muut sille määrättyt tehtävät. Työ- ja elinkeinotoimistoverkoston olisi mahdollista käyttää tarvittaessa hyväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten palvelukanavana.

Työ- ja elinkeinotoimistot tuottavat palvelunsa joko itse tai kumppanuus- tai verkostotoiminnan kautta taikka ostopalveluina ulkopuolisilta palvelutuottajilta. Monikanavainen palvelumalli, verkko-, puhelin- ja CC-palvelut sekä henkilökohtainen palvelu, hyödynnetään täysimääräisesti. Työnvälitys on työ- ja elinkeinotoimistojen ydinpalvelu. Toimistot toimivat seudullisten yrityspalvelujen verkostossa työmarkkinoiden asiantuntijana ja huolehtivat erityisesti osaavan työvoiman saamisesta yritysten ja yhteisöjen käyttöön.

Uudistuksen täytäntöönpanon yhteydessä on tarkoitus tukeutua julkisen hallinnon yhteispalvelusta (223/2007) annetussa laissa tarkoitettuun yhteispalveluun ja ottaa huomioon myös yhteispalvelun laajentamissuunnitelmien antamat mahdollisuudet. Aluehallinnon viranomaisten omat fyysiset työpisteet vähennevät, mutta niitä voidaan korvata yh-

teispalvelupisteillä, joiden merkitys kasvaa asiointi- ja asioiden vireille tulopaikkoina. Yhteispalvelupisteissä työskentelevien palvelusihteereiden avulla kyetään parantamaan asiakkaiden neuvontaa myös sähköisessä asiointinnissa. Sähköisen ajanvarausjärjestelmän avulla asiakkaalla on mahdollisuus varata aika asiantuntijan tapaamiselle yhteispalvelupisteessä.

Vaikutukset yrityksiin

Esityksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta-ajatuksena olisi tukea alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Tässä tarkoituksessa keskus edistäisi muun muassa yrittäjyyttä.

Asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tulokselisesti toimivalla aluehallinnolla on keskeinen merkitys yritysten toimintaedellytysten parantamisen ja kehittämisen kannalta. Esityksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänalaan kuuluisivat kaikki keskeiset yritysten toimintaympäristöön vaikuttavat asiat. Keskuksen elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuurivastuualueeseen kuuluvien, suoraan yrittäjyyttä edistävien ja elinkeinotoimintaa tukevien tehtävien lisäksi keskuksen toimialaan kuuluisivat yritysten toimintaan olennaisesti vaikuttavat tehtäväkokonaisuudet liikenne ja infrastruktuuri- sekä ympäristö ja luonnonvaravastuualueilta. Tällaisia yritysten toimintaan vaikuttavia tehtäväkokonaisuuksia olivat esimerkiksi tie- ja liikenneolojen suunnittelu, liikennelupa-asiat, julkisen liikenteen järjestämiseen liittyvät tehtävät sekä alueiden käyttöön ja ympäristönsuojeluun liittyvät tehtävät.

Edellä mainittujen toimintojen yhdistämisen ja siitä saatavan synergiahyödyn voidaan arvioida luovan perustettaviksi ehdotettaville elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille mahdollisuuden muodostaa selkeä näkemys alueensa tilanteesta ja alueen yritysten toimintaedellytyksiä koskevista tarpeista. Tämän voidaan puolestaan arvioida edistävän keskuksen mahdollisuuksia edistää toiminta-ajatuksensa mukaisesti alueensa yrittäjyyttä.

Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Eri aluehallintoviranomaisten toimintojen kokoaminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen luo parempia edellytyksiä elinkeinoelämän ja työllisyyden kehittämiseksi. Esimerkiksi nykyisten, lääninhallituksissa ja työ- ja elinkeinokeskuksissa koulutustarpeiden ennakointiin ja aikuiskoulutukseen liittyvien tehtävien kokoamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen voidaan arvioida saatavan työllisyyteen vaikuttavia synergiaetuja.

Aluekehitysvaikutukset

Esitys tukee alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa aluekehittämistä vahvistamalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä maakunnan liittojen yhteistyötä. Kohdistamalla kehittämistyötä ja voimavaroja yhteisesti valittuihin strategisiin tavoitteisiin parannetaan alueiden kilpailukykyä ja alueilla toimivien yritysten mahdollisuutta vastata globaalin kilpailun haasteisiin. Samalla tunnistetaan aikaisempaa paremmin alueet, joiden avulla parannetaan myös kansantalouden kilpailukykyä kasvua.

Esitys vaikuttaa alueiden kehittämisen hallintoon ja sitä kautta alueilla tehtävään kehitystyöhön. Maakunnan liittojen asema alueiden kehittämisen viranomaisina vahvistuu uusien yhteensovittamis- ja muiden tehtävien kautta sekä maakuntaohjelmien ja niiden toteuttamissuunnitelmien merkityksen lisäämisen kautta. Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueet varmistavat, että alueista lähtevää suunnittelua ja valtion päätöksentekoa voidaan koordinoita samoilla aluejaoilla. Näin maakunnan liitot voivat helpommin hallita rahoituksen ja päätöksenteon alueellista kokonaisuutta.

Maakunnan liittojen uudet tehtävät liittyvät alueiden kehittämisen kannalta tärkeisiin koulutukseen ja kulttuuriin, liikenteeseen sekä luonnonvaroihin ja ympäristöön. Maakunnan liiton tehtävät kattavat entistä paremmin alueiden kehittämiseen oleellisesti vaikuttavat asiat ja suunnittelukokonaisuus on helpommin niiden hallittavissa.

Maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman merkityksen vahvistaminen lisää alueellisen näkökulman vaikuttavuutta aluei-

den kehittämässä ja erityisesti valtion päätöksenteossa ja hallinnossa. Toimenpiteiden alueellinen koordinaatio paranee kokonaisuutena.

Kielelliset vaikutukset

Tästä hallituksen esityksestä ei seuraa välittömiä kielellisiä vaikutuksia. Uudistuksen seurauksena valtion aluehallinnon viranomaisten toimialueet määritellään uudelleen. Viranomaisten toimialueista säädettäisiin esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksilla. Näiden asetusten täytäntöönpanosta mahdollisesti aiheutuvat kielelliset vaikutukset otetaan huomioon asetuksia valmisteltaessa.

Hallituksen esitykseen sisältyy eräitä säännöksiä, joilla pyritään turvaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista sekä kieliryhmien tasapuolista kohtelua. Näitä säännöksiä ovat virastojen ja keskusten toimialuetta ja sen laajentamista sekä kielivähemmistön palveluksikköä koskevat säännökset. Säännösten tavoitteena on täydentää kielilain sääntelyä asiasta, joten esitys ei millään tavoin vähennä kielilain mukaisia oikeuksia kansalaisille tai sen asettamia velvoitteita viranomaisille.

Aluehallintovirastoja koskevan lakiehdotuksen 5 §:ssä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevan lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin virastojen ja keskusten toimialueista ja niiden laajentamisesta. Pykäläehdotusten sisältämän pääsäännön mukaan virastot ja keskuksat huolehtisivat niille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan.

Mainittuihin säännösehdotuksiin sisältyisivät lisäksi säännökset virastojen ja keskusten toimialueiden laajentamisesta. Tällä tarkoitettaisiin viraston tai keskuksen mahdollisuutta tiettyjen edellytysten täytyessä hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston tai keskuksen toimialueella. Pykäläehdotuksissa määriteltäisiin toimialueen laajentamisen edellytykset. Tämän mukaisesti viraston tai keskuksen toimialuetta voitaisiin laajentaa, jos sillä voitaisiin tehostaa viraston tai keskuksen toimintaa ja resurssien käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen-, ruotsin- ja saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista, turvata tehtävissä tarvittavan erityis-

asiantuntemuksen saatavuus taikka jos laajentaminen olisi tarkoituksenmukaista muun vastaavan syyn vuoksi.

Aluehallintovirastoja koskevan lakiehdotuksen 18 §:ssä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevan lakiehdotuksen 23 §:ssä säädettäisiin kielivähemmistön palveluyksiköistä. Säännösehdoitusten mukaan virastolla tai keskuksella voisi niiden toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla erillinen alueen suomen, ruotsin tai saamen kielivähemmistöjä palveleva yksikkö. Palveluyksikkö voitaisiin perustaa myös useamman kuin yhden viraston tai keskuksen yhteiseksi yksiköksi. Palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimestä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin lakiehdotusten mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Säännösehdoitusten tavoitteena on, että niiden nojalla perustettavat palveluyksiköt voisivat hoitaa esim. vain tietyn toimialan, kuten esim. opetustoimen, palveluja, mutta yksikön palveluntarjontaan voisi kuulua myös viraston tai keskuksen useamman tai kaikkien toimialojen palveluja. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin palveluyksikön henkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Kielilain 6 §:n 2 momentin mukaan voidaan erityisistä syistä kielivähemmistöjä varten perustaa yksikielisiä yksiköitä tai osastoja. Tällaisten yksikielisten perustaminen ei kuitenkaan saisi johtaa siihen, että alueen suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen väestön tarpeista ei huolehdittaisi samanlaisten perusteiden mukaan.

Kielilain 10 §:n mukaan jokaisella yksityishenkilöllä on oikeus käyttää valtion viranomaisissa ja kaksikielisissä kunnallisissa viranomaisissa suomea tai ruotsia.

Kielilain 23 §:n mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä. Edelleen, kaksikielisen viranomaisen tulee yhteydenottoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin käyttää näiden kieltä, suomea tai

ruotsia, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka molempia. Perustettavien aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten johdon olisi huolehdittava siitä, että henkilöstöllä on kielilain edellyttämä kielitaito myös käytännössä.

Valtion viranomaiset ovat yksikielisiä, jos niiden virka-alueeseen kuuluu vain samankielisiä kuntia. Valtion keskushallintoviranomaiset ovat kaksikielisiä samoin kuin muut viranomaiset, joiden virka-alueeseen kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä tai kaksikielisiä kuntia.

Ehdotettuun lainsäädäntöön liittyy myös asetuksia, joissa muun muassa säädetään uusien viranomaisten toimialueista. Näiden kielelliset vaikutukset arvioidaan erikseen niitä annettaessa. Asetuksien antovaiheessa on uusien viranomaisten käytännön suunnittelu nykyistä selvästi pitemmällä ja vaikutuksia voidaan arvioida yksityiskohtaisemmin. Suunnittelussa otetaan huomioon yhtenä merkittävänä tekijänä vaatimukset virastojen kielellisiin palveluihin.

Vaikutukset eri sukupuolten kannalta

Aluehallintohankkeessa mukana olevien viranomaisten henkilöstön sukupuolijakaumat on selvitetty työnantajan henkilötietojärjestelmästä (Tahti) saatujen tietojen avulla. Järjestelmästä saatuja tietoja käytettiin myös pohjätietona viranomaisille lähetetyssä kyselyssä, jossa viranomaisten tuli tarkentaa sukupuolijakaumaa eri tehtäväryhmien sisällä ja erityisesti niissä tehtävissä, joihin hankkeesta johtuvat muutokset erityisesti kohdistuvat. Samalla viranomaiset tarkensivat syitä sukupuolijakautumiinsa.

Työnantajan henkilötietojärjestelmän (Tahti) mukaan hankkeessa mukana olevien viranomaisten henkilötyövuosista noin 47 % koostuu miesten ja noin 53 % naisten henkilötyövuosista. Vaikka kokonaistasolla viranomaisten henkilötyövuodet jakaantuvat miesten ja naisten välillä lähes tasan, sukupuolijakauma vaihtelee huomattavasti viranomaisten välillä.

Suurin epätasapaino miesten ja naisten henkilötyövuosien määrässä on lääninhallituksilla. Lääninhallituksissa yli kaksi kolmasosaa henkilötyövuosista koostuu naisten

ja alle kolmannes miesten henkilötyövuosista. Myös työ- ja elinkeinokeskusten ja ympäristölupavirastojen henkilötyövuodet painottuvat naisten enemmistöön. Tiepiireillä, työsuojelupiireillä ja ympäristökeskuksilla miehet ovat enemmistönä henkilötyövuosissa.

Eri viranomaistyypeissä henkilötyövuosien sukupuolijakauma eri virastojen välillä vaihtelee huomattavasti. Kun esimerkiksi lääninhallituksilla ja TE-keskuksilla jokaisessa virastossa on selkeä naisenemmistö henkilötyövuosijakaumassa, niin sitä vastoin ympäristökeskuksilla jakauma vaihtelee Hämeen ympäristökeskuksen noin 62 %:n naisenemmistöä Kainuun ympäristökeskuksen lähes 74 %:n miesenemmistöön.

Pääsääntöisesti lähes jokaisella esitykseen sisältyvällä viranomaisella viraston johdossa ja esimiestehtävissä on yli kaksi kolmasosaa miehiä. Lääninhallituksilla asiantuntijatehtävissä työskentelee lähes kaksinkertainen määrä naisia miehiin verrattuna. Sitä vastoin ympäristökeskuksilla, ympäristölupavirastoilla, tiepiireillä ja työsuojelupiireillä asiantuntijatehtävissä ja toimeenpanotehtävissä jakauma on vastakkainen. Viranomaisten tukitehtävissä työskentelevistä lähes kahdeksan henkilöä kymmenestä on naisia.

Yleisimpänä syynä tehtäväryhmien sisäiseen sukupuolijakaumaan pidetään töiden luonteen jakaantumista töihin, joihin joko miehet tai naiset hakeutuvat vastakkaista sukupuolta useammin esimerkiksi koulutustaustansa takia.

Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoilla ja sivistysosastoilla asiantuntijatehtävissä toimivista enemmistö on naisia. Syynä asiantuntijatehtävien naisvaltaisuuteen pidetään sitä, että näihin tehtäviin hakeutuu henkilöitä, joiden koulutustausta on naisvaltaiselta alalta. Aluehallintouudistuksessa mukana olevien viranomaisten tukitehtävissä työskentelevät ovat pääosin naisia. Perusteluna pidetään tukitehtäviin vaadittavan koulutuksen naisvaltaisuutta.

Ympäristökeskusten kenttätöissä sukupuolijakauma painottuu selkeästi miehiin. Jakaumaa selittää töiden luonne, joka on esimerkiksi fyysistä maastotyötä tai rakentamista. Työsuojelupiirien tarkastajien miesvaltaisuutta selittää se, että työsuojelun valvonta on keskittynyt aiemmin teknisiin puitteisiin

työpaikalla ja tehtäviin valittiin lähinnä teknisen koulutuksen saaneita henkilöitä. Tiehallinnon osalta miesvaltaiseen henkilöstöön on syynä henkilöstöltä vaaditun osaamisen painottuminen tekniseen osaamiseen.

Määräaikaisuudet kohdistuvat tasaisesti uudistuksen piiriin kuuluviin miesvaltaisiin ja naisvaltaisiin viranomaisiin. Kuitenkin suurin osa henkilöistä, jotka useimmissa viranomaisissa hoitavat määräaikaisuuksia, on naisia. Jotta sukupuolten välinen tasa-arvo voitaisiin tulevaisuudessa turvata, rekrytoitavissa työvoimaa poistuvan henkilöstön tilalle, tulee ottaa huomioon, että naisia ei aseteta sukupuolensa tai ikänsä takia epätasa-arvoiseen asemaan vakinaisia työpaikkoja täytettäessä.

Talous- ja henkilöstöhallintoa, tietohallintoa, tietopalvelua, viestintää, toimitilahallintoa ja hankintatoimen tukea pyritään kokoomaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa.

Yleisesti hyvänä sukupuolijakaumana pidetään 40-60-jakaumaa ja riittävän tasaisena jakaumana pidetään vielä jakaumaa 30-70. Näin ollen kaikki esitykseen sisältyvät viranomaiset täyttävät vähintään riittävän tasaisen jakauman ehdot. Koska kyseisten viranomaisten tehtävät ja henkilöstö siirtyvät uusiin viranomaisiin, voidaan olettaa, että sukupuolijakaumassa ei tule olemaan merkittävää eroa nykytilanteeseen.

Tasa-arvoa pyritään ylläpitämään turvamalla yhtäläiset mahdollisuudet miehille ja naisille sekä uusien aluehallintoviranomaisten muodostettaessa että myös niiden perustamisen jälkeen. Uusien aluehallintoviranomaisten on laadittava tasa-arvolain 6 §:n mukainen tasa-arvosuunnitelma.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 29.6.2007 aluehallinnon uudistamishankkeen, jonka tavoitteena oli hallitusohjelman mukaisesti kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto. Hankkeen valmistelu organisoitiin ohjausryhmään ja valmisteluryhmään, jotka vastaavat työstään hallinnon ja alueke-

hityksen ministerityöryhmälle. Ohjausryhmä muodostuu ministereiden valtiosihteereistä. Valmisteluryhmä muodostuu eri ministeriöiden ja aluehallinnon edustajista. Maakunnan liitoilla, TE-keskuksilla, ympäristölupavirastoilla, työsuojelupiireillä, tiehallinnolla ja lääninhallituksilla sekä henkilöstöjärjestöillä on edustus valmisteluryhmässä.

Hankkeen toimikaudeksi asetettiin 29.6.2007 - 31.3.2009. Joulukuussa 2008 ohjausryhmän ja valmisteluryhmän määräämää jatkettiin 31.12.2009 saakka hankkeessa hyväksytyjen linjausten jatkovalmistelua varten. Uudistukset on tarkoitus toteuttaa kokonaisuudessaan vuoteen 2010 mennessä.

Aluehallinnon uudistamishankkeen ohjausryhmä asetti valmisteluryhmälle seuraavat alatyöryhmät: aluehallinnon tehtäviä selvittävä ryhmä, aluekehittämisen voimavarojen kokoamista ja niihin liittyvän päätösvallan siirtämistä selvittävä ryhmä, keskushallinnosta siirrettäviä tehtäviä selvittävä työryhmä ja valtionhallinnon tehtäviä Ahvenanmaalla selvittävä työryhmä. Lisäksi Vaasan yliopistosta tilattiin aluehallintojen kansainvälinen vertailuselvitys.

Edellä mainittujen selvitysryhmien toimikausi päättyi 31.12.2007. Selvitysryhmien raporttien antaminen tammikuussa 2008 päätti aluehallinnon uudistamishankkeen selvitysvaiheen. Hankkeen tehtävänä oli laatia väliraportti, jonka tuli sisältää ehdotukset ja mahdollisia vaihtoehtoja muun muassa aluehallintoviranomaisten tehtäväkokonaisuudeksi ja niiden määrän vähentämiseksi ja aluejakojen muutoksiksi sekä mahdollisiksi uusiksi valtion aluehallintoviranomaisiksi maaliskuun 2008 loppuun mennessä.

Aluehallinnon uudistamishankkeen väliraportti annettiin 2.4.2008. Raportin keskeisenä ehdotuksena oli, että valtion aluehallinto koottaisiin kahteen viranomaiseen siten, että nykyisten lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, tiepiirien ja työsuojelupiirien tehtävät organisoitaisiin uudelleen elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskukseksi ja aluehallintovirastoksi. Myöhemmin valmistelun aikana elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskuksen nimeksi vahvistettiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Väliraportissa ehdotettiin maakunnan liittojen aseman vahvistamista usealla tavalla. Maakuntaohjelmien kokoavaa ja yhteensovittavaa merkitystä ehdotettiin vahvistettavaksi yhdistämällä nykyistä tiiviimmin niiden laadintaan erityisohjelmat ja hallinnonaloittaiset kehittämisohjelmat. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma ehdotettiin kytkettäväksi nykyistä tiiviimmin osaksi keskushallinnon ja alueiden välistä tulosohjausprosessia. Lisäksi ehdotettiin maakunnan liittojen päätösvaltaa aluekehittämisrahoituksen käytössä lisättäväksi terävöittämällä alueiden kehittämislain 10 a §:n soveltamista.

Väliraportissa ehdotettiin myös maakunnan liittojen yhteensovittamiseen liittyvien kehittämistehtävien laajentamista antamalla niille vetovastuu pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden alueellisesta ennakoinnista sekä alueellisen koulutuksen ja tutkimustoiminnan kehittämissuunnittelusta osana valtakunnallista koulutuksen ja tutkimustoiminnan kehittämssuunnittelua. Samanlainen vetovastuu maakunnan liitoille ehdotettiin alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien ja laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristön koskevien suunnitelmien laadinnassa.

Maakunnan liittojen aluekehityksen edistämistehtävän laajentamiseksi liitoille ehdotettiin siirrettäväksi opetusministeriön hallinnonalan rakennerrahastotehtäviä, säätämällä niille vetovastuu valtion rahoittamien alueellisten liikenneinvestointien ja muiden merkittävien valtion tukemien hankkeiden kokoamisesta ja asettamisesta tärkeysjärjestykseen. Maakunnan liitoille ehdotettiin säädettäväksi myös vetovastuu yhteispalvelujen kehittämisestä alueellaan.

Aluehallinnon uudistamishankkeen valmistelua jatkettiin väliraportin ehdotusten pohjalta niitä muuttaen, tarkentaen ja täydentäen hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän päätöksen 8.5.2008 mukaisesti. Ministerityöryhmän linjaukset koskivat valtion aluehallinnon tehtävien järjestämistä, viranomaisten organisoimista, viranomaisten toiminta-alueita ja toimipaikkaverkostoa sekä valtion ja kuntien aluekehitysvastuun järjestämistä.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän päätöksen mukaisesti hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi ja aluehallin-

non uudistamishankkeen ohjausryhmä asettivat 22.5.2008 kaksitoista alatyöryhmää uudistuksen jatkovalmistelua varten. Työryhmät olivat lainsäädännön muutoksia valmisteleva työryhmä, aluejakotyöryhmä, organisaatio-, ohjaus- ja tuottavuustyöryhmä, henkilöstötyöryhmä, taloustyöryhmä, palvelurakenteen kehittämistyöryhmä, aluehallinnosta paikallishallintoon siirrettäviä tehtäviä selvittävä työryhmä, keskushallinnosta aluehallintoon siirrettäviä tehtäviä selvittävä työryhmä, Ahvenanmaa-työryhmä, Metsäkeskusten integroimista muuhun aluehallintoon valmisteleva työryhmä, viestintätyöryhmä ja tietojärjestelmätyöryhmä.

Alatyöryhmissä oli ministeriöiden, muun keskushallinnon ja aluehallintoviranomaisten edustajia. Kaikissa alatyöryhmissä oli henkilöstöjärjestöjen edustus. Alatyöryhmissä mukana olevien edustajien lukumäärä oli yhteensä noin 250. Alatyöryhmien työtä ohjasi hankkeen ohjausryhmä ja työtä koordinoi hankkeen valmisteluryhmä. Alatyöryhmät tekivät tiivistä yhteistyötä keskenään.

Metsäkeskusten integroimista muuhun aluehallintoon valmistelevan työryhmän raportti valmistui 30.9.2008. Aluejakotyöryhmän, organisaatio-, ohjaus- ja tuottavuustyöryhmän, henkilöstötyöryhmän, palvelurakenteen kehittämistyöryhmän, taloustyöryhmän, tietojärjestelmätyöryhmän, keskushallinnosta aluehallintoon siirrettäviä tehtäviä selvittävän työryhmän sekä aluehallinnosta paikallishallintoon siirrettäviä tehtäviä selvittävän työryhmän määräaika päättyi 31.10.2008. Lainsäädäntötyöryhmän toimikausi päättyi 30.11.2008. Viestintätyöryhmän ja Ahvenanmaa-työryhmän työskentely jatkui 31.3.2009 asti.

Alatyöryhmien raportit, jotka olivat luonteeltaan ehdotuksia, julkaistiin hankkeen www-sivuilla. Alatyöryhmien ehdotuksiin sisältyivät mm. ehdotukset aluehallinnon organisoimista, tehtävistä, aluejaoista, ohjauksesta ja tuottavuudesta, henkilöstöasioista, talousasioista, palvelurakenteista ja tietojärjestelmistä. Ehdotuksia käsiteltiin hankkeen valmisteluryhmässä ja ohjausryhmässä sekä hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä. Joulukuussa 2008 ministerityöryhmä päätti, että valmistelutyötä jatketaan ministe-

rityöryhmälle tehtyjen ehdotusten pohjalta niitä täydentäen, tarkentaen ja muuttaen.

Vuonna 2009 hankkeen jatkovalmistelun painopiste siirtyi alueilla tehtävään valmistelutyöhön. Alueille perustettiin muutosryhmät jokaista uutta aluehallintovirastoa (6) ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (15) varten. Muutosryhmät valmistelevat muutosprosessia alueilla ja laativat hankkeen linjauksia toteuttavan muutossuunnitelman. Kusakin muutosryhmässä on tarvittavat niiden toimialojen edustajat kustakin viranomaisesta, joiden tehtäviä siirtyy uusiin viranomaisiin, henkilöstön edustajat kustakin edellä todetusta viranomaisesta sekä viestinnän edustaja. Lisäksi uusien virastojen virkamiesten keskuudesta on nimetty henkilöstökoordinaattorit edistämään henkilöstön tukitoimenpiteiden valmistelua ja toteuttamista. Valtakunnalliset työryhmät, joita ovat aluehallintovirastojen organisaatio- ja ohjausryhmä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten organisaatio- ja ohjaus-työryhmä, talous- ja toiminnansuunnittelutyöryhmä, henkilöstötyöryhmä, palkkausjärjestelmätyöryhmä, viestintätyöryhmä ja tietojärjestelmätyöryhmä, valmistelevat valtakunnallisia kysymyksiä sekä koordinoivat ja tukevat alueellista valmistelua.

Säädösehdotukset on valmisteltu lainsäädännön muutoksia valmistelevässä työryhmässä ja jatkovalmisteltu työryhmän määräjän päätyttyä valtionvarainministeriön johdolla yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, sisäasiainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, tiehallinnon, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Työryhmän jäsenenä ja jatkovalmistelussa asiantuntijajäsenenä ovat olleet lisäksi Suomen Kuntaliiton, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:n, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:n sekä Pardin edustajat.

Esityksestä on pidetty saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:ssä tarkoitettu neuvottelu saamelaiskäräjien kanssa. Lisäksi esitys on kuntalain (365/1995) 8 §:ssä säädetyn neuvottelumenettelyn mukaisesti käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Uudistushankkeen sidosryhmille järjestettiin infotilaisuus 20.11.2008 Helsingissä. Tilaisuuteen osallistui noin 60 sidosryhmien edustajaa. Tilaisuudessa esiteltiin hankkeen alatyöryhmien keskeiset ehdotukset liittyen aluejakoihin, organisaatioon ja toimipaikkoihin, palvelurakenteeseen sekä henkilöstön asemaan. Tilaisuuden jälkeen käynnistyi kuuleminen, joka toteutettiin sähköisellä kyselyllä. Kyselyn tulokset käsiteltiin hankkeen valmisteluryhmässä joulukuussa 2008 ja toimitettiin tiedoksi vastanneille.

Aluehallinnon uudistamishankkeesta järjestettiin lausuntokierroksen aikana keväällä 2009 neljä alueellista kutsuseminaaria, jotka pidettiin Hämeenlinnassa, Rovaniemellä, Mikkelissä ja Vaasassa. Tilaisuudet olivat tarkoitettu alueellisten muutostyöryhmien jäsenille, aluehallintoviranomaisille, viestinnän edustajille sekä maakuntien yhteistyöryhmissä edustettuina olevien sidosryhmien ja kuntien edustajille. Kutsuseminaareissa käsiteltiin uudistuksen etenemistä valtakunnallisesti ja alueellisesti.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallinnon ja aluekehityksen ministeriryhmä käsittelee hallituksen esitysluonnosta kokouksessaan 29.1.2009 ja hyväksyi sen lähettämisen lausuntokierrokselle. Esitysehdotuksista pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtioneuvoston kanslia, ministeriöt (pl. ulkoasiainministeriö), lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit, työsuojelupiirit, TEKES, metsäkeskukset, maakunnan liitot, Kieliainministeriön neuvottelukunta, Ahvenanmaan maakuntahallitus, kunnat, Suomen Kuntaliitto, Saamelaiskäräjät, Finnvera, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Valtion työmarkkinalaitos, henkilöstöä edustavat pääsopijajärjestöt ja keskusjärjestöt, Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto ARL ry, Ammatillisten Aikuskoulutuskeskusten Liitto ry, Linja-autoliitto, Suomen Taksiliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto SLL, Luontoliitto, Nais-

järjestöjen keskusliitto ry, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL), Svenska Finlands Folkting, Sydkustens Landskapsförbund, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur, Suomen Rehtorit ry, Koulutuksen järjestäjien yhdistys ry, Suomen liikunta ja urheilu ry SLU, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry, yliopistot ja ammatikorkeakoulut.

Ministeriöitä pyydettiin kokoamaan lausunnot hallinnonalansa keskushallinnon virastoilta, jos uudistus liittyy niiden toimintaan sekä hankkeen ulkopuolelle jääneiltä aluetason toimijoilta. Lääninhallituksia pyydettiin kuulemaan alaisiaan maistraatteja sekä työ- ja elinkeinokeskuksia alaisiaan työ- ja elinkeinotoimistoja tarpeelliseksi katsomassaan laajuudessa.

Lausunnoissa pyydettiin muun ohella arvioimaan paitsi ehdotettua Keski-Pohjanmaan sijoittumista samaan yhteistoimintaluueeseen Pohjois-Pohjanmaan kanssa, myös sitä vaihtoehtoa, että Keski-Pohjanmaa sijoituisi samaan luueeseen Pohjanmaan kanssa.

Lausuntoja saatiin lausuntopyynnön kohteena olleiden lisäksi myös noin 20 muulta taholta. Yhteensä lausuntoja saatiin yli 300, joista kuntien lausuntoja oli runsaat puolet. Valtaosassa lausuntoja uudistuksen tavoitteita pidettiin hyvinä ja kannatettavina. Osa lausunnonantajista kuitenkin katsoi, että ehdotetut toteutuskeinot eivät tue asetettuja tavoitteita. Erityisesti uudistuksen toteuttamisen aikataulu koettiin hyvin monissa lausunnoissa liian tiukaksi.

Uudistuksen kohteena olevat nykyiset valtion aluehallinnon viranomaiset sekä maakunnan liitot pitivät uudistuksen keskeisiä tavoitteita ja toteutusmallia kannatettavina. Osa kiinnitti huomiota uudistuksen käytännön toteutukseen, jonka onnistumisesta pidettiin hyvin haasteellisena ja vaativana tehtävänä. Enemmistö lausunnon antaneista kunnista suhtautui myönteisesti ehdotuksiin maakunnan liittojen aseman vahvistamisesta; suurimmat kunnat suhtautuivat ehdotuksiin kuitenkin pääsäännön mukaan kielteisesti tai varauksellisesti. Kuntien lausunnoissa tuotiin esille myös huoli aluehallinnon resurssien ja palvelutason sekä lisäksi paikallishallinnon yksiköiden ja palvelujen tason säilymisestä.

Enemmistö lausunnon antaneista kunnista piti kuitenkin uudistuksen tavoitteita sinänsä oikeasuuntaisina ja valtion aluehallinnon kokoamista kahteen viranomaiseen perusteltuna.

Uudistuksen laajuuteen otettiin kantaa muutamassa lausunnossa, joissa asiasta esitettiin vastakkaisia mielipiteitä. Joidenkin lausuntojen mukaan esityksen perusteluissa ei tulisi ottaa ennakoivasti kantaa uudistuksen tulevaan laajentamiseen muuhun valtion aluehallintoon; joissakin lausunnoissa sen sijaan esitettiin, että nyt uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa ulkopuolelle jäävien viranomaisten osalta selvitystyötä tulisi jatkaa sovitun mukaisesti, jotta ulkopuolelle jääneet voitaisiin ottaa uudistuksen piiriin mahdollisimman nopeasti mukaan ja näin selkiyttää alueellista yhteistoimintaa ja työnjakoa kokonaisuudessaan. Lausuntojen johdosta on esityksen perusteluita tältä osin täsmennetty ja korjattu.

Keski-Pohjanmaan sijoittumisvaihtoehtoihin kantaa ottaneista lausunnonantajista pääosa suhtautui kielteisesti tai varautuneesti Keski-Pohjanmaan sijoittumiseen samaan yhteistoiminta-alueeseen Pohjois-Pohjanmaan kanssa.

Ministeriöistä tähän asiaan ottivat kantaa oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö. Ministeriöiden lausunnoissa asiaa erivoitiin kutakin hallinnonalaa koskevien erityiseikkojen kannalta ja näistä lähtökohdista nämä ministeriöt suhtautuivat myönteisimmin vaihtoehtoon, jossa Keski-Pohjanmaa sijoittuisi samaan yhteistoiminta-alueeseen Pohjanmaan maakunnan kanssa. Ministeriöiden lausunnoissa esille tuotuja seikkoja on kuitenkin voitu ottaa huomioon uudistuksen jatkovalmistelussa.

Aluehallinnon viranomaisista Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto, Etelä-Pohjanmaan TE-keskus, Pohjanmaan TE-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, Vaasan tiepiiri ja työsuojelupiirit olivat samalla kannalla kuin edellä mainitut ministeriöt sekä kunnista Kaskinen, Kinnula, Kokkola, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyö, Luoto, Maalahti, Mustasaari, Närpiö, Oravainen, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Vaasa ja Vöyri-Maksamaa. Tällä

kannalla olivat myös Pohjanmaan liitto, Svenska Österbottens förbund, Pietarsaaren alueen yhteistyölautakunta, Kieliain neuvottelukunta ja Svenska Finlands Folkting. Ne kolme maakunnan liittoa, jotka tulisivat kuulumaan suunniteltuun Pohjois-Suomen yhteistoiminta-alueeseen, eli Keski-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Kainuun maakunta-kuntayhtymä, suhtautuivat myönteisesti Keski-Pohjanmaan sijoittumiseen samaan yhteistoiminta-alueeseen Pohjois-Pohjanmaan kanssa. Kunnista Kannus, Kaustinen, Perho, Toholampi ja Veteli olivat samalla kannalla kuin edellä mainitut maakunnan liitot.

Eräissä lausunnoissa tuotiin esille toiminnallisia ongelmia, joita aiheutuisi Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan kuulumisesta samaan alueeseen. Ongelmat liittyvät viranomaisten kielelliseen asemaan sekä Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien nykyiseen yhteistyörakenteeseen. Asia tullaan ratkaisemaan lopullisesti asetuksella. Asian valmisteluvaiheessa on kiinnitetty erityistä huomiota maakunnan liittojen omaan tahtoon yhteistoiminta-alueita muodostettaessa.

Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota tarpeeseen tämentää esitykseen sisältyvää arviointia uudistukseen liittyvistä kielellisistä vaikutuksista. Lausunnoissa tuotiin esille erityisesti ongelmat, joita aiheutuu aikaisemmin yksikielisen alueen muuttumisesta kaksikieliseksi. Lausunnoissa korostettiin, että hallintoa kehitettäessä tulisi pyrkiä aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palvelua omalla kielellään. Lausuntojen johdosta esityksen säädösehdotuksia on täsmennetty ja perustelujen asianomainen kohta on uusittu. Kielellisiin vaikutuksiin liittyviä kysymyksiä käsitellään lisäksi esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin sisältyvässä, esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa kohdassa.

Valtion henkilöstöä edustavat järjestöt edellyttivät lausunnoissaan, että uudistusta toteutettaessa tulee noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Akava ja JUKO katsoivat lausunnoissaan, että aluehallinnon uudistamishankkeelle asetetut tuottavuustavoitteet estävät hankkeen toteuttamista ja että tavoit-

teita tulee tarkastella uudelleen uusien virastojen toiminnan käynnistymisen jälkeen. Akavan, JHL:n, JUKO:n ja Pardian lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että lakiluonnokseen ei ole sisällytetty varsinaista henkilöstöä koskevaa siirtymäaikaa ja järjestöt edellyttivät, että henkilöstöä koskevan siirtymäkauden pituus tulisi olla viisi vuotta. JUKO ja Pardia painottivat launnossaan myös sitä, että henkilöstön työhyvinvointiin ja jaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota aluehallintouudistusta toteutettaessa. Esitykseen ei ole sisällytetty henkilöstöä koskevaa siirtymäaikaa, koska uudistuksessa noudatetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa sekä valtiovarainministeriön antamia periaatepäätöksen soveltamisohjeita. Ohjeiden mukaan muutosturvatoimenpiteissä voidaan noudattaa siirtymäaikaa, jolla tarkoitetaan enintään kolmen vuoden pituista aikaa.

Esityksessä kirjasto-, liikunta- ja nuoriso-toimet on sijoitettu pääosin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin. Ainoastaan näiden toimialojen peruspalveluiden arviointi olisi aluehallintovirastoissa. Opetusministeriö, lääninhallitukset, Lapin TE-keskus ja Lapsiasiainvaltuutettu ovat launnonissaan esittäneet, että kirjasto-, liikunta- ja nuorisoasiat siirrettäisiin aluehallintovirastoihin, lisäksi Suomen Urheilu ja Liikunta ry on esittänyt vastaavaa siirtoa liikuntatoimen tehtävien osalta.

Esityksen mukaan Euroopan aluekehitysrahastotehtävät (EAKR) siirtyisivät lääninhallituksilta maakunnan liitoille. Lääninhallitukset, TE-keskukset, opetusministeriö ja AKAVA katsoivat launnonissaan, että nämä tehtävät tulisi siirtää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

Launnonissa esitettiin kaiken kaikkiaan lukuisia yksittäisiä ja suurelta osin teknisluonteisia muutosehdotuksia pykäläehdotuksiin ja niiden yksityiskohtaisiin perusteluihin sekä esityksen yleisperusteluihin, jotka on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon jatkovalmistelussa.

Yksittäisistä pykäläehdotuksista eniten kantaa otettiin säännökseen, joka koskee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten johtajan tehtävän hoitamista oman toimen

ohella. Valtaosa asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista katsoi, että johtajan tulisi olla päätoiminen. Säännöstä ei ole kuitenkaan muutettu, koska uudistuksen yhteydessä ei ole haluttu perustaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin uutta johtamisen tasoa.

Lausuntojen johdosta on tehty seuraavia muutoksia esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin. Aluehallintovirastoista annettavaa lakia ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettavaa lakia koskevia pykäläehdotuksia on täsmennetty siten, että lakeihin sisältyvien toiminta-ajatusta koskevien pykälien sisältöä on tiivistetty ja aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueiden laajentamisperusteeksi on lisätty alueiden kielivähemmistöjen tarpeiden toteutumisen edistäminen. Strategista ohjausta koskevia pykäläitä on täsmennetty siten, että maakunnan liitoilla ei ole ministeriöihin rinnasteista roolia aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisessa ohjauksessa. Lisäksi kumpaankin lakiehdotukseen on lisätty säännökset kollisio- ja esteellisyys-tilanteiden ratkaisemisesta aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sisällä sekä säännös virastojen ja keskusten yhteistyöstä aluetta koskevissa keskeisissä asioissa.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi ehdotukseen aluehallintovirastoista annettavaksi laiksi on lisätty säännös Ahvenanmaan maaherran nimittämisestä ja säännös yleistoimivallasta ottaa vastaan haasteita valtion edustajana. Lisäksi on täsmennetty säännöstä, joka koskee aluehallintoviraston varautumista koskevan tehtävän sisältöä.

Ehdotukseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettavaksi laiksi on lisätty uusi ympäristö- ja vesiasioiden valvontaa ja muita näihin liittyviä tehtäviä koskeva kohta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kuuluvia tehtäviä koskevaan pykälään. Lisäksi tehtävien organisointia koskevaan pykälään on lisätty säännös ympäristönsuojeluasioita hoitavalle vastuualueelle kuuluvien valvontatehtävien käsittelyn puolueettomuuden varmistamisesta. Asioiden ratkaisovaltaa koskevaan säännökseen on lisätty maininta siitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtajalla on oikeus ottaa ratkais-

tavakseen keskuksen yhteiset rakennerahasto- ohjelmatyötä koskevat asiat. Lisäksi valtion edustamista koskevaan pykälään on lisätty säännös asianomistajan puhevallan käyttämisestä.

Ehdotukseen laiksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa on lisätty säännös mahdollisuudesta turvata erityisasiantuntemus monijäsenisessä kokoonpanossa määräämällä siihen jäsen toisesta aluehallintovirastosta. Lisäksi ympäristöministeriössä valmistellaan uusi Suomen ympäristökeskusta koskeva erityislaki, joka annetaan eduskunnalle erillisenä tätä hallituksen esitystä täydentävänä esityksenä.

Työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamista koskevaan ehdotukseen on lisätty säännös mahdollisuudesta määrätä työsuojelun virkamies hoitamaan tehtäviä tilapäisesti toisen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueella tai ministeriössä.

Alueiden kehittämislain muuttamista koskevaa lakiehdotusta on muutettu siten, että maakunnan liittojen tehtäviä koskevaa säännöstä on täsmennetty. Lisäksi yhteistoiminnasta sopimista ja siihen velvoittamista koskevaa säännöstä on korjattu siten, että valtioneuvosto ei voi päättää yhteistoiminnassa hoidettavista tehtävistä velvoittaessaan maakunnan liitot yhteistoimintaan, vaan tehtävät määrittyisivät lakiehdotukseen sisältyvän, yhteistoiminnassa hoidettavia tehtäviä koskevan säännöksen mukaisesti.

Voimaanpanolakiehdotukseen eli lakiin valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaanpanosta on lisätty uusi säännös eräiden virkojen perustamisesta.

Joissakin lausunnoissa esitettiin epäilyksiä tai kiinnitettiin muutoin huomiota eräiden esitykseen sisältyvien ehdotusten perustuslainmukaisuuteen ja esitettiin, että esityksestä tulisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto. Tällaisina ehdotuksina mainittiin muun muassa alueiden kehittämislaisissa valtioneuvostolle annettava toimivalta ja maakunnan liittojen alueellinen yhteistoimintapakko, aluehallintoviranomaisten alueellisen toimivallan järjestelyyn liittyvät ehdotukset sekä suunniteltujen aluejakojen suhde perustuslailla turvattuihin kielellisiin oikeuksiin. Nämä asiat käsitellään esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa sekä esityksen suhdetta

perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa kohdassa. Lisäksi esitykseen lisätään maininta siitä, että esityksestä ehdotetaan pyydettyä perustuslakivaliokunnan lausunto.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Aluehallinnon uudistuksen johdosta muutetaan myös aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä koskevien erityislakien asianomaiset säännökset. Lakeja on noin 250 ja ne sisältävät noin 1200 muutettavaa säännöstä. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen kanssa annettaviin rinnakkaisiin toimialakohtaisiin hallituksen esityksiin.

Ympäristöministeriössä valmistellaan laki Suomen ympäristökeskuksesta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle siten, että laki voi tulla voimaan samanaikaisesti tähän esitykseen sisältyvien lainsäädännön muutosten kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmistella alueiden kehittämislain (602/2002) uudistaminen. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa alueiden kehittämisjärjestelmää, koota siihen käytettävissä olevia voimavaroja ja selkeyttää alueiden kehittämisen roolia valtioneuvoston ja eri hallinnonalojen päätöksenteossa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväätuntokaudella 2009 ja uudistusten olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Aluehallinnon uudistamisen yhteydessä valmistellut maakunnallista yhteistyötä koskevat muutokset sekä maakunnan liittoja koskevat tehtävämuutokset sisältyvät kuitenkin tähän hallituksen esitykseen. Sen sijaan aluehallinnon uudistamisen tavoitteena olevaa alueiden kehittämisen rahoituksen kokoamista ja siihen liittyvää päätöksentekoa koskevat alueiden kehittämislain muutokset valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä alueiden kehittämislakia koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.

Sisäasiainministeriössä valmistellaan hallituksen esitystä eräiden tehtävien siirtämistä Maahanmuuttovirastoon koskevaksi lainsäädä-

dännöksi. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Lainmuutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2009 kuluessa, kuitenkin viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2010. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan siirrettäväksi toimivalta turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, ulkomaalaisten säilönnötoyksikön käytännön toiminnan ohjauksesta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta. Esityksessä ehdotetaan muutoksia kotouttamislakiin ja säilönnön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilönnötoyksiköstä annettuun lakiin (116/2002) Osittain nämä muutokset kohdistuvat samoihin pykäliin, joihin tässä esityksessä ehdotetaan muutoksia.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnan käsiteltäväksi on tulossa hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksen mukaan poliisin uudessa hallintomallissa operatiivista poliisi-toimintaa ohjaisi sekä poliisilaitosten ja poliisin valtakunnallisten yksiköiden tulosohjauksesta vastaisi nykyisestä poliisin ylijohdosta ja poliisin lääninjohdoista koostuva uusi poliisin keskushallintoviranomainen, poliisihallitus. Sisäasiainministeriö vastaisi poliisi-toimen strategisesta ohjauksesta sekä poliisihallituksen tulosohjauksesta. Aluehallinnon uudistuksesta johtuvat muutokset poliisin tehtäviä koskeviin lakeihin otetaan tämän sisäasiainministeriössä valmisteltavan hallituksen esityksen yhteyteen.

Esityksiin liittyvät ehdotukset aluehallintovirastojen ja poliisihallituksen perustamisesta liittyvät toisiinsa siten, että tietyissä aluehallintovirastoissa olisi poliisitoimen tehtäviä hoitava vastuualue. Toiminnallisesti aluehallintovirastojen poliisin vastuualueet olisivat osa poliisihallitusta, mutta organisatorisesti osa aluehallintovirastoa. Aluehallintovirastojen poliisin vastuualueiden yleisinä tehtävinä olisivat alueellinen viranomaisyhteistyö, varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittaminen sekä peruspalvelujen arviointi poliisitoimen osalta. Näistä tehtävistä säädettäisiin aluehallintovirastosta annettavassa laissa. Muista poliisin vastuualueiden tehtävistä, kuten osallistumisesta poliisilaitosten toiminnalliseen ohjaukseen ja tulosohjaukseen osana poliisihallitusta säädettäisiin poliisin hallinnosta annetussa laissa ja asetuksessa. Vastuualueita koskeva virkamiesoikeudellinen toimivalta ja rahoitustoimivalta olisivat poliisihallituksella tai sisäasiainministeriöllä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että ”hallitus selvittää väylävirastojen yhdistämisestä väylänpidon tuottavuudelle koituvia etuja ottaen huomion merenkulun erityistarpeet”. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ja kirjausta laajentaen on 8.5.2008 päätetty käynnistää liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla väylävirasto- ja turvallisuusvirastot selvitykset.

Liikennehallinnon virastouudistuksen tarkoituksena on yhdistää Merenkulkulaitoksen väylätoiminnot, Tiehallinto ja Ratahallintokeskus uudeksi väylävirastoksi sekä Ajoneuvohallintokeskus, Rautatievirasto, Ilmailuhallinto ja Merenkulkulaitoksen meriturvallisuus toiminto uudeksi liikenteen turvallisuusvirastoksi. Tarkoitus on, että uudet Väylävirasto sekä Liikenteen turvallisuusvirasto voivat aloittaa toimintansa 1.1.2010 eli samanaikaisesti aluehallintouudistuksen kanssa. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan virastouudistuksesta johtuvat lainsäädäntömuutokset, jotka on tarkoitus antaa syyskuussa 2009 budjettilakeina eduskunnan käsiteltäviksi. Samassa yhteydessä liikennehallinnon tehtäväkohtaisiin lakeihin valmistellaan myös aluehallinnon uudistamisesta johtuvat muutokset.

Hallituksen esitys (HE 17/2009) laiksi merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä sekä hallituksen esitys (HE 214/2009) patoturvallisuuslaiksi, jotka on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä, sisältävät säännöksiä eräistä tehtävistä, jotka tulevat koskemaan myös valtion aluehallinnon viranomaisia. Esityksissä on ehdotettu, että ensin mainittu laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010 ja viimeksi mainittu vuoden 2009 kevään lopussa.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan useita lainsäädäntöuudistuksia, joihin tulee sisältymään valtion aluehallinnon viranomaisia koskevia säännöksiä. Ministeriössä valmistellaan seuraavia hallituksen esityksiä:

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan useita lainsäädäntöuudistuksia, joihin tulee sisältymään valtion aluehallinnon viranomaisia koskevia säännöksiä. Ministeriössä valmistellaan seuraavia hallituksen esityksiä:

- Hallituksen esitys eläinlääkintähuolto-laiksi, joka korvaisi voimassa olevan eläinlääkintähuoltolain (685/2990). Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan 1 päivänä syyskuuta.

- Hallituksen esitys laiksi eläintunnistusjärjestelmästä. Hallituksen esitys tullaan antamaan eduskunnalle kevätistunto-kauden 2009 aikana ja lain tulla voimaan heti kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

- Hallituksen esitys laiksi muuntogeenisestä kasvintuotannosta sekä muuntogeenisen, tavanomaisen ja luonnonmukaisen maataloustuotannon rinnakkaiselosta. Hallituksen esitys tullaan antamaan eduskunnalle kevätistunto-kauden 2009 aikana ja lain tulla voimaan heti kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

- Hallituksen esitys laiksi elintarvikelain (23/2006) muuttamisesta sekä laiksi Euroopan yhteisön yhteisen kalatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/11994) muuttamisesta. Tarkoituksena on, että hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syysistunto-kauden 2009 aikana ja että laki tulisi

voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2010.

- Hallituksen esitys laiksi tulvariskien hallinnasta, jolla pantaisiin täytäntöön EU:n tulvadirektiivi. Hallituksen esitys valmistellaan syksyn 2009 aikana.

- Hallituksen esitys laiksi, jolla toteutetaan porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakenetukiudistus. Lailla korvataan voimassa oleva porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki (45/2000). Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistunto-kauden 2009 aikana.

- Hallituksen esitys laiksi maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) muuttamisesta. Tarkoitus on antaa hallituksen esitys eduskunnalle keväen 2009 aikana.

- Hallituksen esitys laiksi maataloushallinnon tehtävien järjestämisestä kunnissa. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan vuoden 2010 alusta lukien.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki aluehallintovirastoista

Lain nimike ja rakenne

Ehdotetun lain nimike olisi laki aluehallintovirastoista. Ehdotetussa laissa olisi kolme lukua. Luvussa 1 olisivat lain yleiset säännökset, joissa määriteltäisiin lain soveltamisala, aluehallintovirastojen toiminta-ajatus, suhde muuhun lainsäädäntöön, virastojen tehtävät, virastojen organisointi sekä niiden toimialueiden määräytyminen. Lain 2 luku käsittelisi aluehallintovirastojen ohjausta ja johtamista. Luku sisältäisi säännökset virastojen yleishallinnollisesta ohjauksesta, virastojen strategisesta ja toiminnallisesta ohjauksesta, virastojen johtamisesta, asioiden ratkaisuvallasta, työjärjestyksestä ja virkojen täyttämisestä. Lain 3 luvussa olisivat erinäiset säännökset, joissa säädettäisiin mahdollisten viraston sisäisten esteellisyytilanteiden ratkaisemisesta, valtion aluehallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa, yhteistyöstä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa, kielivähemmistöjen palveluyksiköistä, virka-avusta, pakkokeinoista, valtion edustamisesta, suoritteiden maksullisuudesta ja muutoksenhausta sekä voimaantulosta, josta säädettäisiin erillisessä voimaantulolaissa.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin soveltamisala. Tavoitteena on luoda lainsäädännöllinen perusta aluehallintovirastojen organisoinnille sekä toiminnan ja tehtävien järjestämiselle.

Pykälän ensimmäisen lauseen mukaan ehdotetussa laissa säädettäisiin valtion aluehallinnon viranomaisina toimivista aluehallintovirastoista. Virastoihin koottaisiin niitä tehtäviä, joita nykyisin on hoidettu lääninhalli-

tuksissa, alueellisissa ympäristökeskuksissa, ympäristölupavirastoissa ja työsuojelutoimistoissa ja jotka koskevat perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestävästä käytöstä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla.

Pykälän toisen lauseen mukaan muista valtion aluehallinnon tehtäviä hoitavista viranomaisista säädettäisiin erikseen. Siten toisesta uudesta ja keskeisestä valtion aluehallinnon viranomaisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta säädettäisiin omassa erillisessä laissa.

2 §. *Aluehallintovirastojen toiminta-ajatus.* Pykälässä määriteltäisiin aluehallintovirastojen toiminta-ajatus. Säännös antaisi yleiskuvan virastojen toiminnan tarkoituksesta. Säännöksen tarkoituksena olisi toisaalta kuvata yleisellä tasolla viraston roolia ja asemaa valtionhallinnon viranomaiskokonaisuudessa. Toisaalta se loisi myös pohjan niille strategisille suuntaviivoille, joiden perusteella virastojen toimintaa voitaisiin tulevaisuudessa kehittää ja uudistaa.

Pykälän mukaan aluehallintovirastot edistäisivät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi virastojen tulisi edistää muun muassa perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestävästä käytöstä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Säännöstä tulkittaessa olisi luonnollisesti otettava huomioon myös ehdotetun lain 4 §:n säännökset viraston varsinaisesta toimialasta ja tehtävistä.

Aluehallintovirasto toimisi merkittävässä roolissa valtion ja kuntien vastuulle yhteisesti kuuluvassa aluehallinnon viranomaiskokonaisuudessa. Tämän johdosta olisi tärkeää,

että virasto järjestäisi sekä sisäiset prosessinsa että ulkoiset suhteensa laaja-alaista yhteistyötä tukevalla tavalla ja pyrkisi aktiivisesti tukemaan ja ottamaan osaa alueelliseen yhteistoimintaan sen eri muodoissa.

3 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälässä määriteltäisiin ehdotetun lain suhde muuhun valtion aluehallintoviranomaisten hallinnon ja toiminnan organisointia koskevaan lainsäädäntöön.

Pykälän mukaan aluehallintovirastojen toiminnan ja tehtävien järjestämiseen sovellettaisiin, jollei ehdotetussa laissa toisin säädettäisi, työsuojeluhallinnosta annettua lakia (16/1993), ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia (/), poliisin hallinnosta annettua lakia (110/1992) ja pelastuslakia (468/2003). Ehdotettu laki olisi siis ensisijainen ja pykälässä mainitut lait tulisivat sovellettaviksi vain silloin, kun ehdotettu laki ei sisältäisi jostakin toiminnan ja tehtävien järjestämiseen ja organisointiin liittyvästä asiasta erityissäännöksiä. Luonnollisesti myös edellä mainittujen lakien perusteella annettu asetustasoinen sääntely tulisi ottaa täydentävänä huomioon.

4 §. *Aluehallintovirastojen toimiala ja tehtävät.* Pykälä sisältäisi aluehallintovirastojen toimialan ja tehtävien yleisluonteisen määrittelyn. Koska viraston koko tehtäväkenttä ja sitä koskeva lainsäädäntö on erittäin laaja, tapahtuisi viraston tehtävien ja niitä koskevan toimivallan yksityiskohtainen määrittely erityislainsäädännön kautta.

Ehdotettu säännös on kolmitasoinen. Ensimmäkin siinä määriteltäisiin toimialakohtaisesti ne tehtäväkokonaisuudet tai -ryhmät, jotka kuuluisivat aluehallintovirastojen toimivaltaan ja joista säädettäisiin tarkemmin erityislainsäädännössä. Toiseksi säännöksessä määriteltäisiin aluehallintovirastoille tiettyjä tehtäviä, joista ei ole muualla lainsäädännössä säädetty erikseen tai joita koskevat toimivaltasäännökset tulisivat kumotuiksi uudistuksen yhteydessä. Kolmanneksi säännöksessä todettaisiin, että virastoilla voisi olla edellä mainittujen tehtävien lisäksi myös muita laissa säädettyjä tehtäviä. Säännöksen rakenteeseen on vaikuttanut erityisesti se, että aluehallintovirastot olisivat esityksen mukaan usean eri ministeriön hallinnonalalla

toimivia monitoimialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastot hoitaisivat niille erikseen säädettyjä tehtäviä seuraavilla toimialoilla: sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto, koulutus- ja muu sivistystoimi, oikeusturvan edistäminen ja toteuttaminen, ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat, pelastustoimi, työsuojelun valvontaa ja kehittäminen, työssä käytettävien tuotteiden tuotevalvontaa sekä työsuojelulainsäädännön noudattamisen valvontaa työsuojeluviranomaisena sekä kuluttaja- ja kilpailuhallintoa. Kysymys on tehtävistä, joita voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti on hoidettu lääninhallituksissa, alueellisissa ympäristökeskuksissa, ympäristölupavirastoissa ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoissa. Ehdotettu sääntely koskisi myös eräitä yksittäisiä tehtäviä, jotka esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi keskushallinnosta aluehallintoon. Viraston tehtävät ja niitä koskeva toimivalta on määritelty yksityiskohtaisesti erityislainsäädännössä. Esityksen valmistelun yhteydessä on selvitetty, että näitä uudistuksen piiriin kuuluvia aluehallintovirastolle tulevia tehtäviä koskevia erityislakeja on kaikkiaan noin 140 ja näissä kaikkiaan noin 640 säännöstä. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset sisältyvät tähän esityskokonaisuuteen ja annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen kanssa rinnakkaisiin toimialakohtaisiin hallituksen esityksiin.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin aluehallintovirastoille lisäksi tiettyjä tehtäviä, joista ei ole säädetty erikseen tai joita koskevat säännökset tulisivat kumotuiksi uudistuksen yhteydessä.

Aluehallintoviraston tehtävänä olisi momentin 1 kohdan mukaan peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi. Vastaavan sisältöinen tehtävä on lääninhallituslain 2 §:n mukaan kuulunut lääninhallituksille. Peruspalvelujen arviointia ohjaavat omilla toimialoillaan asianomaiset ministeriöt ja keskushallinnon virastot. Kuntien peruspalvelujen arviointi liittyy kuntalain mukaiseen peruspalveluohjelmamenettelyyn. Aluehallin-

toviraston peruspalvelujen alueellisen saataavuuden arviointi tuottaa osaltaan aineistoa tähän prosessiin. Ehdotetulla sääntelyllä ei ole tarkoitus muuttaa tehtävää ja siihen liittyviä toimivaltajakoa. Myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset osallistuisivat niitä koskevan tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan liikenteen sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen peruspalvelujen alueellisen saataavuuden arvioinnin valmisteluun.

Momentin 2 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä olisi rekisterihallintolaissa (166/1996) tarkoitettujen maistraattien ohjaus, valvonta ja kehittäminen. Ahvenanmaan maakunnassa maistraatille säädettyjä tehtäviä hoitaa rekisterihallintolain 3 §:n 2 momentin mukaan lääninhallitus ja tämän uudistuksen seurauksena tehtävä siirtyisi Ahvenanmaan valtionvirastolle.

Momentin 3 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä olisi lisäksi varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen. Kohdassa säädettäisiin aluehallintoviraston tehtävistä poikkeusoloihin varautumisessa. Varautumiseen liittyvät lääninhallitusten tehtävät siirtyisivät aluehallintovirastolle. Nykyisin lääninhallitukset sovittavat lääninhallituslain 2 §:n 2 momentin mukaan yhteen valmiuslaissa (1080/1991) tarkoitettua poikkeusoloihin varautumista huolehtimalla sen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä läänissä. Varautumista koskeva säännös vastaisi lääninhallituslain 2 §:n 2 momentin säännöstä täydennettynä luettelolla varautumiseen liittyvistä keskeisistä tehtävistä. Varautumisella tarkoitetaan esityksessä kaikkia niitä hallinnon ja elinkeinoelämän toimenpiteitä, joilla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja selviytyminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Kukin aluehallintovirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä muut aluehallinnon toimijat huolehtivat omista varautumistehtävistään eri turvallisuustilanteisiin. Aluehallintovirasto olisi vastuussa varautumisen

yhteensovittamisesta alue- ja paikallistasolla. Aluehallintovirastojen johdolla toimisi eri päätöksin perustettavat alueelliset valmius-toimikunnat, joissa olisi laajasti edustettuna kaikki keskeiset aluehallinnon toimijat. Ehdotetulla säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 16 §:ssä tarkoitettua kokonaisuomaanpuolustuksen yhteensovittamisen tehtävää, joka on säädetty puolustusministeriölle.

Momentin 4 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä olisi lisäksi viranomaisten johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken. Tilanteenmukaisessa toiminnassa aluehallintoviraston tehtävänä olisi ensinnäkin tukea toimivaltaisia viranomaisia ja sitä kautta myös mahdollisia muita toimijoita alueella. Tukemistehtävään liittyen aluehallintovirasto sovittaisi tarvittaessa yhteen toimintaa alueella eri alojen toimivaltaisten viranomaisten kesken. Tehtävä koskisi turvallisuuteen liittyviä tilanteita poikkeusoloissa ja normaalioloissa. Yhteensovittamisessa aluehallintovirastolla ei olisi toimivaltaisiin viranomaisiin nähden määräysvaltaa ilman erillistä nimenomaista lainsäätösäännöstä.

Lisäksi aluehallintoviraston tehtävänä olisi momentin 5 kohdan mukaan poliisitoimen alueellinen viranomaisyhteistyö sekä varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittaminen poliisitoimintaan koskien. Poliisitoimi osallistuisi myös momentin 1 kohdassa tarkoitettuun peruspalvelujen alueellisen saataavuuden arviointiin poliisitoimen osalta. Muista poliisitoimen tehtävistä aluehallintovirastossa, kuten osallistumisesta poliisilaitosten toiminnalliseen ohjaukseen ja tulosohtaukseen osana Poliisihallitusta säädettäisiin poliisin hallinnosta annetussa laissa ja asetuksessa.

Pykälän 3 momentin mukaan aluehallintovirastolla voisi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä.

Pykälän 4 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuutta koskevan säännöksen, jonka mukaan edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen peruspalvelujen alueellisen saataavuuden arviointimenettelystä voitaisiin säätää valtiovarainministeriön asetuksella.

Ehdotetun lain 16 § sisältäisi säännökset valtion aluehallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa.

5 §. Aluehallintovirastojen organisointi. Pykälässä säädettäisiin aluehallintovirastojen sekä niiden tehtävien ja toimintojen organisointia koskevista kysymyksistä. Siinä säädettäisiin ensinnäkin virastojen lukumäärää, toimialueita, toimipaikkoja ja nimiä koskevista asetuksenantovallasta. Lisäksi pykälä sisältäisi säännöksen aluehallintovirastojen vastuualueiden muodostamisesta sekä tiettyjen vastuualueiden tehtävien ja toimintojen järjestämistä koskevista erityisvaatimuksista.

Tavoitteena on organisoida virastot toiminnallisesti siten, että tehtävien kokoamisella saavutetaan synergia- ja tuottavuushyötyjä, ja että toiminnan tuloksellisuus ja asiakaspalvelu paranevat. Virastojen organisoinnilla pyritään välttämään uusia organisaatio- tai johtamistasoja, jotka vaikeuttaisivat käytännössä viraston vastuualueiden tehokasta toimintaa. Organisoinnilla tulisi lisäksi edistää erityisesti aluehallinnolle asetettujen strategisten tulostavoitteiden saavuttamista.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lähtökohtaisesti on suunniteltu, että aluehallintovirastojen päätoimipaikkoja olisi kuusi. Suunnitelmien mukaan nämä sijoittuisivat Rovaniemelle, Ouluun, Mikkeliin, Hämeenlinnaan, Turkuun ja Vaasaan. Päätoimipaikkojen lisäksi olisi kuusi toimipaikkaa, jotka sijoittuisivat Tampereelle, Jyväskylään, Kuopioon, Kouvolaan, Helsinkiin ja Joensuuhun. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa olisi ehdotetussa laissa tarkoitettuna valtionhallinnon viranomaisena Ahvenanmaan valtionvirasto. Virastot voisivat tarvittaessa sijoittaa henkilökuntaansa myös edellä mainittujen toimipaikkojen ulkopuolella sijaitseville työskentelypaikakunnille. Tällainen järjestely on nykyisen käytännön mukainen ja se on jatkossakin tarpeellinen esimerkiksi työsuojelun valvontatarkastuksiin ja -käynteihin liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Näistä työskentelypaikakunnista voitaisiin määrätä ehdotetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan virastojen työjärjestyksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto jakautuisi sille kuuluvien tehtävien hoitamista varten vastuualueisiin. Ehdotetun säännöksen mukaan viraston vastuualueista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää viraston vastuualueiksi viisi vastuualuetta: 1) peruspalvelut, oikeusturva ja luvat, 2) poliisitoimi, 3) pelastustoimi ja varautuminen, 4) ympäristöluvat sekä 5) työsuojelu. Kaikissa viraston toimipaikoissa ei välttämättä hoidettaisi viraston kaikkien vastuualueiden tehtäviä.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännökset työsuojelun valvontatehtävien organisointia koskevista erityisvaatimuksista. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitava vastuualue olisi riippumaton valvontatehtävää hoitaessaan. Sen toiminta olisi järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus työsuojelun valvontatehtävässä olisi turvattu. Työsuojelun aseman riippumattomuuden turvaaminen perustuu Suomen ratifioiman (SopS 44/1949) kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleisen konferenssin vuonna 1947 hyväksymän ammattientarkastusta teollisuudessa ja kaupassa koskevan sopimuksen (yleissopimuksen nro 81) 6 artiklaan. Vastaava säännös on nykyisin työsuojelun hallinnosta annetun lain (16/1993) 2 §:ssä. Yleissopimus edellyttää paitsi riippumatonta asemaa myös sitä, että työsuojelutarkastajille annetut muut mahdolliset tehtävät eivät saa häiritä heidän ensisijaisia tehtäviään eivätkä haitata heidän arvoaltaansa ja puolueettomuuttansa suhteessa työnantajiin ja työntekijöihin. Tästä syystä pykälässä säädettäisiin myös siitä, että työsuojelun tehtäviä hoitavalle vastuualueelle ei saisi antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voisivat vaarantaa työsuojelun valvontatehtävien asianmukaisen hoitamisen tai riippumattomuuden.

Lisäksi pykälän 4 momentin mukaan aluehallintoviraston ympäristölupa-asioita hoitava vastuualue olisi lupa- ja muita hakemusasioita hoitaessaan sekä viraston kilpailuasioita hoitava vastuualue kilpailuasioita hoitaessaan riippumaton. Näiden vastuualueiden toiminta olisi järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä olisi turvattu. Viraston ympäristölupa-asioita hoitavalle vastuualueelle

ei saisi myöskään antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voisivat vaarantaa lupa- ja muiden hakemusasioiden käsittelyn riippumattomuuden. Erityisesti ympäristölupa-asioiden, mutta myös kilpailuasioiden käsittelyssä noudatetaan tietyin osin riippumatonta lainkäyttöelintä koskevia periaatteita. Tämän johdosta näiden asioiden käsittelylle olisi myös turvattava riippumaton asema.

6 §. *Aluehallintovirastojen toimivalta sekä toimialueet ja niiden laajentaminen.* Pykälä sisältäisi aluehallintovirastojen toimivaltaa sekä toimialueen määräytymistä ja sen laajentamista koskevat säännökset.

Aluehallintovirastolle kuuluvista tehtävistä säädettäisiin 4 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan erityislaeissa ja lisäksi eräistä sille kuuluvista tehtävistä säädetään 4 §:n 2 momentissa sekä 19, 20 ja 21 §:ssä. Aluehallintovirasto olisi toimivaltainen huolehtimaan sille säädetyistä tehtävistä toimialueellaan. Aluehallintovirastojen toimialueista ja niiden laajentamisesta säädettäisiin 6 §:ssä. Aluehallintoviraston toimivalta määräytyisi siten sille erityislaeissa ja tämän lain 4 §:n 2 momentissa sekä 19, 20 ja 21 §:ssä säädettyjen tehtävien ja kunkin viraston 6 §:n mukaan määräytyvän toimialueen kautta.

Pykälän 1 momentin ensimmäinen lause sisältäisi viraston toimivallan ja toimialueen määräytymistä koskevan pääsäännön, jonka mukaan aluehallintovirasto huolehtisi sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttäisi sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin siitä ehdotetussa tai muussa laissa säädettäisiin. Virastojen toimivalta olisi alueellinen ja se noudattaisi käytännössä virastojen toimialuejakoa. Virastojen toimialueista säädettäisiin ehdotetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Momentin toisessa lauseessa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä edellä mainitusta pääsäännöstä olisi mahdollista poiketa ja tehdä viraston toimialuetta koskevia järjestelyjä aluehallintovirastojen välillä. Säännöksen mukaan aluehallintovirasto voisi hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voitaisiin tehostaa virastojen toimintaa ja valtion henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen se-

kä saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantunteumuksen saatavuus taikka toimialueen laajentaminen olisi tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi.

Kysymykseen tulisivat muun muassa järjestelyt, joilla kootaan erikoistumis- tai tukitehtäviä taikka edesautetaan työntasausta virastojen välillä. Aluehallintovirastoihin kootavissa viranomaisissa on jo nyt käytössä toimintamalli, jossa yksi tai useampi virasto hoitaa määrättyä tehtävää oman alueensa lisäksi laajemmalla alueella tai valtakunnallisesti. Tällainen järjestely on mahdollista tehdä esimerkiksi työsuojeluhallinnosta annetun lain 3 §:n 2 momentin perusteella. Kyseiset tehtävät ovat joko alueellisia tai valtakunnallisia tehtäviä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on tukea tämän toimintamallin käyttöä edelleen uusissa aluehallintovirastoissa.

Aluehallintovirastoja on suunniteltu olevan kuusi. Näiden lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa olisi ehdotetussa laissa tarkoitettuna valtionhallinnon viranomaisena Ahvenanmaan valtionvirasto, josta säädettäisiin ehdotetun lain 16 §:ssä. Pykälän perusteella olisi ensinnäkin mahdollista tarvittaessa määrittellä aluehallintovirastojen alueellinen toimivalta siten, että vain osassa virastoista hoitettaisiin kaikkia aluehallintovirastoille säädettyjä tehtäviä. Toiseksi pykälän antaisi tarvittaessa mahdollisuuden myös siihen, että niin sanottujen erikoistumistehtävien sekä talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän ja hankintatoimen tai muiden vastaavien tukitehtävien hoitaminen voitaisiin keskittää yhteen tai muutamaaan aluehallintovirastoon. Säännösehdotus antaisi mahdollisuuden siinä säädetyin edellytyksin tehdä myös muita vastaavan kaltaisia toimivaltajärjestelyjä aluehallintovirastojen välillä. Erillisestä kielivähemmistön palveluyksiköstä sisältyisi ehdotetun lain 18 §:ään erityissäännös.

Pykälän 1 momentin viimeinen lause sisältää asetuksenantovaltuutta koskevan säännösehdotuksen, jonka mukaan vastuualueiden sijoittumisesta aluehallintovirastoihin ja virastojen toimialueen laajentamisesta sää-

dettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee yleensä usean ministeriön hallinnonalan viranomaisia ja niihin kuuluvien tehtävien järjestelyä.

Pykälän 2 momentti sisältää edellä mainittua asetuksenantovaltuutta koskevan poikkeussäännöksen, joka liittyy poliisitoimen, työsuojelun ja ympäristölupa-asioiden tehtävien ja toimivallan järjestämiseen. Toimialueen laajentamisesta poliisitoimen tehtävissä säädetään sisäasiainministeriön asetuksella, työsuojelun tehtävissä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ja ympäristölupa-asioiden tehtävissä ympäristöministeriön asetuksella. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin toimialueen laajentamisen edellytykset olisi otettava huomioon myös tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Asetuksenantovaltuuden säätäminen ministeriötasolle on katsottu tarpeelliseksi näiden toimialojen erityisaseman ja niiden ohjausta koskevien erityistarpeiden johdosta. Tämä seikka ilmenee muun muassa ehdotetun lain 5 §:n 3 ja 4 momentin ja 9 §:n säännöksistä. Esimerkiksi poliisitoimen vastuualueelle kuuluvat tehtävät on suunniteltu hoidettavaksi kolmessa, työsuojelun vastuualueelle kuuluvat tehtävät viidessä ja ympäristölupa-asiat neljässä aluehallintovirastossa. Näiden virastojen alueellinen toimivalta tulisi näitä tehtäviä koskien määritellä niin laajaksi, että niiden toimialueet yhdessä kattaisivat myös sellaisten aluehallintovirastojen toimialueet, joissa ei olisi poliisitoimen, työsuojelun tai ympäristölupa-asioiden tehtäviä hoitavaa itsenäistä vastuualuetta.

2 luku **Aluehallintovirastojen ohjaus ja johtaminen**

7 §. Yleishallinnollinen ohjaus. Pykälässä määriteltäisiin aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus ja asema. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluisi valtiovarainministeriölle. Ehdotetun lain 15 §:n perusteella tämä koskisi myös Ahvenanmaan valtionvirastoa. Säännös tarkoittaisi, että aluehallintovirastot kuuluisivat valtiovarain-

ministeriön toimialalle siinä merkityksessä, kuin ministeriöiden välisestä toimialajaosta säädetään valtioneuvostosta annetussa laissa (175/2003) ja sen perusteella annetussa valtioneuvoston ohjesäännössä. Tämä koskisi esimerkiksi viraston hallintoa ja sen järjestämistä koskevaa normiohjausta. Yleishallinnollinen ohjaus pitäisi sisällään myös sen, että valtiovarainministeriö vastaisi ehdotetun lain 8 §:n mukaisesti aluehallintovirastojen strategisen ohjauksen koordinoinnista sekä lain 10 §:n mukaisesti virastojen yhteisiä toimintoja ja muita virastojen yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

8 §. Strateginen suunnittelu ja ohjaus. Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintovirastojen toiminnan strategisesta suunnittelusta ja ohjauksesta. Pykälässä olisi myös strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisältöä ja menettelytapoja koskeva asetuksenantovaltuus. Ehdotetun lain 9 § sisältäisi poliisitoiminta, työsuojelua ja ympäristölupa-asioita koskevat poikkeukset strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen.

Esityksen mukaan aluehallintovirastot olisivat usean eri ministeriön hallinnonalojen tehtäviä hoitavia monitoimialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia. Tämän johdosta tarvittaisiin aluehallintovirastoissa edustettuina olevien eri hallinnonalojen tavoitteiden yhteensovittamiseksi ja aluehallinnon toimintaedellytysten parantamiseksi asianomaisten ministeriöiden yhteistyössä muodostama näkemys siitä, miten valtion hallintoa koskevia valtakunnallisia tavoitteita sovelletaan ja kanavoitetaan alueelliseen toimintaan. Aluehallintovirastojen strateginen suunnittelu ja ohjaus tapahtuisi asianomaisten ministeriöiden yhteistyönä. Myös maakunnan liitoilla olisi rooli suunnittelu- ja ohjausprosessissa. Ministeriöiden suunnittelu ja ohjaus välitettäisiin aluehallintovirastoille yhtenäisessä muodossa koordinoivana ministeriönä toimivan valtiovarainministeriön kautta.

Valtion koko aluehallinnon ohjauksessa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisessa ohjauksessa asetettavat tavoitteet ja päämäärät olisivat yleisiltä perusteiltaan samansuuntaiset molempien aluehallintoviranomaisten kes-

ken. Tämän johdosta viranomaisten suunnittelua ja ohjausta koordinoivien valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä olisi huolehtia tavoitteiden ja menettelytapojen yhteensovittamisesta siten, että valtionhallinnon alueille suuntaama suunnittelu ja ohjaus näkyisi alueille ristiriidattomana ja tukisi aluehallinnon viranomaisten keskinäistä yhteistyötä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen toimintaa koskevien yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä alueiden näkemysten huomioonottamiseksi laadittaisiin aluehallintovirastoille niiden toiminnan yleistä suunnittelua, ohjausta ja järjestämistä varten yhteinen strategia-asiakirja ja jokaiselle virastolle erilliset strategiset tulostavoiteasiakirjat. Strategia-asiakirja ja strategiset tulostavoiteasiakirjat laadittaisiin hallituksen toimikaudeksi ja niiden sisältö tarkistettaisiin tarvittaessa vuosittain.

Strategisella suunnittelulla ja ohjauksella tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä aluehallintovirastoissa edustettuina olevien eri hallinnonalojen valtakunnallisten tavoitteiden ja niitä koskevien resurssien yhteensovittamista sekä aluehallintovirastojen yleisten toimintaedellytysten ylläpitämistä ja kehittämistä koskevaa toimintaa. Tässä toiminnassa aluehallintovirastoille määriteltäisiin hallituksen toimikautta tai muuta vastaavaa ajanjaksoa koskevat toiminnan yleiset strategiset tavoitteet sekä resursseja koskevat kehukset sektoreittain. Säännöksessä tarkoitettu strateginen suunnittelu ja ohjaus olisi osa valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 2 luvussa tarkoitettua pitkäjänteistä toiminta- ja taloussuunnittelua.

Strategia-asiakirjalla tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä suunnitteluasiakirjaa, joka sisältäisi hallitusohjelmasta, hallituksen strategia-asiakirjasta, valtioneuvoston kehyspäätöksestä, maakuntaohjelmista, hallituksen politiikkaohjelmista, muista vastaavista poikkihallinnollisista ohjelmista sekä lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista johdettavia tavoitteita ja suunnitelman resurssien kohdentamisesta näiden tavoitteiden toteuttamiseen. Strategia-asiakirja olisi kaikille aluehallintovirastoille yhteinen.

Strategisilla tulostavoiteasiakirjoilla tarkoitettaisiin asiakirjoja, jotka perustuvat strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin ja joissa määriteltäisiin kullekin aluehallintovirastolle toiminnan painopisteet, keskeiset toimintalinjat, yhteistyökysymykset ja määrärahaehykset alueittain ja sektoreittain. Strategiset tulostavoiteasiakirjat laadittaisiin jokaiselle virastolle erikseen. Tulostavoiteasiakirjasta on säädetty valtion talousarviosta annetun asetuksen 11 §:ssä. Käytännössä kysymys on niin sanotusta strategisesta tulosopimuksesta, joka solmitaan ohjaavan ministeriön ja aluehallintoviraston kesken.

Pykälän 2 momentin mukaan valtiovarainministeriö laatisi yhdessä ehdotetun lain 9 §:ssä mainittujen ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen kanssa sekä yhteistyössä aluehallintovirastojen ja tarvittavilta osin maakunnan liittojen kanssa strategia-asiakirjan ja strategiset tulostavoiteasiakirjat aluehallintovirastoille. Jos strategia-asiakirjan sisällöstä ei saavutettaisi yksimielisyyttä ministeriöiden kesken, ratkaisisi asian ehdotetun säännöksen mukaan valtioneuvosto. Asia tulisi viedä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Strategia-asiakirjan sisältö käsiteltäisiin asianomaisten ministeriöiden yhteisessä neuvottelussa tavoitteena yksimielisyys. Neuvottelun järjestämisvastuu olisi valtiovarainministeriöllä. Neuvottelusta laadittaisiin pöytäkirja, jossa todettaisiin yksimielisyys ja mahdolliset avoimeksi jääneet asiat. Kukaan neuvotteluun osallistuva ministeriö hyväksyisi aluehallinnon strategia-asiakirjan ministerin päätöksellä. Mikäli ministeriöt eivät saavuttaisi neuvotteluissa yksimielisyyttä, asia viettäisiin valtioneuvoston päätettäväksi valtiovarainministeriön esittelystä. Valtiovarainministeriön tehtävänä olisi välittää strategia-asiakirjan sisältö aluehallintovirastoille.

Strategisista tulostavoiteasiakirjoista neuvoteltaisiin valtiovarainministeriön, muiden asianomaisten ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä aluehallintovirastojen ja tarvittavin osin maakunnan liittojen edustajien kesken. Valtiovarainministeriö ja asianomaisen aluehallintoviraston johtaja allekirjoittaisivat strategisen tulostavoiteasiakir-

jan, joka käytännössä toimisi viraston strategisena tulossopimuksena.

Pykälän 3 momentin mukaan aluehallintovirastojen toiminnan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee usean ministeriön hallinnonalaa.

9 §. Strategisen suunnittelun ja ohjauksen järjestäminen eräissä tapauksissa. Pykälä sisältäisi aluehallintovirastojen poliisitoimen, työsuojelun ja ympäristölupa-asioiden tehtäviä koskevat poikkeusmenettelyt ehdotetun lain edellisessä pykälässä tarkoitettuun strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen. Näitä toimialoja koskisi aluehallintoviraston muusta suunnittelu- ja ohjausjärjestelmästä poikkeava ratkaisu, joka merkitsisi edellä mainittujen toimialojen itsenäisyyttä suhteessa aluehallintovirastoon ja aluehallintoviraston suunnittelun ja ohjauksen koordinoinnista vastaavaan ministeriöön. Ehdotettu sääntely on katsottu tarpeelliseksi näitä toimialoja koskevan erityisaseman tai erityistarpeiden johdosta. Pykälä sisältäisi myös näiden toimialojen strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisältöä ja menettelytapoja koskevat asetusantovaltuudet.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa olisi omat osuudet poliisitoimen, työsuojelun ja ympäristölupa-asioita koskevien tehtävien suunnittelua ja ohjausta varten. Poliisitoimen osuus strategia-asiakirjasta sisältäisi strategisia linjauksia poliisitoimen tehtäviä hoitavalle vastualueelle kuuluvasta viranomaisyhteistyöstä sekä poliisin varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittamisesta. Aluehallintovirastojen poliisitoimen ja työsuojelun tehtävien ohjausta varten ei ehdotetun säännöksen mukaan laadittaisi strategisia tulosta-voiteasiakirjoja.

Poliisin hallintorakenneuudistuksessa on tarkoitus muun muassa keventää aluetason rakenteita ja yhtenäistää ohjaussuhteita. Ehdotetussa aluehallintovirastomallissa toteutetaan poliisihallituksen aluetason tehtävien sijoittuminen aluehallintovirastoon siten, että

poliisi on organisatorisesti osa aluehallintovirastoa, mutta samalla turvataan poliisin toiminnallisen johtamisen tarpeet. Koska poliisin toimintamäärärahat tulisivat pääosin omalta toimintamenomomentilta, olisi poliisitoimen osuuden merkitys strategia-asiakirjassa ensisijassa se, että sen toiminnalliset painopisteet ja voimavarat olisivat lähinnä informaatiota viraston muille yksiköille. Lisäksi asiakirjan tästä osasta voitaisiin todeta se, kuinka paljon poliisitoimi käyttää viraston yhteisiä palveluja koskevia voimavaroja. Strategia-asiakirjaan sisältyisi poliisin osalta vain sen vastuulle kuuluvan alueellisen viranomaisyhteistyön sekä varautumisen ja valmiussuunnittelun painopisteet ja tavoitteet.

Myös työsuojelun toimintamäärärahat tulisivat pääosin omalta toimintamenomomentilta. Tämän johdosta työsuojelun osuus strategia-asiakirjassa rajoittuisi siihen, että ensinnäkin sen toiminnalliset painopisteet ja voimavarojen käyttö olisivat lähinnä informaatiota viraston muille yksiköille ja toiseksi asiakirjan tästä osasta voitaisiin todeta se, kuinka paljon työsuojelu käyttää viraston yhteisiä palveluja koskevia voimavaroja. Sosiaali- ja terveysministeriö huolehtisi siitä, että työsuojelua koskeva osio strategia-asiakirjassa valmisteltaisiin yhteistyössä työmarkkinaosapuolien kanssa ja että asia käsiteltäisiin työsuojeluneuvottelukunnassa tai vastaavassa yhteistyöelimessä. Tarkoitus on, että työsuojelua koskevien periaatekysymysten käsittelyä, työsuojelun yhtenäistämistä ja edistämistä sekä alan yhteistoiminnan edistämistä varten aluehallintoviraston työsuojelun vastualueen yhteydessä tulisi tämän johdosta olla kuten nykyisinkin työsuojelulautakunta, jonka kokoonpanon määräisi asianomainen työsuojelun tehtäviä hoitava vastualue.

Ympäristölupa-asioita koskevat tehtävät sisällytettäisiin aluehallintovirastojen strategia-asiakirjaan myös omana osionaan. Sen valmistelussa ympäristöministeriö olisi yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Strategia-asiakirjassa olisivat ympäristölupa-asioiden hoitamista koskevat toiminnalliset painopisteet ja ympäristöministeriön strategiasta johdettuja painopisteitä. Painopisteitä koskevia asioita olisivat esimerkiksi

luonnehdinnat suunnittelukauden keskeisistä asiaryhmistä ja vireille tulevien asioiden määrän kehityksestä sekä mahdollisista toimintaympäristömuutoksista.

Ympäristölupa-asioiden strategista suunnittelua ja ohjausta rajoittaisi kuitenkin se, että käsiteltävät asiat ovat luonteeltaan lainkäyttöasioiden kaltaisia. Tämän johdosta esimerkiksi hallitusohjelmasta tulevat tavoitteet välittyisivät ympäristölupa-asioita käsittelevän vastuualueen toimintaan säädösohjauksen kautta. Lisäksi on otettava huomioon, että ympäristöpolitiikka ja -lainsäädäntö ovat vahvasti EU-sidonnaisia ja jatkuvien muutosten alaisia asioita.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirastojen työsuojelun tehtäviä koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristölupa-asioita koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista ympäristöministeriön asetuksella. Pykälän viimeisen lauseen mukaan aluehallintovirastojen poliisitoimen tehtäviä koskevan suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista säädettäisiin muutoin poliisin hallinnosta annetussa laissa.

10 §. Toiminnallinen ohjaus. Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintovirastojen toiminnallisesta ohjauksesta. Kysymys on virastojen sektorikohtaista operatiivista toimintaa koskevasta ohjauksesta, josta vastaisivat toimialoittain asianomaiset ministeriöt tai näiden sijasta keskushallinnon virastot.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastojen toimintaa ohjaisivat omilla toimialoillaan oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö sekä poliisihallitus tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus olisi erikseen säädetty tai määrätty. Tätä toimintaa kutsuttaisiin ehdotetussa laissa toiminnalliseksi ohjaukseksi. Aluehallintovirastojen toiminnallista ohjausta olisi säännöksen mukaan myös toiminta, jossa valtiovarainministeriö huolehtii viraston yhteisiä toimintoja ja muita viraston yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä virastolle kuuluviin eri hallinnonalojen tehtävien ja toimintojen hoitamista sekä palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevaa sektorikohtaista ohjausta. Toimivaltainen ministeriö tai keskushallinnon virasto määräytyisi erityislainsäädännön ja ministeriöiden osalta myös valtioneuvoston ohjesäännön toimialajaon mukaisesti. Ohjaustehtävään sisältyisi myös toimintojen valvonta. Toiminnallinen ohjaus koskisi strategista ohjausta lyhyempää aikaväliä, yleensä vuositasolla tapahtuvaa tavoitteiden asettamista. Toiminnallisesta ohjauksesta vastaisivat toimialakohtaisesti asianomaiset ministeriöt tai keskushallinnon virastot, jos tehtävä olisi erikseen säädetty keskushallinnon viraston toimivaltaan kuuluvaksi. Säännöksessä tarkoitettu toiminnallinen ohjaus olisi osa valtion talousarviosta annetun lain 12 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen 2 luvussa tarkoitettua vuositason toiminta- ja taloussuunnittelua.

Toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin lisäksi sellaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena olisi varmistaa yhdenmukainen palvelu- ja laatutaso virastoille kuuluvien sektorikohtaisten tehtävien ja -toimintojen hoitamisessa sekä palvelujen tuottamisessa. Tällaisia ohjaustoimenpiteitä olisivat muun muassa virastojen sektorikohtaisten toimintojen ja palvelujen laatutason määrittäminen, tarvittavien standardien ja ohjeiden antaminen sekä menettelytapoja ja niiden kehittämistä koskeva ohjaus.

Aluehallintoviraston yhteisiä toimintoja ja muita viraston yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevalla toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän tai hankintatoimen taikka muita vastaavia yhteisiä tukitehtäviä. Ehdotetun säännöksen mukaan valtiovarainministeriö huolehtisi tässä tarkoitettua toiminnallisesta ohjauksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirastojen toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laadittaisiin 1 momentissa tarkoitettun ministeriön tai keskushallinnon viraston johdolla tarvittaessa viraston toiminnan ja tehtävien ohjausta ja järjestämistä varten toiminnallinen tulostavoiteasiakirja. Toi-

minnallisen tulostavoiteasiakirjan keskeiseen sisältöön kuuluisivat vuosittaisia tai muita lyhyen aikavälin toimintaa ja tehtäviä koskevat tulostavoitteet sekä näitä pääasiassa koskevat taloudelliset resurssit. Toiminnallinen tulostavoiteasiakirja olisi laadittava vain tarvittaessa. Asiakirjoja voisi olla useampia, esimerkiksi hallinnonala- tai toimialakohtaisesti. Asianomaisten ministeriöiden ja keskushallinnon virastojen tulisi toimia tulostavoiteasiakirjoja laatiessaan tiiviissä yhteistyössä keskenään. Tulostavoiteasiakirjoja laatiessaan ministeriöiden ja keskushallinnon virastojen tulisi neuvotella myös aluehallintovirastojen kanssa ennen tulostavoitteiden asettamista. Tulostavoiteasiakirjasta on säädetty valtion talousarviosta annetun asetuksen 11 §:ssä. Käytännössä kysymys on niin sanotusta toiminnallisesta tulossopimuksesta.

Aluehallintoviraston työsuojelun ja poliisitoimen toiminnalliseen ohjauksen toteuttamiseen käytännössä liittyisi eräitä erityispiirteitä. Työsuojelun varsinaiset toimintamenot ohjautuisivat alueetasolle sosiaali- ja terveysministeriön kautta ja poliisitoimen vastaavat toimintamenot poliisihallituksen kautta. Työsuojelu ja poliisitoimi saisivat aluehallintovirastolta toimitilat ja muut normaalit virastopalvelut, joita koskevat menoerät olisivat valtion talousarviossa valtiovarainministeriön pääluokassa. Sosiaali- ja terveysministeriö kävisi työsuojelun valvontaa koskevat vuosittaiset tulosneuvottelut kunkin aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen kanssa. Neuvottelumenettely vastaisi nykyistä menettelyä. Keskeinen tulostavoiteasiakirjan sisältö olisivat resurssit sekä strategiset ja toiminnalliset tulostavoitteet. Aluehallintoviraston poliisin vastuualue on toiminnallisesti osa poliisihallitusta ja hoitaa sen lisäksi mitä ehdotetun lain 4 §:n 2 momentin 5 kohdassa säädetään, poliisihallituksen määräämiä tehtäviä.

Tarpeen mukaan muitakin toimialoja voitaisiin ohjata varsin yksityiskohtaisesti toiminnallisen tulostavoiteasiakirjan avulla. Esimerkiksi ympäristölupa-asioissa ympäristöministeriön ohjaus olisi hyvin tiivistä. Kaikkien toimialojen osalta tärkeimmät toimintamäärärahat eriteltäisiin valtion talousarvion selvitysosassa olevalla käyttösuunni-

telmalla, mikä vahvistaisi viraston taloudellisen ohjauksen läpinäkyvyyttä.

Aluehallintovirastojen toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, jolla on merkitystä koko aluehallintoviraston toiminnalle.

11 §. Johtaminen. Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintoviraston ja sen vastuualueiden johtamisesta ja siihen välittömästi liittyvistä tehtävistä ja vastuista. Ehdotettu pykälä sisältäisi myös säännökset viraston johtoryhmästä.

Aluehallintoviraston sisäinen organisaatio muodostuisi ehdotetun lain mukaan useista eri ministeriöiden toiminnallisessa ohjauksessa olevista vastuualueista, joista eräiden vastuualueiden asema olisi lisäksi varsin itsenäinen myös suhteessa aluehallintovirastoon ja sen muihin vastuualueisiin. Tämän johdosta tulisi viraston käytännön toiminoissa pyrkiä korostamaan sisäisen yhteistyön merkitystä kaikilla tasoilla. Esimerkiksi viraston laaja asiantuntemus eri hallinnonaloilta tulisi pyrkiä ottamaan käyttöön mahdollisimman joustavasti ja tehokkaasti. Viraston sisäiset toimintoprosessit tulisi myös suunnitella ja toteuttaa mahdollisimman joustaviksi ja tehokkaiksi. Tältä osin keskeisiä toimijoita ovat erityisesti viraston johto ja johtoryhmä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastoa johtaisi viraston johtaja. Viraston johtaja vastaisi ehdotetun säännöksen mukaan viraston toiminnan tuloksellisuudesta ja viraston yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta. Ehdotetun lain 14 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto nimittäisi viraston johtajan määrääjäksi. Aluehallintoviraston johtaja vastaisi viraston toiminnan tuloksellisuudesta ja yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta ensisijassa valtiovarainministeriölle, joka huolehtisi ehdotetun lain 8 §:n 2 momentin mukaan viraston strategisen ohjauksen koordinoinnista.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintoviraston vastuualueetta johtaisi vastuualueen päällikkö. Vastuualueen päällikkö vastaisi

ehdotetun säännöksen mukaan vastualueen toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastualueen päällikön tehtävistä ja vastuista päättäisi poliisihallitus. Aluehallintoviraston vastualueen päälliköt vastaisivat vastuualueensa toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta ehdotetun lain 10 §:n 1 momentissa tarkoitetulle ministeriölle tai keskushallinnon virastolle sekä aluehallintoviraston johtajalle. Aluehallintoviraston vastualueiden päälliköiden nimittämisestä säädettäisiin ehdotetun lain 14 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin viraston johtoryhmästä. Aluehallintovirastolla olisi johtoryhmä, joka huolehtisi viraston toimintojen yhteensovittamisesta. Johtoryhmän puheenjohtajana toimisi viraston johtaja. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta määrättäisiin viraston työjärjestyksessä. Poliisitoimen edustaja osallistuisi johtoryhmän työhön silloin, kun johtoryhmässä käsiteltäisiin poliisitoimen asioita, tai sisäisen turvallisuuden viranomaisyhteistyötä. Poliisihallitus päättäisi poliisitoimen edustajasta aluehallintoviraston johtoryhmässä.

Viraston johtoryhmä sovittaisi yhteen eri vastualueiden johtamista viraston kokonaisjohtamiseen. Johtoryhmätyöskentelyllä olisi mahdollista myös tukea viraston eri toimialojen yhteistyötä ja edistää tiedonkulkua. Näiden seikkojen johdosta olisi tarkoituksenmukaista, että johtoryhmän kokoonpano määriteltäisiin viraston työjärjestyksessä riittävän edustavaksi. Johtoryhmän jäseniä olisivat viraston johtajan lisäksi vastualueiden päälliköt. Johtoryhmässä tulisi olla myös viraston henkilöstön ja viestinnän edustus. Johtoryhmän jäsenenä voisi lisäksi olla koottuja tukitehtäviä hoitavan yksikön päällikkö siinä tai niissä aluehallintovirastoissa, johon tai joihin näitä toimintoja sijoitetaan. Poliisin vastualueen päällikkö osallistuisi myös niiden aluehallintovirastojen johtoryhmätyöskentelyyn, joissa ei ole omaa poliisin vastuualuetta. Osallistuminen koskisi kuitenkin vain niitä tehtäviä, jotka koskettavat poliisitointa joko suoraan tai kiinteästi yhteistyöroolin kautta. Niissä aluehallintovirastoissa, joissa ei ole työsuojelun ja ympäristölupien vastuualuetta, johtoryhmään kuuluisivat näiden vastuualu-

eiden edustajat siitä aluehallintovirastosta, joka hoitaa tehtäviä näiden virastojen toimialueella.

12 §. *Asioiden ratkaisuvallalta.* Pykälässä säädettäisiin asioiden ratkaisuvallasta aluehallintovirastossa. Lähtökohtaisesti aluehallintovirasto on niin sanottu päällikkövirasto. Ehdotettu säännös sisältäisi kuitenkin viraston tiettyjä toimialoja koskevia poikkeuksia tähän pääsääntöön.

Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset siitä kenelle viraston toimivaltaan kuuluvien asioiden ratkaisutoimivalta kuuluu ja kuinka sitä voidaan järjestellä. Aluehallintoviraston johtaja ratkaisisi ehdotetun säännöksen mukaan viraston toimivaltaan kuuluvat asiat, jollei niitä olisi säädetty tai työjärjestyksessä määrätty viraston muun virkamiehen ratkaistaviksi. Poliisitoimen, työsuojelun, ympäristölupa-asioiden ja pelastustoimen tehtäviä hoitavan vastualueen toimivaltaan kuuluvat asiat ratkaisisi kuitenkin asianomaisen vastualueen päällikkö, jollei niitä olisi säädetty tai vastualueen työjärjestyksessä määrätty vastualueen muun virkamiehen ratkaistaviksi taikka jollei päätöksenteosta ole toisin säädetty.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotusta pidätysoikeudesta. Viranomaisten ratkaisuvallan käyttämistä koskevien yleisten periaatteiden mukaan viraston johtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, jonka viraston työjärjestyksen mukaan saisi ratkaista myös viraston muu virkamies. Tämä koskisi ehdotettuun pykälään sisältyvän pääsäännön mukaan myös aluehallintoviraston johtajaa. Viraston johtaja ei kuitenkaan voisi ottaa ratkaistavakseen asiaa, joka kuuluu viraston poliisitoimen, työsuojelun tai ympäristölupa-asioiden tehtäviä hoitavan vastualueen toimivaltaan tai joka kuuluu pelastustoimen tehtäviä hoitavan vastualueen toimivaltaan ja koskee pelastuslaissa tarkoitettuja asioita.

Poikkeuksen tekeminen pykälän 1 ja 2 momenteissa tarkoitetuissa tapauksissa perustuu säännöksissä mainittujen toimialojen erityisasemaan aluehallintoviraston sisällä tai toiminnan luonteesta johtuviin erityistarpeisiin. Lisäksi poliisitoimen vastualueen erityisasemaa koskevia seikkoja on selvitetty tarkemmin edellä 9 §:n perusteluissa sekä työsuojelun ja ympäristölupa-asioiden eri-

tyisasemaa koskevia seikkoja edellä 5 §:n perusteluissa.

Viraston vastuualueiden välisestä tehtäväjaosta säädettäisiin ehdotetun lain 5 §:n nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

13 §. Aluehallintovirastojen työjärjestys. Pykälässä säädettäisiin viraston ja sen vastuualueiden työjärjestyksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta määrättäisiin viraston työjärjestyksessä, josta päättäisi viraston johtaja. Viraston työjärjestyksessä ei voi kuitenkaan määrätä poliisitoimen, ympäristölupa-asioiden ja työsuojelun tehtäviä hoitavien vastuualueiden hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta. Poikkeuksen tekeminen työjärjestyksen antamisessa näiltä osin perustuu näiden toimialojen erityisasemaan aluehallintoviraston sisällä tai toiminnan luonteesta johtuviin erityistarpeisiin. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen erityisasema perustuu edellä 9 §:n perusteluissa mainittuihin syihin sekä työsuojelun ja ympäristölupa-asioiden erityisasema edellä 5 §:n perusteluissa mainittuihin syihin.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintoviraston vastuualueella voisi tarvittaessa olla oma työjärjestys, jolla voitaisiin määrätä tarkemmin vastuualueen toimintojen järjestämisestä sekä henkilökunnan tehtävistä ja työskentelypaikkakunnista. Vastuualuekohtaisesta työjärjestyksestä päättäisi vastuualueen päällikkö. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen työjärjestyksestä päättäisi kuitenkin Poliisihallitus. Poliisitoimen tehtäviä hoitavalla vastuualueella poikkeuksen tekeminen perustuu edellä 9 §:n perusteluissa mainittuihin syihin.

14 §. Virkojen täyttäminen. Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston virkojen täyttämistä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin viraston johtajan ja vastuualueiden päällikön ja 2 momentissa muiden viraston virkojen täyttämistä. Ehdotetun säännöksen 3 momentti sisältäisi virkojen kelpoisuusvaatimuksia koskevan asetuksenantovaltuuden.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston johtajan nimittäisi määrääjäksi val-

tioneuvosto valtiovainministeriön esityksestä. Viraston vastuualueiden päälliköiden nimittämisvalta johdettaisiin viraston vastuualuejaosta. Poliisin ja työsuojelun tehtäviä hoitavia vastuualueita lukuun ottamatta vastuualueiden päälliköt nimitettäisiin määrääjäksi ja nimittämisestä päättäisi kunkin vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Siten peruspalvelu-, oikeusturva- ja lupa-asioita koskevia tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön ja työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön nimittäisi sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö pyytäisi ennen nimitystä lausunnot niiltä muilta ministeriöiltä, joiden toimialan tehtäviä kyseisellä vastuualueella hoidetaan. Työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön sosiaali- ja terveysministeriö nimittäisi virkaansa toistaiseksi ministeriön työsuojeluosaston esityksestä. Pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön nimittäisi sisäasiainministeriö. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön nimittäisi poliisihallitus virkaan toistaiseksi. Tämän viran kelpoisuusehdoista säädettäisiin poliisihallinnosta annetussa laissa ja asetuksessa. Ympäristölupa-asioita koskevia tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön nimittäisi ympäristöministeriö.

Momentin viimeisen lauseen mukaan nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulisi kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä aluehallintovirastoa ennen päätöksentekoa.

Aluehallintoviraston johtaja ja vastuualueen päällikkö, poliisitoimen ja työsuojelun vastuualueen päällikköä lukuun ottamatta, nimitettäisiin virkaan määrääjäksi. Määrääjän pituus voisi olla esimerkiksi viisi vuotta. Määrääjäksi virkaan nimittämisestä säädetään valtion virkamieslain 9 §:ssä. Työsuojelun valvontaa hoitavalle henkilöstölle taatun riippumattoman aseman turvaamiseksi työsuojelun vastuualueen päällikköä ei kuitenkaan nimitettäisi virkaansa määrääjäksi vaan toistaiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintoviraston työsuojelun ja ympäristölupa-

asioiden sekä pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päälliköt nimittäisivät vastuualueensa henkilöstön. Poliisihallitus nimittäisi poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen henkilöstön. Viraston muun henkilöstön nimittäisi viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrättäisi.

Pykälän 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan aluehallintoviraston virkojen kelpoisuusehdoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

3 luku Erinäiset säännökset

15 §. *Asioiden ratkaiseminen eräissä tapauksissa.* Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintoviraston toimialan laajuudesta ja sen sisäisestä tehtävien järjestelystä mahdollisesti johtuvien esteellisyys- ja kollisiotilanteiden ratkaisemiseksi. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi silloin, kun viraston työsuojelun vastuualueen tulisi käsitellä omaa virastoaan koskevaa työsuojeluasiasia.

Jos aluehallintovirasto olisi esteellinen käsittelemään sen toimialaan kuuluvan asian, olisi viraston ehdotetun säännöksen mukaan pyydettävä toiminnallisesta ohjauksesta vastaava ministeriötä määräämään toinen aluehallintovirasto käsittelemään tämän asian. Ministeriön päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

16 §. *Valtion aluehallinto Ahvenanmaan maakunnassa.* Pykälässä säädettäisiin valtion aluehallinnon järjestämisestä Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaan itsehallintolaisa (1144/91) lainsäädäntövalta on jaettu valtakunnan ja maakunnan kesken. Itsehallintolain 18 §:ssä luetellaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat ja 27 §:ssä valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat. Hallintovalta Ahvenanmaalla jakautuu valtakunnan ja maakunnan kesken pääsääntöisesti sen mukaan, kummalla on lainsäädäntövalta tietyllä oikeudenalalla (itsehallintolain 23 ja 30 §). Itsehallintolain 27 §:n 3 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten järjestysmuotoa ja toimintaa. Säännös kattaa muun ohessa valtion viranomaisten hallinnollisen organisaation ja toiminnan sääntelyn.

Pykälän 1 momentin mukaan Ahvenanmaan maakunnassa olisi ehdotetussa laissa tarkoitettuna valtionhallinnon viranomaisena Ahvenanmaan valtionvirasto. Manner-Suomessa toimivista aluehallintovirastoista poiketen Ahvenanmaan valtionviraston johtajan nimikkeenä säilyisi maaherra. Ahvenanmaan valtionvirasto hoitaisi sellaisia ehdotetun lain 4 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat valtakunnan toimivaltaan. Ahvenanmaan valtionvirastossa ei kuitenkaan olisi tarkoitus hoitaa kaikkia sellaisia tehtäviä, joita hoidettaisiin Manner-Suomen aluehallintovirastoissa, vaan joidenkin tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa vastaisi Manner-Suomessa sijaitseva aluehallintovirasto. Tällaisia tehtäviä olisivat esimerkiksi työsuojelun valvontaa ja kehittämistä koskevat tehtävät. Tämän kaltaiset toimivaltajärjestelyt toteutettaisiin ehdotetun lain 5 §:n säännösten nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Ahvenanmaan valtionviraston tehtävistä on muutoin voimassa, mitä niistä erikseen säädetään. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Ahvenanmaan lääninhallitukselle on kuulunut eräitä sellaisia tehtäviä, jotka Manner-Suomessa ovat kuuluneet muiden viranomaisten kuin lääninhallituksen toimivaltaan. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi alusrekisteriviranomaistehtävät, ajoneuvoveron kantoa koskevat tehtävät, eräät maataloustukia koskevat tehtävät, eräät Ahvenanmaan valtuuskuntaa koskevat tehtävät, julkisen notarin tehtävät sekä maistraatille kuuluvat tehtävät. Ehdotetun lain tarkoituksena ei ole tehdä muutoksia näitä tehtäviä koskevaan toimivaltajärjestelyyn.

Voimassa olevan lääninhallituslain 4 §:n mukaan Tasavallan presidentti nimittää maaherran valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta. Lääninhallituslaki ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi. Koska Ahvenanmaan valtionviraston johtajana tulisi myös tulevaisuudessa olemaan maaherra ehdotetaan Ahvenanmaan erityisasemasta johtuen pykälän 3 momenttiin otettavaksi tästä asiasta erityissäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan Ahvenanmaan valtionviraston johtajana toimivasta maaherrasta säädettäisiin Ahvenan-

maan itsehallintolaissa. Lain 52 § sisältää säännökset maaherran nimittämisestä.

17 §. *Yhteistyö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.* Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintovirastojen yhteistyövelvoitteesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintovirastojen olisi valtion aluehallintoa koskeissa asioissa toimittava yhteistyössä toimialueensa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Vastaava säännös sisältyisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettuun lakiin.

Yhteistyötä saattaisi olla tarpeellista tehdä käytännön tasolla esimerkiksi siten, että virastot ja keskusasetat asettaisivat yhteisiä neuvottelukuntia tai vastaavia toimielimiä käsittelemään asioita, joilla on molempien viranomaisten tehtävien kannalta merkitystä. Tarvittaessa näistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

18 §. *Kielivähemmistön palveluyksikkö.* Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston kielivähemmistön palveluyksiköstä. Se sisältäisi myös asiaa koskeva asetuksenantovaltuuden. Voimassa olevan lääninhallitusasetuksen (120/1997) 13 §:ssä on erityissäännös ruotsinkielisen opetustoimen yksiköstä. Kielilain (423/2003) 6 §:n 2 momentin mukaan voidaan erityisistä syistä virka-alueen kielivähemmistön tarpeita varten perustaa yksikielisiä yksiköitä tai osastoja. Ehdotettu pykälä täydentäisi ja täsmäntäisi edellä mainittua kielilain säännöstä asiasta. Myös ehdotetun lain 6 § sisältää kielivähemmistöjä koskevan säännöksen, jonka mukaan eräänä aluehallintoviraston toimialueen laajentamisperusteena voisi olla alueen kielivähemmistöjen oikeuksien edistäminen.

Säännösehdotuksen tavoitteena on, että sen nojalla perustettava palveluyksikkö voisi esimerkiksi hoitaa vain tietyn toimialan, kuten opetustoimen, palveluja, mutta yksikön palveluntarjontaan voisi kuulua myös viraston useamman tai kaikkien toimialojen palveluja. Erityissääntelyn tarkoituksena on, että yksikkö voisi tarvittaessa tarjota asiakkailleen kokonaispalvelua näiden äidinkielellä. Tällaisen yksikön perustaminen ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että alueen vähemmistökielisen väestön tarpeista ei olisi huolehdittu samanlaisten perusteiden mukaan.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastolla voisi sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla erillinen alueen suomen- tai ruotsinkielistä taikka saamelaiskäräjistä annetussa laissa tarkoitettulla saamelaisen kotiseutualueella saamenkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Palveluyksikkö voitaisiin perustaa myös yhtä useamman aluehallintoviraston yhteiseksi yksiköksi. Yksikön perustaminen ei edellyttäisi sitä, että näitä tehtäviä hoitava henkilöstö joutuisi työskentelemään sillä paikkakunnalla, jonne näitä tehtäviä hoitava yksikkö sijoittuisi. Yksikön tehtäviä voitaisiin siten hoitaa verkotuneesti eri paikkakunnilla.

Pykälän 2 momentin mukaan kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimestä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Voimassa olevan lainsäädännön mukainen erillinen ruotsinkielinen palveluyksikkö olisi tarpeellista perustaa ainakin ruotsinkielisen opetustoimen tehtävien hoitamista varten. Asetuksenantovaltuuden osoittaminen valtioneuvostotasolle olisi perusteltua, koska kysymys on merkittävästä viraston toimialuetta koskevasta järjestelystä.

19 §. *Virka-apu.* Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston velvollisuudesta antaa virka-apua muille viranomaisille ja sen oikeudesta saada virka-apua muilta viranomaisilta. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lääninhallituslain 7 §:n sääntelyä.

Pykälän mukaan aluehallintoviraston olisi annettava muille viranomaisille virka-apua, jos sen antamisesta olisi erikseen säädetty. Ehdotettu sääntely tarkoittaisi sitä, että virastolla olisi toimivalta antaa virka-apua toiselle viranomaiselle, mutta vain niissä tapauksissa, joissa virka-apua pyytävällä olisi erityislainsäädäntöön perustuva oikeus saada sitä nimenomaan aluehallintovirastolta. Pykälän toisen lauseen mukaan aluehallintovirastolla olisi vastaavasti oikeus saada virka-apua muilta viranomaisilta.

20 §. *Pakkokeinot.* Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston pakkokeinoista, joita olisivat sakon uhka, teettämishukka tai keskeyttämishukka. Näitä pakkokeinoja käytettäisiin velvoittamaan asianomainen noudattamaan käskyä tai kieltoa, jonka aluehallintovirasto

tai siltä pakkokeinoasiassa virka-apua pyytävä muu viranomaisena, on antanut.

Lääninhallitusten nykyinen, lääninhallituslain 8 §:n mukainen, pakkokeinojen käyttöoikeus on samansisältöinen kuin aluehallintovirastoille nyt ehdotetaan. Ehdotettu säännös antaisi aluehallintovirastoille pakkokeinoasiassa yleistoimivallan. Aluehallintovirastoilla olisi myös muiden lakien nojalla oikeus käyttää pakkokeinoja. Tällainen laki on esimerkiksi pelastuslaki (468/2003).

Työsuojelun valvontaan liittyvistä pakkokeinoista säädetään laissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoinnista (44/2006). Ympäristölupa-asioita koskevista pakkokeinoista säädetään ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa.

21 §. Valtion edustaminen. Pykälässä säädettäisiin aluehallintovirastojen tehtävästä edustaa tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto kantaisi ja vastaisi valtion puolesta sekä valvoisi tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa toimialaansa kuuluvissa asioissa sekä sellaisissa asioissa, joissa toimivaltaista viranomaista ei olisi laissa erikseen määrätty, lukuun ottamatta asioita, joista säädetään 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa, jollei toiminnallisesta ohjauksesta vastaavan ministeriön tai keskushallinnon viraston edustaja sitä tekisi. Lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa mainittujen asioiden osalta valtion puhevaltaa käyttäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Ehdotettu säännös antaisi aluehallintovirastoille erityistoimivallan lisäksi yleistoimivallan edustaa valtiota. Vastaavat säännökset ovat nykyisin aluehallinnon viranomaisia koskevassa erityislainsäädännössä. Säännös yhtenäistäisi menettelyä, mutta ei muuttaisi tehtävän asiallista sisältöä.

Jos aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvan asian vaikutukset koskisivat merkittävästi kahden tai useamman viraston toimialuetta, toiminnallisesta ohjauksesta vastaava ministeriö päättäisi pykälän 2 momentin mukaan, mikä virasto toimisi valtion edustajana asiassa. Ministeriön päätökseen ei saisi valittamalla hakea muutosta.

22 §. Suoritteiden maksullisuus. Pykälä sisältäisi yleissäännökset aluehallintoviraston

suoritteiden maksujen määräytymisestä sekä asetuksenantovaltaa koskevan säännöksen.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston suoritteiden maksullisuudesta ja maksujen suuruudesta olisi voimassa, mitä valtion maksuperustelaisissa säädettäisiin. Tämän perusteella määritettäisiin mitkä aluehallintovirastojen suoritteet tai suoriteryhmittäisivät maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrättäisiin omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintoviraston suoritteiden maksuista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettu säännös poikkeaisi toimivaltaisen viranomaisen osalta maksuperustelain 8 §:n säännöksestä, jonka mukaan asetuksenantotoimivalta kuuluu normaalitilanteessa asianomaiselle ministeriölle. Asetusantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa katsottu tarpeelliseksi, koska aluehallintovirastot ovat monitoimialaisia ja usean ministeriön ohjauksessa toimivia viranomaisia ja koska kysymys on myös laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta. Esimerkiksi ympäristöhallinnon kannalta menojen kattamisessa suoritteiden maksullisuudella on erityistä merkitystä.

23 §. Muutoksenhaku. Pykälä sisältäisi säännökset aluehallintoviraston päätösten muutoksenhakuoikeudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintoviraston antamaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muutoksenhausta säädettäisi muualla lainsäädännössä toisin.

Hallintolainkäyttölain 7 §:n 2 momentin mukaan pääsääntönä on, että valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuoikeutta ei säännöksessä rajoitettaisi, vaan mahdolliset rajoitukset määräytyisivät aluehallintoviraston tehtäviä koskevan erityislainsäädännön mukaisesti.

24 §. Voimaantulo. Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvässä voimaantuloasialla.

1.2 Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista

Lain nimike ja rakenne

Ehdotetun lain nimike olisi laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista. Ehdotetussa laissa olisi 4 lukua. Luvussa 1 olisivat lain yleiset säännökset, joissa määriteltäisiin lain soveltamisala, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatus, keskusten tehtävät, keskusten organisointi sekä niiden toimialueiden määräytyminen. Lain 2 luku käsittelisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjausta ja johtamista. Luku sisältäisi säännökset yleishallinnollisesta ohjauksesta, strategisesta ja toiminnallisesta ohjauksesta, johtamisesta, asioiden ratkaisuvallasta, työjärjestyksestä ja virkojen täyttämisestä. Luku 3 koskisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisina toimivia työ- ja elinkeinotoimistoja. Luvussa säädettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoista, niiden tehtävistä, alueellisen toimivallan määräytymisestä, ohjauksesta, johtamisesta ja ratkaisuvallasta sekä työjärjestyksestä. Lain 4 luku sisältäisi erinäiset säännökset, joissa säädettäisiin mahdollisten keskuksen sisäisten esteellisyystilanteiden ratkaisemisesta, keskusten yhteistyöstä aluehallintovirastojen sekä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa, kielivähemmistöjen palveluyksiköistä, valtion edustamisesta, suoritteiden maksullisuudesta ja muutoksenhausta sekä voimaantulosta, josta säädettäisiin erillisessä voimaantulolaissa.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Tavoitteena on luoda lainsäädännöllinen perusta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten organisoinnille sekä toiminnan ja tehtävien järjestämiselle. Ehdotettu laki koskisi myös keskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisina toimivia työ- ja elinkeinotoimistoja.

Pykälän ensimmäisen lauseen mukaan ehdotetussa laissa säädettäisiin valtion aluehallinnon viranomaisina toimivista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä niiden alaisista työ- ja elinkeinotoimistoista. Kes-

kuksiin koottaisiin niitä tehtäviä, joita nykyisin on hoidettu lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, tiepiireissä sekä alueellisissa ympäristökeskuksissa ja jotka koskevat yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun kehittämistä, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä maahanmuuttoa, kotouttamista ja hyviä etnisiä suhteita alueilla. Ehdotettu laki koskisi myös keskusten alaisia työ- ja elinkeinotoimistoja, joista säädettäisiin ehdotetun lain 3 luvussa.

Pykälän toisen lauseen mukaan muista valtion alue- ja paikallishallinnon tehtäviä hoitavista viranomaisista säädettäisiin erikseen. Siten toisesta uudesta ja keskeisestä valtion aluehallinnon viranomaisesta aluehallintovirastosta säädettäisiin omassa erillisessä laissa.

2 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatus.* Pykälässä määriteltäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatus. Säännös antaisi yleiskuvan keskusten toiminnan tarkoituksesta. Säännöksen tarkoituksena olisi toisaalta kuvata yleisellä tasolla keskuksen koko toimintasektoria ja asemaa valtionhallinnon viranomaiskokonaisuudessa. Toisaalta se loisi myös pohjan niille strategisille suuntaviivoille, joiden perusteella keskusten toimintaa voitaisiin tulevaisuudessa kehittää ja uudistaa.

Pykälän mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset edistäisivät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi keskusten tulisi edistää muun muassa yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun kehittämistä, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä maahanmuuttoa, maahanmuuttajien kotouttamista ja työllistymistä alueilla. Toiminta-ajatuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta painottuisi ensisijaisesti alueellisiin kehittämistehtäviin. Säännöstä tulkittaessa olisi luonnollisesti otettava huomioon myös ehdotetun lain 3 §:n

säännökset keskuksen varsinaisesta toimialasta ja tehtävistä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimisi merkittävässä roolissa valtion ja kuntien vastuulle yhteisesti kuuluvassa aluehallinnon viranomaiskokonaisuudessa. Tämän johdosta olisi tärkeää, että keskus järjestäisi sekä sisäiset prosessinsa että ulkoiset suhteensa laaja-alaista yhteistyötä tukevalla tavalla ja pyrki aktiivisesti tukemaan ja ottamaan osaa alueelliseen yhteistoimintaa sen eri muodoissa.

3 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimiala ja tehtävät. Pykälä sisältäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialan ja tehtävien yleisluonteisen määrittelyn. Koska keskuksen koko tehtäväkenttä ja sitä koskeva lainsäädäntö on erittäin laaja, tapahtuisi keskuksen tehtävien ja niitä koskevan toimivallan yksityiskohtainen määrittely erityislainsäädännön kautta.

Ehdotettu säännös on kolmitasoinen. Ensimmäkin siinä määriteltäisiin toimialakohtaisesti ne tehtäväkokonaisuudet tai -ryhmät, jotka kuuluisivat keskusten toimivaltaan ja joista säädetäisiin tarkemmin erityislainsäädännössä. Toiseksi säännöksessä määriteltäisiin keskuksille tiettyjä tehtäviä, joita koskevat toimivaltasäännökset tulisivat kumotuiksi uudistuksen yhteydessä. Kolmanneksi säännöksessä todettaisiin, että keskuksilla voisi olla edellä mainittujen tehtävien lisäksi myös muita laissa säädettyjä tehtäviä. Säännöksen rakenteeseen on vaikuttanut erityisesti se, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset olisivat esityksen mukaan usean eri ministeriön hallinnonalalla toimivia monitoimialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset hoitaisivat niille erikseen säädettyjä tehtäviä seuraavilla toimialoilla: yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistäminen, innovaatiot ja kansainvälistyvä liiketoiminta, työmarkkinoiden toimivuus, työvoiman saataavuus ja työllisyys, koulutus ja osaaminen, kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimi, maahanmuutto, kotouttaminen ja hyvät etniset suhteet, maatilatalous, kalatalous, maaseudun kehittäminen ja muut maaseutuelinkeinot, eläintunnistusjärjestelmä sekä maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuus ja kasvinterveys, energia ja sen

tuotanto, liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, maanteiden pito sekä julkisen liikenteen järjestäminen, ympäristönsuojelu, alueiden käyttö, rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito, luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö sekä vesivarojen käyttö ja hoito, palkkaturva-asiat sekä eräät edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät rakennerrahasto- ja aluekehitystehtävät. Viimeksi mainittuun tehtäväkokonaisuuteen eivät kuitenkaan kuuluisi sellaiset rakennerrahastolain (1401/2006) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettut Euroopan aluekehitysrahastotehtävät, joita on hoidettu lääninhallitusten sivistysosastoilla tai sosiaali- ja terveysosastoilla. Nämä tehtävät siirtyisivät maakunnan liitoille.

Kysymys on tehtävistä, joita voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti on hoidettu lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, alueellisissa ympäristökeskuksissa ja tiepiireissä. Ehdotettu sääntely koskisi myös eräitä yksittäisiä tehtäviä, jotka esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi keskushallinnosta aluehallintoon. Keskuksen tehtävät ja niitä koskeva toimivalta on määritelty yksityiskohtaisesti erityislainsäädännössä. Esityksen valmistelun yhteydessä on selvitetty, että näitä uudistuksen piiriin kuuluvia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille tulevia tehtäviä koskevia erityislakeja on kaikkiaan noin 110 ja näissä kaikkiaan noin 520 säännöstä. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset sisältyvät tähän esityskokonaisuuteen ja annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen kanssa rinnakkaisesti toimialakohtaisesti hallituksen esityksiin.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille lisäksi tiettyjä tehtäviä, joista ei ole säädetty erikseen tai joita koskevat säännökset tulisivat kumotuiksi uudistuksen yhteydessä.

Momentin 1 kohdan mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä olisi ehdotetun lain 3 luvussa tarkoitettujen työ- ja elinkeinotoimistojen ohjaus ja valvonta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä olisi momentin 2 kohdan mukaan lisäksi valmistella liikenteen sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen peruspalve-

lujen alueellisen saatavuuden arviointia. Esi-tyksen mukaan aluehallintoviraston tehtävänä olisi sitä koskevan tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan muun muassa peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi. Arvioitavia peruspalveluja olisivat myös liikenteen sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen palvelut, joita koskevat valmistelutehtävät kuuluisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Näitä palveluja koskevan arvioinnin valmistelisivat esityksen mukaan asianomaisen aluehallintoviraston käyttöön sen toimialueella toimivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Pykälän 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muista tehtävistä säädettäisiin erikseen.

4 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten organisointi.* Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä niiden tehtävien ja toimintojen organisoimista koskevista kysymyksistä. Siinä säädettäisiin ensinnäkin keskusten lukumäärää, toimialueita, toimipaikkoja ja nimiä koskevasta asetuksenantovallasta. Lisäksi pykälä sisältäisi säännöksen keskusten vastuualueiden muodostamisesta sekä tiettyjen vastuualueiden tehtävien ja toimintojen järjestämistä koskevista erityisvaatimuksista.

Pykälä sisältäisi valtuutuksen säätää keskuksen tarkemmasta organisoinnista valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää keskuksen perusorganisaatioksi kolme vastuualuetta: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri-vastuualueeseen kuuluisivat tehtävät, jotka koskevat työllisyyttä, yrittäjyyttä ja osaamista, rakennerahastoja, innovaatioita ja kansainvälistyvää liiketoimintaa, kirjastoja sekä liikunta- ja nuorisotoimintaa, kansainvälisiä tehtäviä ja lähialueyhteistyötä, sekä maaseutua ja energiaa. Maahanmuuttoon, maahanmuuttajien kotouttamiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin liittyvät tehtävät on tarkoitus organisoida omaan yksikköön tämän vastuualueen sisälle.

Liikenne ja infrastruktuuri-vastuualueelle kuuluisivat tehtävät, jotka koskevat tie- ja liikenneolojen suunnittelua, tienpidon han-

kintoja, asiakas- ja viranomaispalveluja, julkisen liikenteen järjestämistä sekä muuta liikennettä ja infrastruktuuria koskevat tehtävät.

Ympäristö ja luonnonvarat-vastuualueelle kuuluisivat tehtävät, jotka koskevat ympäristönsuojelua, alueiden käyttöä, vesien hoitoa ja ympäristön tilan seurantaa, kehittämistä ja lähialueyhteistyötä, sekä vesivarojen käyttöä ja hoitoa.

Keskukset voisivat tarvittaessa sijoittaa henkilökuntaansa myös säännöksessä tarkoitettujen varsinaisten toimipaikkojen ulkopuolella sijaitseville työskentelypaikkakunnille. Näistä työskentelypaikkakunnista määrättäisiin ehdotetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan keskuksen vastuualueen työjärjestyksessä.

Pykälän 3 momentin mukaan olisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 3 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitaminen järjestettävä siten, että asioiden käsittelyn puolueettomuus varmistettaisiin. Sääntely vastaa ympäristöhallinnosta annetun lain 4 §:n 5 momentin säännöksiä asiasta.

5 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimivalta sekä toimialueet ja niiden laajentaminen.* Pykälä sisältäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimivaltaa sekä toimialueen määräytymistä ja sen laajentamista koskevat säännökset.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle kuuluvista tehtävistä säädettäisiin 3 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan erityislaeissa ja lisäksi eräistä sille kuuluvista tehtävistä säädetään 3 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueista ja niiden laajentamisesta säädettäisiin 5 §:ssä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivalta määräytyisi siten sille erityislaeissa ja ehdotetun lain 3 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä säädettyjen tehtävien ja kunkin keskuksen 5 §:n mukaan määräytyvän toimialueen kautta.

Pykälän ensimmäinen lause sisältäisi keskuksen toimivallan ja toimialueen määräytymistä koskevan pääsäännön, jonka mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus huolehtisi sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttäisi sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin siitä ehdotetussa tai

muussa laissa säädettäisiin. Keskusten toimivalta olisi alueellinen ja se noudattaisi käytännössä keskusten toimialuejakoa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueista säädettäisiin ehdotetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän toisessa lauseessa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä edellä mainitusta pääsäännöstä olisi mahdollista poiketa ja tehdä keskuksen alueellista toimivaltaa koskevia järjestelyjä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä. Säännöksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden keskuksen toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voitaisiin tehostaa keskusten toimintaa ja valtion henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka toimialueen laajentaminen olisi tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi.

Kysymykseen tulisivat muun muassa järjestelyt, joilla kootaan erikoistumis- tai tukitehtäviä taikka edesautetaan työntasausta virastojen välillä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin koottavissa viranomaisissa on jo nyt sangen laajassa käytössä toimintamalli, jossa yksi tai useampi virasto hoitaa määrättyä tehtävää oman alueensa lisäksi laajemmalla alueella tai valtakunnallisesti. Kyseiset tehtävät ovat joko alueellisia tai valtakunnallisia, keskushallinnosta siirrettyjä tehtäviä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena olisi tukea tämän toimintamallin käyttöä edelleen uusissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia on suunniteltu olevan viisitoista. Pykälän perusteella olisi ensinnäkin mahdollista tarvittaessa määrittellä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueellinen toimivalta siten, että vain osassa virastoista hoidettaisiin kaikkia keskuksille säädettyjä tehtäviä. Toiseksi pykälän antaisi tarvittaessa mahdollisuuden myös siihen, että niin sanottujen erikoistu-

mistehtävien sekä talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän ja hankintatoimen tai muiden vastaavien tukitehtävien hoitaminen voitaisiin keskittää yhteen tai muutamaaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Säännösehdotus mahdollistaisi siinä säädetyin edellytyksin tehdä myös muita vastaavan kaltaisia toimivaltajärjestelyjä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä. Tavoitteena on muun muassa, että yhdeksässä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa olisi kaikki kolme keskuksen päävastuualuetta, jonka johdosta niiden alueellinen toimivalta tietyissä tehtävissä olisi normaalia laajempi. Erillisestä kielivähemmistön palveluyksiköstä sisältyisi ehdotetun lain 23 §:ään erityissäännös.

Pykälän viimeinen lause sisältää asetuksenantovaltuutta koskevan säännösehdotuksen, jonka mukaan vastuualueiden sijoittumisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja keskusten toimialueen laajentamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee yleensä usean ministeriön hallinnon alaa ja niihin kuuluvien tehtävien järjestelyä.

2 luku **Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaus ja johtaminen**

6 §. Yleishallinnollinen ohjaus. Pykälässä määriteltäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta ja asemasta. Pykälän mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluisi työ- ja elinkeinoministeriölle. Säännös tarkoittaisi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset kuuluisivat työ- ja elinkeinoministeriön toimialalle siinä merkityksessä, kuin ministeriöiden välisestä toimialajaosta säädetään valtioneuvostosta annetussa laissa (175/2003) ja sen perusteella annetussa valtioneuvoston ohjesäännössä. Tämä koskisi esimerkiksi keskuksen hallintoa ja sen järjestämistä koskevaa normiohjausta. Yleishallinnollinen ohja-

us pitäisi sisällään myös sen, että työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi ehdotetun lain 8 §:n mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisen ohjauksen koordinoinnista sekä lain 9 §:n mukaisesti keskusten yhteisiä toimintoja ja muita keskusten yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

7 §. Strateginen suunnittelu ja ohjaus. Pykälä sisältäisi säännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnan strategisesta suunnittelusta ja ohjauksesta. Pykälässä olisi myös strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisältöä ja menettelytapoja koskeva asetuksenantovaltuus.

Esiteksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset olisivat usean eri ministeriön hallinnonalojen tehtäviä hoitavia monitoimialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia. Tämän johdosta tarvittaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa edustettuina olevien eri hallinnonalojen tavoitteiden yhteensovittamiseksi ja aluehallinnon toimintaedellytysten parantamiseksi asianomaisten ministeriöiden yhteistyössä muodostama näkemys siitä, miten valtion hallintoa koskevat valtakunnalliset tavoitteet sovelletaan ja kanavoidaan alueelliseen toimintaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strateginen suunnittelu ja ohjaus tapahtuisi asianomaisten ministeriöiden yhteistyönä. Myös maakunnan liitoilla olisi rooli ohjausprosessissa. Ministeriöiden suunnittelu ja ohjaus välitettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille yhtenäisessä muodossa koordinoivana ministeriönä toimivan työ- ja elinkeinoministeriön kautta.

Valtion koko aluehallinnon suunnittelussa ja ohjauksessa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisessa suunnittelussa ja ohjauksessa asetettavat tavoitteet ja päämäärät olisivat yleisiltä perusteiltaan samansuuntaiset molempien aluehallintoviranomaisten kesken. Tämän johdosta viranomaisten suunnittelua ja ohjausta koordinoivien valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä olisi huolehtia tavoitteiden ja menettelytapojen yhteensovittamisesta siten, että valtionhallinnon alueille suuntaama suunnittelu

ja ohjaus näkyisi alueille ristiriidattomana ja tukisi aluehallinnon viranomaisten keskinäistä yhteistyötä.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaa koskevien yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä alueiden näkemysten huomioonottamiseksi laadittaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille niiden toiminnan yleistä suunnittelua, ohjausta ja järjestämistä varten yhteinen strategia-asiakirja ja jokaiselle keskukselle erilliset strategiset tulostavoiteasiakirjat. Strategia-asiakirja ja strategiset tulostavoiteasiakirjat laadittaisiin hallituksen toimikaudeksi ja niiden sisältö tarkistettaisiin tarvittaessa vuosittain.

Strategisella suunnittelulla ja ohjauksella tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa edustettuina olevien eri hallinnonalojen valtakunnallisten tavoitteiden ja niitä koskevien resurssien yhteensovittamista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleisten toimintaedellytysten ylläpitämistä ja kehittämistä koskevaa toimintaa. Tässä toiminnassa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille määriteltäisiin hallituksen toimikautta tai muuta vastaavaa ajanjaksoa koskevat toiminnan yleiset strategiset tavoitteet sekä resursseja koskevat kehykset sektoreittain. Säännöksessä tarkoitettu strateginen suunnittelu ja ohjaus olisi osa valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 2 luvussa tarkoitettua pitkäjänteistä toiminta- ja taloussuunnittelua. Keskuksen kaikkien toimialojen osalta tärkeimmät toimintamäärärahat eriteltäisiin valtion talousarvion selvitysosassa olevalla käyttösuunnitelmalla, mikä vahvistaisi keskuksen taloudellisen suunnittelun ja ohjauksen läpinäkyvyyttä.

Strategia-asiakirjalla tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä suunnitteluasiakirjaa, joka sisältäisi hallitusohjelmasta, hallituksen strategia-asiakirjasta, valtioneuvoston kehyspäätöksestä, valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista, maakuntaohjelmista, hallituksen politiikkaohjelmista, muista vastaavista poikkialuehallinnollisista ohjelmista sekä lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista johdettavia tavoitteita ja suunnitelman

resurssien kohdentamisesta näiden tavoitteiden toteuttamiseen. Strategia-asiakirja olisi kaikille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille yhteinen.

Strategisilla tulostavoiteasiakirjoilla tarkoitettaisiin asiakirjoja, jotka perustuvat strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin ja joissa määriteltäisiin kullekin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle toiminnan painopisteet, keskeiset toimintalinjat, yhteistyökysymykset ja määräraha-kehitykset alueittain ja sektoreittain. Strategiset tulostavoiteasiakirjat laadittaisiin jokaiselle keskukselle erikseen. Tulostavoiteasiakirjasta on säädetty valtion talousarviosta annetun asetuksen 11 §:ssä. Käytännössä kysymys on niin sanotusta strategisesta tulossopimuksesta, joka solmitaan ohjaavan ministeriön ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kesken.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö laatii yhdessä ehdotetun lain 8 §:ssä mainittujen ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja maakunnan liittojen kanssa strategia-asiakirjan ja strategiset tulostavoiteasiakirjat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Jos strategia-asiakirjan sisällöstä ei saavuteta yksimielisyyttä ministeriöiden kesken, ratkaisisi asian ehdotetun säännöksen mukaan valtioneuvosto. Asia tulisi viedä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma otettaisiin huomioon valtion elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisten tulostavoiteasiakirjojen sekä muiden maakuntaohjelman toteuttamiseen osallistuvien tahojen vastaavien suunnitteluasiakirjojen laadinnassa. Ne otettaisiin huomioon myös keskusten tulosneuvotteluissa sovitettaessa yhteen alueen tarpeita ja valtion toimenpiteiden toteuttamista.

Strategia-asiakirjan sisältö käsiteltäisiin asianomaisten ministeriöiden yhteisessä neuvottelussa tavoitteena yksimielisyys. Neuvottelun järjestämisvastuu olisi työ- ja elinkeinoministeriöllä. Neuvottelusta laadittaisiin pöytäkirja, jossa todettaisiin yksimielisyys ja mahdolliset avoimeksi jääneet asiat. Kukin neuvotteluun osallistuva ministeriö hyväk-

syisi aluehallinnon strategia-asiakirjan ministerin päätöksellä. Mikäli ministeriöt eivät saavuttaisi neuvotteluissa yksimielisyyttä, asia vietäisiin valtioneuvoston päätettäväksi työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä. Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä olisi välittää strategia-asiakirjan sisältö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

Strategiset tulostavoiteasiakirjat valmisteltaisiin työ- ja elinkeinoministeriön, muiden asianomaisten ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen, maakunnan liittojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteistyönä.

Valmisteluprosessin on suunniteltu olevan seuraavan sisältöinen. Työ- ja elinkeinoministeriö antaisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ohjeen valmistella esitys strategiseksi tulostavoiteasiakirjaksi. Ohje perustuisi strategia-asiakirjaan ja ministeriöiden kanssa valmisteltuun yhteiseen näkemykseen. Työ- ja elinkeinoministeriö antaisi valmisteluohjeen myös maakunnan liitoille. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valmistelisi yhdessä maakunnan liiton kanssa esityksen strategiseksi tulostavoiteasiakirjaksi. Valmistelun lähtökohtana olisi valtion strategia-asiakirja sekä maakuntaohjelma ja sen toteuttamissuunnitelma. Pyrkimyksenä olisi saavuttaa asiasta yhteinen näkemys. Esitys käsiteltäisiin maakunnan yhteistyöryhmässä ja maakuntahallituksessa, joka antaisi esityksestä lausunnon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Keskus toimittaisi esityksensä työ- ja elinkeinoministeriöön, joka neuvottelisi sitä muiden ministeriöiden kanssa tavoitteena päästä siitä yksimielisyyteen. Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla tapahtuvaan tulosneuvotteluun osallistuisivat alueilta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtaja ja muu johto sekä maakunnan liiton tai maakuntien yhteistoiminta-alueen ja asianomaisten ministeriöiden edustajat. Neuvottelusta laadittaisiin pöytäkirja, johon kirjattaisiin neuvottelun tulokset sekä ministeriöiden ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä maakunnan liiton kannanotot esityksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö ja asianomaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtaja allekirjoittaisivat strategisen tulostavoiteasiakirjan, joka käytännössä

toimisi keskuksen strategisena tulossopimuksena.

Pykälän 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnan strategisen ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetusantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee usean ministeriön hallinnonala.

8 §. Toiminnallinen ohjaus. Pykälä sisältäisi säännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisesta ohjauksesta. Kysymys on keskusten sektorikohtaista operatiivista toimintaa koskevasta ohjauksesta, josta vastaisivat toimialoittain asianomaiset ministeriöt tai näiden sijasta keskushallinnon virastot.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaa ohjaisivat omilla toimialoillaan sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus olisi erikseen säädetty tai määrätty. Tätä toimintaa kutsuttaisiin ehdotetussa laissa toiminnalliseksi ohjaukseksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallista ohjausta olisi säännöksen mukaan myös toiminta, jossa työ- ja elinkeinoministeriö huolehtisi keskuksen yhteisiä toimintoja ja muita keskuksen yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin ehdotetussa säännöksessä keskukselle kuuluvien eri hallinnonalojen tehtävien ja toimintojen hoitamista sekä palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevaa sektorikohtaista ohjausta. Toimivaltainen ministeriö tai keskushallinnon virasto määräytyisi erityislainsäädännön ja ministeriöiden osalta myös valtioneuvoston ohjesäädännön toimialajaon mukaisesti. Ohjaustehtävään sisältyisi myös toimintojen valvonta. Toiminnallinen ohjaus koskisi strategista ohjausta lyhyempää aikaväliä, yleensä vuositasolla tapahtuvaa tavoitteiden asettamista. Toiminnallisesta ohjauksesta vastaisivat toimialakohtaisesti asian-

omaiset ministeriöt tai keskushallinnon virastot, jos tehtävä olisi erikseen säädetty keskushallinnon viraston toimivaltaan kuuluvaksi. Säännöksessä tarkoitettu toiminnallinen ohjaus olisi osa valtion talousarviosta annetun lain 12 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen 2 luvussa tarkoitettua vuosittaisen toiminta- ja taloussuunnittelua.

Toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin lisäksi sellaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena olisi varmistaa yhdenmukainen palvelu- ja laatutaso keskuksille kuuluvien sektorikohtaisten tehtävien ja -toimintojen hoitamisessa sekä palvelujen tuottamisessa. Tällaisia ohjaustoimenpiteitä olisivat muun muassa keskusten sektorikohtaisten toimintojen ja palvelujen laatutason määrittäminen, tarvittavien standardien ja ohjeiden antaminen sekä menettelytapoja ja niiden kehittämistä koskeva ohjaus.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteisiä toimintoja ja muita keskuksen yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevalla toiminnallisella ohjauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi keskuksen yhteistä strategiaa ja ennakoitua, keskuksen aluekehitystyötä, EU-rakennerahasto-ohjelmia ja asiakaspalveluprosesseja. Lisäksi sillä tarkoitettaisiin talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän tai hankintatoimen taikka muita vastaavia yhteisiä tukitehtäviä. Ehdotetun säännöksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö huolehtisi tässä tarkoitettua toiminnallisesta ohjauksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laadittaisiin 1 momentissa tarkoitettun ministeriön tai keskushallinnon viraston johdolla tarvittaessa keskuksen toiminnan ja tehtävien ohjausta ja järjestämistä varten toiminnallinen tulostavoiteasiakirja. Toiminnallisen tulostavoiteasiakirjan keskeiseen sisältöön kuuluisivat käytettäviä taloudellisia resursseja sekä vuosittaisia tai muita lyhyen aikavälin toimintaa ja tehtäviä koskevat tulostavoitteet. Toiminnallinen tulostavoiteasiakirja laadittaisiin vain tarvittaessa. Asiakirjoja voisi olla useampia, esimerkiksi hallinnonala- tai toimialakohtaisesti. Asianomaisten ministeriöiden ja keskushallinnon virastojen tulisi toimia tu-

lostavoiteasiakirjoja laatiessaan tiiviissä yhteistyössä keskenään. Tulostavoiteasiakirjoja laatiessaan ministeriöiden ja keskushallinnon virastojen tulisi neuvotella myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa ennen tulostavoitteiden asettamista. Maahanmuuttoa koskevissa asioissa sisäasiainministeriö laatisi toiminnalliset tulostavoiteasiakirjat näitä tehtäviä hoitavan yksikön kanssa oman toimialueensa osalta. Asiakirjan allekirjoittaisivat asianomaisen vastuualueen päällikkö ja maahanmuuttoyksikön päällikkö. Tulostavoiteasiakirjasta on säädetty valtion talousarviosta annetun asetuksen 11 §:ssä. Kysymys on niin sanotusta toiminnallisesta tulossopimuksesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, jolla on merkitystä koko aluehallintoviraston toiminnalle.

9 §. Johtaminen. Pykälä sisältäisi säännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja sen vastuualueiden johtamisesta ja siihen välittömästi liittyvistä tehtävistä ja vastuista. Ehdotettu pykälä sisältäisi myös säännökset keskuksen johtoryhmästä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sisäinen organisaatio muodostuisi ehdotetun lain mukaan useista eri ministeriöiden toiminnallisissa ohjauksessa olevista vastuualueista, joista eräiden vastuualueiden asema olisi lisäksi varsin itsenäinen myös suhteessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ja sen muihin vastuualueisiin. Tämän johdosta tulisi keskuksen käytännön toiminnoissa pyrkiä korostamaan sisäisen yhteistyön merkitystä kaikilla tasoilla. Esimerkiksi keskuksen laaja asiantuntemus eri hallinnonaloilta tulisi pyrkiä ottamaan käyttöön mahdollisimman joustavasti ja tehokkaasti. Keskuksen sisäiset toimintoprosessit tulisi myös suunnitella ja toteuttaa mahdollisimman joustaviksi ja tehokkaiksi. Tältä osin keskeisiä toimijoita ovat erityisesti keskuksen johto ja johtoryhmä.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta johtaisi kes-

kuksen johtaja, jona toimisi keskuksen yhden vastuualueen päällikkö oman toimensa ohella. Keskuksen johtaja vastaisi keskuksen toiminnan tuloksellisuudesta ja keskuksen yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta. Valtioneuvosto määräisi johtajan määrääjäksi tehtävään työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä. Määräajan pituus voisi olla kolmesta viiteen vuotta. Keskuksen johtaja johtaisi keskuksen toimintaa sekä vastaisi työ- ja elinkeinoministeriön asettamien koko keskuksen yhteisten strategisten ja muiden tulostavoitteiden saavuttamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualuetta johtaisi vastuualueen päällikkö. Ehdotetun säännöksen mukaan vastuualueen päällikkö vastaisi vastuualueen toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta. Tämän mukaisesti vastuualueen päälliköt vastaisivat vastuualueensa toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta ehdotetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettulle ministeriölle tai keskushallinnon virastolle sekä keskuksen johtajalle. Keskuksen vastuualueiden päälliköiden nimittämisestä virkaan säädettäisiin ehdotetun lain 12 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtoryhmästä. Keskuksella olisi johtoryhmä, joka huolehtisi keskuksen toimintojen yhteensovittamisesta sekä eri vastuualueiden johtamisen sovittamisesta viraston kokonaisujohtamiseen. Johtoryhmän puheenjohtajana toimisi keskuksen johtaja. Keskuksen toimialueella toimivan metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämissäkeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetun metsäkeskuksen johtaja osallistuisi asiantuntijajäsenenä johtoryhmän työhön silloin, kun johtoryhmässä käsiteltäisiin asioita, jotka koskevat metsätaloutta. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta määrättäisiin ehdotetun momentin mukaan keskuksen työjärjestyksessä.

Johtoryhmätyöskentelyllä olisi mahdollista tukea keskuksen eri toimialojen yhteistyötä ja edistää tiedonkulkua. Näiden seikkojen johdosta olisi tarkoituksenmukaista, että johtoryhmän kokoonpano määriteltäisiin keskuksen työjärjestyksessä riittävän edustavaksi. Johtoryhmän jäseniä olisivat keskuksen

johtajan lisäksi vastuualueiden päälliköt. Keskuksen maahanmuuttoa, maahanmuuttajien kotouttamista ja hyviä etnisiä suhteita sekä maaseutu- ja energia-asioita hoitavan yksikön päällikkö olisi johtoryhmän jäsen. Osaamisen ja kulttuuritoimen edustajan tulisi myös aina olla johtoryhmän jäsen. Johtoryhmään kuuluisi myös henkilöstön ja viestintän edustus. Niissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, joissa ei ole kaikkia kolmea vastuualuetta, johtoryhmään kuuluisivat ympäristö ja luonnonvarat- sekä liikenne ja infrastruktuuri-vastuualueiden tehtäviä hoitavien keskusten asianomaiset edustajat. Johtoryhmän jäsenenä olisi lisäksi koottuja tukitehtäviä hoitavan yksikön päällikkö siinä tai niissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, johon tai joihin näitä toimintoja sijoitetaan.

10 §. Asioiden ratkaisuvallta. Pykälässä säädettäisiin asioiden ratkaisuvallasta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa. Lähtökohtaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on niin sanottu päällikkövirasto. Ehdotettu säännös sisältäisi kuitenkin tiettyjä poikkeuksia tähän pääsääntöön.

Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset siitä kenelle viraston toimivaltaan kuuluvien asioiden ratkaisutoimivalta kuuluu ja kuinka sitä voidaan järjestellä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtaja ratkaisisi ehdotetun säännöksen mukaan keskuksen toimivaltaan kuuluvat asiat, jollei niitä olisi säädetty tai työjärjestyksessä määrätty keskuksen muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotusta pidätysoikeudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan johtaja voisi ottaa ratkaistavakseen asian, joka koskee keskuksen yhteisiä toimintoja sekä asian, joka koskee keskuksen yhteistä rakennerahasto-ohjelmatyötä. Momentin viimeisen lauseen mukaan keskuksen johtaja ei kuitenkaan voisi ottaa ratkaistavakseen asiaa, joka kuuluu keskuksen vastuualueen tehtäviin ja toimivaltaan. Poikkeuksen tekeminen ratkaisuvallan käyttämisessä näiltä osin perustuu näiden toimialojen itsenäiseen asemaan keskuksen sisällä tai toiminnan luonteesta johtuviin erityistarpeisiin. Ratkaisuun on vaikuttanut myös se, että keskuksen johtajana toimisi sen

yhden vastuualueen päällikkö oman toimensa ohella.

Keskuksen vastuualueiden välisestä tehtävajaosta säädettäisiin ehdotetun lain 4 §:n nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

11 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työjärjestys. Pykälässä säädettäisiin keskuksen ja sen vastuualueiden työjärjestyksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta määrättäisiin keskuksen työjärjestyksessä, josta päättäisi viraston johtaja. Työjärjestyksellä säädettäisiin asioiden valmistelusta ja esittelymenettelyn käytöstä sekä mahdollisesti tarvittavista yhteen sovittavista toimielimistä johtoryhmän lisäksi.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualueella voisi tarvittaessa olla oma työjärjestys, jolla voitaisiin määrätä tarkemmin vastuualueen toimintojen järjestämisestä sekä henkilökunnan tehtävistä ja työskentelypaikkakunnista. Vastuualuekohtaisesta työjärjestyksestä päättäisi vastuualueen päällikkö.

12 §. Virkojen täyttäminen. Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen virkojen täyttämisestä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin keskuksen vastuualueiden päällikön ja 2 momentissa muiden viraston virkojen täyttämisestä. Ehdotetun säännöksen 3 momentti sisältäisi virkojen kelpoisuusvaatimuksia koskeva asetuksenantovaltuuden. Keskuksen johtajan määräämisestä tehtävään säädettäisiin ehdotetun lain 9 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualueen päällikkö nimitettäisiin aina määräajaksi. Keskuksen vastuualueiden päälliköiden nimityksistä johdettaisiin keskuksen vastuualuejaosta. Päällikön nimittäisi vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus olisi erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulisi kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon viras-

toja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ennen päätöksentekoa. Elinkeino-, työvoima, osaaminen ja kulttuuri-vastuualueen päällikön nimittäisi työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja infrastruktuuri-vastuualueen päällikön nimittäisi liikenne- ja viestintäministeriö (väylävirasto) sekä ympäristö ja luonnonvarat-vastuualueen päällikön nimittäisi ympäristöministeriö.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuualueen päällikkö nimitettäisiin virkaan määräajaksi. Määräajan pituus voisi olla esimerkiksi viisi vuotta. Määräajaksi virkaan nimittämisestä säädetään valtion virkamieslain 9 §:ssä.

Maahanmuuttoa, maahanmuuttajien kotoittamista ja hyviä etnisiä suhteita hoitavan yksikön päällikön määräisi tähän tehtävään asianomaisen vastuualueen päällikkö. Ennen määräyksen antamista tulisi asiasta pyytää sisäasiainministeriön lausunto. Jos vastuualue olisi erimielinen sisäasiainministeriön kanssa tehtävään määrättävästä henkilöstä, tulisi asiasta järjestää neuvottelu vastuualueen ja ministeriön välillä ennen päätöksen tekemistä. Neuvottelun tavoitteena on yksimielisyyteen pääseminen.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualueen henkilökunnan nimittäisi vastuualueen päällikkö.

Pykälän 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muun henkilökunnan nimittäisi viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrättäisi. Keskuksen muulla henkilökunnalla tarkoitetaan henkilöstöä, jonka pääasialliset tehtävät koskevat ja hyödyttävät koko keskusta eivätkä ole säännönmukaisesti kohdistettavissa vain keskuksen yhdelle vastuualueelle. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon, tietohallinnon, tietopalvelun, viestinnän ja hankintatoimen tehtävät.

Pykälän 4 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen virkojen kelpoisuusehdoista säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella.

3 luku Työ- ja elinkeinotoimistot

13 §. Työ- ja elinkeinotoimistot. Pykälässä säädetäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alaisesta paikallishallinnosta. Työ- ja elinkeinotoimistoja koskevat säännökset otettaisiin lakiin pääsääntöisesti sen sisältöisinä, kuin ne ovat 1 päivänä tammi-kuuta 2009 voimaan tullessa laissa työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisina toimisi työ- ja elinkeinotoimistoja. Organisaatorakenne pysyisi samana kuin nykyinen työ- ja elinkeinoministeriön paikallishallinnon rakenne. Ehdotuksen mukaan työ- ja elinkeinotoimistot ja niiden johtajien virat perustaisi ja lakkauttaisi keskus sekä määräisi työ- ja elinkeinotoimistojen nimet, toimipaikat ja toimialueet.

14 §. Työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät. Pykälässä säädetäisiin työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävistä. Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävät olisivat pääsääntöisesti samat kuin nykyisten työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät. Toimisto vastaisi työvoiman saataavuuden turvaamisesta ja työllisyyden parantamisesta, julkisen työvoimapalvelun toimeenpanosta, maahanmuuttajien kotoutumisesta sekä yrityspalveluihin liittyvästä neuvonnasta. Lisäksi toimiston tulisi hoitaa muut sille säädetty tai keskuksen sille määräämät tehtävät. Ehdotetun lain 15 §:n nojalla myös työ- ja elinkeinoministeriö voisi eräissä tapauksissa määrätä toimistoille tehtäviä.

15 §. Työ- ja elinkeinotoimistojen alueellisen toimivallan määräytyminen. Pykälä sisältäisi työ- ja elinkeinotoimistojen alueellisen toimivallan määräytymistä ja sen järjestämistä koskevat säännökset silloin kun on tarpeen, että toimisto toimii oman toimialueensa ulkopuolellakin. Työ- ja elinkeinotoimistoissa on nykyisin jonkin verran käytössä toimintamalli, jossa virasto hoitaa tehtävää oman alueensa lisäksi laajemmalla alueella työ- ja elinkeinokeskuksen toimialueella tai valtakunnallisesti. Kysymys on tehtävistä, joilla kootaan erikoistumis- tai tukitehtäviä taikka edesautetaan työntasausta toimistojen välillä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena olisi tukea

tämän toimintamallin laajentamista edelleen työ- ja elinkeinotoimistoissa.

Pykälän ensimmäinen lause sisältäisi toimivallan määräytymisen pääsäännön, jonka mukaan toimisto huolehtisi sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan. Toimiston toimialueen määräisi pääsääntöisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus samalla, kun se perustaa toimistot 13 §:n mukaisesti.

Pykälän toisessa lauseessa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä mainitusta pääsäännöstä olisi mahdollista poiketa. Säännöksen kolmannessa lauseessa säädettäisiin siitä, milloin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tehdä alueellista toimivaltaa koskevia järjestelyjä keskuksen toimialueen sisällä. Jos olisi tarpeen tehdä järjestelyjä, jotka ulottuvat keskuksen toimialueen ulkopuolelle, asiasta määrättäisiin työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä.

16 §. Työ- ja elinkeinotoimiston ohjaus. Pykälässä säädettäisiin työ- ja elinkeinotoimistojen ohjauksesta. Keskus ohjaisi toimistoa työ- ja elinkeinoministeriön vahvistaman strategian ja tavoitteiden sekä sen antamien ohjeiden mukaisesti. Keskus neuvottelisi toimiston kanssa tulostavoitteista ja vahvistaisi toimistolle toimiston kanssa neuvotellut tulostavoitteet.

17 §. Työ- ja elinkeinotoimistojen johtaminen ja ratkaisuvallta. Pykälässä säädettäisiin työ- ja elinkeinotoimistojen johtamisesta ja ratkaisuvallan käyttämisestä.

Toimiston päällikkönä olisi ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston johtaja. Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja johtaisi toimiston toimintaa ja vastaisi keskuksen sille asettamien tulostavoitteiden saavuttamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston johtaja ratkaisisi toimiston päätettävät asiat. Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja voisi työjärjestyksellä siirtää ratkaisuvallan muille virkamiehille.

Pykälän 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston johtaja voisi pidättää itsellään päätösvallan asiassa, jonka virkamies työjärjestyksen mukaan saisi ratkaista.

18 §. Työ- ja elinkeinotoimiston työjärjestyks. Pykälä sisältäisi säännökset työ- ja elinkeinotoimistojen työjärjestyksestä. Työ- ja

elinkeinotoimiston johtaja vahvistaisi toimiston työjärjestyksen. Samoin kuin keskusten työjärjestyksellä myös toimiston työjärjestyksen piiriin kuuluvilla asioilla olisi tarkoitus parantaa työ- ja elinkeinotoimiston johtajan mahdollisuuksia järjestää toimiston hallinto vastaamaan tulostavoitteista, toimintaympäristön muutoksista ja alueellisista tarpeista johtuvia vaatimuksia. Toimiston työjärjestyksellä annettaisiin tarkemmat määräykset toimiston organisaatiosta, ratkaisuvallan käytöstä, esittelymenettelyn käyttämisestä tai ilman esittelyä tapahtuvasta päätöksentekomenettelystä sekä muista sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista.

19 §. Tarkemmat säännökset toimiston virkoihin nimittämisestä. Pykälä sisältäisi tarkemmat säännökset toimiston virkoihin nimittämisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan työ- ja elinkeinotoimiston virkojen kelpoisuusvaatimuksista ja virkoihin nimittämisestä olisi voimassa, mitä valtion virkamieslaissa säädetään. Kelpoisuusvaatimuksista, nimitämisestä, virkavapauden myöntämisestä ja muista vastaavista asioista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 luku Erinäiset säännökset

20 §. Asioiden ratkaiseminen eräissä tapauksissa. Pykälä sisältäisi säännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialan laajuudesta ja sen sisäisestä tehtävien järjestelystä mahdollisesti johtuvien esteellisyys- ja kollisiotilanteiden ratkaisemiseksi. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi silloin, kun viraston ympäristö ja luonnonvarat-vastuualueen tulisi käsitellä asiaa, joka on vireillä saman keskuksen liikenne ja infrastruktuuri-vastuualueella.

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus olisi esteellinen käsittelemään sen toimialaan kuuluvan asian, olisi keskuksen ehdotetun säännöksen mukaan pyydetävä toiminnallisesta ohjauksesta vastaavaa ministeriötä määräämään toinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus käsittelemään tämän asian. Ministeriön päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

21 §. Yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa. Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen yhteistyövelvoit-

teesta aluehallintovirastojen kanssa. Ehdotetun säännöksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi valtion aluehallintoa koskevilla asioilla toimittava yhteistyössä toimialueensa aluehallintovirastojen kanssa. Vastaava säännös sisältyisi aluehallintovirastoista annettuun lakiin.

Nykyisin Etelä-Suomen lääninhallituksen ja Länsi-Suomen lääninhallituksen sivistysosastossa on erillinen ruotsinkielinen opetustoimen yksikkö. Aluehallintovirastoon on suunniteltu perustettavaksi ruotsinkielinen opetustoimen palveluyksikkö, johon lääninhallitusten ruotsinkielisten yksikköjen henkilöstö on tarkoitus sijoittaa kokonaisuudessaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla tulee kuitenkin olemaan lakiin perustuvia perustamishankkeisiin liittyviä tehtäviä, jotka koskevat myös ruotsinkielistä opetustoimea ja edellyttävät siihen liittyvää asiantuntemusta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulee tästä syystä perustamishankkeisiin liittyvässä valmistelussa toimia yhteistyössä aluehallintoviraston ruotsinkielisen palveluyksikön kanssa. Lisäksi on tarkoitus, että aluehallintoviraston ruotsinkielinen palveluyksikkö toimii asiantuntijana elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäväalueella koskevilla ruotsinkielisen väestön osaamiseen ja koulutukseen liittyvissä asioissa.

Muilla osin yhteistyötä aluehallintoviraston kanssa saattaisi olla tarpeellista tehdä käytännön tasolla esimerkiksi siten, että keskuksien ja virastot asettaisivat yhteisiä neuvottelukuntia tai vastaavia toimielimiä käsittelemään asioita, joilla on molempien viranomaisten tehtävien kannalta merkitystä. Tarvittaessa näistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

22 §. *Yhteistyö maakunnan liittojen ja kuntien kanssa.* Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen velvollisuudesta osallistua alueiden kehittämislaisissa (602/2002) tarkoitettuun kehittämistyöhön työhön.

Alueiden kehittämislakia sovelletaan alueiden kehittämiseen, alueiden kehittämistä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun ja toimenpanoon sekä suunnitelmien ja ohjelmien yhteensovittamiseen ja seurantaan. Lain mukaisina aluekehittämisi-

ranomaisina toimivat maakunnan liitot. Alueiden kehittämistä ohjaavat valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, jotka valtion viranomaiset ottavat huomioon toiminnassaan. Alueiden kehittämistä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelusta vastaa yleisesti maakunnan liitto, mutta valmistelu tapahtuu yhteistyössä alueen muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen eri hallinnonalan alueviranomaisena on merkittävä toimija alueiden kehittämisessä alueellaan. Ehdotetun säännöksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osallistuu edellä mainittuihin aluekehittämisen tehtäviin niissä tehtävissään, jotka liittyvät alueiden kehittämiseen. Alueiden kehittämislakiin ehdotetaan aluekehittämisen viranomaiselle uusia tehtäviä esimerkiksi koulutuksen, liikenteen ja ympäristön suunnittelun yhteensovittamisessa ja osallistumisvelvollisuus koskisi myös näitä tehtäviä.

23 §. *Kielivähemmistön palveluyksikkö.* Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kielivähemmistön palveluyksiköstä. Ehdotettu säännös koskisi perustuslain 17 §:ssä tarkoitettuja suomen, ruotsin ja saamen kieliä tasapuolisesti. Se sisältäisi myös asiaa koskeva asetuksenantovaltuuden. Kielilain 6 §:n 2 momentin mukaan voidaan erityisistä syistä virka-alueen kielivähemmistön tarpeita varten perustaa yksiköllisiä yksiköitä tai osastoja. Ehdotettu pykälä täydentäisi ja täsmentäisi edellä mainittua kielilain säännöstä asiasta. Myös ehdotetun lain 5 § sisältää kielivähemmistöjä koskevan säännöksen, jonka mukaan eräänä keskuksen toimialueen laajentamisperusteena voisi olla alueen kielivähemmistöjen oikeuksien edistäminen.

Säännösehdotuksen tavoitteena on, että sen nojalla perustettava palveluyksikkö voisi esimerkiksi hoitaa vain tietyn toimialan, kuten opetustoimen, palveluja, mutta yksikön palveluntarjontaan voisi kuulua myös keskuksen useamman tai kaikkien toimialojen palveluja. Erityissääntelyn tarkoituksena on, että yksikkö voisi tarvittaessa tarjota asiakkailleen kokonaispalvelua näiden äidinkielellä. Tällaisen yksikön perustaminen ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että alueen vähem-

mistökielisen väestön tarpeista ei olisi huolehdittu samanlaisten perusteiden mukaan.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella voisi sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla erillinen alueen suomen- tai ruotsinkielistä taikka saamelaiskäräjistä annetussa laissa tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Palveluyksikkö voitaisiin perustaa myös yhtä useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen yhteiseksi yksiköksi.

Pykälän 2 momentin mukaan kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimestä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden osoittaminen valtioneuvostotasolle olisi perusteltua, koska kysymys on merkittävästä keskuksen toimivaltaa koskevasta järjestelystä.

24 §. Valtion edustaminen. Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävästä edustaa tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion ja oikeutta.

Pykälän 1 momentin mukaan keskus kantaisi ja vastaisi valtion puolesta sekä valvoisi tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa toimialaansa kuuluvissa asioissa, jollei toiminnallisesta ohjauksesta vastaavan ministeriön tai keskushallinnon viraston edustaja sitä tee. Momentin toisen lauseen mukaan keskuksen oikeudesta käyttää valtion puolesta asianomistajan puhevaltaa säädettäisiin erikseen. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi asianomistajan puhevalan käyttämistä valtion puolesta niin sanotuissa ympäristörikosasioissa. Vastaavia säännöksiä on nykyisin aluehallinnon viranomaisia koskevissa hallintosäädöksissä. Ehdotettu säännös yhtenäistäisi menettelyä, mutta ei muuttaisi tehtävän asiallista sisältöä.

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan kuuluvan asian vaikutukset koskisivat merkittävästi kahden tai useamman keskuksen toimialuetta, toiminnallisesta ohjauksesta vastaava ministeriö päättäisi pykälän 2 momentin mukaan, mikä keskus toimisi valtion edustajana tässä asiassa. Ministeriön päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

Vastaavasti pykälän 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto kantaisi ja vastaisi valtion puolesta kaikissa tehtäviinsä kuuluvissa asioissa, jollei erityistapauksissa toimistoa ohjaavien viranomaisten edustaja sitä tee.

25 §. Suoritteiden maksullisuus. Pykälä sisältäisi yleissäännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston suoritteiden maksujen määräytymisestä sekä asetuksenantotoimivaltaa koskevan säännöksen.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston suoritteiden maksullisuudesta ja maksujen suuruudesta olisi voimassa, mitä valtion maksuperustelaisissa säädettäisiin. Tämän perusteella määritettäisiin mitkä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen suoritteet tai suoriteryhmät olisivat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrättäisiin omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen suoritteiden maksuista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettu säännös poikkeaisi toimivaltaisen viranomaisen osalta maksuperustelain 8 §:n säännöksestä, jonka mukaan asetuksenantotoimivalta kuuluu normaalitilanteissa asianomaiselle ministeriölle. Asetuksenantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa katsottu tarpeelliseksi, koska elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ovat monitoimialaisia ja usean ministeriön ohjauksessa toimivia viranomaisia ja koska kysymys on myös laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta. Esimerkiksi ympäristöhallinnon kannalta menojen kattamisessa suoritteiden maksullisuudella on erityistä merkitystä.

Työ- ja elinkeinotoimiston suoritteiden maksuista säädettäisiin sen sijaan maksuperustelain säännösten mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

26 §. Muutoksenhaku. Pykälä sisältäisi säännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston päätösten muutoksenhakuoikeudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elin-

keinotoimiston antamaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muutoksenhausta säädettäisi muualla lainsäädännössä toisin.

Hallintolainkäyttölain 7 §:n 2 momentin mukaan pääsääntönä on, että valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen. Lain 10 §:n mukaan oikeudesta valittaa muun viranomaisen päätöksestä tulee säätää erikseen. Muutoksenhaku-oikeutta ei säännöksessä rajoitettaisi, vaan mahdolliset rajoitukset määräytyisivät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviä koskevan erityislainsäädännön mukaisesti.

27 §. Voimaantulo. Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyväällä voimaanpanolalla.

1.3 Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa

1 §. Lain soveltamisala. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Lakia olisi tarkoitettu soveltaa käsiteltäessä aluehallintovirastosta annettavan lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa mainittuja ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvia lupa- ja muita hakemusasioita. Tehtävistä ja aluehallintoviraston toimivallasta on tarkemmin säädetty erityislainsäädännössä.

Aluehallintovirastosta annetun lain mukaan aluehallintovirasto on lähtökohtaisesti päällikkövirasto, jossa asiat ratkaisee viraston johtaja. Lain 12 §:n mukaan ympäristölupavastuualueen toimivaltaan kuuluvat asiat ratkaisee kuitenkin vastuualueen päällikkö, jollei niitä ole säädetty tai vastuualueen työjärjestyksessä määrätty vastuualueen muu virkamiehen ratkaistaviksi taikka jollei päätöksenteosta ole toisin säädetty. Ympäristölupa-asioita hoitavan vastuualueen tehtävät todeetaan ehdotetun aluehallintovirastolain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

Lain 1 §:n mukaan tätä lakia sovellettaisiin sellaiseen päätöksentekoon, joka koskee aineellisen lainsäädännön soveltamista. Pykälässä viitattaisiin eräisiin keskeisiin lakeihin, joissa on säädetty ratkaisutoimivallasta. La-

kia sovellettaisiin muissa laeissa säädettyjen asioiden ratkaisemiseen sekä näiden asioiden valmisteluun. Muut vastuualueella ratkaistavat asiat (muun muassa nimitykset ja muut hallinnolliset asiat) ratkaisee aluehallintovirastolain 12 §:n mukaisesti vastuualueen päällikkö tai vastuualueen työjärjestyksessä määrätty virkamies.

2 §. Asioiden käsittely. Pykälässä säädettäisiin ympäristölupavastuualueen toiminnan vaatimasta asiantuntemuksesta. Asioita valmisteltaessa ja niitä ratkaistaessa tulee olla käytettävissä asian laadun edellyttämä oikeudellinen, teknillinen ja luonnontieteellinen asiantuntemus, joka otetaan huomioon sekä valmistelua järjestettäessä että ratkaisukokoonpanoa määrättäessä. Vastaavanlainen vaatimus sisältyy myös nykyisen ympäristölupavirastoista annetun lain 8 §:n 2 momenttiin, jossa on säädetty istunnon kokoonpanosta.

Asiat ratkaistaisiin esittelystä joko yhden ratkaisijan kokoonpanossa tai monijäsenisessä kokoonpanossa.

3 §. Ratkaisukokoonpanot Pykälässä säädettäisiin tarkemmin ratkaisukokoonpanoista ja niiden määräämisestä. Ratkaisukokoonpano päätettäisiin asian laadun ja laajuuden mukaisesti. Lähtökohta olisi, että asiat käsiteltäisiin yhden ratkaisijan kokoonpanossa, jolloin asian ratkaisisi vastuualueen päällikkö tai tämän määräämä vastuualueen muu virkamies.

Laajat ja ympäristö- tai muilta vaikutuksiltaan merkittävät hankkeet käsiteltäisiin kuitenkin laajemmassa ratkaisukokoonpanossa. Muu erityinen syy käsitellä asia monijäsenisessä kokoonpanossa on esimerkiksi asian oikeudellinen merkittävyys, jolloin monijäseninen ratkaisukokoonpano on asianosaisten oikeusturvan kannalta perusteltua.

Ympäristönsuojelulain mukaisista asioista käsiteltäisiin laajemmassa ratkaisukokoonpanossa muun muassa sellaiset hankkeet, joista voi aiheutua merkittäviä päästöjä veteen tai ilmaan taikka joissa on kysymys merkittävistä jätehuollon järjestelyistä tai merkittävästä meluhaitasta tai asiaan liittyvä korvauskysymyksiä. Laajempaa ratkaisukokoonpanoa voisi myös edellyttää asianosaisten tai haitankärsijöiden huomattava määrä. Toimialoja, joissa uusia laitoksia tai nykyis-

ten laitosten merkittäviä muutoksia koskevat lupahakemukset ovat yleensä laadultaan sellaisia, että ne pääsääntöisesti edellyttäisivät laajempaa ratkaisukokoonpanoa, olisivat muun muassa massa- ja paperitehtaat, rauta- ja terästehtaat, muu metallien valmistus, öljynjalostamot, eräät lentoasemat ja satamat sekä ongelmajätteiden käsittely. Lakiin ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää ehdotonta luetteloa laajemmasta ratkaisukokoonpanosta käsiteltävistä asioista, koska hakemuksessa voi olla kysymys esimerkiksi vain vähäisestä lupamääräyksen muuttamisesta. Ratkaisukokoonpano määräytyisi siten aina asian ominaispiirteiden mukaan.

Vesilain mukainen lupaharkinta perustuu intressivertailuun eli hankkeesta aiheutuvien hyötyjen ja haittojen vertailuun. Koska myös hankkeen hyödyt ovat intressivertailussa mukana, on näkökulma jossain määrin ympäristönsuojelulaissa säännellyn toiminnan vaikutusten arviointia laajempi. Hankkeen hyödyt ja haitat eivät ole yleensä yhteismitallisia. Niiden vertailu vaikutuksiltaan monitahoisissa hankkeissa edellyttää hyvää kokonaisnäkemystä. Intressivertailun tekee usein vaativaksi myös se, että vesilain mukaisilla hankkeilla voidaan saavuttaa samanaikaisesti monenlaisia hyötyjä. Esimerkiksi järven vedenkorkeuden nosto voi palvella virkistyskäyttöä, kalataloutta ja luonnonsuojelua. Tällaisia asioita käsiteltäessä huolehditaan siitä, että lupa-asian valmistelussa ja lupaharkinnassa on edustettuna myös intressivertailun kannalta riittävä asiantuntemus. Laadultaan sellaisia hankkeita, jotka pääsääntöisesti edellyttäisivät laajempaa ratkaisukokoonpanoa, olisivat muun muassa merkittävät yhdyskuntien vedenhankintaan liittyvät hankkeet, vedenkorkeuden nostamista merkitsevät kunnostushankkeet, jokien perkaukset, tekojärvien ja voimalaitosten rakentaminen ja vesistön säännöstelyhankkeet.

Käsiteltäessä vesilain mukaisia lupasioita, joihin liittyy erityisiä oikeudellisia kysymyksiä, kuten esimerkiksi pakkotoimioikeuksista tai korvauksista päättämistä, huolehditaan myös siitä, että asian laadun edellyttämä oikeudellinen asiantuntemus tulee turvatuksi.

Laajemmasta ratkaisukokoonpanosta asiat käsiteltäisiin kaksi- tai useampijäsenisessä

kokoonpanossa, josta määrättäisiin asian laadun ja sen ratkaisemisen vaatiman asiantuntemuksen mukaan. Kaksijäsenistä kokoonpanoa voitaisiin käyttää, jos jäsenet olisivat ratkaisusta yksimielisiä. Muussa tapauksessa asia olisi siirrettävä laajempaan kokoonpanoon.

Ympäristölupavastuualueen päällikkö määräisi, missä ratkaisukokoonpanossa asia käsitellään sekä kokoonpanon puheenjohtajan. Käytännössä vastuualueen päällikkö voisi määrätä ratkaisukokoonpanoista joko asiakohteisesti tai vastuualueen työjärjestyksessä pysyväisluonteisemmin. Vastuualueen päällikkö ei kuitenkaan voisi enää ratkaisukokoonpanosta päätettyään ottaa asiaa omaan ratkaisuvaltansa.

Pykälän 4 momentin mukaan monijäseniseen ratkaisukokoonpanoon voitaisiin määrätä jäseniä myös toisesta aluehallintovirastosta. Käytännössä olisi tarkoitus toimia niin, että eräille erityisasiantuntemusta vaativille toimialoille muodostettaisiin valtakunnallisia asiantuntijaryhmiä, joihin kuuluvia asiantuntijoita voitaisiin käyttää eri aluehallintovirastoissa ratkaisukokoonpanoissa. Näin voitaisiin turvata erityisasiantuntemuksen saatavuus kaikessa ratkaisutoiminnassa ja samalla edistää yhtenäistä lupakäytäntöä. Tällaisia toimialoja voisivat olla esimerkiksi metsä- ja paperiteollisuus, raskas metalliteollisuus, suuret kemianteollisuuden laitokset, kaivos-toiminta, suuret energiantuotantolaitokset, jätteenpolttot, suuret kaatopaikat, lentokentät, suuret satamat sekä laajat säännöstelyyn, vesivoiman hyödyntämiseen tai pohjavesiasioihin liittyvät hankkeet. Asiantuntijaosaamisen hyödyntäminen voitaisiin järjestää virkamieslain nojalla. Toimintamalli asiantuntijoiden väliseen ja lupaviranomaisten keskinäiseen yhteistyöhön suunnitellaan yhteistyössä lupaviranomaisten ja ympäristöministeriön kesken.

4 §. Äänestäminen. Äänestämiseen sovellettaisiin hallintolainkäyttölain 52 §:n säännöistä. Pääsääntönä olisi, että äänestyksessä voittaa se kanta, jota ratkaisukokoonpanon jäsenten enemmistö on kannattanut. Äänen mennessä tasan päätökseksi tulisi puheenjohtajan kannattama ratkaisu.

5 §. Voimaantulo. Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.4 Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain (328/1967) 1 §:n 2 momentin mukaan alueellisen taide-elämän edistämistä varten on alueellisia taidetoimikuntia, joiden lukumäärästä ja toimialueista valtioneuvosto tarkemmin määrää. Alueellisten taidetoimikuntien yhteiselimenä on taiteen keskustoimikunta ja niiden toiminnan järjestämisestä päätetään keskustoimikunnan työjärjestyksessä. Alueelliset taidetoimikunnat ovat opetusministeriön alaisia. Alueellisen taidetoimikunnan jäsenet määrää nykyisin opetusministeriö. Alueellisten taidetoimikuntien lukumäärästä ja toimialueista määrätään alueellisten taidetoimikuntien lukumäärästä ja toimialueista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (817/1997).

Taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että opetusministeriön sijasta maakunnan liitot määräisivät toimialueidensa alueellisten taidetoimikuntien jäsenet alueellisia taiteen ja kulttuurin järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi alueellisten taidetoimikuntien organisatoriseen asemaan eikä tehtäviin. Jos taidetoimikunnan toimialue kuitenkin muodostuu useammasta maakunnan liiton alueesta, jäsenet määräisivät asianomaiset maakunnan liitot yhdessä.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.5 Laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta

2 §. Pykälän 3 momentissa säädetään työsuojeluhallinnon riippumattomuudesta. Riippumattomuus perustuu Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukseen numero 81 ”Ammattientarkastus teollisuudessa ja kaupassa (1947)”, jonka Suomi on ratifioinut.

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen riippumattomuudesta säädettäisiin aluehallintovirastoista annetun lain 6 §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston riippumattomuudesta sen hoitaessa työsuojeluviranomaiselle kuuluvia tehtäviä säädetään ministeriötä koskevan asetuksen 4 §:ssä. Näin ollen säännös ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana tästä laista.

3 §. Nykyisessä pykälässä säädetään maan jakamisesta työsuojelupiireihin sekä mahdollisuudesta tehtävien siirtämiseen työsuojelutoimistojen välillä. Nämä säännökset käyvät tarpeettomiksi tässä esityksessä ehdotetun aluehallintouudistuksen tultua voimaan. Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen työsuojeluhallinnosta annetun asetuksen (16/1993) 5 §:n säännös siitä, että ministeriö voi asianomaisia aluehallintovirastoja kuultuaan määrätä aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen virkamiehen suostumuksellaan tekemään tilapäisesti toisen aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavalle vastuualueelle tai ministeriölle kuuluvia tehtäviä. Säännös edellyttää lakitason sääntelyä.

4 §. Pykälän 2 momentissa säädetään työsuojelupiirien yhteydessä toimivista työsuojelulautakunnista. Aluehallintouudistuksen jälkeen työsuojelulautakunnat toimisivat aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen yhteydessä. Lautakunnan kokoonpanon määräisi aluehallintoviraston asianomaisen vastuualueen päällikkö. Työsuojelulautakuntaan sovellettaisiin muutoin nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla soveltuvin osin, mitä työsuojeluneuvottelukunnasta on säädetty. Työsuojeluneuvottelukunnasta säädetään saman lainkohdan 1 momentissa sekä asetuksessa työsuojeluneuvottelukunnasta (199/1993).

Työsuojelulautakunnan tehtävistä ja kokoonpanosta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tällä hetkellä on voimassa valtioneuvoston asetus työsuojelulautakunnista (480/2004). Siihen tehtäisiin aluehallinnon organisaatiouudistuksesta aiheutuvat muutokset.

5 §. Pykälä sisältää yleisvaltuuden antaa asetuksella tarkempia määräyksiä lain täytäntöönpanosta. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Lain nojalla on annettu, edellä jo mainittu-

jen asetusten lisäksi, asetus työsuojelun hallinnosta (176/1993). Sen keskeisin sisältö olisi aluehallintovirastoista annetussa laissa ja sen nojalla annettavassa asetuksessa valtion aluehallintovirastoista. Esimerkiksi työsuojelun vastuualueen päällikön ja mahdollisesti muiden virkamiesten kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin asetuksessa valtion aluehallintovirastoista. Tähän asetukseen sisällytettäisiin myös nykyisen työsuojelun hallinnosta annetun asetuksen 3 §:n 2 momentissa oleva tarkastushenkilökuntaa koskeva erityisvaatimus. Sen mukaan tarkastushenkilökunnassa tulee olla sellaisia tarkastajia, joilla on useiden vuosien pituinen käytännön ammattityökokemus.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.6 Laki valtion virkamieslain muuttamisesta

4 §. Valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentissa säädetään niin sanotuista eritelyviroista. Momentin 8 kohdan mukaan ympäristölupaviraston johtajan ja ympäristöneuvoksen virat ovat tällaisia virkoja.

Ympäristölupavirastoista annettu laki (87/2000) ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi ja viraston tehtävät siirrettäväksi perustettaviin aluehallintovirastoihin. Aluehallintovirastoissa nämä tehtävät hoidettaisiin omalla vastuualueella, jonka asema olisi tehtävien luonteen johdosta järjestetty itsenäiseksi ja riippumattomaksi. Uudistuksesta johtuen enää ei olisi tarkoituksenmukaista, että edellä mainitut virat olisivat niin sanottuja erittelyvirkoja. Tämän johdosta kyseinen valtion virkamieslain kohta ehdotetaan kumottavaksi. Momentin 8 kohdan kumoamisen johdosta on momentin 7 kohtaan tehtävä tekninen muutos.

7 §. Lain 7 §:ssä säädetään viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan tällaisia virkoja ovat maaherran, lääninhallituksen osastopäällikön ja lääninvalmiusjohtajan virat.

Lääninhallituslaki ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi ja lääninhallitusten tehtävät siirrettäväksi perustettaville aluehallintovirastoille sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Maaherran virat tulisivat, lukuun ottamatta perustettavaa Ahvenanmaan valtionvirastoa, lakkautettaviksi. Uusi virastojen johtajiksi sekä Ahvenanmaan valtionviraston johtajana toimivaksi maaherraksi olisi mahdollista nimittää vain Suomen kansalainen valtion virkamieslain 7 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella.

Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virkaan tulisi voida nimittää vain Suomen kansalainen. Tämän johdosta 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tätä koskeva muutos.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.7 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

40 §. *Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma.* Pykälässä säädetään seuraavan neljän vuoden aikana toteutettavaksi suunnitellut perustamishankkeet sisältävän perustamishankkeiden valtakunnallisen rahoitussuunnitelman laadinnasta. Pykälän 2 momentin mukaan lääninhallitus laatii hankkeiden kiireellisyysjärjestyksen toiminnan järjestäjiltä saatujen ehdotusten perusteella. Lain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista tullessa voimaan tehtävä esitetään siirrettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Perustamishankkeita koskevat tehtävät on tarkoitus antaa erikoistumistehtäväksi osalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, jotka hoitaisivat tehtävän myös niille nimettyjen toisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten puolesta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus laatisi kiireellisyysjärjestyksen koko toimialueelleen.

Alueiden kehittämislakiin esitetyn mukaisesti maakunnan liitot laativat kiireellisyysjärjestyksen kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hankkeista. Tämän mukaisesti

pykälään esitetään lisättäväksi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset kokoaivat hankeluettelon oppilaitoshankkeiden osalta maakunnan liittojen laatiman kiireellisyysjärjestyksen pohjalta.

Pykälän mukaan tiedot rahoitussuunnitelmaa varten tulee toimittaa lääninhallitukseen ministeriön määräämään ajankohtaan mennessä. Lähtökohtana on, että toimitettavat hanke-esitykset perustuvat kuntien ja muiden toiminnan järjestäjien talousarvioihin ja taloussuunnitelmiin. Nämä yleisesti hyväksytään vuoden lopulla. Siten ei ole tarvetta siihen, että ministeriö vuosittain päättäisi hanke-esitysten jättämisaikakohdasta. Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että ehdotukset toimitetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille vuoden loppuun mennessä seuraavana vuonna laadittavaa rahoitussuunnitelmaa varten.

48 §. Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden laskeminen. Pykälän mukaisesti opetusministeriö vahvistaa vuosittain tiettyjen valtionosuuden perusteena käytettävien suoritteiden määrät seuraavaa vuotta varten valtion talousarvion rajoissa. Pykälän 2 momentin mukaan ministeriön tulee turvata ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen jakautuminen alueellisesti tasapuolisesti koulutustarpeen mukaan. Ennen asiasta päättämistä ministeriön tulee hankkia lääninhallituksen lausunto siitä, voidaanko koulutuksen järjestäjälle myöntää opiskelijatyövuosiin perustuvaa rahoitusta. Lain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista tullessa voimaan lausunnon antaminen esitetään siirrettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

53 §. Valtionapuviranomainen. Pykälässä säädetään valtionapuviranomaisesta opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksia ja perustamishankkeita koskevissa asioissa. Pykälän mukaan lääninhallitus on valtionapuviranomainen opetustoimen ja yleisten kirjastojen perustamishankkeita koskevissa asioissa. Lain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista tullessa voimaan tämä valtionapuviranomaistehtävä esitetään siirrettäväksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.8 Laki liikuntalain muuttamisesta

2 §. Vastuut ja yhteistyövelvoitteet. Liikuntalain (1054/1998) 2 §:n 2 momentissa sanonta läänin liikuntatoimi muutettaisiin sanonnaksi alueellinen liikuntatoimi.

3 §. Alueellinen liikuntatoimi. Lain 3 §:ssä säädetään läänin liikuntatoimen hallinnosta. Säännöksen mukaan läänin liikuntatoimella tarkoitetaan lääninhallitusta ja sen asettamia alueellisia liikuntaneuvostoja.

Lääninhallitukselle kuuluva alueellisen liikuntatoimen tehtävä siirrettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Maakunnan liitto asettaisi kuitenkin alueellisen liikuntaneuvoston, joka toimisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijaelimenä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin alueellisen liikuntatoimen tehtävistä sekä alueellisten liikuntaneuvostojen kokoonpanosta ja lukumäärästä. Tarkoituksena on, että alueellisia liikuntaneuvostoja perustettaisiin yhdeksän. Määrä vastaisi suunniteltujen maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueiden määrää.

6 §. Alueellisen liikuntatoimen rahoitus. Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että vastaisuudessa opetusministeriö sopisi aluehallinnon liikuntatoimen toimintamäärärahojen käytöstä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Tähän saakka määrärahoista on sovittu lääninhallituksen kanssa.

8 §. Liikuntapaikkojen valtionavustukset. Pykälän 4 momentissa lääninhallitus muutettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi.

10 §. Valtionapuviranomainen. Pykälän 2 momentissa sanonnat läänin liikuntatoimi ja lääninhallitus muutettaisiin sanonnoiksi alueellinen liikuntatoimi ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaantulolailla.

1.9 Laki alueiden kehittämislain muuttamisesta

7 §. Maakunnan liittojen tehtävät. Lain 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uudet 4 a-d kohdat, jossa säädettäisiin maakunnan liiton

yhteensovittamisvastuusta eräissä alueiden kehittämiseen liittyvissä suunnitteluprosesseissa sekä eräistä muista lääninhallituksilta maakunnan liitoille siirrettävistä aluekehityksen edistämistehtävistä.

Pykälän 4 a kohdan mukaan maakunnan liitto vastaisi alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua, alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen yhteensovittamisesta lukuun ottamatta pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaa sekä alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien laatimisen yhteensovittamisesta.

Kysymys olisi yhteensovittamistehtävästä, jolla tarkoitettaisiin suunnitteluprosessin käynnistämistä ja siihen liittyvän yhteistyön johtamista sekä suunnittelun yhteensovittamista maakunnan suunnittelun kanssa.

Maakunnan liiton tulee sovittaa yhteen alueen kehityksen ja maakunnan kannalta keskeiset intressit maakunnan strategisten tavoitteiden mukaisesti mahdollisimman hyvin. Nämä asiat vaativat vahvaa kytkentää maankäytön suunnitteluun. Tässä kokonaisuudessa tapahtuu jatkuvasti muutoksia niin fyysisessä kuin hallinnollisessakin ympäristössä. Tällä hetkellä maakunnan liiton koordinaation piiriin kuuluisivat ainakin alueellinen ympäristöohjelma, alueelliset kulttuuriperintöohjelmat ja alueelliset ympäristötietoisuus- ja ympäristökasvatussuunnitelmat. Muista kuin edellä todetuista suunnitelmista sovitaan erikseen yhteistyössä maakunnan liittojen ja hallinnon kesken.

Tiepiirit ja jatkossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toteuttavat alueellaan pieniä liikenneinvestointeja perustienpidon alueellisiin investointeihin osoitetusta määrärahasta. Nämä päätökset valmistellaan ja päätetään yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa vakiintuneesti.

Pykälän 4 b kohdan mukaan maakunnan liitto laatii kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hanke-esitysten kiireellisyysjärjestyksen.

Pykälän 4 c kohdan mukaan maakunnan liitto edistäisi julkisen hallinnon yhteispalve-

lusta annetussa laissa (223/2007) tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan.

Lisäksi pykälän 4 d kohdan mukaan maakunnan liitto asettaisi alueelliset taidetoimikunnat ja liikuntaneuvostot.

Kohdissa 4 b - d tarkoitetut tehtävät merkitsisivät maakunnan liittojen nykyisten aluekehityksen edistämistehtävien laajentamista.

7 a §. *Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueet.* Pykälässä säädettäisiin maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueista, niiden muodostamisen perusteista ja merkityksestä valtion aluehallinnon toimialueisiin.

Tarkoituksena on, että maakuntien sekä niiden ja valtion aluehallintoviranomaisten yhteistoiminta maakuntaa laajemmalla alueella ylimaakunnallisissa strategisesti merkittävissä asioissa tapahtuisi enintään yhdeksällä yhteistoiminta-alueella ja että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten aluejako, jossa järjestetään kaikkia sen palveluja, olisi yhtenevä yhteistoiminta-alueisiin. Maakunnan liitto voisi kuulua vain yhteen tällaiseen yhteistoiminta-alueeseen.

Yhteistoiminta-alueen tulisi olla toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukainen yhteistoiminnassa hoidettaviin tehtäviin nähden. Yhteistoiminnassa hoidettavista tehtävistä säädettäisiin ehdotetun lain 7 b §:ssä.

Muodostetut yhteistoiminta-alueet tulisi ottaa huomioon muodostettaessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten aluejakoa, jolla hoidetaan kaikkia keskuksen tehtäviä. Tarkoituksena on, että valtion viranomaisten toimialueet olisivat kokonaisina yhteistoiminta-alueiden sisällä. Yhteistoiminta-alueella voisi olla myös useampi kaikkia tehtäviä hoitava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

7 b §. *Yhteistoiminnassa hoidettavat tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin yhteistoiminnassa hoidettavista tehtävistä.

Yhteistoiminnan piiriin kuuluisi tämän lain 7 §:ssä säädetyistä maakunnan liiton tehtävistä ne, jotka ovat alueen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta merkittäviä, sisältyvät maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin tai muihin alueiden kehittämiseen merkittävästi vaikuttaviin suunnitelmiin ja koskevat yhteistoiminta-alueita yhteisesti.

Voimassa olevan alueiden kehittämislain 7 §:n mukaan maakunnan liitto

- vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja toimii tällöin yhteistyössä valtion viranomaisten kanssa,

- vastaa maakunnan suunnitteluun kuuluvan maakuntaohjelman laatimisesta ja hyväksy sen,

- valmistelee maakuntaohjelman perusteella vuosittain maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman ja siihen sisältyvän valtion rahoitusta koskevan maakunnan valtionrahoitusesityksenä toimivan osan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja muiden maakuntaohjelman rahoittamiseen osallistuvien kanssa, hyväksyy ne ja neuvottelee valtionrahoitusesityksenä toimivasta osasta 8 §:ssä tarkoitettujen ministeriöiden kanssa,

- päättää 10 a §:n 2 momentin mukaisen käyttötarkoitukseen kohdentamattoman valtion rahoituksen suuntaamisesta maakunnassa,

- vastaa alueellisia rakennerahasto-ohjelmia koskevien ohjelmaehdotusten laatimisesta maakuntaa varten,

- edistää kuntien seudullista ja muuta yhteistyötä sekä maakuntien välistä yhteistyötä ja yhteistyötä alueiden kehittämisen kannalta keskeisten julkis- ja yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden kanssa,

- seuraa maakunnan ja sen osien kehitystä,
- hoitaa tehtäviinsä liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä, ja

- hoitaa muut tässä laissa säädetyt tehtävänsä.

Tämän esityksen mukaan 7 §:ssä säädettäisiin maakunnan liiton tehtäväksi myös pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointia, alueellista liikennejärjestelmäsuunnittelua sekä laaja-alaisia luonnonvaroja ja ympäristöä koskevia alueellisia suunnitelmia.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan liittojen jäsenkunnat voisivat antaa muitakin tehtäviä hoidettavaksi yhteistoiminta-alueilla, mutta pakkoa siihen ei olisi.

7 c §. *Yhteistoiminta-alueen päätöksenteon järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin yhteistoiminta-alueen päätöksenteon järjestämisestä. Maakunnan liittojen jäsenkunnat voisivat järjestää päätöksenteon joko yhteiseen toi-

mielimeen tai päätösvaltaa voisivat käyttää maakunnan liitot yhtäpitävin päätöksin.

Yhteistoiminta-alueen maakunnan liittojen tulisi sopia yhteistoiminnassa käsiteltävien asioiden ja päätettävien asioiden valmistelun vastuukysymyksistä ja järjestelyistä.

7 d §. *Maakunnan liittojen yhteinen toimielin ja sen valitseminen.* Pykälässä säädettäisiin maakunnan liittojen yhteisen toimielimen jäsenien valitsemisesta, yhteisen toimielimen poliittisesta edustavuudesta ja yhteistoimintasopimuksen minimisisällöstä.

Maakunnan liittojen valtuustot voisivat valita yhteisen toimielimen jäsenet, jos siitä olisi sovittu. Muussa tapauksessa maakunnan liittojen jäsenkunnat valitsisivat yhteisen toimielimen jäsenet samassa yhteydessä ja samalla menettelytavalla kuin ne valitsevat edustajansa maakunnan liiton valtuustoon.

Yhteisessä toimielimessä edustettuna olevien poliittisten ryhmien ääniosuuskunsa valittaessa vastata alueen kuntien valtuustoisissa edustettuina olevien ryhmien kunnallisvaaleissa saamaa ääniosuutta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu yhteinen toimielin päätettäisiin valita kesken kunnallisvaalien mukaan määräytyvän toimikauden, yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen maakuntavaltuustot valitsisivat sen jäsenet ensimmäisen kerran.

Yhteisen toimielimen jäsenten lukumäärästä ja äänivallan perusteista, muista kuin laissa säädetyistä tehtävistä ja muista yhteistoiminnan kannalta välttämättömistä asioista sovitaisiin yhteistoimintasopimuksessa, jonka hyväksymiseen sovellettaisiin soveltuvin osin kuntalain 79 § 1 momentin säännöksiä kuntayhtymän perussopimuksesta. Kuntalain kyseisen säännöksen mukaan kuntayhtymän perussopimusta voidaan muuttaa, jos vähintään kaksi kolmannelta jäsenkunnasta sitä kannattaa ja niiden asukasluvun on vähintään puolet kaikkien jäsenkuntien yhteenlasketusta asukasluvusta. Tämän ehdon tulisi täyttyä kussakin yhteistoiminta-alueen maakunnassa.

7 e §. *Yhteistoiminnasta sopiminen ja siihen velvoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin yhteistoiminnasta sopimisesta, sen aloittamisen määräajasta sekä valtioneuvoston toimivallasta yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta ja yhteisen toimielimen perustami-

sessä niissä tapauksissa, joissa maakunnan liitot eivät ole sopineet asiasta.

Maakunnan liittojen jäsenkuntien tulisi sopia yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta ja muista niihin liittyvistä asioista viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2010 mennessä. Jos maakunnan liittojen jäsenkunnat eivät pysty sopimaan yhteistoiminnasta edellä tarkoitettussa määräajassa, valtioneuvosto voisi velvoittaa alueen maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja samalla määrätä niistä yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömistä asioista. Tällainen määräys olisi voimassa siihen asti, kunnes kunnat olisivat päässeet sopimukseen yhteistoiminnasta.

Jos maakunnan liittojen jäsenkunnat valitsevat yhteistoiminta-alueen päätöksentekomenettelyksi maakunnan liittojen yhtäpitävät päätökset, eikä käytännössä tällaisia päätöksiä saataisi jollain yhteistoiminta-alueella tehtyä ja siitä olisi merkittävää haittaa kuntien ja valtion yhteistyölle alueiden kehittämisessä, valtioneuvosto voisi pykälän 3 momentin nojalla velvoittaa kunnat yhteisen toimielimen perustamiseen.

10 §. Maakuntaohjelma. Pykälän 4 momentin muutosehdotus lisäisi maakuntaohjelmien ja niiden toteuttamissuunnitelmien merkitystä alueiden kehittämisessä. Niiden asema lähenisi maakuntakaavan asemaa. Viranomaisten, joiden ohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat tulisi ottaa huomioon, piiri laajenisi valtion viranomaisista myös kuntien viranomaisiin.

Ehdotetussa uudessa 5 momentissa säädettäisiin lausunto- ja neuvottelumenettelystä, jota sovellettaisiin viranomaisten alueiden kehittämisen kannalta merkittäviin suunnitelmiin ja toimenpiteisiin, jotka poikkeavat maakuntaohjelmasta tai eivät siihen sisälly. Viranomaisen tulisi pyytää tällaisista suunnitelmista tai toimenpiteistä lausunto maakunnan liitolta ja perusteltava lausunnosta poikkeaminen neuvoteltuaan maakunnan liiton kanssa. Menettely koskisi valtion ja kuntien viranomaisia.

40 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin uuden maakunnan liittojen yhteisen toimielimen päätösten valitustiestä samalla tavalla kuin on säädetty maakunnan yhteistyöryhmän osalta.

Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin tähän esitykseen sisältyvällä voimaannolla.

1.10 Laki valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaannosta

Lain nimike ja rakenne

Ehdotetun lain nimike olisi laki valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaannosta. Ehdotettu laki sisältäisi ensinnäkin säännökset, joissa luettelaisiin voimaan tulevat ja kumottavat säädökset. Laissa olisi myös säännökset siirtymäkauden järjestelyistä, jotka koskevat aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä ja toimivaltaa, viireillä olevia asioita ja siirtymäkauden toimipaikkoja; poliisitointa; maaseutuelinkeinojen tukitoimenpiteitä; henkilöstöä; aluejakoja sekä muutoksenhakua.

1 §. *Voimaan tulevat säädökset.* Pykälä sisältäisi säännökset voimaantulevista laeista. Ehdotetulla lailla tulisivat voimaan laki aluehallintovirastoista, laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista, laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa, laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta, laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta, laki valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta, laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, laki liikuntalain muuttamisesta sekä laki alueiden kehittämislain muuttamisesta.

Edellä mainittujen säädösten lisäksi uudistuksen piiriin kuuluu aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä koskevia erityislakeja kaikkiaan noin 250 ja nämä sisältävät kaikkiaan noin 1200 muutettavaa säännöstä. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset sisältyvät tähän esityskokonaisuuteen ja annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen kanssa rinnakkaisiin erillisiin toimialakohtaisiin hallituksen esityksiin. Selkeyden vuoksi niiden tehtäväkohtaisten erityislakien, jotka sisälty-

vät tähän esitykseen, mutta annetaan erillisenä hallituksen esityksenä, voimaantulosta säädettäisiin kuitenkin säädöskohtaisesti ja ne olisivat tarkoitetut tulemaan voimaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

2 §. Kumottavat säädökset. Pykälä sisältäisi säännökset kumottavista laeista. Ehdotetulla lailla kumottaisiin lääninhallituslaki, laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista, laki ympäristöhallinnosta sekä laki ympäristölupavirastoista niihin tehtyne muutoksineen.

3 §. Aluehallintoviraston tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset. Pykälä sisältäisi aluehallintoviraston tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset. Esityksen valmistelun yhteydessä on pyritty selvittämään ja sen antamisen yhteydessä muuttamaan mahdollisimman kattavasti ja täydellisesti kaikki ne erityislait, jotka koskevat aluehallintovirastoille uudistuksen johdosta siirtyviä tehtäviä. Koska aluehallintovirastojen tehtäväkenttä ja sitä koskeva erityislainsäädäntö on huomattavan laaja, on esityksen valmistelun yhteydessä katsottu kuitenkin tarpeelliseksi ottaa lakiin myös säännökset, joiden perusteella toimivaltainen viranomaisena voidaan selvittää myös niissä tapauksissa, joissa jokin yksittäinen tehtäväkohtainen erityissäännös on jäänyt muuttamatta.

Alueellisesti toimivaltainen aluehallintovirasto määräytyisi esitykseen sisältyvien aluehallintovirastoista annetun lain 5 ja 6 §:n sekä niiden perusteella annettujen asetusten mukaisesti.

Ehdotetun lain 6 § sisältäisi vastaavan säännöksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta.

4 §. Vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset aluehallintovirastojen osalta. Pykälä sisältäisi vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset aluehallintovirastojen osalta. Säännökseen sisältyisi myös vireillä olevia asioita koskeva erityissäännös ympäristölupa-asioiden osalta.

Pykälän 1 momentin mukaan lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, alueellisissa ympäristökeskuksissa, ympäristölupavirastoissa ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoissa tämä lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat sekä ennen tämän lain voimaantuloa tehty sopimukset ja sitoumukset

samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet, jotka aluehallintovirastoista annetun lain nojalla kuuluvat aluehallintovirastoille, siirtyisivät vastaavalle alueellisesti toimivaltaiselle aluehallintovirastolle.

Alueellisesti toimivaltainen aluehallintovirasto määräytyisi esitykseen sisältyvien aluehallintovirastoista annetun lain 5 ja 6 §:n sekä niiden perusteella annettujen asetusten mukaisesti.

Ehdotetun lain 7 § sisältäisi vastaavan säännöksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta.

Pykälän 2 momentti sisältäisi ympäristölupa-asioiden vireillä oloa koskevan erityissäännöksen. Sen mukaan ympäristölupavirastossa tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia, jonka vireillä olosta on kuulutettu tai joka on annettu muutoin tiedoksi asianosaisille, ratkaistaan siinä aluehallintovirastossa, jonka päätoimipaikka sijaitsee samalla toimialueella kuin missä ympäristölupaviraston toimipaikka sijaitsee asian vireille tullessa. Käytännössä säännös koskisi vain sellaisia tapauksia, jotka ovat tulleet vireille Länsi-Suomen ympäristölupavirastossa, mutta jotka tulisivat ratkaistaviksi Etelä-Suomen aluehallintovirastossa sekä Itä-Suomen ympäristölupavirastossa vireille tulleita asioita, jotka uudistuksen johdosta tulisivat ratkaistaviksi Itä-Suomen aluehallintovirastossa.

5 §. Aluehallintovirastojen toimipaikat siirtymäkaudella. Pykälässä säädettäisiin siirtymäkauden toimipaikoista aluehallintovirastojen osalta. Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin myös viraston tehtävien hoitamisesta siirtymäkauden aikana sellaisessa toimipaikassa, jossa niitä on hoidettu aikaisemmin.

Pykälän tarkoituksena on osaltaan täydentää ehdotetun lain 11 §:ään sisältyviä henkilöitä koskevia siirtymäsäännöksiä. Aluehallintovirastojen varsinaisista toimipaikoista päättäminen kuuluisi esitykseen sisältyvän aluehallintovirastoista annetun lain 5 §:n nojalla valtioneuvostolle. Tässä yhteydessä tulee ottaa lisäksi huomioon, että aluehallintovirastoista annetun lain 6 §:n säännökset antaisivat mahdollisuuden tiettyjen edellytysten täytyessä laajentaa virastojen toimialuetta myös pysyvästi. Lisäksi aluehallintovirastoista annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan voitaisiin perustaa viraston varsinaisten toi-

mipaikkojen ulkopuolisia henkilöstön työskentelypaikkoja.

Jos lääninhallituksella, alueellisella ympäristökeskuksella, ympäristölupavirastolla tai työsuojelupiirin työsuojelutoimistolla on tämän lain voimaan tullessa toimipaikka sellaisella paikkakunnalla, jonne ei perustettaisi aluehallintoviraston toimipaikkaa, voitaisiin toimipaikka pykälän 1 momentin mukaan säilyttää aluehallintoviraston toimipaikkana enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta lukien ja hoitaa siellä niitä tehtäviä, joita siellä tämän lain voimaan tullessa hoidettiin.

Momentin viimeisen lauseen mukaan ehdotetussa säännöksessä tarkoitetuista toimipaikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetusantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee usean ministeriön hallinnonalan viranomaisia ja niihin kuuluvien tehtävien järjestelyä sekä henkilöstön asemaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hoitaa viraston tehtäviä siirtymäkauden aikana sellaisessa toimipaikassa, jossa niitä hoidettiin aikaisemmin. Jos lääninhallituksen, alueellisen ympäristökeskuksen, ympäristölupaviraston tai työsuojelupiirin työsuojelutoimiston tehtävä siirretään tämän lain täytäntöönpanon yhteydessä hoidettavaksi aluehallintovirastossa toiseen toimipaikkaan kuin, missä se hoidettiin tämän lain voimaan tullessa hoidettu, voitaisiin tehtävä ehdotetun säännöksen mukaan hoitaa aikaisemmassa toimipaikassa enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta lukien. Tehtävien hoitamisesta aikaisemmassa toimipaikassa päättäisi aluehallintovirasto.

Ehdotetun lain 8 § sisältäisi vastaavan säännöksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta.

6 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset. Pykälä sisältäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset. Esityksen valmistelun yhteydessä on pyritty selvittämään ja sen antamisen yhteydessä muuttamaan mahdollisimman kattavasti ja täydellisesti kaikki ne erityislait, jotka koskevat

elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille uudistuksen johdosta siirtyviä tehtäviä. Koska elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäväkenttä ja sitä koskeva erityislainsäädäntö on huomattavan laaja, on esityksen valmistelun yhteydessä katsottu kuitenkin tarpeelliseksi ottaa lakiin myös säännökset, joiden perusteella toimivaltainen viranomaisen voidaan selvittää myös niissä tapauksissa, joissa jokin yksittäinen tehtäväkohtainen erityissäännös on jäänyt muuttamatta.

Alueellisesti toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määräytyisi esitykseen sisältyvien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 4 ja 5 §:n sekä niiden perusteella annettujen asetusten mukaisesti.

Ehdotetun lain 3 § sisältäisi vastaavan säännöksen aluehallintovirastojen osalta.

7 §. Vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta. Pykälä sisältäisi vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta. Ehdotetun säännöksen mukaan lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, tiepiireissä, Merenkululaitoksen yhteysalusliikenneyksikössä sekä alueellisissa ympäristökeskuksissa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat sekä ennen tämän lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet, jotka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain nojalla kuuluvat lain voimaan tulon jälkeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, siirtyvät vastaavalle alueellisesti toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Alueellisesti toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määräytyisi esitykseen sisältyvien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 4 ja 5 §:n sekä niiden perusteella annettujen asetusten mukaisesti.

Ehdotetun lain 4 § sisältäisi vastaavan säännöksen aluehallintovirastojen osalta.

8 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimipaikat siirtymäkaudella. Pykälässä säädettäisiin siirtymäkauden toimipaikoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta sekä toimipaikkoja koskevasta asetuksenantotoimivallasta. Ehdotetussa

säännöksessä säädettäisiin myös keskuksen tehtävien hoitamisesta siirtymäkauden aikana sellaisessa toimipaikassa, jossa niitä on hoidettu aikaisemmin.

Pykälän tarkoituksena on osaltaan täydentää ehdotetun lain 11 §:ään sisältyviä henkilöistä koskevia siirtymäsäännöksiä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten varsinaisista toimipaikoista päättäminen kuuluisi esitykseen sisältyvän elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 4 §:n nojalla valtioneuvostolle. Tässä yhteydessä tulee ottaa lisäksi huomioon, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 5 §:n säännökset antaisivat mahdollisuuden tiettyjen edellytysten täytyessä laajentaa virastojen toimialuetta myös pysyvästi. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan voitaisiin perustaa keskuksen varsinaisten toimipaikkojen ulkopuolisia henkilöiden työskentelypaikkoja.

Jos lääninhallituksella, työ- ja elinkeinokeskuksella, tiepiirillä, Merenkululaitoksen yhteysalusliikennesyksiköllä tai alueellisella ympäristökeskuksella on tämän lain voimaan tullessa ollut toimipaikka sellaisella paikkakunnalla, jonne ei perustettaisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimipaikkaa, voitaisiin toimipaikka pykälän 1 momentin mukaan säilyttää keskuksen toimipaikkana enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta lukien ja hoitaa siellä niitä tehtäviä, joita siellä hoidettiin tämän lain voimaan tullessa.

Momentin viimeisen lauseen mukaan tässä tarkoitetuista toimipaikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetusantovaltuuden säätäminen valtioneuvostotasolle on tässä tapauksessa perusteltua, koska kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti merkittävästä asiasta, joka koskee usean ministeriön hallinnonalan viranomaisia ja niihin kuuluvien tehtävien järjestelyä sekä henkilöstön asemaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hoitaa keskuksen tehtäviä siirtymäkauden aikana sellaisessa toimipaikassa, jossa niitä hoidettiin aikaisemmin. Jos lääninhallituksen, työ- ja elinkeinokeskuksen, tiepiirin, Merenkululaitoksen yhteysalusliikennesyksikön tai alueellisen ympäristökes-

kuksen tehtävä siirretään tämän lain täytäntöönpanon yhteydessä hoidettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa toiseen toimipaikkaan kuin, missä se olisi tämän lain voimaan tullessa hoidettu, voitaisiin tehtävä ehdotetun säännöksen mukaan hoitaa aikaisemmassa toimipaikassa enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta lukien. Tehtävien hoitamisesta aikaisemmassa toimipaikassa päättäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Ehdotetun lain 5 § sisältäisi vastaavan säännöksen aluehallintovirastojen osalta.

9 §. *Poliisitointia koskevat siirtymäkauden järjestelyt.* Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston poliisitointia koskevista siirtymäkauden järjestelyistä. Pykälän mukaan ennen Poliisihallituksen toiminnan aloittamista sisäasiainministeriö tekisi aluehallintovirastosta annetun lain toimeenpanon edellyttämät päätökset asioissa, jotka edellä mainitun lain mukaan kuuluvat Poliisihallituksen toimivaltaan. Tällaisia päätöksiä olisivat esimerkiksi Poliisihallituksen toiminnan aloittamiseen liittyvät aluehallintoviraston poliisin vastuualueen henkilöstöön ja organisaatorakenteeseen kohdistuvat päätökset.

10 §. *Maaseutuelinkeinojen eräitä tukitoimenpiteitä koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälä sisältäisi säännökset eräitä maataloushallinnon tukijärjestelmiä koskevien vireillä olevien hakemusten tai monivuotisten hankkeiden käsittelyn toimivallasta tilanteessa, jossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialue ei vastaa lain voimaan tullessa toimineen työ- ja elinkeinokeskuksen toimialuetta tai, jossa työ- ja elinkeinokeskuksessa on ollut vireillä tai kesken monivuotinen hanke taikka, jossa toimivaltaa on aikaisemmalla lainsäädännöllä jo muutettu.

Maatalousalan tukitoimia koskevassa lainsäädännössä on tavallista, että toimivaltainen viranomaisen määräytyy maatilalla tai maaseutuyrityksen taikka hankkeen toteuttamispaikan sijainnin mukaan. Tukijärjestelmät käsittävät usein myös toimia, jotka edellyttävät monivaiheista yhteydenpitoa tuen hakijan kanssa, usein käyntejä tilalla tai muuta paikallistuntemusta. Tällaisten hakemusten ja muiden asioiden käsittelyssä ei olisi tarkoituksenmukaista, että vireillä oleva asia siirrettäisiin sellaiselle elinkeino-, liikenne- ja

ympäristökeskukselle kesken asian käsittelyn, joka ei aikaisemmin olisi asianomaisen paikkakunnan asioita käsitelty. Vastaavalla tavalla käsiteltäisiin loppuun myös monivuotinen hanke, jonka sijaintipaikka siirtyy toisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueeseen kuin sen, jolle hakemuksen vastaanottaneen työ- ja elinkeinokeskuksen asiat ovat muutoin siirtyneet.

Erityisesti maatalouden rakennetuki on perustunut lainsäädäntöön, jonka nojalla on myönnetty useiden vuosikymmenien ajan lainoja ja myyty valtion maata siten, että seurausena on ollut pitkäaikaisia valtion lainoja ja saamia sekä korkotukilainoja. Nämä lait on kumottu, mutta niitä ja niiden nojalla annettuja säädöksiä ja normeja sovelletaan pääsääntöisesti edelleen lainoihin ja saamiin sellaisina, kuin ne ovat olleet lainan tai saamisen syntyessä. Lainoihin ja saamiin voi kesken lainan tai saamisen takaisinmaksun tulla muutoksia maksuvaikeuksien, vakuuksien muuttumisen, velallisen vaihtumisen tai tuen ehtojen noudattamatta jättämisen takia. Nämä seikat yleensä edellyttävät viranomaisen toimenpiteitä. Huolimatta siitä, että luottoon sovelletaan yleensä sen syntymisen lainsäädäntöä, viranomaisen toimivaltasäännöksiä on kuitenkin muutettu jälkepäin myös olemassa olevien lainojen ja saamisten osalta ja niitä voidaan edelleen muuttaa. Pykälän 2 momentin mukaan näihin lainoihin ja saamiin sovellettaisiin edelleen niitä toimivallan määräytymisperusteita, joita asianomaiseen lainsäädäntöön sisältyy.

11 §. *Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälä sisältäisi henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset. Ehdotetun lain 5, 8, 12 ja 13 §:n säännökset täydentäisivät ja täsmäntäisivät henkilöstöä koskevaa siirtymäkauden sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, työsuojelupiirien työsuojelutoimistojen, tiepiirien, alueellisten ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen virka- ja työsopimussuhteinen henkilöstö sekä vastaavat virat ja tehtävät siirtyisivät tässä laissa tarkoitetun lainsäädännön voimaan tullessa asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen tai aluehallintovirastoon. Henkilöstön siirty-

misestä tehtäisiin kutakin henkilöä koskeva sijoittamissuunnitelma.

Valtion talousarviossa eriteltyt valtion virkamieslain 4 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettavat välittömästi ministeriön alaisen viraston päällikön virat sekä 8 kohdassa tarkoitettavat ympäristölupaviraston johtajan virat lakkaisivat 1 päivästä tammikuuta 2010 lukien. Lakkautettavien virkojen tilalle perustettaisiin uudet virat, joihin kyseinen henkilöstö suostumuksensa mukaan nimitettäisiin.

Poliisihallinnon henkilöstön ja virkojen siirtymisestä säädetään poliisin hallinnosta annetun lain siirtymäsäännöksessä. Poliisihallituksen muodostamisen yhteydessä sisäasiainministeriön poliisiosaston ja lääninhallituksen poliisiosaston virkasuhteinen toistaiseksi nimitetty henkilöstö ja vastaavat virat siirtyisivät sisäasiainministeriöön, Poliisihallitukseen, aluehallinnon viranomaisen poliisin vastuualueelle tai muihin poliisiyksiköihin poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta annetun lain nojalla siten kuin sisäasiainministeriön päätöksellä tarkemmin määrättäisiin. Osa poliisin lääninjohdon henkilöstöstä sijoittuisi Poliisihallitukseen ja osa aluehallinnon viranomaisen poliisin vastuualueille Turkuun, Ouluun ja Mikkeliin. Lisäksi kolmen vuoden siirtymäajalla poliisin lääninjohdon henkilöstöä voi sijoittua myös muihin nykyisiin poliisin lääninjohdon toimipisteisiin (Hämeenlinna, Kouvola, Kuopio, Joensuu, Rovaniemi). Lisäksi henkilöstöä voi siirtyä myös poliisilaitoksiin tai poliisin valtakunnallisiin yksiköihin.

Edellä mainittujen virkojen lakatessa niihin perustuneet virkasuhteet päättyisivät 1 momentin viimeisen lauseen mukaan ilman irtisanomista.

Pykälän 2 momentin mukaan määräaikaista tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai aluehallintovirastoon määräaikaisten palvelussuhteensa keston ajaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan virkojen ja tehtävien siirtyminen samalla työssäkäyntialueella ei edellyttäisi virkamiehen tai työntekijän suostumusta. Siirtyvä henkilöstö säilyttäisi siirtymähetkellä palvelussuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa. Palvelussuhteen ehdot, siirtymähetken euromääräistä palkkaa

lukuun ottamatta, määräytyisivät valtiolla voimassa olevien keskustason virka- ja työehtosopimusten mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että jos viran tehtävät muuttuisivat olennaisesti ja tilalle perustettaisiin uusi virka, voitaisiin virka täyttää haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitettäisiin työsuojelupiirissä, tiepiirissä, lääninhallituksessa, TE- keskuksessa, ympäristökeskuksessa tai ympäristölupavirastossa vakinaisessa työ- tai virkasuhteessa työskentelevä henkilö.

Pykälän 5 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö päättäisi henkilöstön sijoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja valtiovarainministeriö aluehallintovirastoihin. Näiden ministeriöiden tulisi kuulla muita keskusten ja virastojen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä ennen sijoittamispäätösten tekemistä.

12 § Eräiden virkojen perustaminen. Pykälä sisältäisi säännökset niistä toimenpiteistä, joihin ennen ehdotetun lain voimaan tuloa voitaisiin ryhtyä aluehallintovirastojen johtajien nimittämiseksi sekä aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuualueiden päälliköiden nimittämiseksi. Säännös ei koskisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten johtajia, koska elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 9 §:n mukaan keskuksen johtajana toimisi sen yhden vastuualueen päällikkö oman toimensa ohella.

Pykälän 1 momentin mukaan valtiovarainministeriö voisi ennen tämän lain voimaan tuloa perustaa aluehallintovirastojen johtajien virat. Virat perustettaisiin 1 päivästä tammikuuta 2010 ja niihin sovellettaisiin niiden perustamisen jälkeen valtion virkamieslain säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan valtiovarainministeriö voisi ennen tämän lain voimaan tuloa perustaa aluehallintovirastojen sekä työ- ja elinkeinoministeriö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuualueiden päälliköiden virat ja 11 §:n 1 momentin nojalla lakkaavien virkojen tilalle perustettavat virat. Aluehallintovirastoista annetun lain 10 §:ssä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ministeriö tai keskushallinnon virasto voisi ennen tämän lain voimaantuloa nimittää vir-

kamiehet edellä tarkoitettuihin virkoihin niitä ensimmäisen kerran täytettäessä. Nämä virat voitaisiin ehdotetun säännöksen mukaan täyttää niitä ensimmäistä kertaa täytettäessä haettavaksi julistamatta.

13 § Maakunnan liittoihin siirtyvää henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset. Pykälä sisältäisi maakunnan liittoihin siirtyvää henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan lääninhallitusten palveluksessa olevat alueiden kehittämislaisissa tarkoitettuja Euroopan aluekehitysrahaston rakennerahasto- ja aluekehitystehtäviä hoitavat virkamiehet siirtyisivät tämän lain voimaan tullessa asianomaisten maakunnan liittojen palvelukseen maakunnan liittojen viranhaltijoiksi aikaisempia tehtäviä vastaaviin tehtäviin, jos he ovat antaneet suostumuksensa siirtoon kaksi kuukautta ennen siirtymistä. Heidän virkansa lääninhallituksissa lakkaisivat tämän lain voimaan tullessa. Virkojen lakatessa niihin perustuneet virkasuhteet päättyisivät ilman irtisanomista. Julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain (223/2007) alaan kuuluvat yhteispalvelun edistämistehtävät siirtyisivät myös esitykseen sisältyvän alueiden kehittämislakiin ehdotettavan lisäyksen johdosta maakunnan liittojen tehtäväksi. Tämän muutoksen johdosta tulisi todennäköisesti siirrettäväksi lääninhallituksesta yksi henkilötyövuosi maakunnan liittoon. Koska kysymyksessä olisi ainoastaan yhden henkilötyövuoden siirto, se tehtäisiin yhden viran tai sen perustamiseen tarvittavan määrärahan siirtona lääninhallituksesta maakunnan liittoon.

Säännösehdotuksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö päättäisi henkilöstön sijoittamisesta maakunnan liittoihin. Ministeriön olisi ennen päätöksentekoa kuultava asiasta asianomaisia maakunnan liittoja.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan liittoihin siirtyvä henkilöstö säilyttäisi palvelussuhteeseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtymähetkellä. Palvelussuhteen ehtoista siirtymähetkellä säilyisivät erikseen säädetyn mukaisesti valtion keskustason virkaehtosopimukseen perustuvia palvelussuhteen ehtoja vastaavat ehdot sekä siirtymähetken euromääräinen palkka. Tämä vastaisi vaikiintunutta käytäntöä valtion sisäisissä organisaatiomuutostilanteissa. Säännöksellä ei ole

tarkoitus turvata edellä mainittujen sopimusten tasoon perustuvia palvelussuhteen ehtoja pysyvästi. Ehtojen muuttaminen edellyttäisi kuitenkin aina sopimista. Euromääräinen palkka voisi muuttua yleisten työ- ja virkamiesoikeudellisten periaatteiden ja säännösten mukaisesti. Siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehtojen määräytymisessä otetaan valtiolla hyväksi luettu palveluaika huomioon niin kuin se olisi ollut maakuntien liittojen palvelusta.

14 §. *Aluejaosta johtuvia vaikutuksia koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä säädettäisiin aikaisemman lääninhallitusten ja työ- ja elinkeinokeskusten aluejaon noudattamisesta sellaisissa tilanteissa, joissa aluejako on vaikuttanut suoraan jonkun oikeuteen, etuuteen tai velvollisuuteen. Tällaisia asioita voisivat olla esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain (534/1998) 8 §:ssä tarkoitettujen metsänhoitomaksut, joiden perusteena on osittain lääni, jonka alueella metsä sijaitsee, ja poronhoitolain (848/1990) 2 §:n mukainen poronhoitoalue, jonka perusteella määräytyy oikeus harjoittaa porotaloutta ja siihen perustuen mahdollisuus päästä osalliseksi porotaloutta koskevista tukijärjestelmistä. Myös maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) nojalla on säädetty tukijärjestelmistä, joissa lääni vaikuttaa tuen perusteeseen. Lisäksi esimerkiksi Euroopan maaseudun kehittämISRahastosta osaksi rahoitettavien maaseudun kehittämistoimenpiteiden tukien valintaan vaikuttavat ohjelmaan sisällytetyt työ- ja elinkeinokeskuksittain laaditut alueelliset kehittämissuunnitelmat. Myös kalastuslakiin (286/1982) liittyy lääneihin perustuva maksujärjestelmä, joka tulee uudelleen tarkasteltavaksi kalastuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Lääninhallitusten sekä työ- ja elinkeinokeskusten toimialueiden muutosten vaikutusten huomioon ottaminen jonkun oikeuteen, etuuteen tai velvollisuuteen liittyvässä asiassa vaatii asianomaisen järjestelmän muuttamista tarpeellisin osin. Se taas saattaa edellyttää sellaisia vaikutusselvityksiä, joita ei yksinomaan toimivaltamuutoksia koskevan säädösmuutoksen yhteydessä ole tarkoitukseenmukaista tehdä. Sen vuoksi ehdotetaan pykälän 1 momenttiin otettavaksi säännös, että tämän lain voimaan tullessa voimassa ol-

lut aluejako otettaisiin huomioon edellä kuvatun kaltaisissa tapauksissa viiden vuoden ajan ehdotetun lain voimaan tulosta lukien. Tällöin myös maaseutuohjelmaa voitaisiin noudattaa alueellisten suunnitelmien osalta sellaisenaan ilman, että sitä olisi tarpeen aluejakojen vuoksi muuttaa.

Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka perusteella tietynsisältöisen oikeuden alueellisen ulottuvuuden tai velvollisuuden perusteiden määräytyminen voisi tapahtua vanhan lääninjaon mukaisesti. Säännös koskisi esimerkiksi kalastuslaissa tarkoitettua läänikohtaista viehekalastusmaksua ja metsästyslaissa tarkoitettua kuntalaisten oikeutta metsästä valtion alueella.

Mitä pykälän 1 momentissa säädetään hallinnollisen aluejaon noudattamisesta, sovellettaisiin ehdotetun säännöksen mukaan myös silloin, jos jonkun oikeutta, etuutta tai velvollisuutta koskevan asian ratkaisemiseen tai määräytymiseen muutoin vaikuttaisi tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut aluejako.

15 §. *Muutoksenhakua koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälä sisältäisi muutoksenhakua koskevat siirtymäsäännökset. Koska aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäväkentät ja niitä koskeva erityislainsäädäntö olisivat huomattavan laajat, olisi oikeusturvanäkökohdista välttämätöntä ja toiminnallisista seikoista johtuen myös tarkoituksenmukaista mahdollistaa voimassa olevaan erityislainsäädäntöön sisältyvien muutoksenhakusäännösten soveltaminen siirtymätilanteissa.

Pykälän 1 momentin mukaan päätökseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaan tulosta, haettaisiin muutosta tämän lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Jos tuomioistuin kumoaa päätöksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin pykälän 2 momentin mukaan ehdotetulla lailla voimaanpantavien lakien mukaisesti.

16 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain voimaantulosta. Koska kysymys on erillisestä laajempaan lainsäädäntökokonaisuutta koskevasta voimaantulosta,

tulisivat ehdotetun lain 1 ja 2 §:ssä tarkoitetut säädösmuutokset voimaan samanaikaisesti.

Voimaantulon ajankohdasta säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Uudistuksen olisi tultava voimaan kalenterivuoden alusta, jonka vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen ehdotetun lain voimaan tuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2 Tarkemmat säännökset ja mää- räykset

Ehdotettu laki aluehallintovirastoista sisältää eräitä valtuutuksia valtioneuvoston ja ministeriön asetusten antamiseen.

Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, voitaisiin säätää tai voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä seuraavissa tapauksissa:

- aluehallintovirastojen lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista (5 § 1 momentti)
- aluehallintoviraston vastuualueista (5 §:n 2 momentti)
- vastuualueiden sijoittumisesta aluehallintovirastoihin ja virastojen toimialueen laajentamisesta (6 §:n 1 momentti)
- aluehallintovirastojen toiminnan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista (8 §:n 3 momentti)
- aluehallintovirastojen toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista (10 §:n 3 momentti)
- aluehallintoviraston virkojen kelpoisuusvaatimuksista (14 § 3 momentti)
- kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimistä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (18 §:n 2 momentti)
- aluehallintoviraston suoritteiden maksuista (22 §:n 2 momentti).

Ministeriön asetuksella säädettäisiin tai annettaisiin tarkemmat säännökset seuraavissa tapauksissa:

- aluehallintoviraston tehtäviin kuuluvasta peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointiin liittyvästä arviointimenettelystä valtiovarainministeriön asetuksella (4 §:n 4 momentti)

- toimialueen laajentamisesta poliisitoimessa sisäasiainministeriön asetuksella, työsuojeluasioissa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ja ympäristölupa-asioissa ympäristöministeriön asetuksella (6 §:n 2 momentti)

- aluehallintovirastojen työsuojelun tehtäviä koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristölupa-asioita koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista ympäristöministeriön asetuksella (9 §:n 2 momentti)

Ehdotettu laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sisältää vastaavia valtuutuksia valtioneuvoston asetuksella säätämiseen ja tarkempien säännösten antamiseen kuin laki aluehallintovirastoista. Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, voitaisiin säätää tai voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä seuraavissa tapauksissa:

- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista (4 § 1 momentti)
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuualueista (4 §:n 2 momentti)
- vastuualueiden sijoittumisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja keskusten toimialueen laajentamisesta (5 §)
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista (7 §:n 3 momentti)
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista (8 §:n 3 momentti)
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten virkojen kelpoisuusvaatimuksista (12 § 4 momentti)
- työ- ja elinkeinotoimiston virkojen kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisestä, virkavapauden myöntämisestä ja muista vastaavista asioista (19 §)
- kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimistä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (23 §:n 2 momentti)
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten suoritteiden maksuista (25 §:n 2 momentti).

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä määrättäisiin työ- ja elinkeinotoimistojen välisestä tehtäväjaosta ja sitä koskevasta alueellisen toimivallan järjestämisestä silloin, kun kyseessä on muu kuin keskuksen toimialueen sisäinen järjestely (15 §).

Aluehallintovirastoja koskevat valtioneuvoston asetuksella säädettävät asiat on tarkoitettu yhteen asetukseen eli valtioneuvoston asetukseen aluehallintovirastoista ja vastaavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevat valtioneuvoston asetuksella säädettävät asiat valtioneuvoston asetukseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Esityskokonaisuuteen sisältyy ehdotus muuttaa tarvittavilta osin myös niiden voimassa olevien tehtäväkohtaisten erityislakien asianomaiset säännökset, joissa säädetään muutoksen kohteena oleville nykyisille valtionhallinnon viranomaisille kuuluvista tehtävistä. Näitä lakeja koskevat muutosehdotukset annetaan tähän esitykseen liittyen erillisenä hallituksen esityksenä tai niitä koskevat muutosehdotukset on sisällytetty tämän esityksen kanssa rinnakkaisiin toimialakohtaisiin hallituksen esityksiin. Vastaavat muutokset on tarkoitus tehdä myös asetustasoisiiin säädöksiin, joita on arviolta noin 200.

3 Voimaantulo

Lakien voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erillisessä voimaannpanolaissa, laissa valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaannpanosta. Ehdotettu laki sisältäisi muun ohella säännökset, joissa lueteltaisiin voimaan tulevat ja kumottavat säädökset. Laissa olisi myös säännökset siirtymäkauden järjestelyistä, jotka koskevat aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä ja toimivaltaa, vireillä olevia asioita ja siirtymäkauden toimipaikkoja, poliisitointa, maaseutuelinkeinojen eräitä tukitoimenpiteitä, henkilöstöä, aluejakoja sekä muutoksenhakua.

Voimaantulon ajankohdasta säädettäisiin ehdotetun lain 16 §:n 1 momentissa. Tarkoituksena on, että ehdotettu laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Valtion aluehallinnon uudistaminen

Esityksen yleisenä tavoitteena on uudistaa laajasti aluehallintoa ja saada aikaan kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto. Esityksellä vahvistetaan ja lisätään maakunnan liittojen roolia ja asemaa aluekehitystyössä sekä edistetään valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen yhteistyötä. Valtion aluehallintoa ehdotetaan uudistettavaksi siten, että lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistot koottaisiin kahteen monialaiseen viranomaiseen, joita olisivat aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Esityksellä luodaan lisäksi lainsäädännöllinen perusta uusille aluehallinnon viranomaisille, joista säädettäisiin laissa aluehallintovirastoista sekä laissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (HE 1/1998) valtionhallinnon toimielinten yleisinä perusteina on pidettävä valtionhallinnon yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia. Julkisen vallan käsite perustuslain 119 §:n 2 momentissa saa sisältönsä perustuslain 2 §:n 3 momentista, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Julkisen vallan käyttämisestä olisi siten kysymys esimerkiksi silloin, kun yksikkö voi antaa perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuja oikeussääntöjä tai tehdä päätöksiä yksilön oikeuksista, velvollisuuksista tai etuuksista taikka käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten yksilön perusoikeuksiin. Jos valtionhallinnon toimielimelle kuuluu tämän kaltaisia tehtäviä, toimielimen yleisistä perusteista tulisi säätää lailla.

Edellä mainitun säännöksen mukaan valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan hallinnon perusteilla tarkoitetaan valtion alue- ja paikallishallinnon yleistä rakennetta, kuten hallinnollisen jaotuksen perusteita ja viranomaistyyppisiä. Alue- ja paikallishallinnon toimielimistä voitaisiin momentin ensimmäisen ja viimeisen virkkeen mukaisesti säätää joko lailla tai asetuksella.

Perustuslain 119 §:n varsin yleisellä säännöksellä on ollut tarkoitus mahdollistaa valtionhallinnon joustava kehittäminen. Perustuslaissa ei esimerkiksi aiemmin voimassa olleen hallitusmuodon tapaan enää ole säännöstä valtionhallinnon järjestämisestä läänin ja kihlakuntajaon pohjalta (PeVL 42/2006).

Aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset olisivat valtion aluehallinnon yksiköitä. Työ- ja elinkeinotoimistot, jotka toimisivat uudistuksen voimaantulon jälkeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisina, ja maistraatit, jotka toimisivat aluehallintovirastojen alaisina paikallishallinnon viranomaisina, ovat valtion paikallishallinnon yksiköitä. Edellä mainittujen toimielinten tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä.

Ehdotetussa laissa aluehallintovirastoista ja laissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista säädettäisiin näitä viranomaisia koskevista yleisistä perusteista eli niiden nimestä, toimialasta sekä pääasiallisista tehtävistä ja toimivaltuuksista perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaisesti. Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sisältäisi vastaavat säännökset myös työ- ja elinkeinotoimistoista. Maistraateista säädettäisiin sen sijaan edelleen erikseen voimassa olevassa rekisterihallintolaissa.

Muista uusista aluehallinnon viranomaisia koskevista asioista säädettäisiin valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön asetuksella taikka ministeriön päätöksellä. Esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lukumäärästä, toimialueista, nimistä, toimipaikoista, niiden vastuualueista, vastuualuei-

den sijoittumisesta aluehallintovirastoihin sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin, virastojen ja keskusten toiminnan strategisen ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista sekä toiminnalliseen ohjaukseen liittyvistä tarkemmista menettelytavoista, aluehallintoviraston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen virkojen kelpoisuusvaatimuksista, kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimistä, toimialueesta ja toimipaikasta ja yksikön henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista sekä suoritteiden maksuista.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että perustuslain 119 §:n säännös mahdollistaa viranomaisten toimialueista säätämisen lakia alemmanasteisin säännöksin (esim. PeVL 42/2006 ja PeVL 5/2008). Esityksen mukaan aluehallintovirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus huolehtisi pääsäännön mukaan sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttäisi sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin ehdotetuissa tai muissa laeissa säädettäisiin. Aluehallintovirasto ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi kuitenkin hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston tai keskuksen toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voitaisiin tehostaa virastojen ja keskusten toimintaa ja henkilöstö- ja muiden valtion voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaisen kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka jos toimialueen laajentaminen olisi tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Näille viranomaisille kuuluvia tehtäviä voitaisiin siten esimerkiksi koota yhteen tai useampaan virastoon tai keskukseen. Toimialueen laajentamisen edellytyksistä säädettäisiin lain tasolla.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut niin ikään (PeVL 6/2002 vp, PeVL 29/2006 vp, PeVL 42/2006 vp ja PeVL 5/2008 vp), että perustuslain 119 §:n 2 momentin säännösten tarkoituksena ei ole ollut pidättää valtionhallinnon yksiköitä koskevia ratkaisuja yksinomaan säädös- muodossa tehtäviksi vaan että niitä voidaan tehdä myös yksittäisin hallintopäätöksin. Esi-

tyksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä määrättäisiin työ- ja elinkeinotoimistojen välisestä tehtäväjaosta ja sitä koskevasta alueellisen toimivallan järjestelystä silloin, kun kyseessä on muu kuin keskuksen sisäinen järjestely. Kun kysymyksessä on keskuksen toimialueen sisäinen järjestely, asiasta määrättäisiin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen päätöksellä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alaisten työ- ja elinkeinotoimistojen ja niiden johtajien virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä toimistojen toimialueista, nimistä ja toimipaikoista voitaisiin päättää keskuksen hallintopäätöksellä, vastaavalla tavalla kuin niistä on nykyisin päätetty työ- ja elinkeinokeskuksen hallintopäätöksellä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on esitetty vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 1/2004 vp). Nämä vaatimukset on pyritty ottamaan huomioon lakiehdotuksiin sisältyvissä asetuk-senantovaltuutta koskevissa säännöksissä.

Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään. Perustuslain 75 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan itsehallintolain säätämisyksityksestä on voimassa, mitä siitä mainitussa laissa erikseen säädetään. Itsehallintolain 69 §:n mukaan itsehallintolakia voidaan muuttaa vain eduskunnan ja maakuntapäivien yhtäpitävin päätöksin. Ehdotetussa laissa aluehallintovirastoista säädettäisiin, että Ahvenanmaan maakunnassa olisi laissa tarkoitettuna valtionhallinnon viranomaisena nykyisen lääninhallituksen sijasta Ahvenanmaan valtionvirasto, jota johtaa maaherra. Tämän johdosta Ahvenanmaan itsehallintolain 39 §:ään tullaan tekemään ainoastaan viraston nimen muuttumisesta aiheutuva tekninen muutos. Koska uudistuksella ei ole vaikutusta Ahvenanmaan itsehallinnolliseen asemaan, ei muutos ole merkityksellinen perustuslain kannalta.

Kielelliset oikeudet

Aluehallinnon uudistuksen yhteydessä on tarkoitus muuttaa myös nykyisiä aluejakoja. Perustuslain 122 §:n mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejakoihin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kielellisen jaotuksen osalta on luovuttu aikaisemmasta pyrkimyksestä yksikielisiin hallintoalueisiin. Tärkeää sen sijaan on, että hallintoa järjestettäessä otetaan huomioon perustuslain 17 §:ssä tarkoitettut kielelliset perusoikeudet sekä turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään. Säännöksessä korostetaan kielellisen yhdenvertaisuuden vaatimusta edellyttämällä näiden mahdollisuuksien turvaamista samanlaisten perusteiden mukaan. Perustuslain 17 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- tai ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perustuslain 17 §:n 3 momentissa ja 121 §:n 4 momentissa turvataan saamelaiden oikeudet omaan kieleen ja kulttuuriin sekä kulttuuri- itsehallintoon kotiseutualueella. Esitys ei aiheuta muutoksia olemassa olevien valtion aluehallinnon palvelujen sisältöön saamelaisten kotiseutualueella.

Ehdotettuihin lakeihin aluehallintovirastoista ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sisältyy asetuk-senantovaltuutta koskevat säännökset, joiden mukaan aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueista ja toimipaikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Muutokset viranomaisten toimialueissa saattavat vaikuttaa viranomaisen kielelliseen asemaan. Näin myös edellä mainitut valtuutussäännökset voivat vaikuttaa välillisesti perustuslain säännöksissä turvattujen kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Toimi-aluejakojen mahdolliset vaikutukset viranomaisten kielelliseen asemaan ja jakojen

suhde väestön kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulevat kuitenkin tarkemmin arvioitaviksi valtioneuvostossa edellä mainittujen asetusten antamisen yhteydessä, jolloin on huolehdittava siitä, että perustuslain 17 §:n ja 122 §:n velvoitteet tulevat otetuksi huomioon. Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut sitä, että viranomaisten toimialueita ja toimipaikkoja järjestettäessä huolehditaan asianomaisen viranomaisen tarjoamien palvelujen saatavuudesta sekä perustuslain 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien toteutumisesta (PeVL 29/2006, PeVL 42/2006). Tämän vuoksi mahdollisuudesta aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueiden laajentamiseen ja laajentamisen edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla.

Ehdotettuihin uusia valtion aluehallinnon viranomaisia koskeviin lakeihin sisältyy eräitä erityissäännöksiä, jotka edistävät kielellisten oikeuksien toteutumista. Kuten edellä on todettu, lakiehdotusten mukaan aluehallintoviraston tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueen laajentamisen eräänä perusteena voisi olla, että laajentamisella voidaan edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista. Lisäksi aluehallintovirastoilla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla voisi olla niiden toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi erillinen alueen suomen ja ruotsin tai saamelaisten kotiseutualueella saamenkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Edellä mainituilla säännöksillä pyritään turvaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista sekä kieliryhmien tasapuolista kohtelua aluehallinnon viranomaisten toiminnassa.

Maakunnan liittojen tehtävät ja yhteistoiminta

Esitykseen sisältyy alueiden kehittämislakia koskeva muutosehdotus, jonka mukaan maakunnan liitoille ehdotetaan siirrettäväksi valtionhallinnosta eräitä tehtäviä. Maakunnan liitot vastaisivat ensinnäkin niin sanotuista yhteensovittamistehtävistä, joilla esityksessä tarkoitettaisiin koulutusta, liikennejärjestelmiä sekä luonnonvaroja ja ympäristöä kos-

kevien suunnitteluprosessien käynnistämistä ja niihin liittyvän yhteistyön johtamista sekä suunnittelun yhteensovittamista maakunnan suunnittelun kanssa. Toiseksi esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi maakunnan liittojen aluekehityksen edistämistehtäviä. Maakunnan liitot laatisivat opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitettujen kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hanke-esitysten kiireellisyysjärjestyksen, edistäisivät julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan sekä asettaisivat taiteen edistämisen järjestelystä annetussa laissa tarkoitettujen alueellisten taidetoimikuntien ja liikuntalaissa tarkoitettujen alueellisten liikuntaneuvostojen.

Lisäksi esitykseen sisältyy alueiden kehittämislakia koskeva muutosehdotus, jonka mukaan maakuntien yhteistoiminnan järjestämiseksi maa ehdotetaan jaettavaksi maakuntien yhteistoiminta-alueisiin, joissa on tarkoitus hoitaa tehtäviä, joilla on ylimääräinen luonne. Esitykseen sisältyvät myös säännösehdoitukset yhteistoiminnassa hoidettavista tehtävistä, päätöksenteon järjestämisestä yhteistoiminta-alueilla, yhteistoimintaelimestä ja sen valitsemisesta, yhteistoiminnasta sopimisesta ja siihen velvoittamisesta.

Perustuslain 121 § käsittelee kunnallista ja muuta alueellista itsehallintoa. Pykälän 1 momentin mukaan Suomi jakautuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään pykälän 2 momentin mukaan lailla. Pykälän 4 momentin mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään niin ikään lailla.

Voimassa olevan alueiden kehittämislain 4 §:n 2 momentin mukaan maakunnan liitto on kuntayhtymä, jossa alueen kuntien on oltava jäsenenä. Esitykseen sisältyy alueiden kehittämislain 7 §:ää koskeva muutosehdotus, jonka mukaan kunnallisille toimielimille - maakunnan liitoille siirrettäisiin edellä mainittuja aluetason tehtäviä valtionhallinnosta. Koska tehtävien siirto valtiolta maakunnan liitoille tapahtuu laintasoisin säännöksin, on esitys tältä osin perustuslain 121 §:n 2 momentissa tarkoitettuna lakivaruksen mukainen.

Yhteistoiminnassa hoidettaisiin esityksen mukaan alueiden kehittämislaissa tarkoitettuja maakunnan liitoille kuuluvien tehtäviä, joilla on ylimaakunnallinen luonne. Kysymys ei siis olisi tehtävien siirrosta kuntatasolta maakuntatasolle. Päätösvaltaa näissä asioissa käyttäisi maakunnan liittojen yhteistoimintaelin tai päätökset tehtäisiin maakunnan liittojen yhtäpitävin päätöksin. Jos maakunnan liittojen jäsenkunnat eivät pääsisi sopimukseen yhteistoiminnan järjestämisestä, voisi valtioneuvosto esityksen mukaan velvoittaa maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut. Maakuntien yhteistoiminnassa on siis kysymys uudesta kuntien lakisääteisestä ja pakollisesta yhteistoimintamuodosta. Kuntien erilaisista yhteistoimintavelvoitteista voidaan säätää lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on pidetty mahdollisena säätää tavallisella lailla pakkokuntayhtymistä ja vastaavista kuntien yhteistoimintaelimistä (PeV 31/1996, 32/2001 ja 65/2002). Tässä yhteydessä valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota esimerkiksi yhteistoimintatehtävien ylikunnalliseen luonteeseen, hallinnon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen niitä hoidettaessa sekä siihen, ettei noudatettava päätöksentekojärjestelmä anna yksittäiselle kunnalle yksipuolisen määräämisvallan mahdollistamaa asemaa (PeVL 32/2001). Merkitystä on annettu myös sille, onko järjestely supistanut oleellisesti yhteistoimintaan velvollisten kuntien yleistä toimialaa (PeVL 11/1984).

Yhteistoimintaelimen tai maakunnan liittojen yhtäpitävin päätöksin tehtävän päätöksenteon piiriin kuuluisi vain alueiden kehittämislaissa tarkoitettuja asioita sekä niitä alueiden kehittämiseen ja maakunnan suunnitteluun liittyviä tehtäviä, joista jäsenkunnat olisivat yksimielisesti sopineet. Näillä tehtävillä on siis aina kuntatasoa laajempi alueellinen ja ylimaakunnallinen sisältö ja vaikutukset, joten niiden hoitaminen on tarkoituksenmukaista järjestää maakunnan liittojen jäsenkuntien yhteistoiminnan kautta. Tämän tehtävien sisältöä koskevan rajauksen johdosta ehdotettu järjestely ei myöskään supistaisi yhteistoimintaan osallistuvien kuntien yleistä toimialaa. Esityksen mukaan yhteistoimintaelimen asettaisivat maakunnan liittojen valtuus-

tot, jos jäsenkunnat ovat sopineet asiasta yhteistoimintasopimuksessa. Jos asiasta ei olisi sovittu, jäsenkunnat asettaisivat yhteisen toimielimen käyttäen samaa menettelyä, jolla jäsenkunnat valitsevat edustajansa maakunnan liittojen valtuustoihin. Näin ollen esitys ei anna yksittäiselle jäsenkunnalle yksipuolisen määräämisvallan mahdollistamaa asemaa. Näiden seikkojen johdosta esitys on tältä osin perustuslain 121 §:n ja perustuslakivaliokunnan sen tukinnasta tekemien linjausten ja kannanottojen mukainen.

Jos maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat eivät pääsisi sopimuksen yhteistoiminnasta, voisi valtioneuvosto esityksen mukaan velvoittaa tietyn alueen maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja samalla määrätä yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömistä asioista. Valtioneuvoston määräys olisi voimassa siihen saakka, kunnes maakunnan liittojen jäsenkunnat olisivat sopineet yhteistoiminnasta. Eräs tällainen yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämätön asia on muun muassa yhteistoiminta-aluejako.

Kunnallisten viranomaisten itsenäisyys suhteessa valtion viranomaisiin kuuluu kunnallisen itsehallinnon keskeisiin piirteisiin. Valtion viranomaisilla ei ole puhtaasti hallinto-organisatorisiin seikkoihin perustuvaa ohjaus- ja valvontavaltaa kunnallisiin viranomaisiin nähden. Tällaisen ohjaus- ja valvontavallan tulee lähtökohtaisesti perustua lakiin ja sen kohteen tulee olla riittävän rajattu. Perustuslaki sallii kuitenkin, että tavallisella lailla säädetty valtion viranomaisen ohjaus ja valvonta suhteessa kunnalliseen viranomaiseen on lakisääteisissä tehtävissä laajempi kuin kunnan yleiseen toimialaan kuuluvissa tehtävissä. Tässä esityksessä on kysymys ensiksi mainituista tehtävistä.

Perustuslakivaliokunta on pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain käsittelyn yhteydessä (PeVL 32/2001) katsonut, että valtioneuvoston toimivalta määrätä pelastustoimen aluejaosta ei ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen. Näin ollen on maakunnan liittojen yhteistoiminta-aluejako tulkittava niin ikään valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomaksi.

Valtioneuvoston toimivalta velvoittaa maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloit-

tamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja määrätä yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömistä asioista ei kaventaisi merkittävästi kunnallista itsehallintoa, koska esityksen mukaan kuntien sopimisvalta ei korvautuisi kokonaisuudessaan valtioneuvoston asettamilla ehdoilla, vaan kunnat voisivat sopia yhteistoiminnan järjestämisen keskeisestä sisällöstä itsenäisesti. Lisäksi on erityisesti otettava huomioon, että valtioneuvoston toimivalta koskisi vain yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömiä asioita. Valtioneuvoston toimivaltaa rajoittaisivat myös ehdotetun lain muut yhteistoimintaa koskevat säännökset sekä hallinnon yleiset oikeusperiaatteet. Asiaan vaikuttaa myös se seikka, että

valtioneuvoston päätöstä koskevaa muutoksenhakua ei ole esityksessä ehdotettu rajoitettavaksi. Näiden seikkojen johdosta esitys ei ole tältä osin perustuslaissa taatun kunnallisen itsehallinnon vastainen.

Edellä mainitun johdosta katsotaan, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Koska esitykseen liittyy kuitenkin eräitä perustuslain kannalta merkityksellisiä seikkoja, esityksestä ehdotetaan pyydettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**aluehallintovirastoista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään aluehallintovirastoista. Muista valtion aluehallinnon tehtäviä hoitavista viranomaisista säädetään erikseen.

2 §

Aluehallintovirastojen toiminta-ajatus

Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Aluehallintovirastojen toiminnan ja tehtävien järjestämiseen sovelletaan, jollei tässä laissa toisin säädetä, työsuojeluhallinnosta annettua lakia (16/1993), ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia (/), poliisin hallinnosta annettua lakia (110/1992) ja pelastuslakia (468/2003).

4 §

Aluehallintovirastojen toimiala ja tehtävät

Aluehallintovirastot hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä seuraavilla toimialoilla:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuolto;
- 2) ympäristöterveydenhuolto;
- 3) koulutus- ja muu sivistystoimi;
- 4) oikeusturvan edistäminen ja toteuttaminen;
- 5) ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat;
- 6) pelastustoimi;
- 7) työsuojelun valvonta ja kehittäminen, työssä käytettävien tuotteiden tuotevalvonta sekä työsuojelulainsäädännön noudattamisen valvonta työsuojeluviranomaisena;
- 8) kuluttaja- ja kilpailuhallinto.

Aluehallintoviraston tehtävänä on lisäksi:

- 1) peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi;
- 2) maistraattien ohjaus, valvonta ja kehittäminen;
- 3) varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen;
- 4) viranomaisten johtaessa turvallisuuden liittyviä tilanteita alueella tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken;

5) poliisitoimen alueellinen viranomaisyhteistyö sekä varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittaminen poliisitoimintaa koskien.

Aluehallintovirastolla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä.

Edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointimenettelystä voidaan säätää valtiovarainministeriön asetuksella.

5 §

Aluehallintovirastojen organisointi

Aluehallintovirastojen lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Aluehallintovirasto jakautuu sille kuuluviin tehtävien hoitamista varten vastuualueisiin. Viraston vastuualueista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitava vastuualue on riippumaton valvontatehtävää hoitaessaan. Vastuualueen toiminta on järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus työsuojelun valvontatehtävissä on turvattu. Vastuualueelle ei saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa työsuojelun valvontatehtävien asianmukaisen hoitamisen tai riippumattomuuden.

Aluehallintoviraston ympäristölupa-asioita hoitava vastuualue on lupa- ja muita hakemusasioita hoitaessaan sekä viraston kilpailuasioita hoitava vastuualue kilpailuasioita hoitaessaan riippumaton. Näiden vastuualueiden toiminta on järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä on turvattu. Viraston ympäristölupa-asioita hoitavalle vastuualueelle ei saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa lupa- ja muiden hakemusioiden käsittelyn riippumattomuuden.

6 §

Aluehallintovirastojen toimivalta sekä toimialueet ja niiden laajentaminen

Aluehallintovirasto huolehtii sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttää sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin

siitä tässä tai muussa laissa säädetään. Aluehallintovirasto voi kuitenkin hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voidaan tehostaa virastojen toimintaa ja valtion henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettua saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka toimialueen laajentaminen on tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Vastuualueiden sijoittumisesta aluehallintovirastoihin ja virastojen toimialueen laajentamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Toimialueen laajentamisesta poliisitoimen tehtävissä säädetään sisäasiainministeriön asetuksella, työsuojelun tehtävissä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ja ympäristölupa-asioiden tehtävissä ympäristöministeriön asetuksella.

2 luku

Aluehallintovirastojen ohjaus ja johtaminen

7 §

Yleishallinnollinen ohjaus

Aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle.

8 §

Strateginen suunnittelu ja ohjaus

Aluehallintovirastojen toimintaa koskevien yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä alueiden näkemysten huomioonottamiseksi laaditaan virastoille niiden toiminnan yleistä suunnittelua, ohjausta ja järjestämistä varten yhteinen strategia-asiakirja (*strateginen suunnittelu*) ja jokaiselle virastolle erilliset strategiset tulostavoiteasiakirjat (*strateginen ohjaus*). Strategia-asiakirja ja strategiset tu-

lostavoiteasiakirjat laaditaan hallituksen toimikaudeksi ja niiden sisältö tarkistetaan tarvittaessa vuosittain.

Valtiovarainministeriö laatii yhdessä 10 §:ssä mainittujen ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä yhteistyössä aluehallintovirastojen ja tarvittavin osin maakunnan liittojen kanssa strategia-asiakirjan ja strategiset tulostavoiteasiakirjat aluehallintovirastoille. Jos strategia-asiakirjan sisällöstä ei saavuteta yksimielisyyttä ministeriöiden kesken, ratkaisee asian valtioneuvosto.

Aluehallintovirastojen toiminnan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Strategisen suunnittelun ja ohjauksen järjestäminen eräissä tapauksissa

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa on omat osuudet poliisitoimen, työsuojelun ja ympäristölupa-asioita koskevien tehtävien suunnittelua ja ohjausta varten. Poliisitoimen osuus strategia-asiakirjassa sisältää strategisia linjauksia poliisitoimen tehtäviä hoitavalle vastuualueelle kuuluvasta viranomaisyhteistyöstä sekä poliisiin varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteensovittamisesta. Aluehallintovirastojen poliisitoimen ja työsuojelun tehtävien ohjausta varten ei laadita strategisia tulostavoiteasiakirjoja.

Aluehallintovirastojen työsuojelun tehtäviä koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristölupa-asioita koskevan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista ympäristöministeriön asetuksella. Aluehallintovirastojen poliisitoimen tehtäviä koskevan suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista säädetään muutoin poliisin hallinnosta annetussa laissa.

10 §

Toiminnallinen ohjaus

Aluehallintovirastojen toimintaa ohjaavat omilla toimialoillaan oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö sekä poliisihallitus tai keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty tai määrätty (*toiminnallinen ohjaus*). Valtiovarainministeriö huolehtii viraston yhteisiä toimintoja ja muita viraston yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laaditaan 1 momentissa tarkoitetun ministeriön tai keskushallinnon viraston johdolla tarvittaessa viraston toiminnan ja tehtävien ohjausta ja järjestämistä varten toiminnallinen tulostavoiteasiakirja.

Aluehallintovirastojen toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Johtaminen

Aluehallintovirastoa johtaa viraston johtaja. Viraston johtaja vastaa viraston toiminnan tuloksellisuudesta ja viraston yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta.

Aluehallintoviraston vastuualuetta johtaa vastuualueen päällikkö. Vastuualueen päällikkö vastaa vastuualueen toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön tehtävistä ja vastuista päättää Poliisihallitus.

Aluehallintovirastolla on johtoryhmä, joka huolehtii viraston toimintojen yhteensovittamisesta. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii viraston johtaja. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta määrätään viraston työjärjestyksessä. Poliisitoimen edustaja osallistuu johto-

ryhmän työhön silloin, kun johtoryhmässä käsitellään poliisitoimen asioita tai sisäisen turvallisuuden viranomaisyhteistyötä. Poliisihallitus päättää poliisitoimen edustajasta aluehallintoviraston johtoryhmässä.

12 §

Asioiden ratkaisuvallta

Aluehallintoviraston johtaja ratkaisee viraston toimivaltaan kuuluvat asiat, jollei niitä ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty viraston muun virkamiehen ratkaistaviksi. Poliisitoimen, työsuojelun, ympäristölupa-asioiden ja pelastustoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen toimivaltaan kuuluvat asiat ratkaisee kuitenkin asianomaisen vastuualueen päällikkö, jollei niitä ole säädetty tai vastuualueen työjärjestyksessä määrätty vastuualueen muun virkamiehen ratkaistaviksi taikka jollei päätöksenteosta ole toisin säädetty.

Aluehallintoviraston johtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, jonka viraston virkamies työjärjestyksen mukaan saa ratkaista. Viraston johtaja ei kuitenkaan voi ottaa ratkaistavakseen asiaa, joka kuuluu viraston poliisitoimen, työsuojelun tai ympäristölupa-asioiden tehtäviä hoitavan vastuualueen toimivaltaan tai joka kuuluu pelastustoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen toimivaltaan ja koskee pelastuslaissa tarkoitettuja asioita.

13 §

Aluehallintovirastojen työjärjestys

Aluehallintoviraston hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta, lukuun ottamatta poliisitoimen, ympäristölupa-asioiden ja työsuojelun tehtäviä hoitavia vastuualueita, määrätään viraston työjärjestyksessä. Aluehallintoviraston työjärjestyksestä päättää viraston johtaja.

Aluehallintoviraston vastuualueella voi tarvittaessa olla työjärjestys. Työjärjestyksessä voidaan antaa tarkempia määräyksiä vastuualueen toimintojen järjestämisestä sekä

henkilöstön tehtävistä ja työskentelypaikkakunnista. Vastuualueen työjärjestyksestä päättää vastuualueen päällikkö. Poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen työjärjestyksestä päättää Poliisihallitus.

14 §

Virkojen täyttäminen

Valtioneuvosto nimittää aluehallintoviraston johtajan määrääjäksi valtiovarainministeriön esityksestä. Aluehallintoviraston vastuualueiden päälliköt, lukuun ottamatta poliisitoimen ja työsuojelun tehtäviä hoitavien vastuualueiden päällikköjä, nimitetään määrääjäksi. Päällikön nimittää vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulee kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä aluehallintovirastoa ennen päätöksentekoa.

Aluehallintoviraston työsuojelun, ympäristölupa-asioiden sekä pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavien vastuualueiden päälliköt nimittävät vastuualueidensa henkilöstön. Poliisihallitus nimittää poliisitoimen tehtäviä hoitavan vastuualueen henkilöstön. Viraston muun henkilöstön nimittää viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrätä.

Aluehallintoviraston virkojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Erinäiset säännökset

15 §

Asioiden ratkaiseminen eräissä tapauksissa

Jos aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään sen toimialaan kuuluvan asian, vi-

raston on pyydettävä toiminnallisesta ohjauksesta vastaavaa ministeriötä määräämään toinen aluehallintovirasto käsittelemään asia. Ministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

16 §

Valtion aluehallinto Ahvenanmaan maakunnassa

Ahvenanmaan maakunnassa on tässä laissa tarkoitettuna valtionhallinnon viranomaisena Ahvenanmaan valtionvirasto, jota johtaa maaherra. Virasto hoitaa sellaisia tämän lain 4 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kuuluvat valtakunnan toimivaltaan.

Viraston tehtävistä on muutoin voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Ahvenanmaan valtionviraston johtajana toimivasta maaherrasta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolaissa.

17 §

Yhteistyö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa

Aluehallintovirastojen on valtion aluehallintoa koskevista asioista toimittava yhteistyössä toimialueensa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

18 §

Kielivähemmistön palveluyksikkö

Aluehallintovirastolla voi sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla erillinen alueen suomen- tai ruotsinkielistä taikka saamelaiskäräjistä annetussa laissa tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Palveluyksikkö voidaan perustaa myös yhtä useamman aluehallintoviraston yhteiseksi yksiköksi.

Kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimestä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Virka-apu

Aluehallintoviraston velvollisuudesta antaa muille viranomaisille virka-apua säädetään erikseen. Aluehallintovirastolla on oikeus saada virka-apua muilta viranomaisilta.

20 §

Pakkokeinot

Aluehallintovirasto voi sakon uhalla, teettämishallalla tai keskeyttämishallalla velvoittaa asianomaisen noudattamaan käskyä tai kieltä, jonka aluehallintovirasto tai siltä pakkokeinoasiassa virka-apua pyytävä muu viranomaislainen on toimivaltansa mukaisesti antanut. Aluehallintoviraston muusta pakkokeinoista koskevasta toimivallasta säädetään erikseen.

Työsuojelun valvontaan ja ympäristölupa-asioita käsittelevän vastualueen tehtäviin liittyvistä pakkokeinoista, toimivallasta ja menettelyistä säädetään erikseen.

21 §

Valtion edustaminen

Aluehallintovirasto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa toimialaansa kuuluvissa asioissa sekä sellaisissa asioissa, joissa toimivaltaista viranomaista ei ole laissa erikseen määrätty, lukuun ottamatta asioita, joista säädetään 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa, jollei toiminnallisesta ohjauksesta vastaavan ministeriön tai keskushallinnon viraston edustaja sitä tee.

Jos aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvan asian vaikutukset koskevat merkittävästi kahden tai useamman viraston toimialuetta, toiminnallisesta ohjauksesta vastaava

ministeriö päättää, mikä virasto toimii valtion edustajana asiassa. Ministeriön päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

22 §

Suoritteiden maksullisuus

Aluehallintoviraston suoritteiden maksullisuudesta ja maksujen suuruudesta on voimassa, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Aluehallintoviraston suoritteiden maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

23 §

Muutoksenhaku

Aluehallintoviraston antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muutoksenhausta säädetä muualla lain-säädännössä toisin.

24 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

2.

Laki**elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä niiden alaisista työ- ja elinkeinotoimistoista. Muista valtion alue- ja paikallishallinnon tehtäviä hoitavista viranomaisista säädetään erikseen.

2 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämissuhteita alueilla.

3 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimiala ja tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä seuraavilla toimialoilla:

- 1) yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistäminen;
- 2) innovaatiot ja kansainvälistyvä liiketoiminta;

3) työmarkkinoiden toimivuus, työvoiman saatavuus ja työllisyys;

4) koulutus ja osaaminen;

5) kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimi;

6) maahanmuutto, kotouttaminen ja hyvät etniset suhteet;

7) maatilatalous, kalatalous, maaseudun kehittäminen, eläintunnistusjärjestelmä sekä maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuus ja kasvinterveys;

8) energia ja sen tuotanto;

9) liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, maanteiden pito sekä julkisen liikenteen järjestäminen;

10) ympäristönsuojelu, alueiden käyttö, rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito, luonnon monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö sekä vesivarojen käyttö ja hoito;

11) palkkaturva-asiat;

12) eräät edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät rakennerahasto- ja aluekehitystehtävät.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä on lisäksi:

1) ohjata ja valvoa 3 luvussa tarkoitettuja työ- ja elinkeinotoimistoja;

2) valmistella liikenteen sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointia;

3) valvoa yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa, tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantaa ympäristötietoutta, ehkäistä ja torjua ympäristövahinkoja ja -haittoja, huolehtia valtion vesitaloudellisista luvista ja yksityisoikeudellisista sopimuksista sekä huolehtia ympäristö-, vesihuolto- ja vesistöiden toteuttamisesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten muista tehtävistä säädetään erikseen.

4 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten organisointi

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus jakautuu sille kuuluvien tehtävien hoitamista varten vastuualueisiin. Keskusten vastuualueista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten 3 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitaminen on järjestettävä siten, että asioiden käsittelyn puolettomuus varmistetaan.

5 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimivalta sekä toimialueet ja niiden laajentaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus huolehtii sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttää sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin siitä tässä tai muussa laissa säädetään. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kuitenkin hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden keskuksen toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voidaan tehostaa keskusten toimintaa ja valtion henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka toimialueen laajentaminen on tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Vastuualueiden sijoittumisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja keskusten toimialueen laajen-

tamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2 luku

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaus ja johtaminen

6 §

Yleishallinnollinen ohjaus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle.

7 §

Strateginen suunnittelu ja ohjaus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaa koskevien yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä alueiden näkemysten huomioonottamiseksi laaditaan keskuksille niiden toiminnan yleistä suunnittelua, ohjausta ja järjestämistä varten yhteinen strategia-asiakirja (*strateginen suunnittelu*) ja jokaiselle keskukselle erilliset strategiset tulostavoiteasiakirjat (*strateginen ohjaus*). Strategia-asiakirja ja strategiset tulostavoiteasiakirjat laaditaan hallituksen toimikaudeksi ja niiden sisältö tarkistetaan tarvittaessa vuosittain.

Työ- ja elinkeinoministeriö laatii yhdessä 8 §:ssä mainittujen ministeriöiden tai keskushallinnon virastojen sekä yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja maakunnan liittojen kanssa strategia-asiakirjan ja strategiset tulostavoiteasiakirjat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Jos strategia-asiakirjan sisällöstä ei saavuteta yksimielisyyttä ministeriöiden kesken, ratkaisee asian valtioneuvosto.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnan strategisen suunnittelun ja ohjauksen sisällöstä ja menettelytavoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Toiminnallinen ohjaus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintaa ohjaavat omilla toimialoillaan sisäasiainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö tai keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty tai määrätty (*toiminnallinen ohjaus*). Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii keskuksen yhteisiä toimintoja ja muita keskuksen yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä koskevasta toiminnallisesta ohjauksesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi laaditaan 1 momentissa tarkoitetun ministeriön tai keskusviraston johdolla tarvittaessa keskuksen toiminnan ja tehtävien ohjausta ja järjestämistä varten toiminnallinen tulostavoiteasiakirja.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Johtaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta johtaa keskuksen johtaja, jona toimii keskuksen yhden vastualueen päällikkö oman toimensa ohella. Keskuksen johtaja vastaa keskuksen toiminnan tuloksellisuudesta ja keskuksen yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta. Valtioneuvosto määrää keskuksen johtajan määrääjäksi työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualuetta johtaa vastualueen päällikkö. Vastualueen päällikkö vastaa vastualueen toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on johtoryhmä, joka huolehtii keskuksen toimintojen yhteensovittamisesta. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii keskuksen johtaja. Keskuksen toimialueella toimivan

metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetun metsäkeskuksen johtaja osallistuu asiantuntijajäsenenä johtoryhmän työhön silloin, kun johtoryhmässä käsitellään asioita, jotka koskevat metsätaloutta. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta määrätään keskuksen työjärjestyksessä.

10 §

Asioiden ratkaisuvallta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtaja ratkaisee keskuksen toimivaltaan kuuluvat asiat, jollei niitä ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty keskuksen muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka koskee keskuksen yhteisiä toimintoja sekä asian, joka koskee keskuksen yhteistä rakennerahasto-ohjelmatyötä. Keskuksen johtaja ei voi kuitenkaan ottaa ratkaistavakseen asiaa, joka kuuluu keskuksen vastuualueen tehtäviin ja toimivaltaan.

11 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työjärjestys

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta määrätään keskuksen työjärjestyksessä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen työjärjestyksestä päättää keskuksen johtaja.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualueella voi tarvittaessa olla työjärjestys. Työjärjestyksessä voidaan antaa tarkempia määräyksiä vastualueen toimintojen järjestämisestä sekä henkilöstön tehtävistä ja työskentelypaikkakunnista. Vastualueen työjärjestyksestä päättää vastualueen päällikkö.

12 §

Virkojen täyttäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastualueen päällikkö nimitetään mää-

rääjäksi. Päällikön nimittää vastualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulee kuulla muita vastualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ennen päätöksentekoa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastualueen henkilöstön nimittää vastualueen päällikkö.

Keskuksen muun henkilöstön nimittää keskuksen johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrätä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten virkojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Työ- ja elinkeinotoimistot

13 §

Työ- ja elinkeinotoimistot

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisina toimii työ- ja elinkeinotoimistoja.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus perustaa ja lakkauttaa työ- ja elinkeinotoimistot ja niiden johtajien virat sekä määrää työ- ja elinkeinotoimistojen toimialueet, nimet ja toimipaikat.

14 §

Työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävänä on:

- 1) edistää työvoiman saatavuuden turvaamista ja työllisyyden parantamista;
- 2) toimeenpanna julkinen työvoimapalvelu;
- 3) edistää maahanmuuttajien kotoutumista;
- 4) tarjota yrityspalveluihin liittyvää neuvontaa;
- 5) hoitaa muut sille säädettyt tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sille määräämät tehtävät.

15 §

Työ- ja elinkeinotoimistojen alueellisen toimivallan määräytyminen

Työ- ja elinkeinotoimisto huolehtii sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan. Työ- ja elinkeinotoimisto voi hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden toimiston toimialueella, jos järjestelyllä voidaan tehostaa toimistojen toimintaa ja resurssien käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka järjestely on tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Työ- ja elinkeinotoimistojen välisestä tehtäväjaosta ja sitä koskevasta alueellisen toimivallan järjestämisestä määrätään elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen päätöksellä, jos kyseessä on keskuksen toimialueen sisäinen järjestely. Muussa tapauksessa asiasta määrätään työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä.

16 §

Työ- ja elinkeinotoimiston ohjaus

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa toimintastrategian ja tulostavoitteet sekä antaa ohjeet, joiden mukaisesti keskus ohjaa työ- ja elinkeinotoimistoja.

17 §

Työ- ja elinkeinotoimistojen johtaminen ja ratkaisovalta

Työ- ja elinkeinotoimistoa johtaa toimiston johtaja. Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja vastaa toimiston toiminnan tuloksellisuudesta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sille asettamien tulostavoitteiden saavuttamisesta.

Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja tai muu virkamies, jolle on säädetty tai työjärjestyksessä määrätty päätösvalta, ratkaisee toimiston päätettävät asiat. Työjärjestyksellä voidaan siirtää ratkaisovaltaa toimiston muille virkamiehille.

Työ- ja elinkeinotoimiston johtaja voi pitää itsellään päätösvallan asiassa, jonka toimiston virkamies työjärjestyksen mukaan saa ratkaista.

18 §

Työ- ja elinkeinotoimiston työjärjestys

Työ- ja elinkeinotoimiston hallinnon ja toimintojen järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta määrätään toimiston työjärjestyksessä. Työ- ja elinkeinotoimiston työjärjestyksestä päättää toimiston johtaja.

19 §

Tarkemmat säännökset toimiston virkoihin nimittämisestä

Työ- ja elinkeinotoimiston virkojen kelpoisuusvaatimuksista ja virkoihin nimittämisestä on voimassa, mitä valtion virkamieslaissa (750/1994) säädetään. Kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisestä, virkavapauden myöntämisestä ja muista vastaavista asioista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Asioiden ratkaiseminen eräissä tapauksissa

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on esteellinen käsittelemään sen toimialaan kuuluvan asian, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä toiminnallisesta ohjauksesta vastaavaa ministeriötä määräämään toinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus käsittelemään asia. Ministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

21 §

Yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten on valtion aluehallintoa koskeissa asioissa toimittava yhteistyössä toimialueensa aluehallintovirastojen kanssa.

22 §

Yhteistyö maakunnan liittojen ja kuntien kanssa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osallistuu alueiden kehittämissä (602/2002) tarkoitettuun kehittämistyöhön.

23 §

Kielivähemmistön palveluyksikkö

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella voi sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla erillinen alueen suomen- tai ruotsinkielistä taikka saamelaiskäräjistä annetussa laissa tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Palveluyksikkö voidaan perustaa myös yhtä useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen yhteiseksi yksiköksi.

Kielivähemmistön palveluyksikön perustamisesta, tehtävistä, nimestä, toimialueesta ja toimipaikasta sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Valtion edustaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa toimialaansa kuuluvissa asioissa, jollei toiminnallisesta ohjauksesta vastaavan ministeriön tai keskushallinnon viraston edustaja sitä tee. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta

käyttää valtion puolesta asianomistajan puhevaltaa säädetään erikseen.

Jos keskuksen toimivaltaan kuuluvan asian vaikutukset koskevat merkittävästi kahden tai useamman keskuksen toimialuetta, toiminnallisesta ohjauksesta vastaava ministeriö päättää, mikä keskus toimii valtion edustajana tässä asiassa. Ministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Työ- ja elinkeinotoimisto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa toimiston toimialaan kuuluvissa asioissa, jollei toiminnallisesta ohjauksesta vastaavan ministeriön tai keskushallinnon viraston edustaja taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen edustaja sitä tee.

25 §

Suoritteiden maksullisuus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston suoritteiden maksullisuudesta ja maksujen suuruudes-

ta on voimassa, mitä valtion maksuperusteissa (150/1992) säädetään.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen suoritteiden maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

26 §

Muutoksenhaku

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muutoksenhausta säädetä muualla lainsäädännössä toisin.

27 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

3.

Laki**ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan ympäristönsuojelulaissa (86/2000), vesilaissa (264/1961), kalastuslaissa (286/1982), merensuojelulaissa (1415/1994) ja muussa laissa aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvaksi säädettyjen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn aluehallintovirastossa.

2 §

Asioiden käsittely

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja asioita valmisteltaessa ja ratkaistaessa on oltava asian laadun edellyttämä oikeudellinen, tekninen ja luonnontieteellinen asiantuntemus.

Asiat ratkaistaan esittelystä yhden ratkaisijan kokoonpanossa tai monijäsenisessä kokoonpanossa.

3 §

Ratkaisukokoonpanot

Yhden ratkaisijan kokoonpanossa asian ratkaisee vastuualueen päällikkö tai vastuualueen päällikön määräämä vastuualueen muu virkamies.

Jos asian tai hankkeen laatu ja laajuus tai merkittävät vaikutukset taikka muu erityinen syy sitä edellyttää, asia ratkaistaan monijäsenisessä kokoonpanossa. Asia on siirrettävä kolmijäsenisen tai tätä laajemman kokoonpanon ratkaistavaksi, jos kaksijäsenisen kokoonpanon jäsenet ovat asian ratkaisemisesta eri mieltä.

Vastuualueen päällikkö määrää ratkaistavan asian ratkaisukokoonpanon ja tarvittaessa kokoonpanolle puheenjohtajan. Vastuualueen päällikkö ei voi ottaa ratkaistavakseen asiaa, jonka hän on määrännyt muussa kokoonpanossa ratkaistavaksi.

Erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi monijäseniseen kokoonpanoon voidaan määrätä jäseniä myös toisesta aluehallintovirastosta.

4 §

Äänestäminen

Äänestämiseen sovelletaan mitä hallintolainkäyttölain (586/1996) 52 §:ssä säädetään.

5 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

4.

Laki**taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taiteen edistämisen järjestelystä 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun lain (328/1967) 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1236/2007, seuraavasti:

4 §

 Alueellisen taidetoimikunnan jäsenet määrää toimikunnan toimialueen maakunnan liitto alueellisia taiteen ja kulttuurin järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. Jos taidetoimikunnan toimialue kui-

tenkin muodostuu useammasta maakunnan liiton alueesta, asianomaiset maakunnan liitot määräävät jäsenet yhdessä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

 Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

5.

Laki**työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työsuojeluhallinnosta 8 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (16/1993) 2 §:n 3 momentti sekä 5 ja 7 §, sekä
muutetaan 3 § ja 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 § osaksi laeissa 478/2004 ja 55/2006, seuraavasti:

3 §

Ministeriö voi asianomaisia aluehallintovirastoja kuultuaan määrätä aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen virkamiehen suostumuksellaan tekemään tilapäisesti toisen aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavalle vastuualueelle tai ministeriölle kuuluvia tehtäviä.

4 §

 Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten on aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen yhteydessä työsuojelulautakunta, jonka kokoonpanon määrää asianomaisen aluehallintoviraston asianomaisen vastuualueen päällikkö. Työsuojelulautakunnista on muutoin soveltuvin

osin voimassa, mitä työsuojeluneuvottelukunnasta säädetään. Työsuojelulautakunnan tehtävistä ja kokoonpanosta voidaan antaa

tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

6.

Laki

valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 593/2005, sekä

muutetaan 4 §:n 2 momentin 7 kohta ja 7 §:n 1 momentin 6 kohta, sellaisina kuin ne ovat, ensiksi mainittu mainitussa laissa 593/2005 ja viimeksi mainittu laissa 261/2000, seuraavasti:

4 §

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja muuttamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

7) rajavartiolaitoksen päällikön ja apulaispäällikön sekä kenraalin tai amiraalin virat.

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

6) aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastualueen päällikön virka;

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

7.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 40 §, 48 §:n 2 momentti ja 53 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 48 §:n 2 momentti laissa 1211/2000 ja 53 §:n 1 momentti laissa 915/2006, seuraavasti:

40 §

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma

Opetusministeriö laatii vuosittain valtion talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavaa neljää vuotta varten opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtakunnallisen rahoitussuunnitelman. Rahoitussuunnitelma sisältää suunnittelukautena toteutettaviksi tarkoitetut perustamishankkeet kalenterivuositain toteuttamisjärjestyksessä sekä arvion hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista ja valtionosuuksista.

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaa varten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus laatii koulutuksen ja muiden 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjiltä saatujen ehdotusten perusteella ja oppilaitoshankkeiden osalta maakunnan liiton laatiman kiireellisyysjärjestyksen pohjalta luettelon toiminta-alueellaan toteutettavaksi aiotuista perustamishankkeista. Hankkeet merkitään luetteloon niiden arvioidussa kiireellisyysjärjestyksessä. Ehdotukset luetteloa varten on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle luettelon laatimista edeltävän vuoden loppuun mennessä.

48 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetusministeriö voi vahvistaessaan 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen perusteena käytettävää opiskelijatyövuosien määrää antaa koulutuksen järjestäjälle koulutuksen tarjontaa koskevia ohjeita. Ministeriön tulee vahvistaessaan opiskelijatyövuodet koulutuksen järjestäjille turvata ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen jakautuminen alueellisesti tasapuolisesti koulutustarpeen mukaan. Ennen kuin ministeriö päättää, voidaanko koulutuksen järjestäjälle myöntää opiskelijatyövuosiin perustuvaa rahoitusta, asiasta on hankittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto.

53 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen tässä laissa tarkoitettuja käyttökustannuksia ja 1 §:n 1 momentin 8–12 kohdassa mainittujen lakien mukai-

sia perustamishankkeita koskevissa asioissa on opetusministeriö. Valtionapuviranomaisen 1 §:n 1 momentin 1–7 kohdassa mainittujen lakien mukaisia perustamishankkeita koskevissa asioissa on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

8.

Laki

liikuntalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun liikuntalain (1054/1998) 2, 3, 6, 8 ja 10 § seuraavasti:

2 §

Vastuut ja yhteistyövelvoitteet

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.

Opetusministeriö vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta liikunnan yhteistyössä valtionhallinnossa. Alueellisella tasolla nämä tehtävät kuuluvat alueelliselle liikuntatoimelle ja paikallistasolla kunnille.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät

3 §

Alueellinen liikuntatoimi

Alueellisella liikuntatoimella tarkoitetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ja

maakunnan liittojen asettamia alueellisia liikuntaneuvostoja. Alueellisen liikuntatoimen tehtävistä sekä alueellisten liikuntaneuvostojen kokoonpanosta ja lukumäärästä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Alueellisen liikuntatoimen rahoitus

Opetusministeriö osoittaa alueellisen liikuntatoimen käyttöön vuosittain toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Ministeriö voi osoittaa alueelliselle liikuntatoimelle myös muita määrärahoja edelleen avustuksina myönnettäviksi.

Lisäksi ministeriö voi avustaa muuta alueellista liikunnan kehittämistyötä.

8 §

Liikuntapaikkojen valtionavustukset

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten myöntämiseksi liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-

aikatilojen perustamishankkeisiin. Avustuksilla edistetään erityisesti laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentamista, hankkimista, peruskorjaamista ja varustamista.

Avustusta myönnetään ensisijaisesti kunnalle tai kuntayhtymälle sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa olevalle yhteisölle. Avustusta voidaan myöntää myös muille yhteisöille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista valtionavustuksista säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Ministeriön on myöntäessään avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen pyydettävä asianomaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja valtion liikuntaneuvoston lausunto.

10 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen 5–9 §:ssä tarkoitettujen avustusten osalta on opetusministeriö.

Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden osalta ministeriö voi siirtää alueellisen liikuntatoimen valmisteltavaksi ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa päätettäväksi osan lii-kuntapaikkarakentamiseen varatusta määrärahasta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on valtionapuviranomainen ministeriön määräämässä laajuudessa.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

9.

Laki**alueiden kehittämislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä heinäkuuta 2002 annetun alueiden kehittämislain (602/2002) 10 §:n 4 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sekä
lisätään 7 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 954/2005 ja 1402/2006, uusi 4 a – 4 d kohta, lakiin uusi 7 a – 7 e § ja 10 §:ään uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liitto:

4 a) vastaa alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutustarpeiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua, alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen yhteensovittamisesta lukuun ottamatta pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaa sekä alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien laatimisen yhteensovittamisesta;

4 b) laatii kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hanke-esitysten kiireellisyysjärjestyksen;

4 c) edistää julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetussa laissa (223/2007) tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan;

4 d) asettaa alueelliset taidetoimikunnat ja liikuntaneuvostot.

7 a §

Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueet

Maakunnan liittojen yhteistoiminnan järjestämiseksi maa jaetaan maakuntien yhteistoiminta-alueisiin siten kuin tässä laissa säädetään. Maakunnan liitto voi kuulua 7 b §:ssä tarkoitettujen tehtävien osalta vain yhteen yhteistoiminta-alueeseen.

Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueen on muodostettava toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukainen kokonaisuus yhteistoiminnan kohteena olevien tehtävien hoitamiseksi. Yhteistoiminta-aluejako tulee ottaa huomioon muodostettaessa sellaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueita, joissa hoidetaan kaikkia keskuksen toimialaan kuuluvia tehtäviä.

7 b §

Yhteistoiminnassa hoidettavat tehtävät

Maakunnan liittojen yhteistoiminnan piiriin kuuluu sellaisten 7 §:ssä tarkoitettujen tehtävien käsittely ja niitä koskeva päätöksenteko, jotka:

1) ovat alueen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta merkittäviä;

2) sisältyvät maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin tai muihin alueiden kehittämiseen merkittävästi vaikuttaviin suunnitelmiin; sekä

3) koskevat koko yhteistoiminta-alueita.

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat voivat yhtäpitävin päätöksin tai perussopimuksessa antaa muitakin alueiden kehittämiseen tai maakunnan suunnitteluun liittyviä tehtäviä yhteistoiminnassa käsiteltäviksi ja päätettäviksi.

7 c §

Yhteistoiminta-alueen päätöksenteon järjestäminen

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkuntien on sovittava yhteistoiminnan piiriin kuuluvien asioiden käsittelyn ja päätöksenteon järjestämisestä joko siten, että päätösvaltaa käyttää maakunnan liittojen yhteinen toimielin tai siten, että päätösvaltaa käyttävät maakunnan liitot yhtäpitävin päätöksin.

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen on sovittava yhteistoiminnassa käsiteltävien ja päätettävien asioiden valmistelusta ja sitä koskevista vastuista.

7 d §

Maakunnan liittojen yhteinen toimielin ja sen valitseminen

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen valtuustot asettavat yhteisen toimielimen ja valitsevat siihen jäsenet, jos 2 momentissa tarkoitettu yhteistoimintasopimuksessa niin määrätään. Muussa tapauksessa yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat asettavat yhteisen toimielimen ja valitsevat siihen jäsenet samassa yhteydessä ja samaa menettelyä käyttäen kuin ne valitsevat edustajansa maakunnan liittojen valtuustoon. Toimielimessä edustettuina olevien ryhmien ääniosuuksien tulee valittaessa vastata jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien kunnallisvaaleissa saamaa ää-

niosuutta yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkuntien alueella vaalilaissa (714/1998) säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

Jos 1 momentissa tarkoitettu yhteinen toimielin päätetään valita kesken kunnallisvaalien mukaan määräytyvän toimikauden, yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen maakuntavaltuustot valitsevat sen jäsenet ensimmäisen kerran.

Maakuntien yhteisen toimielimen jäsenten lukumäärästä ja äänivallan perusteista, toimielimen muista kuin laissa säädettyistä tehtävistä sekä muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista sovitaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakuntien yhteistoimintasopimuksessa. Sopimuksen hyväksymisestä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksesta.

7 e §

Yhteistoiminnasta sopiminen ja siihen velvoittaminen

Suunnitellulla yhteistoiminta-alueella olevien maakunnan liittojen jäsenkuntien on sovittava 7 a-d §:ssä tarkoitetuista asioista viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2010.

Jos maakunnan liittojen jäsenkunnat eivät sovi yhteistoiminnan järjestämisestä edellä tarkoitettussa määräajassa, valtioneuvosto voi velvoittaa alueen maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja samalla määrätä yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömistä asioista. Valtioneuvoston määräys on voimassa siihen asti, kunnes yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat pääsevät sopimukseen yhteistoiminnasta.

Jos 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhtäpitäviä päätöksiä ei saada maakunnan liitoissa tehtyä ja siitä on merkittävää haittaa valtion ja kuntien väliselle yhteistyölle alueiden kehittämisessä, voi valtioneuvosto velvoittaa jäsenkunnat edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitettun yhteisen toimielimen perustamiseen.

10 §

Maakuntaohjelma

Viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen sekä huolehtia, ettei toimenpiteillä vaikeuteta niiden toteuttamista.

Viranomaisten on pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka merkittävästi poikkeavat maakuntaohjelmasta tai eivät sisälly maakuntaohjelmaan, sekä arvioitava niiden vaikutuksia alueen kehitykseen. Jos viranomaisen aikoo poiketa maakunnan liiton lausunnosta,

sen on perusteltava poikkeaminen neuvoteltuaan sitä ennen asiasta maakunnan liiton kanssa.

40 §

Muutoksenhaku

Maakunnan yhteistyöryhmän tai maakunnan liittojen yhteisen toimielimen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta kuntayhtymän päätökseen kuntalaissa säädetään.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

10.

Laki**valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaanpanosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Voimaan tulevat säädökset

Seuraavat lait tulevat voimaan päivänä kuuta 20 :

- 1) laki aluehallintovirastoista (/);
- 2) laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (/);
- 3) laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa (/);
- 4) laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta (/);
- 5) laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta (/);
- 6) laki valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta (/);
- 7) laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (/);
- 8) laki liikuntalain muuttamisesta (/);
- 9) laki alueiden kehittämislain muuttamisesta (/).

2 §

Kumottavat säädökset

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait:

- 1) lääninhallituslaki (22/1997) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;
- 2) laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista (796/2008);
- 3) laki ympäristöhallinnosta (55/1995) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen; sekä
- 4) laki ympäristölupavirastoista (87/2000) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

3 §

Aluehallintoviraston tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset

Jos aluehallintoviraston toimialaan kuuluva tehtävä on muualla laissa säädetty lääninhallituksen, alueellisen ympäristökeskuksen, ympäristölupaviraston taikka työsuojelupiirin työsuojelutoimiston tai työsuojeluviranomaisen hoidettavaksi, alueellisesti toimivaltainen aluehallintovirasto hoitaa tehtävän ja käyttää siihen liittyvää toimivaltaa tämän lain tultua voimaan.

4 §

Vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset aluehallintovirastojen osalta

Lääninhallituksissa, alueellisissa ympäristökeskuksissa, ympäristölupavirastoissa ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoissa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat sekä ennen tämän lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja sitoumukset ja niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet, jotka aluehallintovirastoista annetun lain nojalla kuuluvat aluehallintovirastoille, siirtyvät vastaavalle alueellisesti toimivaltaiselle aluehallintovirastolle.

Ympäristölupavirastossa tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia, jonka vireillä olosta on kuulutettu tai joka on annettu muutoin tiedoksi asianosaisille, ratkaistaan siinä aluehallintovirastossa, jonka päätoimipaikka sijaitsee samalla toimialueella, missä

ympäristölupaviraston toimipaikka sijaitsi asian tullessa vireille.

5 §

Aluehallintovirastojen toimipaikat siirtymäkaudella

Jos lääninhallituksella, alueellisella ympäristökeskuksella, ympäristölupavirastolla tai työsuojelupiirin työsuojelutoimistolla on tämän lain voimaan tullessa toimipaikka sellaisella paikkakunnalla, jonne ei perusteta aluehallintoviraston toimipaikkaa, voidaan toimipaikka säilyttää aluehallintoviraston toimipaikkana enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta ja hoitaa toimipaikassa niitä tehtäviä, joita siellä hoidettiin tämän lain voimaan tullessa. Näistä toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jos lääninhallituksen, alueellisen ympäristökeskuksen, ympäristölupaviraston tai työsuojelupiirin työsuojelutoimiston tehtävä siirretään tämän lain täytäntöönpanon yhteydessä hoidettavaksi aluehallintovirastossa toiseen toimipaikkaan kuin, missä se hoidettiin tämän lain voimaan tullessa, voidaan tehtävä hoitaa aikaisemmassa toimipaikassa enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta. Tehtävän hoitamisesta aikaisemmassa toimipaikassa päättää aluehallintovirasto.

6 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviä ja toimivaltaa koskevat siirtymäsäännökset

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialaan kuuluva tehtävä on muualla laissa säädetty lääninhallituksen, työ- ja elinkeinokeskuksen, tiepiirin taikka alueellisen ympäristökeskuksen hoidettavaksi, alueellisesti toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaa tehtävän ja käyttää siihen liittyvää toimivaltaa tämän lain tultua voimaan.

7 §

Vireillä olevia asioita koskevat siirtymäsäännökset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osalta

Lääninhallituksissa, työ- ja elinkeinokeskuksissa, tiepiireissä, Merenkululaitoksen yhteysalusliikenneyksikössä sekä alueellisissa ympäristökeskuksissa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat sekä ennen tämän lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja sitoumukset ja niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet, jotka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain nojalla kuuluvat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, siirtyvät vastaavalle alueellisesti toimivaltaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

8 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimipaikat siirtymäkaudella

Jos lääninhallituksella, työ- ja elinkeinokeskuksella, tiepiirillä, Merenkululaitoksen yhteysalusliikenneyksiköllä tai alueellisella ympäristökeskuksella on tämän lain voimaan tullessa toimipaikka sellaisella paikkakunnalla, jonne ei perusteta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimipaikkaa, voidaan toimipaikka säilyttää keskuksen toimipaikkana enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta ja hoitaa siellä niitä tehtäviä, joita siellä hoidettiin tämän lain voimaan tullessa. Näistä toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jos lääninhallituksen, työ- ja elinkeinokeskuksen, tiepiirin, Merenkululaitoksen yhteysalusliikenneyksikön tai alueellisen ympäristökeskuksen tehtävä siirretään tämän lain täytäntöönpanon yhteydessä hoidettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa toiseen toimipaikkaan kuin, missä se hoidettiin tämän lain voimaan tullessa, voidaan tehtävä hoitaa aikaisemmassa toimipaikassa enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaan tulosta. Tehtävän hoitamisesta aikaisemmassa toimipaikassa päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

9 §

Poliisitointia koskevat siirtymäkauden järjestykset

Ennen Poliisihallituksen toiminnan aloittamista sisäasiainministeriö tekee aluehallintovirastoista annetun lain toimeenpanon edellyttämät päätökset asioissa, jotka edellä mainitun lain mukaan kuuluvat Poliisihallituksen toimivaltaan.

10 §

Maaseutuelinkeinojen eräitä tukitoimenpiteitä koskevat siirtymäsäännökset

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialue ei vastaa tämän lain voimaan tullessa toimineen työ- ja elinkeinokeskuksen toimialuetta, aluejaon muutos on otettava huomioon maaseutuelinkeinojen tukitehtäviin liittyviä asioita hoidettaessa. Asiassa, jossa maatilaa tai maaseutuyrityksen sijaintikunta vaikuttaa viranomaisen toimivaltaan, vireillä olevaa asiaa ei aluejaon muutoksen johdosta siirretä toiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen, vaan käsitellään loppuun siinä keskuksessa, johon asianomaisen työ- ja elinkeinokeskuksen asiat pääasiassa siirretään. Vastaavalla tavalla käsitellään loppuun myös monivuotinen hanke, jonka toteutusalue ei kuulu sen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueeseen, johon tukihakemuksen vastaanottaneen työ- ja elinkeinokeskuksen tehtävät siirretään.

Sellainen asia tai tehtävä, johon maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) 69, 69 a, 70-74, 74 a ja 75 §:ssä tai maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta annetun lain voimaanpanosta annetun lain (1480/2007) mukaan sovelletaan viimeksi mainitun lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä, siirtyy tämän lain voimaan tullessa sen alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jolle asianomaisen työ- ja elinkeinokeskuksen toimialueen tehtävät siirtyvät. Näitä asioita ja tehtäviä ei kuitenkaan siirretä, jos muussa laissa tai sen nojalla toisin säädetään. Vastaavalla tavalla

menetellään asioissa, joista säädetään porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) 71-76, 76 a ja 78-80 §:ssä ja koltalain (253/1995) 68-70 ja 73 §:ssä.

11 §

Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset

Lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, työsuojelupiirien työsuojelutoimistojen, tiepiirien, Merenkulkulaitoksen yhteysalusliikenneyksikön, alueellisten ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen virka- ja työsuhteinen henkilöstö sekä vastaavat virat ja tehtävät, lukuun ottamatta tämän lain voimaan tullessa lakkaavia valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja virkoja ja 8 kohdassa tarkoitettuja ympäristölupaviraston johtajan virkoja sekä poliisin lääninjohdon virkoja, siirtyvät tässä laissa tarkoitettuna lainsäädännön voimaan tullessa asianomaiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen tai aluehallintovirastoon. Poliisin lääninjohdon virkojen järjestämisestä säädetään poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta annetun lain (/) siirtymäsäännöksessä. Lakkaaviin virkoihin perustuvat virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista tämän lain voimaan tullessa.

Määräaikaista tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy asianomaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai aluehallintoviraston palvelukseen määräaikaisen palvelusuhteensa keston ajaksi.

Virkojen ja tehtävien siirtymiseen ei tarvita virkamiehen tai työntekijän suostumusta, ellei virka tai tehtävä siirry työssäkäyntialueelta toiselle. Siirtyvä henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet sekä euromääräisen palkkansa.

Jos viran tehtävät muuttuvat olennaisesti ja sen tilalle perustetaan uusi virka, voidaan uusi virka täyttää haettavaksi julistamatta.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää henkilöstön sijoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ja valtiovarainministeriö aluehallintovirastoihin.

12 §

Eräiden virkojen perustaminen ja täyttäminen

Valtiovarainministeriö voi ennen tämän lain voimaan tuloa perustaa aluehallintovirastojen johtajien virat. Virat perustetaan 1 päivästä tammikuuta 2010 ja niihin sovelletaan niiden perustamisen jälkeen valtion virkamieslakia.

Valtiovarainministeriö voi ennen tämän lain voimaan tuloa perustaa aluehallintovirastojen sekä työ- ja elinkeinoministeriö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastualueiden päälliköiden virat ja 11 §:n 1 momentin nojalla lakkaavien virkojen tilalle perustettavat virat. Aluehallintovirastoista annetun lain 10 §:ssä sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ministeriö tai keskushallinnon virasto voi ennen tämän lain voimaan tuloa nimittää virkamiehet edellä tarkoitettuihin virkoihin niitä ensimmäisen kerran täyttäessä. Nämä virat voidaan täyttää niitä ensimmäistä kertaa täytettäessä haettavaksi julistamatta.

13 §

Maakunnan liittoihin siirtyvää henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset

Lääninhallitusten palveluksessa olevat alueiden kehittämislaisissa (602/602) tarkoitettuja Euroopan aluekehitysrahaston tehtäviä hoitavat virkamiehet siirtyvät tämän lain voimaan tullessa asianomaisten maakunnan liittojen palvelukseen maakunnan liittojen viranhaltijoiksi aikaisempia tehtäviä vastaaviin tehtäviin, jos he ovat antaneet suostumuksensa siirtoon kaksi kuukautta ennen siirtymistä. Heidän virkansa lääninhallituksissa lakkaavat tämän lain voimaan tullessa. Virkojen lakatessa niihin perustuneet virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista. Työ- ja elinkeinoministeriö päättää henkilöstön sijoittamisesta maakunnan liittoihin. Ministeriön on ennen päätöksentekoa kuultava asiasta asianomaisia maakunnan liittoja.

Siirtyvä henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä palvelussuhteeseen perustuvat oikeudet ja

velvollisuudet, valtion keskustason virka- ja työehtosopimukseen perustuvat palvelussuhteen ehdot sekä euromääräisen palkkansa.

14 §

Aluejaosta johtuvia vaikutuksia koskevat siirtymäsäännökset

Jos jonkun oikeutta, etuutta tai velvollisuutta koskevan asian, jonka käsittely tämän lain voimaan tullessa siirtyy aluehallintovirastolle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, ratkaisemiseen vaikuttaa tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut hallinnollinen aluejako, noudatetaan asian ratkaisemisessa tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta aluejakoa viisi vuotta tämän lain voimaan tulosta.

Mitä 1 momentissa säädetään hallinnollisen aluejaon noudattamisesta, sovelletaan myös silloin, jos jonkun oikeutta, etuutta tai velvollisuutta koskevan asian ratkaisemiseen tai määräytymiseen muutoin vaikuttaa tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut aluejako.

15 §

Muutoksenhakua koskevat siirtymäsäännökset

Päätökseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaan tuloa, haetaan muutosta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Jos tuomioistuimien kumoaa päätöksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tällä lailla voimaanpantavien lakien mukaisesti.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaan tuloa voidaan toimenpiteisiin.
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin _____

Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Hallinto- ja kuntaministeri *Mari Kiviniemi*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

4.

Laki

taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taiteen edistämisen järjestelystä 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun lain (328/1967) 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1236/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Alueellisen taidetoimikunnan jäsenet määrää opetusministeriö alueellisia taiteen ja kulttuurin järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

Ehdotus

4 §

Alueellisen taidetoimikunnan jäsenet määrää *toimikunnan toimialueen maakunnan liitto* alueellisia taiteen ja kulttuurin järjestöjä ja laitoksia kuultuaan näiden ehdottamista henkilöistä. *Jos taidetoimikunnan toimialue kuitenkin muodostuu useammasta maakunnan liiton alueesta, asianomaiset maakunnan liitot määräävät jäsenet yhdessä.* Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

5.

Laki**työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työsuojeluhallinnosta 8 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (16/1993) 2 §:n 3 momentti sekä 5 ja 7 §, sekä
muutetaan 3 § ja 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 § osaksi laeissa 478/2004 ja 55/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Työsuojeluhallinto on riippumaton valvontatehtävää suorittaessaan.

(kumotaan)

3 §

Työsuojelun alueellista ohjausta ja tarkastusta varten maa jaetaan työsuojelupiireihin, jotka määrää valtioneuvosto. Kussakin työsuojelupiirissä on työsuojelutoimisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä toiminnan tehostamisen kannalta merkittäväästä syystä siirtää jonkun toimialan tai määrittelyn tehtävän toistaiseksi tai määräajaksi yhden tai useamman työsuojelupiirin työsuojelutoimiston valvontaan. Muut työsuojelutoimistot ovat velvollisia antamaan näille työsuojelutoimistoille tarvittaessa virka-apua toimialueellaan.

4 §

Edellä 1 momentissa mainittuja tehtäviä varten on työsuojelupiireissä työsuojelulautakunta, jonka kokoonpanon määrää asianomainen työsuojelupiirin toimisto. Työsuojelupiirien työsuojelulautakunnista on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä työsuojeluneuvottelukunnasta säädetään.

3 §

Ministeriö voi asianomaisia aluehallintovirastoja kuultuaan määrätä aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen virkamiehen suostumuksellaan tekemään tilapäisesti toisen aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavalle vastuualueelle tai ministeriölle kuuluvia tehtäviä.

4 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten on *aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen yhteydessä* työsuojelulautakunta, jonka kokoonpanon määrää *asianomaisen aluehallintoviraston asianomaisen vastuualueen päällikkö*. Työsuojelulautakunnista on *muutoin* soveltuvin osin voimassa, mitä työsuojeluneuvottelukunnasta säädetään. *Työsuojelulautakunnan*

tehtävistä ja kokoonpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

5 §
Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

(kumotaan)

7 §
Mitä muualla on säädetty tai määrätty työsuojeluhallituksesta, koskee tämän lain tultua voimaan vastaavasti työministeriötä.

(kumotaan)

Työsuojeluhallituksessa vireillä olevat asiat siirtyvät tämän lain tullessa voimaan työministeriön käsiteltäviksi. Valvontalautakunta ratkaisee kuitenkin siellä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat.

Työsuojeluhallituksen virkojen haltijat siirretään suostumuksensa mukaan vastaavaan soveltuvaan työministeriön tai työsuojelun piirihallinnon virkaan.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

6.

Laki**valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 593/2005, sekä
muutetaan 4 §:n 2 momentin 7 kohta ja 7 §:n 1 momentin 6 kohta, sellaisina kuin ne ovat, ensiksi mainittu mainitussa laissa 593/2005 ja viimeksi mainittu laissa 261/2000, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 §

4 §

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja muuttamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja muuttamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

7) rajavartiolaitoksen päällikön ja apulaispäällikön sekä kenraalin tai amiraalin virat;
 8) *ympäristölupaviraston johtajan ja ympäristöneuvoksen virat.*

7) rajavartiolaitoksen päällikön ja apulaispäällikön sekä kenraalin tai amiraalin virat.
 (kumotaan)

7 §

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

6) maaherran sekä lääninhallituksen osastopäällikön ja lääninvalmiusjohtajan virka;

6) *aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka;*

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

7.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 40 §, 48 §:n 2 momentti ja 53 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 48 §:n 2 momentti laissa 1211/2000 ja 53 §:n 1 momentti laissa 915/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma

Asianomainen ministeriö laatii vuosittain valtion talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavaa neljää vuotta varten opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtakunnallisen rahoitussuunnitelman. Rahoitussuunnitelma sisältää suunnittelukautena toteutettaviksi tarkoitetut perustamishankkeet kalenterivuositain toteuttamisjärjestyksessä sekä arvion hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista ja valtionosuuksista.

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaa varten lääninhallitus laatii koulutuksen ja muiden 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjiltä saatujen ehdotusten perusteella luettelon läänin alueella toteutettaviksi aiotuista perustamishankkeista. Hankkeet merkitään luetteloon lääninhallituksen arvioimassa kiireellisyysjärjestyksessä. Tiedot luetteloa varten on toimitettava lääninhallitukselle vuosittain ministeriön määräämään ajankohtaan mennessä.

Opetusministeriö laatii vuosittain valtion talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavaa neljää vuotta varten opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtakunnallisen rahoitussuunnitelman. Rahoitussuunnitelma sisältää suunnittelukautena toteutettaviksi tarkoitetut perustamishankkeet kalenterivuositain toteuttamisjärjestyksessä sekä arvion hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista ja valtionosuuksista.

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaa varten *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* laatii koulutuksen ja muiden 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjiltä saatujen ehdotusten perusteella ja *oppilaitoshankkeiden osalta maakunnan liiton laatiman kiireellisyysjärjestyksen pohjalta* luettelon *toiminta-alueellaan* toteutettaviksi aiotuista perustamishankkeista. Hankkeet merkitään luetteloon *niiden arvioidussa* kiireellisyysjärjestyksessä. *Ehdotukset* luette-

loa varten on toimitettava *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle luettelon laatimista edeltävän vuoden loppuun mennessä.*

48 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Asianomainen ministeriö voi vahvistaessaan 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen perusteena käytettävää opiskelijatyövuosien määrää antaa koulutuksen järjestäjälle koulutuksen tarjontaa koskevia ohjeita. Ministeriön tulee vahvistaessaan opiskelijatyövuodet koulutuksen järjestäjille turvata ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen jakautuminen alueellisesti tasapuolisesti koulutustarpeen mukaan. Ennen kuin ministeriö päättää, voidaanko koulutuksen järjestäjälle myöntää opiskelijatyövuosiin perustuvaa rahoitusta, tulee asiasta hankkia lääninhallituksen lausunto.

48 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetusministeriö voi vahvistaessaan 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen perusteena käytettävää opiskelijatyövuosien määrää antaa koulutuksen järjestäjälle koulutuksen tarjontaa koskevia ohjeita. Ministeriön tulee vahvistaessaan opiskelijatyövuodet koulutuksen järjestäjille turvata ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen jakautuminen alueellisesti tasapuolisesti koulutustarpeen mukaan. Ennen kuin ministeriö päättää, voidaanko koulutuksen järjestäjälle myöntää opiskelijatyövuosiin perustuvaa rahoitusta, *asiasta on hankittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto.*

53 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen tässä laissa tarkoitettuja käyttökustannuksia ja 1 §:n 1 momentin 8–12 kohdassa mainittujen lakien mukaisia perustamishankkeita koskevissa asioissa on opetusministeriö. Valtionapuviranomainen 1 §:n 1 momentin 1–7 kohdassa mainittujen lakien mukaisia perustamishankkeita koskevissa asioissa on lääninhallitus.

53 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen tässä laissa tarkoitettuja käyttökustannuksia ja 1 §:n 1 momentin 8–12 kohdassa mainittujen lakien mukaisia perustamishankkeita koskevissa asioissa on opetusministeriö. Valtionapuviranomainen 1 §:n 1 momentin 1–7 kohdassa mainittujen lakien mukaisia perustamishankkeita koskevissa asioissa on *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.*

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.

8.

Laki**liikuntalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun liikuntalain (1054/1998) 2, 3, 6, 8 ja 10 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Vastuut ja yhteistyövelvoitteet

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.

Ministeriö, jonka toimialaan kuuluu liikuntatoimi, jäljempänä ministeriö, vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta liikunnan yhteistyössä valtionhallinnossa. Alueellisella tasolla nämä tehtävät kuuluvat läänin liikuntatoimelle ja paikallistasolla kunnille.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät.

3 §

Läänin liikuntatoimen hallinto

Läänin liikuntatoimella tarkoitetaan lääninhallitusta ja sen asettamia alueellisia liikuntaneuvostoja. Läänin liikuntatoimen tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Ehdotus

2 §

Vastuut ja yhteistyövelvoitteet

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt.

Opetusministeriö vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta liikunnan yhteistyössä valtionhallinnossa. Alueellisella tasolla nämä tehtävät kuuluvat *alueelliselle* liikuntatoimelle ja paikallistasolla kunnille.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät.

3 §

Alueellinen liikuntatoimi

Alueellisella liikuntatoimella tarkoitetaan *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ja maakunnan liittojen* asettamia alueellisia liikuntaneuvostoja. *Alueellisen liikuntatoimen*

tehtävistä sekä alueellisten liikuntaneuvostojen kokoonpanosta ja lukumäärästä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Alueellisen liikuntatoimen rahoitus

Ministeriö osoittaa läänin liikuntatoimen käyttöön vuosittain toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan lääninhallituksen kanssa. Ministeriö voi osoittaa läänin liikuntatoimelle myös muita määrärahoja edelleen avustuksina myönnettäväksi.

Lisäksi ministeriö voi avustaa muuta alueellista liikunnan kehittämistyötä.

8 §

Liikuntapaikkojen valtionavustukset

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten myöntämiseksi liikuntapaikkojen sekä niihin liittyvien vapaa-aikatilojen perustamishankkeisiin. Avustuksilla edistetään erityisesti laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentamista, hankkimista, peruskorjaamista ja varustamista.

Avustusta myönnetään ensisijaisesti kunnalle tai kuntayhtymälle sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa olevalle yhteisölle. Avustusta voidaan myöntää myös muille yhteisöille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista valtionavustuksista on voimassa mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään valtionavustuksesta perustamishankkeeseen.

Ministeriön on myöntäessään avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen pyydettävä asianomaisen lääninhallituksen ja valtion liikuntaneuvoston lausunto.

6 §

Alueellisen liikuntatoimen rahoitus

Opetusministeriö osoittaa alueellisen liikuntatoimen käyttöön vuosittain toimintamäärärahat, joiden käytöstä sovitaan *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* kanssa. Ministeriö voi osoittaa *alueelliselle* liikuntatoimelle myös muita määrärahoja edelleen avustuksina myönnettäväksi.

Lisäksi ministeriö voi avustaa muuta alueellista liikunnan kehittämistyötä.

8 §

Liikuntapaikkojen valtionavustukset

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten myöntämiseksi liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatilojen perustamishankkeisiin. Avustuksilla edistetään erityisesti laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentamista, hankkimista, peruskorjaamista ja varustamista.

Avustusta myönnetään ensisijaisesti kunnalle tai kuntayhtymälle sekä kunnan tai kuntayhtymän määräämisvallassa olevalle yhteisölle. Avustusta voidaan myöntää myös muille yhteisöille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista valtionavustuksista *säädetään opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetussa laissa.*

Ministeriön on myöntäessään avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen pyydettävä asianomaisen *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* ja valtion liikuntaneuvoston lausunto.

10 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena 5–9 §:ssä tarkoitettujen avustusten osalta on ministeriö, jonka toimialaan kuuluu liikuntatoimi.

Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden osalta ministeriö voi siirtää läänin liikunta-toimen valmisteltavaksi ja lääninhallituksessa päätettäväksi osan liikuntapaikkarakentamiseen varatusta määrärahasta. Lääninhallitus on valtionapuviranomaisena ministeriön määräämässä laajuudessa.

10 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen 5–9 §:ssä tarkoitettujen avustusten osalta on *opetusministeriö*.

Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden osalta ministeriö voi siirtää *alueellisen liikuntatoimen* valmisteltavaksi ja *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa* päätettäväksi osan liikuntapaikkarakentamiseen varatusta määrärahasta. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* on valtionapuviranomainen ministeriön määräämässä laajuudessa.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla

9.

Laki**alueiden kehittämislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä heinäkuuta 2002 annetun alueiden kehittämislain (602/2002) 10 §:n 4 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sekä
lisätään 7 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 954/2005 ja 1402/2006, uusi 4 a – 4 d kohta, lakiin uusi 7 a – 7 e § ja 10 §:ään uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

7 §

*Maakunnan liiton tehtävät**Maakunnan liiton tehtävät*

Maakunnan liitto:

Maakunnan liitto:

(uusi)

4 a) vastaa alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutus-tavoitteiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua, alueellisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen yhteensovittamisesta lukuun ottamatta pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaa sekä alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristön koskevien suunnitelmien laatimisen yhteensovittamisesta;

(uusi)

4 b) laatii kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hanke-esitysten kiireellisyysjärjestyksen;

(uusi)

4 c) edistää julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetussa laissa (223/2007) tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan;

(uusi)

4 d) asettaa alueelliset taidetoimikunnat ja liikuntaneuvostot.

(uusi)

7 a §

*Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueet**Maakunnan liittojen yhteistoiminnan jär-*

jestämiseksi maa jaetaan maakuntien yhteistoiminta-alueisiin siten kuin tässä laissa säädetään. Maakunnan liitto voi kuulua 7 b §:ssä tarkoitettujen tehtävien osalta vain yhteen yhteistoiminta-alueeseen.

Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueen on muodostettava toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukainen kokonaisuus yhteistoiminnan kohteena olevien tehtävien hoitamiseksi. Yhteistoiminta-aluejako tulee ottaa huomioon muodostettaessa sellaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueita, joissa hoidetaan kaikkia keskuksen toimialaan kuuluvia tehtäviä.

(uusi)

7 b §

Yhteistoiminnassa hoidettavat tehtävät

Maakunnan liittojen yhteistoiminnan piiriin kuuluu sellaisten 7 §:ssä tarkoitettujen tehtävien käsittely ja niitä koskeva päätöksenteko, jotka:

- 1) ovat alueen pitkjänteisen kehittämisen kannalta merkittäviä;
- 2) sisältyvät maakuntaohjelmiin ja niiden toteuttamissuunnitelmiin tai muihin alueiden kehittämiseen merkittävästi vaikuttaviin suunnitelmiin; sekä

3) koskevat koko yhteistoiminta-alueita.

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat voivat yhtäpitävin päätöksin tai perussopimuksessa antaa muitakin alueiden kehittämiseen tai maakunnan suunnitteluun liittyviä tehtäviä yhteistoiminnassa käsiteltäviksi ja päätettäviksi.

(uusi)

7 c §

Yhteistoiminta-alueen päätöksenteon järjestäminen

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkuntien on sovittava yhteistoiminnan piiriin kuuluvien asioiden käsittelyn ja päätöksenteon järjestämisestä joko siten, että päätösvaltaa käyttää maakunnan liittojen yhteinen toimielin tai siten, että päätösvaltaa käyttävät maakunnan liitot yhtäpitävin päätöksin.

Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen on sovittava yhteistoiminnassa käsiteltävien ja päätettävien asioiden valmistelusta ja sitä koskevista vastuista.

(uusi)

7 d §

Maakunnan liittojen yhteinen toimielin ja sen valitseminen

*Yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen valtuustot asettavat yhteisen toimielimen ja valitsevat siihen jäsenet, jos 2 momentissa tarkoitettussa yhteistoimintasopimuksessa niin määrätään. Muussa tapauksessa yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat asettavat yhteisen toimielimen ja valitsevat siihen jäsenet samassa yhteydessä ja samaa menettelyä käyttäen kuin ne valitsevat edustajansa maakunnan liittojen valtuustoon. Toimieli-
messä edustettuina olevien ryhmien ääniosuuksien tulee valittaessa vastata jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien kunnallisvaaleissa saamaa ääniosuutta yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkuntien alueella vaalilaissa (714/1998) säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.*

Jos 1 momentissa tarkoitettu yhteinen toimielin päätetään valita kesken kunnallisvaalien mukaan määräytyvän toimikauden, yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen maakuntavaltuustot valitsevat sen jäsenet ensimmäisen kerran.

Maakuntien yhteisen toimielimen jäsenten lukumäärästä ja äänivallan perusteista, toimielimen muista kuin laissa säädetyistä tehtävistä sekä muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista sovitaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakuntien yhteistoimintasopimuksessa. Sopimuksen hyväksymisestä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksesta.

(uusi)

7 e §

Yhteistoiminnasta sopiminen ja siihen velvoittaminen

Suunnitellulla yhteistoiminta-alueella olevien maakunnan liittojen jäsenkuntien on sovitettava 7 a-d §:ssä tarkoitetuista asioista viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2010.

Jos maakunnan liittojen jäsenkunnat eivät sovi yhteistoiminnan järjestämisestä edellä tarkoitettussa määräajassa, valtioneuvosto voi velvoittaa alueen maakunnan liitot ja niiden jäsenkunnat aloittamaan yhteistoimintaa koskevat neuvottelut ja samalla määrätä yhteistoiminnan käynnistämiseksi välttämättömistä asioista. Valtioneuvoston määräys on voimassa siihen asti, kunnes yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakunnan liittojen jäsenkunnat pääsevät sopimukseen yhteistoiminnasta.

Jos 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhtäpitäviä päätöksiä ei saada maakunnan liitoissa tehtyä ja siitä on merkittävää haittaa valtion ja kuntien väliselle yhteistyölle alueiden kehittämisessä, voi valtioneuvosto velvoittaa jäsenkunnat edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitettun yhteisen toimielimen perustamiseen.

10 §

Maakuntaohjelma

Valtion viranomaiset ottavat toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat, edistävät niiden toteuttamista ja arvioivat toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen.

(uusi)

10 §

Maakuntaohjelma

Viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen sekä huolehtia, ettei toimenpiteillä vaikeuteta niiden toteuttamista.

Viranomaisten on pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka merkittävästi poikkeavat maakuntaohjelmasta tai eivät sisälly maakuntaohjelmaan, sekä arvioitava niiden vai-

*kuuksia alueen kehitykseen. Jos viranomai-
nen aikoo poiketa maakunnan liiton lausun-
nosta, sen on perusteltava poikkeaminen
neuvoteltuaan sitä ennen asiasta maakunnan
liiton kanssa.*

40 §

Muutoksenhaku

Maakunnan yhteistyöryhmän tämän lain no-
jalla tekemään päätökseen haetaan muutosta
valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin
muutoksenhausta kuntayhtymän päätökseen
kuntalaissa säädetään.

40 §

Muutoksenhaku

Maakunnan yhteistyöryhmän *tai maakun-
nan liittojen yhteisen toimielimen* tämän lain
nojalla tekemään päätökseen haetaan muu-
tosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten
kuin muutoksenhausta kuntayhtymän päätök-
seen kuntalaissa säädetään.

Tämän lain voimaantulosta säädetään lailla.